

www.qbz.gov.al

FLETORJA ZYRTARE E REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Botim i Qendrës së Botimeve Zyrtare

Viti: 2022 – Numri: 1

Tiranë – E mërkurë, 5 janar 2022

PËRMBAJTJA

	Faqe
Ligj nr. 132/2021, datë 20.12.2021	Për ratifikimin e marrëveshjes së financimit ndërmjet Republikës së Shqipërisë, përfaqësuar nga Këshilli i Ministrave, Malit të Zi, përfaqësuar nga Zyra e Integritetit Evropian, dhe Komisionit Evropian për Programin e Veprimit të Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA II, Mali i Zi–Shqipëri, 2014–2020, alokimet për vitin 2020..... 3
Dekret i Presidentit nr. 13404, datë 24.12.2021	Për shpallje ligji..... 90
Dekret i Presidentit nr. 13405, datë 29.12.2021	Për dhënie të shtetësisë shqiptare..... 90
Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 854, datë 30.12.2021	Për miratimin e formatit të vizës pullë dhe të vizës elektronike..... 90
Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 861, datë 29.12.2021	Për transferimin në fondin e pasurive të paluajtshme për mbështetjen e investimeve strategjike, të pronave të paluajtshme shtetërore, në zonën kadastrale nr. 8514, Bashkia Durrës, për zhvillimin dhe realizimin e projektit investues strategjik “Marina dhe jahtet e Durrësit (<i>Durrës Yachts & Marina</i>)”, dhe për ndryshimin e përgjegjësisë së administrimit, nga Autoriteti Portual Durrës te Ministria e Financave dhe Ekonomisë..... 99
Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 863, datë 29.12.2021	Për shpronësimin, për interes publik, të pronarëve të pasurive të paluajtshme, pronë private, që preken nga problematikat e shkaktuara nga rrëshqitjet në segmentin rrugor “Milot–Morinë”..... 103
Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 869, datë 29.12.2021	Për miratimin e marrëveshjes ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Konfederatës Zvicerane, përfaqësuar nga Agjencia Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim (SDC) e Departamentit Federal të Punëve të Jashtme të Zvicrës, e cila vepron përmes Ambasadës Zvicerane në Shqipëri, për Projektin “Shkollat për shëndetësi”, faza e parë, mars 2021–shkurt 2025, një projekt dypalësh bashkëpunimi dhe zhvillimi..... 109

Vendim i Komisionit të Deklasifikimit dhe Zhvlerësimit në Drejtorinë e Përgjithshme të Arkivave nr. 4, datë 24.12.2021	Për deklasifikimin plotësisht të informacioneve (dosjeve) të klasifikuara “Sekret shtetëror”.....	120
Vendim i Bankës së Shqipërisë nr. 73, datë 22.12.2021	Për miratimin e rregullores “Për raportimet në Bankën e Shqipërisë të zërave të bilancit të institucioneve të kreditit dhe të institucioneve monetare financiare”.....	120
Vendim i Entit Rregullator të Energjisë nr. 229, datë 15.11.2021	Mbi miratimin e metodologjisë së llogaritjes së tarifës për shërbimin e rigazifikimit për operatorin e sistemit të GNL-së.....	140
Vendim i Entit Rregullator të Energjisë nr. 238, datë 26.11.2021	Mbi fillimin e procedurës për licencimin e shoqërisë “Albanian Energy Supplier 2” sh.p.k., në veprimtarinë e tregtimit të energjisë elektrike.....	147
Vendim i Entit Rregullator të Energjisë nr. 239, datë 26.11.2021	Mbi fillimin e procedurës për licencimin e shoqërisë “AGE KUÇ” sh.p.k., në veprimtarinë e prodhimit të energjisë elektrike nga HEC “KUÇ”, me kapacitet të instaluar 1930 kw.....	148

LIGJ
Nr. 132/2021

**PËR RATIFIKIMIN E MARRËVESHJES
SË FINANCIMIT NDËRMJET
REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË,
PËRFAQËSUAR NGA KËSHILLI I
MINISTRAVE, MALIT TË ZI,
PËRFAQËSUAR NGA ZYRA E
INTEGRIMIT EVROPIAN, DHE
KOMISIONIT EVROPIAN PËR
PROGRAMIN E VEPRIMIT TË
BASHKËPUNIMIT NDËRKUFITAR IPA
II, MALI I ZI-SHQIPËRI, 2014–2020,
ALOKIMET PËR VITIN 2020**

Në mbështetje të neneve 78, 83, pika 1, dhe 121, pika 1, të Kushtetutës, me propozimin e Këshillit të Ministrave,

KUVENDI
I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

VENDOSI:

Neni 1

Ratifikohet marrëveshja e financimit ndërmjet Republikës së Shqipërisë, përfaqësuar nga Këshilli i Ministrave, Malit të Zi, përfaqësuar nga Zyra e Integrimit Evropian, dhe Komisionit Evropian për Programin e Veprimit të Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA II, Mali i Zi–Shqipëri, 2014–2020, alokimet për vitin 2020, sipas tekstit bashkëlidhur këtij ligji.

Neni 2

Ky ligj hyn në fuqi 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare.

Miratuar në datën 20.12.2021.

Shpallur me dekretin nr. 13404 datë 24.12.2021 të Presidentit të Republikës së Shqipërisë, Ilir Meta

**MARRËVESHJA E FINANCIMIT
KUSHTET E VEÇANTA**

Komisioni Evropian, në vijim i referuar si “Komisioni” ose “pala” e cila vepron në emër të Bashkimit Evropian, në vijim i referuar si “Bashkimi”, nga njëra anë, dhe Mali i Zi i përfaqësuar nga Qeveria e Malit të Zi – Zyra e Integrimit Evropian dhe Republika e Shqipërisë, e përfaqësuar nga Këshilli i Ministrave, që në vijim referohen bashkërisht si “përfituesit e IPA II” ose veçmas si “përfituesja e IPA II” ose “pala”, nga ana tjetër, dhe bashkërisht të referuara si “Palët”, kanë rënë dakord si më poshtë:

Neni 1

Programi i Veprimit

1. Bashkimi bie dakord të financojë dhe përfituesit e IPA II bien dakord të pranojnë financimin për alokimet e vitit 2020 të Programit të Veprimit në vijim, siç përshkruhet në shtojcën I: Programi i Veprimit të Bashkëpunimi Ndërkufitar Mali i Zi për vitet 2018–2020. (Numri i angazhimit (CRIS): 2020 / 041-471).

Ky Program Veprimi financohet nga buxheti i Bashkimit në bazë të aktit themelor në vijim: Instrumenti për Asistencën e Paraanëtarësimit (IPA II)¹.

2. Kostoja totale e llogaritur për fondet e vitit 2020 për këtë Program të Veprimit është 1,800,000 euro dhe kontributi maksimal i Bashkimit në këtë Program të Veprimit është 1,530,000 euro.

Nuk kërkohet kontribut financiar nga përfituesit e vendeve IPA II.

Neni 2

Periudha e ekzekutimit dhe periudha e zbatimit operacional

1. Siç përcaktohet në nenin 1(1) të shtojcës II, periudha e ekzekutimit të kësaj Marrëveshjeje Financimi është caktuar 12 vjet nga hyrja në fuqi e kësaj Marrëveshjeje Financimi.

2. Siç përcaktohet në nenin 1(2) të shtojcës II, periudha e zbatimit operacional të kësaj

¹ Rregullorja nr. 231/2014 (BE) e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e datës 11 mars 2014, që krijon një Instrument për Asistencën e Paraanëtarësimit (IPA II), OJ L 77, 15.3.2014, f. 11.

Marrëveshjeje Financimi është caktuar 6 vjet nga hyrja në fuqi e kësaj Marrëveshjeje Financimi.

Neni 3

Adresat dhe komunikimi

I gjithë komunikimi në lidhje me zbatimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi duhet të jenë në formë të shkruar, duke iu referuar shprehimisht Programit të Veprimit, siç identifikohet në nenin 1(1) dhe do të dërgohet në adresat e mëposhtme:

Për Komisionin

Znj. Genoveva Ruiz Calavera

Drejtoria D, Ballkani Perëndimor

Drejtoria e Përgjithshme për Negociatat e Zgjerimit dhe Fqinjësinë, Komisioni Evropian
15, Rue de la Loi, B – 1049 Bruksel, Belgjikë E-mail: NEAR-D1@ec.europa.eu

Për përfituesit e IPA II

Për Malin e Zi:

Z. Zorka Kordić

Krye-Negociator dhe Koordinator Kombëtar i IPA-së

Qeveria e Malit të Zi

Zyra e Integritetit Evropian

Bulevar Revolucionit 15

81000, Podgoricë, Mali i Zi

E-mail: aleksandar.drlicvic@gsv.gov.me

Për Republikën e Shqipërisë::

Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme

Drejtoria e Bashkëpunimit Territorial

Bulevardi “Gjergj Fishta”, nr. 6

Tiranë, Shqipëri

E-mail: info@mfa.gov.al

Neni 4

Pikat e kontaktit të OLAF-it

Pika e kontaktit të përfituesit të IPA II që ka kompetencat e duhura për të bashkëpunuar drejtpërdrejt me Zyrën Evropiane Kundër Mashtrimit (OLAF), në mënyrë që të lehtësojë aktivitetet operacionale të OLAF-it do të jenë:

Për Malin e Zi:

AFCOS pikë kontakti/zyra e AFCOS

Znj. Nataša Kovačević

Ministria e Financave e Malit të Zi

Stanka Dragojevića 2, 81000, Podgoricë, Mali i Zi

Natasa.kovacevic@mif.gov.me

Për Shqipërinë:

Z. Bejko Late

Drejtor i Sektorit të Inspektimit Financiar

Bulevardi “Dëshmorët e Kombit”, nr. 3, Tiranë,

Republika e Shqipërisë

Bejko.late@financa.gov.al

Neni 5

Marrëveshjet Kuadër

Programi i Veprimit do të zbatohet në përputhje me dispozitat e Marrëveshjes Kuadër ndërmjet Komisionit Evropian dhe Malit të Zi mbi marrëveshjet për zbatimin e asistencës financiare të Bashkimit për Malin e Zi nën Instrumentin e Asistencës së Paraanëtarësimit (IPA II), e cila ka hyrë në fuqi më 4 qershor 2015 dhe në përputhje me dispozitat e Marrëveshjes Kuadër ndërmjet Komisionit Evropian dhe Republikës së Shqipërisë mbi marrëveshjet për zbatimin e asistencës financiare të Bashkimit në Shqipëri nën Instrumentin e asistencës së Paraanëtarësimit (IPA II), e cila ka hyrë në fuqi më 16 prill 2015 (e referuar në vijim si “Marrëveshja/et kuadër”).

Kjo Marrëveshje Financimi plotëson dispozitat e Marrëveshjeve Kuadër të lartpërmendura. Në rast konflikti, nga njëra anë, të dispozitave të kësaj Marrëveshjeje Financimi dhe nga ana tjetër, dispozitave të Marrëveshjes Kuadër përkatëse, këto të fundit do të kenë përparësi.

Neni 6

Shtojcat

1. Kjo Marrëveshje Financimi përbëhet nga:
 - a) këto Kushte të Veçanta;
 - b) Shtojca I: Programi i Veprimit CBC Mali i Zi – Republika e Shqipërisë për vitet 2018–2020;
 - c) Shtojca IA: Programi IPA II BNK 2014–2020 ndërmjet Malit të Zi dhe Shqipërisë;
 - d) Shtojca II: Kushtet e përgjithshme;

e) Shtojca III: Model i Raportit Vjetor BNK për zbatimin e asistencës IPA II, në përputhje me nenin 80 të Marrëveshjes Kuadër;

f) Shtojca IIIA: Modeli i Raportit Vjetor për zbatimin e asistencës IPA II, në përputhje me nenin 58 dhe 59(1) të Marrëveshjes Kuadër;

g) Shtojca IV: Modeli i Raportit Financiar, sipas nenit 59(2) të Marrëveshjes Kuadër;

h) Shtojca V: Specifikimet minimale të sistemit të kontabilitetit me bazë akruale.

2. Në rast të një konflikti, nga njëra anë e dispozitave të shtojcave dhe nga ana tjetër e dispozitave të këtyre kushteve të veçanta, këto të fundit do të kenë përparësi. Në rast të një konflikti, nga njëra anë, të dispozitave të shtojcës I dhe shtojcës IA dhe e dispozitave të shtojcës II, nga ana tjetër, këto të fundit do të kenë përparësi. Në rast konflikti ndërmjet dispozitave të shtojcës I, nga njëra anë, dhe dispozitave të shtojcës IA, nga ana tjetër, këto të fundit do të kenë përparësi.

Neni 7
Hyrja në fuqi

Kjo Marrëveshje Financimi hyn në fuqi në datën kur Komisioni merr njoftim nga vendi i

fundit përfitues i IPA II, i cili konfirmon përfundimin e procedurave të brendshme të nevojshme për hyrjen në fuqi. Komisioni duhet të informojë përfituesit IPA II për datën e marrjes së këtij njoftimi. Nëse Komisioni nuk merr njoftim deri më 31 dhjetor 2020, Marrëveshja e Financimit nuk hyn në fuqi.

Kjo Marrëveshje është hartuar në tri kopje origjinale në gjuhën angleze, nga të cilat një do t'i dorëzohet Komisionit dhe dy të tjerat përfituesve IPA II.

Për përfituesin IPA II:

Për Malin e Zi:
Z. Zorka Kordić
Krye-Negociator
dhe Koordinatori Kombëtar i
IPA-së
Qeveria e Malit të Zi
Zyra e Integrimit Evropian

Podgoricë, data 26 korrik 2021

Për Komisionin:

Znj. Genoveva Ruiz Calavera
Drejtoreshë, Ballkani Perëndimor
Drejtoria e Përgjithshme për
Negociatat e Zgjerimit dhe
Fqinjësinë
Komisioni Evropian

Bruksel, data 22 qershor 2020

Për Shqipërinë:

Z. Zef Mazi

Koordinatori Kombëtar i IPA-së
Tiranë, datë 2.12.2021

SHTOJCA I PROGRAMI SHUMËVJEÇAR I PUNËS KY DOKUMENT PËRBËN PROGRAMIN SHUMËVJEÇAR TË PUNËS NË KUPTIMIN E NENIT 110 (2) TË RREGULLORES (BE, EURATOM) 2018/1046

1. IDENTIFIKIMI

Përfituesit	Mali i Zi, Republika e Shqipërisë
Referencat e angazhimit të CRIS/ ABAC	2018/ 041-468 euro 1,700,000 22.020401 2019/ 041-470 euro 1,700,000 22.020401 2020/ 041-175 euro 1,530,000 22.020401
Kontributi i Unionit Linja e buxhetit	
Mënyra e menaxhimit	Menaxhimi i tërthortë nga Mali i Zi
Strukturat përgjegjëse	Struktura operuese përgjegjëse për zbatimin e projekteve është: Zyra e Integrimit Evropian Autoriteti Kontraktues është Drejtoria për Financimin dhe Kontraktimin e Ndihmës së BE-së (CFCU) në Ministrinë e Financave Struktura Operuese partnere në Republikën e Shqipërisë është: Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme
Data përfundimtare për miratimin e Marrëveshjes/ve Financiare me vendet përfituese të IPA II (trepalëshe)	Për angazhimin buxhetor të vitit 2018, maksimumi brenda datës 31 dhjetor 2019 Për angazhimin buxhetor të vitit 2019, maksimumi brenda datës 31 dhjetor 2020 Për angazhimin buxhetor të vitit 2020, maksimumi brenda datës 31 dhjetor 2021
Data përfundimtare për	3 vjet pas datës së nënshkrimit të Marrëveshjes së Financimit, me përjashtim të

mbylljen e kontratave të granteve, duke përfshirë përfundimin e marrëveshjeve të kontributit/delegimit	rasteve të renditura në nenin 189(2) të Rregullores Financiare
Data përfundimtare për zbatimin e projekteve	6 vjet pas datës së nënshkrimit të Marrëveshjes së Financimit
Data përfundimtare për zbatimin e Marrëveshjes së Financimit (datë në të cilën ky program duhet të jetë mbyllur dhe të jetë përfunduar angazhimi i fondeve) pas pranimit të shpenzimeve	12 vjet pas nënshkrimit të Marrëveshjes së Financimit

2. PËRSHKRIMI I PROGRAMIT TË VEPRIMIT

2.1 PËRMBLEDHJA E PROGRAMIT TË BASHKËPUNIMIT NDËRKUFITAR 2014–2020

Programi i BNK-së (Bashkëpunimi Ndërkufitar) Mali i Zi – Republika e Shqipërisë 2014–2020 është miratuar me vendimin zbatues të Komisionit C(2014) 9352 të datës 10 dhjetor 2014.² Programi i miratuar 2014–2020 përbën strategjinë e bashkëpunimit të BNK për rajonin kufitar, duke përcaktuar ndër të tjera edhe listën e zonave gjeografike të pranueshme, kontekstin e zonës, prioritetet tematike të programit dhe alokimet buxhetore indikative për periudhën 7-vjeçare.

Programi BNK Mal i Zi – Republika e Shqipërisë 2014–2020 shërben, gjithashtu, si referencë për miratimin e programeve të veprimit BNK. Programi i veprimit BNK 2018–2020 synon sigurimin e asistencës për bashkëpunim ndërkufitar në fushat tematike, të parashikuara në programin 2014–2020 (siç tregohet në seksionin 2.2).

Më 6 shkurt 2018, Komisioni Evropian miratoi Komunikatën me temë “Një perspektivë e besueshme e zgjerimit për angazhim të zgjeruar të BE-së me Ballkanin Perëndimor”³. Kjo komunikatë synon të avancojë më tej reformën në Ballkanin Perëndimor dhe të sigurojë një angazhim të dukshëm për zgjerimin e BE-së për të mbështetur më mirë përgatitjet e tyre në rrugën evropiane. Komunikata përcakton orientimet e reja strategjike, veçanërisht, në lidhje me zbatimin e gjashtë iniciativave kryesore.

Në veçanti, bashkëpunimi ndërkufitar është një mjet kyç për nxitjen e pajtimit dhe trajtimin e trashëgimisë së të kaluarës në Ballkanin Perëndimor, në përputhje me iniciativën kyçe 6 (mbështetje për pajtimin dhe marrëdhëniet e fqinjësisë së mirë) dhe për zhvillimin e qëndrueshëm lokal, në përputhje me iniciativën kyçe 3 (mbështetje e zhvillimit socio-ekonomik).

Lista e zonave gjeografike të pranueshme

Në Malin e Zi zonat e lejueshme janë: Andrijevice, Berane, Petnjica, Plavë, Gucia, Rozhajë, Podgoricë, Cetinje, Danilovgrad, Budva, Bar dhe Ulqin. Në Republikën e Shqipërisë zonat e lejueshme janë: Shkodra, Lezha dhe Bashkia e Tropojës.

Bashkëpunimi ndërkufitar (BNK) në kontekstin e zonës përfituese

Zona e Programit është e ndryshme, por ka disa karakteristika të përbashkëta të lidhura për shembull me natyrën, pozitën gjeografike, tendencat demografike, ekonominë dhe kapitalin njerëzor që mund të gjenerojnë sinergji dhe të jenë një mundësi e mirë për zhvillimin dhe zbatimin e iniciativave të BNK-së.

Gjithashtu, Programi duhet të ndërtohet mbi karakteristikat dhe veprimet e sakta, të përcaktuara në kuadër të Strategjisë së BE-së për Rajonin e Adriatikut dhe Jonit (EUSAIR) COM (2014) 357, në të cilën marrin pjesë të dyja vendet përfituese.

Analiza e situatës së bërë për përgatitjen e programit tregoi disa sfida dhe mundësi kryesore për t’u trajtuar dhe mbështetur përmes bashkëpunimit ndërkufitar.

Karakteristika ekonomike të të dyja vendeve tregojnë tendencë të ngjashme: të dyja vendet janë klasifikuar si ekonomi me të ardhura mesatare-të larta nga Banka Botërore. Struktura e ekonomisë është e ndryshme në të dyja anët e kufirit.

² https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/albania/ipa/2015/2014_-_2020_ipa_cbc_montenegro_albania_action.pdf

³ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-credible-enlargement-perspective-ëestern-balkans_en.pdf

-Konkurrueshmëria është e ulët në të dyja anët e kufirit. Produktivitetet më i lartë, investime të mëtejshme në njohuritë teknike dhe përdorimi i teknologjive të inovacionit dhe digjitale janë një parakusht për t'u bërë më konkurruese në nivel kombëtar, rajonal dhe ndërkombëtar.

-Forcimi i rrjeteve të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme (NVM) dhe lidhjeve të shërbimit (përfshirë digitalizimin dhe zgjerimin e aksesit), që ekziston në zonat kufitare, është një potencial që përdoret pak. Mbi 97% e NVM të regjistruara kanë më pak se katër persona të punësuar. Niveli i bashkëpunimit ndërkufitar është minimal.

-Të dyja anët e zonës së programit po bëhen gjithnjë e më tërheqëse për investitorët e huaj, por kushtet nga të dyja anët duhet të përmirësohen dhe, veçanërisht, ato të infrastrukturës për të bërë biznes.

-Bujqësia është një potencial i madh ekonomik në zonën e programit, por e nënshprehur. Papunësia mbetet një problem madhor për popullatën e zonës së programit, veçanërisht për grupet sensitive sociale, siç janë të rinjtë, popullsia rurale, si dhe gratë.

-Mbrotjtja e mjedisit ka nevojë për vëmendje serioze në planet e ardhshme të zhvillimit të zonës së programit. Me zhvillimin e përgjithshëm të zonës së programit, e cila mbështetet kryesisht në burimet natyrore, mbrotjtja e mjedisit dhe ruajtja e këtyre burimeve janë vendimtare për zhvillimin e qëndrueshëm të zonës.

-Infrastruktura e dobët është një sfidë e rëndësishme për zhvillimin ekonomik dhe social të zonës së programit. Zhvillimi i qëndrueshëm dhe përmirësimi i transportit dhe infrastrukturës publike mund të kontribuojnë në zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik dhe rritjen e përgjithshme të mirëqenies në zonën e programit.

-Zona e programit ka potencial të lartë turistik. Megjithatë, këto mundësi turistike shfrytëzohen kryesisht në anën malazeze, ndërsa turizmi në anën shqiptare ka zhvillim të dobët, pavarësisht potencialit të madh. Gjithashtu, trashëgimia e pasur historike-kulturore-artistike në zonën kufitare duhet të ruhet.

-Përmirësimi i cilësisë së sistemit arsimor dhe infrastrukturës shkollore është një sfidë dhe prioritet për zonën e programit, veçanërisht në zonat rurale.

-Sektori i shëndetësisë është i dobët dhe i zhvilluar në mënyrë të pabarabartë. Gjithashtu, mungesa e një kuadri të duhur ligjor në anën shqiptare të kufirit

për sigurim shëndetësor në zonat rurale është ende pengesë në zhvillimin e saj.

-Ekziston nevoja për inkurajimin e rrjeteve rajonale të Organizatave të Shoqërisë Civile (OSHC).

-Hulumtimi, zhvillimi dhe depërtimi i Teknologjisë Informative dhe Komunikacionit (TIK) është në disproporcion të lartë midis vendeve dhe, në veçanti, në nivel lokal në zonën e programit.

-Qeveritë lokale dhe rajonale janë përgjithësisht të dobëta financiarisht dhe nuk mund ta nxisin zhvillimin lokal.

Përmbledhje e përvojave të kaluara dhe atyre në vazhdim të BNK-së, duke përfshirë mësimet e nxjerra

Në zhvillimin e këtij programi janë marrë parasysh rekomandimet kryesore nga vlerësimet e përkohshme dhe auditimet e programeve të BNK-së në periudhën 2007–2013. Kështu, programet e BNK 2014–2020 janë më të fokusuara për sa i përket numrit të prioritetëve tematike të trajtuara dhe shtrirjes gjeografike, e cila do të ndihmojë për të arritur rezultate më të mira dhe ndikim më të lartë. Përveç kësaj, zbatimi i programeve të BNK-së është thjeshtuar kryesisht duke pasur një autoritet të vetëm kontraktues dhe një paketë të vetme financiare për programin.

Mësimet kryesore u identifikuan edhe nga vlerësimi përfundimtar i Instrumentit për Asistencën e Paraanëtarësimit (IPA) Programet BNK 2007–2013, që u realizua midis viteve 2016 dhe 2017. Mësimet e nxjerra dhe rekomandimet u diskutuan me palët e interesuara të BNK-së në Ballkanin Perëndimor dhe masat për ndjekje u identifikuan për periudhën afatshkurtër dhe afatmesme, si për programet BNK 2014–2020 në vijim, ashtu edhe për programet e ardhshme BNK 2021–2027. Rekomandimet kryesore, në lidhje me të gjitha programet BNK në nivelin e Ballkanit Perëndimor, përfshijnë:

- Objektivi kryesor për të promovuar marrëdhëniet e fqinjësisë së mirë duhet të reflektohet qartë në projektet e BNK-së.

- Thirrjet për propozime duhet të përqendrohen më shumë në pak çështje prioritare, që kanë interes të lartë ndërkufitar.

- Logjika e veprimit të programeve dhe sistemet e raportimit dhe monitorimit duhet të përmirësohen, pasi nuk janë të strukturuar për të vendosur një bazë të qartë për matjen e rezultateve në nivelin rajonal.

- Ekziston nevoja për të vazhduar me aktivitetet për rritjen e kapaciteteve për strukturat operuese dhe sekretariatet e përbashkëta teknike/antenat.

- Ekziston nevoja për përmirësimin e sinergjive me politika dhe donatorë të tjerë, kapitalizimin dhe shkëmbimin e përvojave me instrumentet e tjera të BNK-së (si p.sh. INTERREG (Programi i Bashkëpunimit Ndërrajonal) dhe Programet BNK nën Instrumentin Evropian të Fqinjësisë (ENI).

Për sa i përket këtij programi, bashkëpunimi i ngushtë midis dy vendeve përfituese gjatë secilit hap të zbatimit të programit ka qenë thelbësor dhe do të duhet të sigurohet edhe në periudhën 2018-2020.

Duke ndjekur përvojën e fituar në periudhën prej vitit 2007 deri 2013, Komiteti i Përbashkët i Monitorimit (KPM) u kthye në organin vendimmarrës të programit ndërkufitar, për të mbikëqyrur efektivitetin dhe cilësinë e zbatimit të programit. Roli i KPM-së i referohet programimit të përgjithshëm dhe monitorimit të programit të BNK-së, ndërsa përzgjedhja e projekteve do të jetë nën përgjegjësinë e Autoritetit Kontraktues.

Përvoja e viteve të mëparshme ka treguar që nga njëra anë numri i aplikantëve të interesuar është në rritje të vazhdueshme, duke arritur kështu një larmi të gjerë të palëve të interesuara si edhe njësisive të vogla - dhe nga ana tjetër që pjesëmarrësit ende kërkojnë mbështetje intensive për ndërtimin e kapaciteteve, në mënyrë që aplikantët e mundshëm të ardhshëm të mund të përfshijnë më mirë elemente të praktikës më të mirë dhe veçori të tjera në veprimet e tyre. Më tej, programet e mëparshme promovuan krijimin e partneriteteve ndërkufitare, bashkëpunimi afatgjatë i të cilave duhet të inkurajohet me qëllim nxitjen e zhvillimit lokal. Projektet e bashkëpunimit ndërkufitar kanë treguar se janë një instrument i fuqishëm për proceset e zhvillimit lokal, duke bashkuar njerëzit dhe institucionet, duke trajtuar nevoja tepër konkrete dhe lokale të zhvillimit.

Strukturat përgjegjëse në nivel kombëtar për zbatimin e këtij programi bashkëpunimi ndërkufitar nën modalitetin e menaxhimit të tërthortë kanë fituar përvojë gjatë ekzekutimit të katër viteve të para të periudhës aktuale financiare nga viti 2014 deri në 2020. Pritet që ky proces të vijojë me rritjen e eficiencës në menaxhimin e thirrjeve përkatëse për projektpropozime dhe kontrata të granteve nën menaxhim të tërthortë. Gjithashtu, kjo

mënyrë e tërthortë e menaxhimit nën drejtimin e Malit të Zi dhe në partneritet të ngushtë me Republikën e Shqipërisë krijon një stimul të fuqishëm për forcimin e bashkëpunimit dhe besimit rajonal.

2.2 PËRSHKRIMI DHE ZBATIMI I PROJEKTEVE

Veprimi 1	Projektet e Bashkëpunimit Ndërkufitar	4,930,000 euro
-----------	---------------------------------------	----------------

Ndihma e parashikuar për Malin e Zi dhe Republikën e Shqipërisë do të ndjekë kushtet dhe procedurat e përcaktuara nga masat kufizuese të miratuara në bazë të nenit 215 TFEU⁴.

1. Përshkrimi i veprimit, objektivit, rezultatet e pritshme

Përshkrimi i veprimit: Projektet e Bashkëpunimit Ndërkufitar në rajonin kufitar, në fushën e punësimit, lëvizshmërisë për punë dhe përfshirjes sociale e kulturore, mjedisit, përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike, si dhe zbutjes, parandalimit të rrezikut dhe menaxhimit të turizmit dhe trashëgimisë kulturore dhe natyrore.

Objekti: Zhvillimi socio-ekonomik dhe forcimi i marrëdhënieve të fqinjësisë në zonën ndërkufitare përmes zbatimit të projekteve të bashkëpunimit ndërkufitar që synojnë:

a) promovimin e punësimit, lëvizjen e fuqisë punëtore dhe përfshirjen sociale dhe kulturore përtej kufijve, midis të tjerash: integrimin e tregjeve ndërkufitare të punës, duke përfshirë edhe lëvizshmërinë ndërkufitare; iniciativa të përbashkëta të punësimit lokal; informacion dhe shërbime këshilluese dhe trajnime të përbashkëta (duke përfshirë projekte që trajtojnë mungesën e literaturës digjitale); barazinë gjinore; mundësi të barabarta; integrimin e komuniteteve të emigrantëve dhe grupeve të cënueshme; investimin në shërbimin e punësimit publik dhe mbështetjen e investimeve në shëndetin publik dhe shërbimet sociale;

b) mbrojtjen e mjedisit dhe promovimin e përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike dhe zbutjen, parandalimin dhe menaxhimin e riskut përmes, ndër të tjera: veprimeve të përbashkëta për mbrojtjen e mjedisit; promovimin e përdorimit të qëndrueshëm të burimeve natyrore, eficiencën e burimeve, përdorimin e burimeve të rinovueshme të energjisë dhe ndryshim drejt një

⁴ https://ec.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/8442/consolidated-list-sanctions_en

ekonomie me karbon të ulët, të qëndrueshme dhe të sigurt; promovimin e investimeve për rreziqet specifike, duke siguruar aftësinë e përballimit të katastrofave dhe zhvillimin e sistemeve të menaxhimit të fatkeqësive dhe gatishmërisë për emergjencë;

c) inkurajimin e turizmit dhe trashëgimisë kulturore dhe natyrore, ndër të tjera përmes: mbështetjes për shkëmbimet sociale dhe kulturore; promovimi i turizmit të qëndrueshëm dhe valorizimi i trashëgimisë kulturore të zonës, duke përfshirë përmirësimin e cilësisë së shërbimeve, krijimin e rrjeteve dhe partneriteteve ndërmjet pushtetit vendor dhe palëve të interesuara lokale për të promovuar faqet e përbashkëta turistike; ruajtjen e trashëgimisë kulturore; rritjen e shkëmbimeve kulturore, vlerave historike dhe diversitetit kulturor.

Kur është e mundur, veprimet që lidhen me objektivat e lartpërmendur, siç janë zhvilluar në Planin e Veprimit të strategjisë makrorajonale të Adriatikut dhe Jonit, ku marrin pjesë të dyja vendet, duhet të merren parasysh.

Rezultatet e pritshme:

a) cilësia e shërbimeve dhe produkteve të turizmit është përmirësuar;

b) bashkëpunimi në fushën e ruajtjes së trashëgimisë kulturore dhe natyrore është rritur;

c) ndërgjegjësimi i përdorimit të qëndrueshëm të burimeve mjedisore në liqen dhe zonat alpine ka avancuar;

d) qasja në tregun e punës është përmirësuar, veçanërisht për grupet e cenueshme.

Objektivat dhe rezultatet e pritshme do të arrihen gjatë periudhës së zbatimit të këtij programi, nga viti 2014 deri në vitin 2020. Programi i Veprimit BNK 2018–2020 do të kontribuojë në arritjen e objektivave të përgjithshëm dhe rezultatet e pritshme të përcaktuara në programin BNK 2014–2020. Për detaje të mëtejshme shihni seksionin 3.2 të programit BNK 2014–2020 (aneksi 2 i vendimit zbatues të Komisionit C (2014) 9352 të datës 10 dhjetor 2014).⁵

2. Supozimet dhe kushtet

Si kusht i nevojshëm për menaxhimin efektiv të programit, vendet pjesëmarrëse do të ngrenë një Komitet të Përbashkët Monitorues dhe do të sigurojnë zyrat dhe stafin e duhur për Sekretariatin e Përbashkët Teknik (që do të ngrihet me një vendim të veçantë financimi) dhe antenën në funksion, në rast se kjo e fundit do të ngrihet.

Nën menaxhimin e tërthortë, vendet pjesëmarrëse duhet të nënshkruajnë një marrëveshje dypalëshe për të gjithë kohëzgjatjen e programit, e cila përcakton përgjegjësitë e tyre përkatëse për zbatimin e programit. Kjo marrëveshje bilaterale lidhet midis dy vendeve pjesëmarrëse dhe mbetet e vlefshme për të gjithë kohën e zbatimit të programit.

Deri më tani, përfituesit janë pajtuar me supozimet dhe kushtet e mësipërme, duke përfshirë krijimin e Sekretariatit të Përbashkët Teknik në Podgoricë dhe Zyrën e Antenës në Shkodër. Këto struktura financohen plotësisht nga Masa Mbështetëse për Asistencë Teknike për programet e bashkëpunimit ndërkufitar ndërmjet përfituesve të IPA II, në kuadër të Instrumentit për Asistencë e Paraaderimit (IPA II) për vitin 2014 C(2014)37629⁶.

Mbështetja e mëtejshme financiare do të programohet nga Komisioni Evropian për vazhdimin e ofrimit të mbështetjes për Sekretariatin e Përbashkët Teknik dhe Zyrën e Antenës nga viti 2020 e në vazhdim.

Mosrespektimi i kërkesave të lartpërmendura mund të çojë në kthimin mbrapsht të fondeve, në kuadër të këtij programi dhe/ose rialokimin e fondeve të ardhshme.

3. Modalitetet e zbatimit

3. a) Menaxhimi i tërthortë me Malin e Zi

Përshkrimi i shkurtër i detyrave të besuara

Strukturat operuese të Malit të Zi dhe Republikës së Shqipërisë kanë përgatitur bashkërisht programin e bashkëpunimit ndërkufitar 2014–2020 dhe kanë rënë dakord mbi masat e nevojshme për menaxhimin dhe zbatimin e programit, duke përfshirë krijimin e një sistemi për monitorimin e zbatimit.

⁵ [https://ec.europa.eu/neighbourhood-](https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/albania/ipa/2015/2014_-_2020_ipa_cbc_montenegro_albania_action.pdf)

[enlargement/sites/near/files/pdf/albania/ipa/2015/2014_-_2020_ipa_cbc_montenegro_albania_action.pdf](https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/albania/ipa/2015/2014_-_2020_ipa_cbc_montenegro_albania_action.pdf)

⁶

<http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2014/EN/3-2014-9421-EN-F1-1-ANNEX-1.PDF>

Struktura operuese e Malit të Zi duhet të organizojë procedurat e prokurimit dhe të dhënies së grantit për prioritetet tematike të përzgjedhura të programit. Për sa u përket thirrjeve për propozime, detyrat e besuara përfshijnë hartimin e udhëzimeve për aplikantët, shpalljen e thirrjeve, përzgjedhjen e përfituesve të granteve dhe nënshkrimin e kontratave të granteve. Detyrat e besuara përfshijnë edhe aktivitete të lidhura me menaxhimin financiar dhe zbatimin e programit, si monitorimi, vlerësimi, pagesat, kthimi i fondeve, verifikimi i shpenzimeve, duke siguruar auditim të brendshëm, raportim të parregullsive dhe krijimin e masave të duhura kundër mashtrimit.

Elementet thelbësore të veprimt

Granti – Thirrja për projektpropozim/e:

4,930,000 euro

a) Kriteret thelbësore të pranueshmërisë:

Lista e aktiviteteve të pranueshme është përcaktuar në nenin 3.2, të shtojës 2, të vendimit zbatues të komisionit C(2014) 9352, datë 10 dhjetor 2014. Lista e mëposhtme është një përmbledhje që tregon aktivitetet/projektet kryesore të pranueshme:

inkurajimi i sipërmarrjes dhe i konkurrueshmërisë në sektorin e turizmit; iniciativa për trajnime të përbashkëta profesionale, që kanë synim aftësitë të lidhura me një ofertë turistike konkurruese dhe nevojat e tregut; aktivitetet për të promovuar potencialin kulturor dhe natyror turistik të zonës së programit; aktivitete të përbashkëta për të nxitur, por edhe përtërirë vlerat kulturore dhe trashëgiminë natyrore përmes festivaleve, panaireve, konkurseve; projekte të konceptuara për të parandaluar dhe menaxhuar fatkeqësitë natyrore dhe rreziqet mjedisore të shkaktuara nga njeriu, të cilat ndikojnë në zonën e programit; projekte që synojnë krijimin e mundësive të punësimit dhe aftësive për grupet e disavantazhuara të shoqërisë; partneriteti pushtet vendor – OSHC në përfshirjen sociale.

Gjithashtu, në kontekstin e zbatimit të programit, përparësi mund t'u jepet projekteve që lidhen me Strategjinë Makrorajonale të BE-së për Adriatikun dhe Jonin COM (2014) 357, ku marrin pjesë të dyja vendet.

Përfituesit duhet të jenë persona juridikë dhe të vendosur në një vend përfitues të IPA II që merr pjesë në programin BNK.

Përfitues potencialë mund të jenë autoritetet vendore, institucionet e qeverisjes vendore, shoqatat e bashkive, agjencitë e zhvillimit, organizatat mbështetëse të biznesit lokal, faktorët ekonomikë, si NVM-të, organizatat turistike dhe kulturore, OJQ-të, dhe organet publike dhe private në mbështetje të fuqisë punëtore, institucionet e formimit profesional dhe teknik, organet dhe organizatat për mbrojtjen e natyrës, organet publike përgjegjëse për menaxhimin e ujit, shërbimet e emergjencës/zjarrit, shkollat, kolegjet, universitetet dhe qendrat kërkimore, duke përfshirë edhe institucionet e trajnimit profesional dhe teknik.

Institucione të tjera mund të shtohen nëse janë në përputhje me programin:

b) Kriteret kyçe të përzgjedhjes janë kapaciteti financiar dhe operacional i aplikuesit;

c) Kriteret thelbësore të dhënies së grantit janë rëndësia, efektiviteti, fizibiliteti, qëndrueshmëria dhe kosto-efektiviteti i projektit;

d) Shkalla maksimale e bashkëfinancimit të BE-së në kuadër të thirrjeve është 85% e kostonë së pranueshme të projektit;

e) Shuma indikative e thirrjes/ve: 4.930.000 euro.

Strukturat përgjegjëse mund të vendosin të shpallin më shumë se një thirrje për projektpropozime. Çdo thirrje për projektpropozime do të ketë të njëjtët objektiva, rezultate dhe kushte thelbësore të pranueshmërisë, përzgjedhjes dhe akordimit, siç përshkruhet më sipër. Çdo kontratë granti do të financohet nga një angazhim buxhetor. Strukturat përgjegjëse mund të vendosin të bashkojnë alokimet e viteve 2018, 2019 dhe 2020 me alokimet pasuese.

f) Data indikative për shpalljen e thirrjes/ve për projektpropozime:

Q2 2020 për angazhimin buxhetor të viteve 2018, 2019 dhe 2020 të shpallet në një thirrje për projektpropozime.

2018				2019				2020				Vendimi i përgjithshëm i financimit
	Kontributi i Unionit*	Bashkëfinancimi i përfituesit/ve të Granteve**	Totali i shpenzimeve		Kontributi i Unionit	Bashkëfinancimi i përfituesit/ve të granteve	Totali i shpenzimeve		Kontributi i Unionit	Bashkëfinancimi i përfituesit/ve të granteve	Totali i shpenzimeve	
Projektet BNK	1,700,000	300,000	2,000,000	Projektet BNK	1,700,000	300,000	2,000,000	Projektet BNK	1,530,000	270,000	1,800,000	4,930,000
në %	85	15	100		85	15	100		85	15	100	
TOTALI 2018	1,700,000	300,000	2,000,000	TOTALI 2019	1,700,000	300,000	2,000,000	TOTALI 2020	1,530,000	270,000	1,800,000	4,930,000

3. BUXHETI

Kontributi i Unionit është llogaritur në raport me shpenzimet e pranueshme, që janë bazuar në totalin e shpenzimeve të pranueshme, duke përfshirë shpenzimet publike dhe private. Shkalla e bashkëfinancimit të Unionit në nivel të çdo prioriteti tematik nuk duhet të jetë më pak se 20% dhe jo më e lartë se 85% e shpenzimeve të pranueshme.

** Bashkëfinancimi i prioritetëve tematike do të sigurohet nga përfituesit e granteve. Përfituesit e grantit duhet të kontribuojnë me një nivel minimal prej 15% të kostos totale të pranueshme të projektit.

4. MARRËVESHJET E MONITORIMIT TË PERFORMANCËS

Si pjesë e kuadrit të matjes së performancës së tij, Komisioni do të monitorojë dhe do të vlerësojë progresin drejt arritjes së objektivave specifike të përcaktuar në Rregulloren e IPA II, në bazë të treguesve të paracaktuar qartë, të matshëm dhe transparentë. Raportet e progresit të përmendura në nenin 4 të rregullores së IPA II do të merren si pikë referimi në vlerësimin e rezultateve të asistencës IPA II.

Komisioni do të mbledhë të dhënat të performancës (treguesit e procesit, treguesit e rezultate dhe produkteve) nga të gjitha burimet, të cilat do të mbledhen dhe analizohen në aspektin e ndjekjes së progresit kundrejt objektivave dhe synimeve të përcaktuar për secilin nga veprimet e këtij programi, si dhe dokumenteve strategjike indikative.

Koordinatorët kombëtarë të IPA-së do të mbledhin informacion mbi performancën e projekteve dhe programit (treguesit e procesit, treguesit e rezultate dhe produkteve) dhe do të koordinojnë mbledhjen dhe paraqitjen e treguesve që vijnë nga burimet kombëtare.

Progresi i përgjithshëm do të monitorohet nëpërmjet mënyrave të mëposhtme: a) Sistemi i monitorimit të orientuar drejt rezultateve (ROM); b) Vetëmonitorimi i përfituesit të IPA II; c) Vetëmonitorimi i kryer nga delegacionet e BE-së; d) Monitorimi i përbashkët nga Drejtoria e Përgjithshme për Negociatat e Fqinjësisë dhe Zgjerimit (DG-NEAR) dhe përfituesit e IPA II, ku përputhshmëria, koherenca, efektiviteti, efikasiteti dhe koordinimi për zbatimin e asistencës financiare do të monitorohet rregullisht nga një Komiteti i Monitorimit të IPA II, i mbështetur nga Komiteti Përbashkët i Monitorimit, i cili do të sigurojë një proces monitorimi në nivel programi.

Progresi i përgjithshëm do të jetë objekt i vlerësimit, i cili do të kryhet pas zbatimit të aktiviteteve.

INSTRUMENTI I NDIHMËS SË PARAANËTARËSIMIT 2014–2020 PROGRAMI IPA BNK MAL I ZI–SHQIPËRI

TABELA E PËRMBAJTJES INSTRUMENTI I NDIHMËS SË PARAANËTARËSIMIT

2014–2020

Përmbledhje

Seksioni 1: Përmbledhje e Programit

1.1 Përmbledhje e Programit

1.2 Përgatitja e Programit dhe përfshirja e partnerëve

Seksioni 2: Zona e Programit

2.1 Analiza e situatës

Gjeografia

Demografia

Varfëria

Ekonomia

Spektori privat

Bujqësia dhe Zhvillimi Rural

Turizmi

Infrastruktura

Sociale

Tregu i punës

Arsimi

Shëndetësia

Kultura

Shoqëria civile

Mjedisi dhe natyra

2.2 Gjetjet kryesore

Seksioni 3: Strategjia e Programit

3.1 Arsytim – Arsyetimi për strategjinë e zgjedhur të ndërhyrjes

3.2 Përshkrimi i prioritetëve të programit

3.3 Çështjet horizontale dhe të ndërthurura

Seksioni 4: Plani financiar

Seksioni 5: Dispozitat zbatuese

1. HYRJE

2. ANALIZA PESTLE

2.1 Reformat politike dhe procesi i integritetit në BE

Konteksti ekonomik i vendit

2.2 KARAKTERISTIKAT EKONOMIKE
TË ZONËS SË PROGRAMIT

2.2.1 Spektori privat

2.2.2 Tregu i punës

2.2.3 Bujqësia dhe zhvillimi rural

2.2.4 Turizmi

2.3 SOCIALE
 2.3.1 Demografia
 Dendësia
 Minoritetet
 Varfëria
 2.3.2 Arsimi
 2.3.3 Shëndetësia
 2.3.4 Kultura

2.3.5 Shoqëria civile
 2.4 INFRASTRUKTURA
 2.5 MJEDISI
 2.6 MARRËVESHJET LIGJORE DHE
 INSTITUCIONALE
 3.7. KONKLUSIONE
 4. ANALIZA SWOT

Përmbledhje

Titulli i programit	Programi BNK Mal i Zi – Shqipëri 2014–2020
Zona e programit	Mal i Zi: Andrijevica, Beranë, Petnjica, Plavë, Gucia, Rozhajë, Podgoricë, Cetinjë, Danilovgrad, Budva, Tivar dhe Ulqin Shqipëri: Rajoni i Shkodrës Rajoni i Lezhës * Rrethi i Tropojës
Objektivi i përgjithshëm i programit	Të promovojë/forcojë marrëdhënie të mira fqinjësore dhe zhvillimin social-ekonomik të rajoneve kufitare, nëpërmjet vlerësimit të potencialeve të tyre turistike, zhvillimit ekonomik ekologjikisht të qëndrueshëm dhe gjithëpërfshirës, me respektin për trashëgiminë e përbashkët kulturore dhe natyrore.
Prioritetet tematike të programit	PT1: Nxitja e turizmit dhe e trashëgimisë kulturore dhe natyrore; PT2: Mbrojtja e mjedisit, nxitja e përshtatjes dhe lehtësimit ndaj ndryshimeve klimatike, parandalimi dhe menaxhimi i rrezikut; PT3: Nxitja e punësimit, lëvizjes gjeografike të punonjësve, dhe përfshirjes sociale dhe kulturore përtej kufirit; PT4: Asistenca teknike.
Objektivat specifikë të Programit	Konkurrenca e sektorit të turizmit rritet nga vlerësimi ekonomik i trashëgimisë kulturore dhe natyrore Avancimi i mbrojtjes së burimeve mjedisore tek liqeni dhe zonat alpine Nxitja e punësimit dhe përfshirjes sociale Garantimi i zbatimi efektiv, efikas, transparent dhe në kohë i programit, si dhe rritja e ndërgjegjësimit
Alokimi financiar 2014–2020	11,900,000.00 euro

Metoda e zbatimit	Menaxhim indirekt (në bazë të besimit të detyrat e zbatimit të buxhetit)
Autoriteti Kontraktues	Mal i Zi: Ministria e Financave Njësia Qendrore e Financave dhe Kontraktimit (CFCU) Jola Piletica bb, 81 000 Podgoricë Tel: + 382 (0) 20 230 630 Faks: + 382 (0) 20 230 657
Autoritetet përkatëse nga pjesëmarrësit, përfitues të IPA II [strukturat operative]	Mal i Zi: Ministria e Punëve të Jashtme dhe Integritimit Evropian Stanka Dragojevića 2 81000 Podgoricë Tel: (+382 20) 224 439 Faks:(+382 20) - 224 449 Shqipëri: Ministria e Integritimit Evropian Rr. “Papa Gjon Pali II”, Tiranë, Shqipëri Tel: +355 4 22 286 45 Faks: + 355 4 22 562 67
SPT/Antena	SPT do të jetë e vendosur në Podgoricë, Mali i Zi. Antena do të jetë e vendosur në Shkodër, Shqipëri.

* Kudo që është përmendur termi “Qarku i Tropojës” në tekst, ai i referohet ndarjes territoriale të mëparshme në Shqipëri, e cila përfshin Bashkinë Bajram Curri, Komunën Margegaj, Komunën Tropojë, Komunën Bujan, Komunën Bytyç, Komunën Fierzë, Komunën Lekbibaj, dhe Komunën Lugajë.

Seksioni 1: Përmbledhje e Programit

Programi për bashkëpunim ndërkufitar mes Malit të Zi (MZ) dhe Shqipërisë (AL) do të zbatohet në kuadrin e Instrumentit të Asistencës së Paraanëtarësimit (IPA II). IPA II mbështet bashkëpunimin ndërkufitar, me qëllim promovimin e marrëdhënieve të mira fqinjësore, nxitjen e integritimit në Bashkimin Evropian dhe promovimin e zhvillimit social ekonomik. Dispozitat ligjore për zbatimin e tij janë të përcaktuara në pjesët e mëposhtme të legjislacionit:

- Rregullorja (BE) nr. 231/2014 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e datës 11 mars 2014, për themelimin e Instrumentit për Asistencën e Paraanëtarësimit (IPA II);

- Rregullorja (BE) nr. 236/2014 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 11 mars 2014, që përcakton rregullat dhe procedurat e përbashkëta për zbatimin e instrumenteve të Bashkimit Evropian për financimin e veprimit të jashtëm;

- Rregullorja Zbatuese e Komisionit të BE-së nr. 447/2014 e datës 2 maj 2014, mbi rregullat specifike për zbatimin e rregullores IPA II.

1.1 Përmbledhje e Programit

Programi mbulon një territor prej 11,970 km² me një popullsi prej rreth 749.257 banorë. Territori në Mal të Zi që përbën 52.1% të sipërfaqes së programit, mbulon 12 komuna të shtrira në tri

rajone gjeografike. Pjesa shqiptare është e përbërë nga tri njësi administrative, rajonet e Lezhës dhe Shkodrës dhe rrethi i Tropojës, duke zënë 47.9% të sipërfaqes së programit. Gjatësia e vijës kufitare është 244 km, nga të cilat 38 km janë kufi ujor. Gjithsej, zona e programit ka 23 komuna dhe një total prej 1,144 vendbanimeve - qytete dhe fshatra. Zona e programit karakterizohet nga një profil i ndryshëm gjeografik dhe klimatik. Ajo paraqet kontraste të mprehta, pasi në të alternohen malet, kodrat, lumenjtë, liqenet dhe bregu i detit shumë afër me njëri-tjetrin. Zona e programit ka disa parqe kombëtare, zona të mbrojtura dhe peizazhe që pasqyrojnë biodiversitetin e pasur dhe dallimet mjedisore. Popullsia që jeton në zonën e programit llogaritet të përbëjë rreth 61% të popullsisë së përgjithshme të Malit të Zi, dhe 13.5% të popullsisë së përgjithshme të Shqipërisë. Popullsia në zonën e programit është e balancuar, e përbërë nga popullsi e Malit të Zi rreth 50.63%, dhe popullsi shqiptare me rreth 49.37%. Përbërja e popullsisë në zonën e programit tregon se 50% e popullsisë i takon segmentit moshor 15–49 vjeç.

Gjetjet kryesore

Gjetjet kryesore të analizës, të pasqyruara në përgatitjen e dokumentit, janë përmbledhur më poshtë:

Zona e programit **përmban pabarazi rajonale** në aspektin e zhvillimeve social-ekonomike dhe struktura e ekonomisë është e ndryshme në të dyja anët e kufirit. Ndërkohë që rajonet shqiptare mbështeten në bujqësi, shërbime, tregje me shumicë dhe pakicë, rajonet malazeze shfaqin një industri më të zhvilluar, si dhe niveli i turizmit është shumë më i zhvilluar. Të dyja rajonet janë nën potencialin e tyre të zhvillimit, pasi ata ende duhet të gjejnë mënyra dhe mundësi për të përfituar nga avantazhet e tyre krahasuese.

Konkurrenca e biznesit është e ulët në të dyja anët e kufirit. Struktura e operatorëve ekonomikë në zonën e programit është e dominuar nga ndërmarrjet e vogla dhe të mesme. Produktiviteti më i lartë dhe investimet e mëtejshme në ekspertizën dhe përdorimin e teknologjive të inovacionit, janë një parakusht për t'u bërë më konkurrues në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar. Shumica e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme (NVM) në të dyja anët operojnë në sektorin e shërbimeve. Forcimi i mekanizmave mbështetës të biznesit mbetet një sfidë.

Bujqësia është një potencial i madh ekonomik në të dyja vendet, por vazhdon të jetë e pashfrytëzuar, me **produktivitet dhe konkurrencë të ulët**. Në përgjithësi, ekonomia rurale është e fragmentuar, në një shkallë më të lartë në zonën shqiptare të programit. Por, pronarët e vegjël bujqësorë përballen me vështirësinë për të hyrë në tregjet e vendit dhe ato rajonale. Përmirësimi i aksesit në treg dhe forcimi i sistemit ushqimor dhe organeve përkatës të inspektimit do të jenë të rëndësishëm për rritjen e konkurrencës në sektorin e bujqësisë.

Turizmi është një potencial i madh për të dyja vendet, por është i zhvilluar në mënyrë të pabarabartë. Mali i Zi është tashmë një destinacion turistik i admiruar, ndërsa Shqipëria ka ende punë për t'u bërë i tillë, pasi sektori i turizmit në pjesën shqiptare të zonës së programit është zhvilluar pak, pavarësisht potencialit të madh që ekziston. Sinergji të dukshme, me mundësi që të mbështeten nga bashkëpunimi ndërkufitar (programi BNK), mund të ndërtohen midis rajoneve në Shqipëri dhe zonave bregdetare në Mal të Zi. Ekziston një **trashëgimi e pasur historike-kulturore** në zonën kufitare, e cila duhet të ruhet. Vleftësimi i mëtejshëm i trashëgimisë historike dhe kulturore mund të kontribuojë në forcimin e identitetit të

zonës, por edhe si një pasuri për zhvillimin ekonomik të saj.

Papunësia është relativisht e lartë si në Mal të Zi ashtu edhe Shqipëri, dhe vazhdon të jetë një problem i madh ekonomik. Papunësia mbetet një problem i mprehtë, veçanërisht për grupet e ndjeshme sociale, siç janë të rinjtë, gratë dhe popullsia rurale. Varfëria është bërë një shqetësim urban, duke treguar një ecuri të ngadaltë të ekonomisë gjatë viteve të fundit, ndërkohë që ripërtëritja e potencialit urban tashmë të përdorur është bërë e domosdoshme për të udhëhequr rritjen ekonomike. Niveli i pabarabartë **arsimor** është i pranishëm në zonën e programit, me një rritje të analfabetizmit në zonat e thella. Të rinjtë me arsim të lartë kanë tendencë për t'u larguar drejt rajoneve që ofrojnë më shumë mundësi apo jashtë vendit. Sistemi i arsimit të mesëm është më pak tërheqës dhe i aksesueshëm, veçanërisht për popullsinë e re në zonat rurale të programit. Depërtimi i **kërkimit shkencor dhe zhvillimit** dhe teknologjisë së informacionit dhe komunikimit (TIK) është në një nivel të ulët në Shqipëri, ndërsa në Mal të Zi ndjek trendin e rritjes së vazhdueshme dhe aktualisht është në nivel të mjaftueshëm. Në zonën e programit investimet janë të pamjaftueshme, si dhe mungojnë aktivitetet mbështetëse në nivel qeveritar, rajonal ose lokal për kërkimin shkencor dhe zhvillimin. Në përgjithësi, shërbimet **shëndetësore** në zonën e programit janë duke u përmirësuar, por duhet të bëhet akoma më shumë për të siguruar akses universal në shërbime të tilla edhe nga familjet e varfra.

Mbrojtja e mjedisit ka nevojë për vëmendje serioze në planet e ardhshme të zhvillimit të zonës së programit. Me zhvillimin e përgjithshëm të zonës së programit që mbështetet kryesisht në burimet natyrore, mbrojtja dhe ruajtja mjedisore e tyre është vendimtare për zhvillimin e qëndrueshëm të zonës. Përmirësimi i menaxhimit të mbeturinave, i kontrollit të ndotjes, dhe përmirësimi i menaxhimit të tokave janë ndër prioritetet kryesore për t'u adresuar. Vleftësimi i mëtejshëm i burimeve natyrore në funksion të zhvillimit ekonomik është një çështje kyçe për zhvillimin e zonës.

Fushat kryesore të ndërhyrjeve

Objektivi i përgjithshëm i këtij programi ndërkufitar është të promovojë/forcojë marrëdhënie të mira fqinjësore dhe zhvillimin

social-ekonomik të rajoneve kufitare, nëpërmjet vlerësimit të potencialeve të tyre turistike, zhvillimit ekonomik ekologjikisht të qëndrueshëm dhe gjithëpërfshirës, me respektin për trashëgiminë e përbashkët kulturore dhe natyrore.

Bazuar në analizën e situatës, analizën e faktorëve politikë, ekonomikë, socialë, teknologjikë, ligjorë, dhe mjedisorë (PESTLE), dhe analizën e pikave të forta, pikave të dobëta, mundësive dhe kërcënimeve (SWOT), prioritetet e mëposhtme tematike dhe objektivat specifike janë cilësuar si të rëndësishëm për t'u mbështetur nëpërmjet iniciativave të bashkëpunimit ndërkufitar (BNK):

1. Nxitja e turizmit dhe e trashëgimisë kulturore dhe natyrore:

Konkurrenca e sektorit të turizmit rritet nga vlerësimi ekonomik i trashëgimisë kulturore dhe natyrore

2. Mbrojtja e mjedisit, nxitja e përshtatjes dhe e lehtësimit ndaj ndryshimeve klimatike, parandalimi dhe menaxhimi i rrezikut:

Mbrojtja e burimeve mjedisore të liqenit dhe zonat alpine, çohet më tej.

3. Nxitja e punësimit, lëvizjes gjeografike të punonjësve dhe përfshirjes sociale dhe kulturore përtej kufirit:

Punësimi dhe përfshirja sociale nxitet

Përveç tri prioritetëve tematike të përmendura më lart, programet do të përfshijnë një prioritet specifik, asistencë teknike, i cili ndër të tjera, synon sigurimin e menaxhimit dhe administrimit efektiv të programit ndërkufitar.

1.2 Përgatitja e programit dhe përfshirja e partnerëve

Programi IPA BNK 2014–2020 midis Malit të Zi dhe Shqipërisë është rezultat i një pune të përbashkët programuese, e realizuar nga përfaqësuesit e vendeve pjesëmarrëse, duke përfshirë palët e interesuara nga institucionet qendrore, institucionet e nivelit lokal të zonës së programit, Dhomat e Tregtisë dhe Industrisë, sipërmarrësit, dhe organizatat lokale. Një task forcë e përbashkët është krijuar për të përgatitur dhe zbatuar dokumentin e programit nën udhëheqjen e Strukturave Operative (SO). Kështu, programi menaxhohet nga Strukturat Operative – për Malin e Zi në Ministrinë e Punëve të Jashtme dhe Integritetit Evropian, dhe për Shqipërinë, në Ministrinë e Integritetit Evropian.

Procesi i programimit ka filluar në fillim të muajit korrik të vitit 2013 dhe vazhdoi deri në fund të muajit maj 2014. Programi është hartuar nëpërmjet një procesi konsultimi, duke përfshirë palët e interesuara lokale dhe përfituesit potencialë nga të dyja anët e kufirit. Pyetësorë janë hartuar nga CBIB+ dhe shpërndarë nga SO me mbështetjen e SPT, tek institucionet në nivel qendror dhe lokal dhe Organizatat e Shoqërisë Civile (OSHC), për të mbështetur analizat PESTLE dhe SWOT për programin dhe për të siguruar një nga treguesit për identifikimin e prioritetëve të përbashkëta për zonën ndërkufitare. Nga 140 pyetësorë të dërguar (70 në Shqipëri dhe 70 në Mal të Zi), 91 u kthyen të plotësuar. Shkalla e përgjithshme e përgjigjeve në anketë ishte rreth 65%. Gjithashtu, janë zhvilluar edhe intervista – 34 në Shqipëri dhe 9 në Mal të Zi. Drafti i parë i Dokumentit të Programit u dorëzua te Komisioni më datë 15 nëntor 2013.

Gjatë muajit dhjetor 2013, janë mbajtur dy takime prezantuese me përfaqësuesit e pushtetit vendor, në kuadër të procesit të konsultimit publik nga pala shqiptare, në Shkodër dhe Lezhë, me 15 pjesëmarrës. Nga ana tjetër, konsultimet publike janë mbajtur në tetor 2013, në Bijelo Polje me rreth 15 pjesëmarrës të pranishëm.

Gjatë periudhës mars–prill 2014, një proces i dytë konsultimi publik me një rreth më të gjerë u organizua nga OS shqiptar në koordinim me Projektin e Ndërtimit të Institucioneve Ndërkufitare (CBIB+) për të prezantuar tek organizatat e shoqërisë civile, universitetet, aktivistët qytetarë, draftdokumentin e dytë të programit midis Shqipërisë dhe Malit të Zi në rajonet e pranueshme nga Shqipëria. Aktorët e shoqërisë civile dhe përfaqësues të pushtetit vendor mbështetën fuqimisht prioritetet tematike të përzgjedhura për këtë program dhe, gjithashtu, dhanë detaje për sa i përket nevojave që lidhen me rajonet e tyre përkatëse, të cilat janë pasqyruar në mënyrën e duhur në dokumentin e programit.

Përveç kësaj, për të koordinuar procesin në nivel kombëtar, një takim konsultativ u organizua edhe me përfaqësues nga ministritë e linjës në Shqipëri, mbi prioritetet tematike dhe aktivitetet e propozuara në program.

Tabela në vijim përmbledh procesin e përgatitjes së këtij programi.

Tabela 1. Takimet dhe konsultimet

Koha dhe vendi	Aktivitetet dhe qëllimi
20–21 qershor 2013, Becici, Budva, në Mal të Zi	Takim programues për 2014–20 për Ballkanin Perëndimor
9 korrik 2013, Podgoricë	Hapat e programimit dhe kërkesat për analizat SWOT dhe PESTLE me SO të Malit të Zi
Gusht – mes shtatori 2013	Shpërndarja e pyetësorëve për mbledhjen e të dhënave
16 shtator 2013, Tiranë	Takimi i parë me ekipin dhe koordinimin e CBIB+ për përgatitjen e Programit IPA BNK 2014–2020.
25 shtator 2013, Podgoricë	Trajnimit i CBIB+ mbi zhvillimin dhe formulimin e Strategjisë (SO, DEU, SPT/A)
27 shtator 2013, Tiranë	Trajnimit i CBIB+ mbi zhvillimin dhe formulimin e Strategjisë (SO, DEU, SPT/A)
2 tetor 2013, Podgoricë	Takim me strukturën operative të Malit të Zi - Koordinimi për realizimin e programit IPA BNK 2014–2020, marrëveshja për kalendarin e programit
8 tetor 2013, Podgoricë	Takim me autoritetet e ndryshme të Malit të Zi (ministritë e linjës) – diskutim mbi gjendjen dhe perspektivat zhvillimore strategjike
14 tetor 2013, Tiranë	Takim me strukturën operative të Shqipërisë - Koordinimi për realizimin e programit IPA BNK 2014–2020, marrëveshja për kalendarin e programit, diskutim mbi gjendjen dhe perspektivat zhvillimore strategjike
17 shtator–24 tetor 2013, Tiranë, Podgoricë	Mbledhja dhe përpunimi i të dhënave, përgatitja e PESTLE, finalizimi i Analizës së Situatës dhe Analizës SWOT
25 tetor 2013, Tiranë	Takimi i Task Forcës së Parë të Përbashkët, prezantimi i Analizës së Situatës dhe Analizës SWOT
30 tetor 2013, Bijelo Polje, Mal i Zi	Takim konsultativ publik me më shumë se 15 pjesëmarrës nga zona e programit
15 nëntor 2013	Dorëzimi i draftit të parë të Dokumentit të Programit të DG ELARG.
21–22 nëntor 2013, Beograd, Serbi	Forumi Rajonal Konsultativ BNK
12 dhjetor 2013, Tiranë, Shqipëri	Takim teknik i procesit të programimit midis SO, Komisionit, Delegacionit të BE dhe CBIB +; U bë diskutimi mbi strategjitë programore për tri programet. U dhanë disa sugjerime nga KE-ja, në lidhje me formulimin e objektivave, indikatorëve dhe zonave përfituese
19 dhjetor 2013, Konsultimi Publik Paraprak, Lezhë, Shkodër, Shqipëri	U prezantua dokumenti i programit, si dhe procesi i programimit dhe arsyetimi për zgjedhjen e strategjisë së ndërhyrjes, me 15 përfaqësues nga qeverisja lokale. Strategjia e ndërhyrjes dhe prioritetet tematike të përzgjedhura rezultuan të jenë në përputhje me pikëpamjen e tyre ndaj nevojave të BNK
Janar 2014	Rishikimi i Dokumentit të Programit bazuar në rekomandimet e Komisionit
7 shkurt 2014	Dorëzimi tek Komisioni i draftit të dytë të dokumentit të programit.
27 mars 2014, rajoni lezhë, AL. Takim konsultues me publikun e gjerë, shoqërinë civile dhe aktorët lokalë, me 27 pjesëmarrës	Procesi i programimit së bashku me prioritetet e programit u prezantuan tek 27 organizata të shoqërisë civile dhe përfaqësues të qeverisjes vendore në qarkun e Lezhës, duke u ndjekur nga diskutime aktive me rekomandime dhe sugjerime nga pjesëmarrësit. Prioritetet rezultuan të jenë në përputhje me pikëpamjen e tyre ndaj nevojave të BNK.
28 mars 2014, rajoni Shkodër, AL, Takim konsultues me publikun e gjerë, shoqërinë civile dhe aktorët lokal	Procesi i programimit së bashku me prioritetet e programit u prezantuan te më shumë se 32 organizata të shoqërisë civile dhe përfaqësues të qeverisjes vendore në qarkun e Shkodrës, duke u ndjekur nga diskutime aktive me rekomandime dhe sugjerime nga pjesëmarrësit. Prioritetet rezultuan të jenë në përputhje me pikëpamjen e tyre ndaj nevojave të BNK.
30 mars 2014	Komisioni komenton mbi draftin e dytë të dokumentit

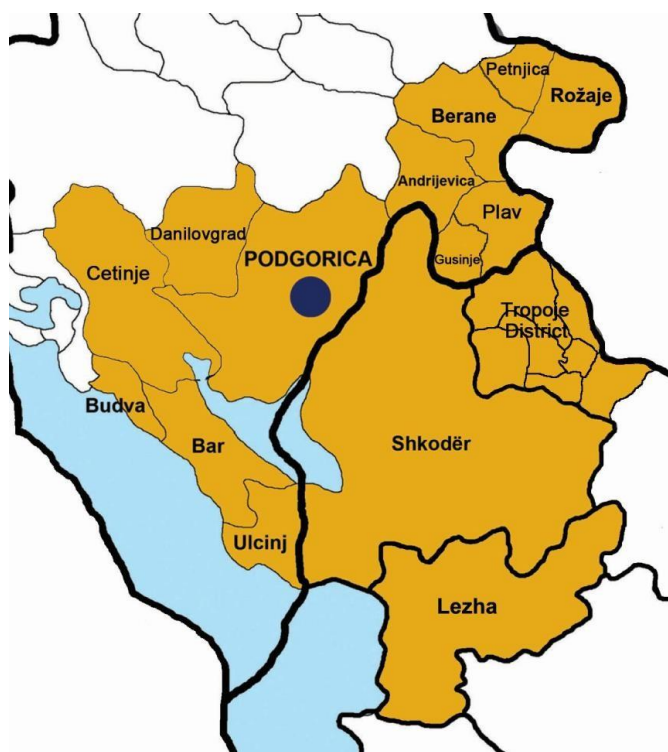

16 prill 2014, Tiranë, AL, Takim konsultues me ministrin e linjës	Procesi i programimit dhe prioritetet e programit për të 3 kufijtë, AL- KSV, MZ-AL, MK-AL u prezantuan në ministrin e linjës që mbulojnë prioritetet dhe aktivitetet në dokumente. Qëllimi ishte konsultimi me programet aktuale kombëtare në fushat përkatëse të veprimit dhe shmangia e mbivendosjeve, përfshirë sinergjitë e mundshme. Draftdokumentet rezultuan të jenë në përputhje edhe me strategjitë kombëtare dhe u konceptuan nga pjesëmarrësit si shumë të rëndësishme për zhvillimin e rajoneve
17 prill–1 maj 2014	Reflektimi mbi komentet e marra nga Komisioni dhe nga takimet e konsultimeve publike
30 maj 2014	Dorëzimi i versionin përfundimtar të dokumentit të Programit të Komisioni

Seksioni 2: Zona e Programit⁷

2.1 Analiza e situatës

Zona e programit për Programin Ndërkufitar midis Malit të Zi dhe Shqipërisë mbulon një territor prej 11,970 km² me një popullsi prej rreth 749.257 banorë. Territori në Mal të Zi përbën 52.1% kundrejt 47.9% në Shqipëri. Vija kufitare është 244 km, nga të cilat 38 km janë kufij ujor. Ka tri pika funksionale të kalimit kufitar ndërmjet Shqipërisë dhe Malit të Zi përgjatë kësaj vije kufitare. Zona e Programi në Mal të Zi mbulon komunat: Andrijevice, Berane, Plavë, Guci⁸, Petnjica⁹ dhe Rozaje; Podgorica, kryeqyteti i Malit të Zi dhe Cetinje, Danilovgrad, Budva, Tivar dhe Ulqin. Zona e Programit në Shqipëri përfshin rajonet e Shkodrës dhe të Lezhës, dhe rrethin e Tropojës¹⁰. Në përgjithësi, zona e programit përfshin 23 komuna dhe një total prej 1,144 vendbanimeve – qytete dhe fshatra.

⁷ Ky seksion jep një përmbledhje të të dhënave kryesore nga analiza e situatës, analiza SWOT dhe PESTLE. Versioni i plotë i analizës është shtojcë në dokumentin e programit.

⁸ Gucia është një bashki e re, e paraqitur si një ndarje administrative e Komunës së Plavës; ajo është në fazat e hershme të organizimit.

⁹ Petnjica është një bashki e re, e paraqitur si një ndarje administrative e Komunës së Beranes; ajo është në fazat e hershme të organizimit; Edhe Gucia është një komunë e themeluar rishtazi.

¹⁰ Rrethi i Tropojës ka 1 bashki, atë të Bajram Currit, dhe 7 komuna - Bujan, Bytyç, Fierzë, Lekbibaj, Llugaj, Margegaj dhe Tropoja

Gjeografia

Zona e programit përmban disa parqe kombëtare, zona të mbrojtura dhe peizazhe që pasqyrojnë biodiversitetin të pasur dhe dallimet mjedisore. Territori në Mal të Zi është i karakterizuar nga një profil gjeografik dhe klimatik i ndryshëm, i mbushur me vargje malore, fusha, lugina, lumenj, laguna dhe liqene. Pjesa kontinentale ose veriore e rajonit është një zonë malore. Majat malore arrijnë deri në 2.500 m lartësi, dhe territori përshkohet nga lumenj, si lumi Lim, Morava dhe Tara, duke formuar kanione dhe lugina mbresëlënëse. Territori në Shqipëri paraqet kontraste të mprehta, pasi alternon male, kodra, lumenj, liqene dhe bregdet, shumë afër me njëri-tjetrin. Në këtë zonë ka lumenj të shumtë që kalojnë nëpër territor, të cilët shpesh shkaktojnë përmbytje gjatë stinëve me reshje. Zona shtrihet nga malet e larta (Alpet Shqiptare) në pjesën veriore të saj në kufi me Malin e Zi, deri në bregdet (Velipojë dhe Shëngjin), në pjesën veriperëndimore të Shqipërisë. Maja më e lartë është Jezerca me 2,694 m lartësi, në rajonin e Shkodrës, dhe ajo më e ulëta (-6 m) ndodhet në rajonin e Lezhës. Zona e Programit ka klimë mesdhetare në zonën e saj bregdetare, me verë dhe vjeshtë të nxehtë dhe të thatë, dhe klimë kontinentale në zonën veriore malore të Shkodrës dhe Tropojës, me dimër relativisht të ftohtë dhe me reshje dëbore të rënda në brendësi. Elemente të tilla gjeografike me kontrast të lartë pasurojnë mjedisin, florën dhe faunën e zonës së programit. Burimet e saj natyrore janë stimuluese për zhvillimin e turizmit dhe agrobiznesit, si stimujt kryesorë ekonomikë për të rritur mundësitë për mirëqenien dhe prosperitetin e banorëve në zonën e programit.

Demografia

Popullsia që jeton në zonën e programit llogaritet të përbëjë rreth 61% të popullsisë së përgjithshme të Malit të Zi, dhe 13.2% të popullsisë së përgjithshme të Shqipërisë. Popullsia në zonën e programit është e balancuar, e përbërë nga popullsi e Malit të Zi prej rreth 379,366 banorësh, duke zënë 50.63% të popullsisë totale në zonën e programit, dhe popullsi shqiptare prej rreth 369,891 banorësh, duke zënë 49.37% të popullsisë totale në zonë. Në pjesën malazeze dendësia e popullsisë me 65.7 banorë/km² është më e lartë se mesatarja kombëtare prej 45 banorë/km², ndërsa në Shqipëri është 59 banorë/km², më e ulët në

krahasim me mesataren kombëtare prej 97 banorë/km². Zona e programit ka një normë natyrore rritje prej 1.87%, që është nën mesataren kombëtare prej 2.2%; Shkalla e vdekshmërisë qëndron në 9.4% e barabartë me mesataren kombëtare. Zona e programit në Mal të Zi ka një popullsi kryesisht urbane, duke zënë rreth 52% të popullsisë së saj, e cila është më e ulët, në krahasim me 62% që jetojnë në zonat urbane në nivel kombëtar. Rreth 49% e popullsisë në zonën e programit është e përqendruar në Podgoricë. Në Shqipëri numri i përgjithshëm i popullsisë që jeton në zonën e programit është 369,891¹¹ banorë, ose rreth 13.2% e popullsisë së përgjithshme të vendit. Rajoni i Shkodrës është rajoni i gjashtë më i madh i vendit me një popullsi prej 215,347 banorësh, ose rreth 7.6% e popullsisë së përgjithshme, e ndjekur nga Lezha e cila renditet e dhjeta mes rajoneve të vendit, që numëron një total prej 134,027 banorësh apo 4.7% të popullsisë së përgjithshme të Shqipërisë. Rrethi i Tropojës regjistron një popullsi totale prej 20,517 banorësh, e cila përbën 0.07% të popullsisë së përgjithshme të Shqipërisë. Popullsia është kryesisht rurale, me një mesatare prej 53.2%. Këtë mesatare e përcakton rajoni i Shkodrës, pasi popullsia rurale është 55.6% e 119,794 banorëve të tij. Në të kundërt, rajoni i Lezhës ka një dominim të popullsisë urbane, me rreth 53.8% të popullsisë. Rrethi i Tropojës ka një popullsi kryesisht rurale, e cila përbën rreth 74% të popullsisë së tij. Përbërja e popullsisë në zonën e programit të të dyja vendeve tregon se 50% e popullsisë i takon segmentit moshor 15–49 vjeç.

Varfëria

Vulnerabiliteti i popullsisë së **Malit të Zi** është rritur kohët e fundit, pasi numri i personave nën vijën e varfërisë ka pësuar një rritje nga 6.6% e popullsisë, deri në rreth 9.3% të popullsisë së përgjithshme të Malit të Zi, në vitin 2011. Rritja e shkallës së varfërisë është shumë më e theksuar në zonat rurale, mesatarisht 18.4%, ndryshe nga zonat urbane ku arrinte mesatarisht 4.4% në vitin 2011. Pabarazia është rritur në Mal të Zi, pasi koeficienti Gini u rrit nga 24.3% në vitin 2010, në 25.9% në vitin 2011¹². Vulnerabiliteti i popullsisë së **Shqipërisë** u rrit në vitin 2012; numri i regjistruar i personave nën vijën e varfërisë u rrit me 8.4%.

¹¹ INSTAT Census 2011.

¹² Banka Botërore, fotografim i programit të Shtetit.

Varfëria ekstreme ka arritur në 2.2% në vitin 2012, kundrejt 1.2% të regjistruar në vitin 2008. Rajonet në zonën e programit janë më të varfër në krahasim me mesataren kombëtare të shkallës së varfërisë prej 14.3%. Qarku i Lezhës regjistron një normë varfërie 17.5%, ndërsa qarku i Shkodrës është pak më mirë, me një normë varfërie 15.7%. Rrethi i Tropojës i përket rajonit më të varfër të Shqipërisë, Kukësit, me një normë varfërie 21.8%. Varfëria është bërë një shqetësim urban, duke treguar një ecuri të ngadaltë të ekonomisë gjatë viteve të fundit, ndërsa ripërtëritja e potencialit urban tashmë të ezauruar, është bërë e domosdoshme për të sjellë rritjen ekonomike.

Ekonomia

Zona e programit përmban të gjitha pabarazitë rajonale të hasura në **Mal të Zi**, në aspektin e zhvillimeve social-ekonomike. Ashtu si në nivel kombëtar, ajo është e dominuar nga Podgorica, e cila është motori ekonomik i vendit. Çdo bashki e zonës së programit është nën mesataren kombëtare, me Bashkinë e Plavës në krye, e cila është më pak e zhvilluara në vend. Ndryshe nga Budva, e cila ka indeksin më të lartë të zhvillimit në Mal të Zi me 362.4, dy bashkitë e tjera bregdetare të zonës së programit Tivari dhe Ulqini, janë nën mesataren kombëtare.

Edhe në **Shqipëri**, pabarazitë rajonale janë shumë të dukshme. Zhvillimi social-ekonomik i vendit anon rëndë në favor të rajonit qendror. Shkodra është rajoni më i zhvilluar në zonën e programit të Shqipërisë. Kontributi i Qarkut të Shkodrës në GDP arriti në 555 milionë euro në vitin 2011¹³, e barabartë me 6.1% të GDP totale të shtetit, duke u radhitur e shtata ndër 12 qarqet e Shqipërisë.

Kontribuuesi kryesor në aktivitetin ekonomik të rajonit është bujqësia, e cila përbën rreth 26% të kontributit të GDP-së, e pasuar nga tregtia, hotelet, transporti dhe komunikacioni me 23%, sektori financiar dhe ai i pasurive të patundshme me 19%, industria me 11%, dhe ndërtimi me 8%. GDP e rajonit të Lezhës për vitin 2011 arrin 3.7% të GDP-së së vendit¹⁴. Kontribuuesit kryesorë në GDP-në e rajonit të Lezhës janë tregtia, hotelet, transporti dhe komunikacioni me 26%, sektori i bujqësisë me 25%, sektorët financiarë dhe të pasurive të patundshme me 19%, ndërtimi me 10%, ndërkohë që industria është kontribuuesi më i vogël me 8%. Kontributi i rajonit të Kukësit në GDP-në e Shqipërisë, ku Tropoja përbën rreth 24% të popullsisë, është më i ulët në vend, me vetëm 2.4%; sektorët më të rëndësishëm janë bujqësia, e cila është përgjegjëse për 34%, dhe tregtia, hotelet dhe turizmi me 20%.

Sektori privat

Struktura e operatorëve ekonomikë në zonën e programit është e dominuar nga ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (NVM). NVM-të në Mal të Zi përbëjnë 98.6% të numrit të përgjithshëm të operatorëve ekonomikë, ndërsa në Shqipëri ato përbëjnë 95.4% të totalit. Shumica e NVM-ve në të dyja anët e kufirit operojnë në sektorin e shërbimeve. Shumica e operatorëve ekonomik të **Malit të Zi** janë të përqendruar në zonën e programit, duke përbërë 67.3% të numrit të përgjithshëm të ndërmarrjeve në nivel kombëtar. Rreth 49.2% e këtyre NVM-ve janë të vendosura në Podgoricë, duke treguar kështu pabarazitë e zhvillimit rajonal.

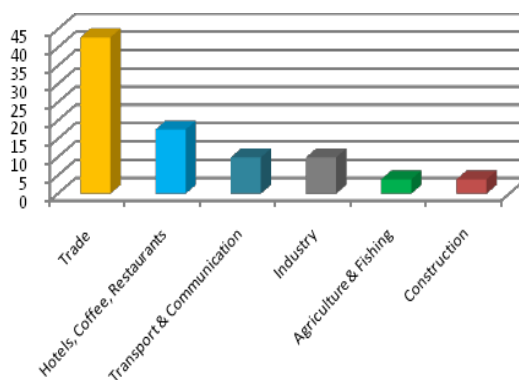
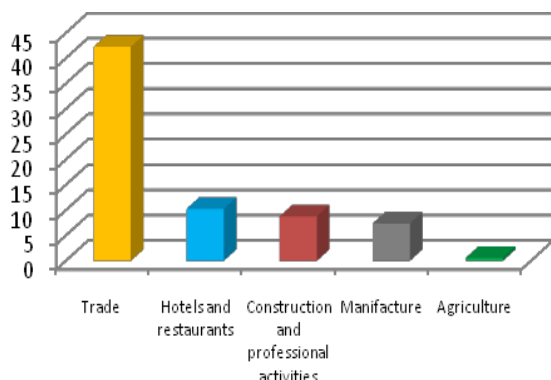
¹³ INSTAT, Llogaritë Rajonale 2013.

¹⁴ INSTAT, Llogaritë Rajonale 2013.

Grafiku 1. NVM-të sipas sektorëve kryesorë ekonomikë në zonën e programit

Mal i Zi Shqipëri

Në **Shqipëri**, zona e programit regjistron një total prej 10,174 ndërmarrjesh¹⁵ në fund të vitit 2012, ose rreth 9.7% të numrit të përgjithshëm të ndërmarrjeve të vendit. Ajo ka një shkallë lindje¹⁶ prej 13%, më e lartë në krahasim me mesataren kombëtare prej 12.2%, ndikuar kryesisht nga Shkodra, e cila me 14.4% tregon një zhvillim relativisht më të lartë të aktivitetit ekonomik, në të kundërt me rajonin e Lezhës dhe rrethin e Tropojës me 10.8%. Struktura e ndërmarrjeve është e dominuar nga ndërmarrjet shumë të vogla, me 1–4 persona të punësuar, të cilat përbëjnë 85.7% të totalit të ndërmarrjeve në fushën e programit. Përveç madhësisë së vogël të ndërmarrjeve, një faktor i rëndësishëm, i cili është një pengesë për zhvillimin ekonomik në zonën e programit në të dyja anët e kufirit, është mungesa e njohurive teknologjike dhe aftësive të punës. Kjo mbetet një sfidë kryesore, pasi kërkesave të tregut për shërbime dhe produkte të cilësisë së lartë, nuk mund t'iu përgjigjen aftësitë joadekuata të punës. Një tjetër sfidë kryesore është akses i ulët i NVM-ve në financim; politikat tepër të kujdesshme të kreditimit të miratuara nga institucionet financiare në të dyja vendet, janë një pengesë serioze në rritjen e ndërmarrjeve në fushën e programit.

Bujqësia dhe Zhvillimi Rural

Pjesa Malazeze e zonës së programit është më e pasur në burime bujqësore dhe ka më shumë potencial në këtë sektor në krahasim me pjesën e Shqipërisë. Megjithatë, sektori i bujqësisë dhe

zhvillimi i tij është po aq i rëndësishëm për të gjithë zonën e programit, veçanërisht për shkak të pjesës së madhe të popullsisë që jeton në zonën rurale, ku bujqësia është aktiviteti kryesor ekonomik. Një tipar i përbashkët në zonën e programit është produktiviteti dhe konkurrenca e ulët në fushën e bujqësisë. Ai vjen si pasojë e: fermave të vogla të cilat kanë prodhim dhe fitim të kufizuar; prodhimit kryesisht për të mbuluar nevojat e jetesës, sesa për shitje direkte në tregjet e gjelbra; nivelit të ulët të finalizimit të produkteve bujqësore dhe industrisë ushqimore të pazhvilluar.

Zona e programit mbulon rreth 38% të totalit të tokës bujqësore të **Malit të Zi**. Punësimi në bujqësi është raportuar të jetë rreth 2.5% e totalit të të punësuarve¹⁷, Podgorica është rajoni kryesor fushor në Mal të Zi - vetëm ajo zë rreth 31.5% të tokës bujqësore në zonën e programit. Ajo ofron kushte optimale për prodhim të larmishëm: perime, prodhimin e drithërave, blegtori, fruta dhe verë. Vera, e cila është produkti kryesor Malazez i orientuar drejt eksportit, prodhohet në Podgoricë - rreth 80% e prodhimit të përgjithshëm të verës në vend.

Zona e programit në **Shqipëri** mbulon rreth 13.3% të totalit të tokës bujqësore të vendit¹⁸. Shumica e territorit të saj është e dominuar nga pyjet, kullotat (85.2%), ndërsa pjesa e tokës në shfrytëzim për qëllime bujqësore është vetëm 14.8% ose 92,748 ha. Terreni është kryesisht malor dhe i thyer, i cili kufizon në mënyrë të konsiderueshme zonat ku potenciali bujqësor mund të mbajë disa domethënie krahasuese. Zona

¹⁵ INSTAT, Regjistri Statistikor i Biznesit të Ndërmarrjeve 2012.

¹⁶ Numri i ndërmarrjeve të reja të regjistruara për një vit të caktuar e shprehur në % mbi numrin e përgjithshëm të ndërmarrjeve.

¹⁷ Industria dhe okupacioni i popullsisë në Malin e Zi – Census i vitit 2011, publikimi 197 i MONSTAT.

¹⁸ Libri statistikor, Ministria e Bujqësisë.

të tilla janë të vendosura kryesisht në rrethinat e liqenit të Shkodrës, ku terreni dhe kushtet klimatike janë të favorshme për bujqësinë e perimeve. Qarku i Lezhës ka një traditë për blegtorinë e derrave, pasi ajo ka 91.7% të inventarit total të shtetit, ndërsa bujqësia në rrethin e Tropojës është e orientuar kryesisht drejt prodhimit të thekrës. Bujqësia në zonën e programit është një aktivitet familjar, i orientuar drejt nevojave për jetesë, me toka shumë të fragmentuara - madhësia e fermës është 1.1 ha në Shkodër; 0.89 ha në Lezhë, dhe 0.60 ha në Tropojë, madhësi të cilat janë sa gjysma e mesatares Shqiptare, prej 1.20 ha.

Turizmi

Rëndësia e turizmit është e ndryshme për ekonominë e Malit të Zi dhe Shqipërisë. Mali i Zi është tashmë një destinacion i popullarizuar turistik, ndërsa Shqipëria ka ende shumë për të bërë, për t'u bërë një destinacion i tillë. Në **Mal të Zi**, turizmi është një sektor kryesor i ekonomisë, i cili përbën rreth 9.9% të GDP-së së vendit në vitin 2012, ose rreth 336 milionë euro, që është 20.7% më i lartë se në vitin 2011¹⁹. Rajoni bregdetar në zonën e programit përbën më shumë se 69% të totalit të qëndrimeve me fjetje në vend në vitin 2012²⁰, kryesisht në periudhën e pushimeve Korrik-Gusht. Bregdeti i zonës së programit tërthor rreth 67.5% të totalit prej 1,44 milionë turistë që hynë në Malin e Zi në vitin 2012. 160 objekte akomoduese bregdetare që gjenden në zonën e programit përbëjnë rreth 49% të totalit të mjediseve akomoduese në Mal të Zi, ndërsa në zonën e programit ndodhen edhe rreth 30% e objekteve akomoduese të zonave jobregdetare të vendit. Pavarësisht nivelit aktual të ulët të vizitave turistike, rajoni kontinental ka përparësi të shumta për zhvillimin e të gjitha llojeve të turizmit të lidhura me sportet malore (ski, ecje, çiklizëm, rafting etj.), duke përmendur natyrën e paprekur dhe biodiversitetin e pasur (dy parqe kombëtare, liqene, kanione etj.), jetën autentike rurale, dhe prodhimin tradicional dhe cilësor të ushqimit.

Sektori i turizmit është më pak i rëndësishëm në pjesën shqiptare të zonës së programit (edhe pse ai ka një potencial të madh), në krahasim me anën malazeze. Specifikisht, rajonet e Shkodrës dhe

Lezhës dhe rrethi i Tropojës kanë potencial të lartë individual për zhvillimin e një turizmi përgjatë gjithë vitit. Natyra atraktive dhe panoramat e natyrës malore dhe kodrinore, si dhe liqeni i Shkodrës, lugina e Valbonës në Tropojë dhe parqet e tjera kombëtare, dhe zonat e mbrojtura; vizitat turistike (peizazhet natyrore, speciet e rralla etj.); agroturizmi, vendet me interes historik dhe kulturor, të tilla si vendet parahistorike të banuara, qendrat arkeologjike, objektet e kultit, duhet të promovohen më mirë për një zhvillim më të shpejtë të turizmit në bregdetin e Shkodrës (Velipojë), dhe kryesisht në Lezhë (Shëngjin).

Infrastruktura

Mali i Zi dhe Shqipëria janë pjesë e SEETO²¹ – Rrjeti kryesor. Pozicioni i zonës së programit thekson rëndësinë e një infrastrukture të mirë transporti në zhvillimin e ardhshëm të turizmit, tregtisë, shkëmbimeve kulturore dhe në rritjen e konkurrencës. **Infrastruktura rrugore** që lidh Malin e Zi dhe Shqipërinë, në veçanti përmes akseve Sukobine - Muriqan dhe Bozaj - Hani i Hotit është përmirësuar në mënyrë të konsiderueshme. Edhe infrastruktura e shërbimeve nga këto pika të kalimit kufitar është përmirësuar, duke lejuar komunikimin më të shpejtë midis dy zonave, duke lehtësuar kështu transportin, tregtinë dhe turizmin. Pika e tretë kufitare në Gjercan - Plavë është më pak e zhvilluar. Një pikë e katërt e kalimit kufitar në Cijevna Zatrijebačka -Trieshe, do të krijohet pas përfundimit të ndërtimit të rreth 23 km rrugë brenda territorit shqiptar, e cila është në ndërtim e sipër me financim të BERZH. Ajo do të shkurtojë ndjeshëm kohën e udhëtimit nga Plava në Podgoricë (koha e udhëtimit e pritur nëpër territorin shqiptar do të jetë rreth gjysmë ore). Mali i Zi dhe Shqipëria kanë rënë dakord për të integruar procedurat e organizimit të transportit hekurudhor midis dy vendeve. Një hekurudhë kalon përmes zonës së programit nga Podgorica në Shkodër, me një gjatësi prej rreth 63.5 km; ajo është përdorur vetëm për transportin e mallrave, pasi linja nuk është e elektrizuar. E njëjta hekurudhë lidh Tiranën me Shkodrën, nëpërmjet Lezhës. Planet e ardhshme përfshijnë elektrifikimin e saj, të paktën në anën e Malit të Zi, si dhe

¹⁹ Këshilli i Udhëtimeve nëpër Botë dhe Turizmit – mars 2013.

²⁰ MONSTAT – Mbërritjet turistike dhe qëndrimet me fjetje sipas qyteteve 2012.

²¹ Observatori i Transportit Jug-Lindor. Korridoret e rrugëve & Lidhjet që përfshijnë: Shqipërinë, Bosnjën, Kroacinë, Kosovën, ish-Republikën Jugosllave të Maqedonisë, Serbinë, Malin e Zi.

përdorimin e kësaj hekurudhe edhe për transportin e udhëtarëve, duke miratuar komunën urbane të Tuz-it, një nënndarje të Komunës së Podgoricës, si stacion të përbashkët kufitar.

Telekomunikacioni në zonën e programit përfiton si nga telefonia fikse, ashtu edhe nga ajo celulare. Telefonia fikse në Mal të Zi është plotësisht e digjitalizuar. Numri i abonentëve korrespondon me një normë prej 27,55%. Tregu i telefonisë celulare ka tre operatorë telekomunikacioni. Në vitin 2012, tri kompanitë celulare raportuan një total prej 990,868 përdoruesish, që korrespondon me një normë prej 159%. Në Shqipëri, niveli i depërtimit të telefonisë fikse dhe celulare në zonën e programit qëndron në 88.15%²², pak nën mesataren kombëtare prej 89.47%. Megjithatë, me përjashtim të qyteteve kryesore, depërtimi i telefonisë fikse në zonat rurale është i ulët; komunikimi është i bazuar kryesisht në telefonat celularë. Niveli i depërtimit të telefonisë celulare në Shqipëri është mbi 130%.

Njohuritë kompjuterike në Mal të Zi¹⁷ i përkasin mesatarisht 35% të popullsisë nga 15 vjeç e lart. Rreth 16% e popullsisë ka njohuri të pjesshme mbi kompjuterin. Në Shqipëri, niveli i përdorimit të internetit (që do të thotë se ka një kompjuter që përdoret për të hyrë në internet) në familjet në zonën e programit qëndron në 9.97%, i cili është nën mesataren kombëtare prej 12.35%.

Energjia është e disponueshme për të gjitha komunat në zonën e programit. Shumica e nevojave energjetike në të dyja anët janë plotësuar nëpërmjet importeve. Përfundimi i linjës ndërlidhëse 400 kV midis Shqipërisë dhe Malit të Zi (Elbasan-Podgoricë), rrit kapacitetet e shkëmbimeve të energjisë midis dy vendeve, duke rritur sigurinë e furnizimit me energji elektrike në vend. Edhe pse ka burime të mëdha, por ende të pashfrytëzuara hidrocentrale (veçanërisht në Shqipëri), zona karakterizohet nga një efikasitet i ulët në përdorimin e energjisë elektrike. Përdorimi i energjisë për qëllime ngrohje është i përhapur në shkallë të gjerë.

Shumica e familjeve (247,354) në Mal të Zi përdorin **ujin** nga sistemi publik i ujit, edhe pse sistemi publik i ujit mund të jetë i pamjaftueshëm në zonat rurale dhe gjatë kohës së verës. Nga numri

i përgjithshëm i banesave²³, 92% prej tyre kanë akses në sistemet e furnizimit me ujë brenda shtëpive të tyre, dhe po i njëjti numër banesash është i lidhur me sistemin e kanalizimit brenda shtëpisë. Në zonën e programit në Shqipëri, furnizimi me ujë dhe sistemet e kanalizimit dhe ujitjes mbeten problematike. Aksesit në ujë brenda banesave në zonën e programit është i siguruar për rreth 55% të tyre; rreth 40% e banesave kanë pjesërisht akses në sistemet e furnizimit me ujë, ndërsa 4.6% e familjeve në zonën e programit nuk kanë akses në sistemin e ujësjellësit.

Sociale

Tregu i punës

Si në Mal të Zi ashtu edhe në Shqipëri, papunësia është relativisht e lartë sipas standardeve ndërkombëtare. Ajo është ende një problem i madh ekonomik në të dyja anët e zonës së programit, dhe karakterizohet nga dallime të mëdha rajonale. Në **Mal të Zi** tregu i punës ka pësuar krizë, duke regjistruar një rritje të papunësisë që arriti në 20.45% në vitin 2011²⁴, duke u ulur në 19.6% në vitin 2012. Zona e programit ka rreth 93.4% të forcës aktive të punës të vendit; rajoni bregdetar dhe rajoni qendror janë më mirë se rajonet më të varfra dhe më pak të zhvilluara pa dalje në det në zonën veriore. Shumica e fuqisë punëtore është e punësuar në sektorin e shërbimeve (76.2%), pasuar nga industria me 18.1%, dhe bujqësia me 5.6% të totalit të punësuar. Punëdhënësi më i madh në program është sektori i tregtisë me 20.5%, i ndjekur nga administrata publike me 12.5%. Femrat përbëjnë 44.1% të totalit të të punësuarve.

Fuqia e përgjithshme punëtore në **Shqipëri** arrin në 1,117,082 persona në fund të muajit dhjetor 2012²⁵. Ajo nuk ka pasur ndryshime të mëdha, pavarësisht nga ngadalësimi ekonomik gjatë 2-3 viteve të fundit. Shkalla e përgjithshme e papunësisë²⁶ ka ngelur në 13.9%, njëlloj si në vitin 2011. Në ndryshim nga Tropoja, papunësia në rajonet e Shkodrës dhe Lezhës pasqyron të njëjtën normë mesatare të papunësisë si në nivel kombëtar,

²³ MONSTAT. Banesat, lidhur me pajisjen me instalime, Publikimi nr. 280.

²⁴ Census Mal i Zi, 2011.

²⁵ INSTAT, Buletini Statistikor Tremujor, nr. 2, 2013.

²⁶ Norma e papunësisë përfaqëson përqindjen e personave të papunësuar në popullsinë e përgjithshme aktive.

²² Shqipëri, Census 2011.

ndërsa që të tria rajonet ruajnë të njëjtën strukturë të punësimit. Në fund të vitit 2012, numri i të papunëve në Shkodër qëndron në 19,417 persona, duke përbërë 13.6% të totalit të të papunëve, kurse Lezha me 15,021 persona të papunë përbën 10.6% të totalit. Ndërsa Tropoja regjistron 2,368 të papunë, ose rreth 36% të forcave të përgjithshme të punës që i përkasin grup-moshës 15-64 vjeç në rrethin e Tropojës. Papunësia është më e pranishme në zonat urbane, pasi ata që jetojnë në zonat rurale janë konsideruar si të vetë-punësuar.

Arsimi

Niveli i pabarabartë arsimor është i pranishëm në zonën e programit, me një rritje të analfabetizmit në zonat e thella. Të rinjtë me arsim të lartë kanë tendencë për t'u larguar drejt rajoneve që ofrojnë më shumë mundësi apo jashtë vendit. Sistemi i arsimit të mesëm është më pak tërheqës dhe i aksesueshëm, veçanërisht për popullsinë e re në zonat rurale të programit. Shkollat private dhe Formimi Profesional janë të pranishme, por nuk janë në gjendje që të përputhen me kërkesat e tregut të punës për punonjës të kualifikuar dhe të aftë, duke përbërë kështu një pengesë për zhvillimin ekonomik të zonës së programit. Dispozitat arsimore në të gjitha nivelet kërkojnë përmirësim, në mënyrë që të plotësojnë nevojat e tregut të punës. Sistemi arsimor në zonën e programit në të dyja vendet kërkon reforma, veçanërisht përvoja praktike mësimore dhe lidhje me sektorin e biznesit. Përmirësimi i infrastrukturës shkollore është një përparësi e madhe për të dyja qeveritë, në nivel qendror dhe lokal. Përmirësimi i sistemit arsimor dhe infrastrukturës shkollore është një prioritet i madh për zonën e programit. Programi BNK do të ketë një rol të kufizuar në adresimin e këtyre çështjeve, por mund të mbështesë shkëmbimet midis shkollave dhe qendrave të formimit profesional në zonat kufitare. Prezenca e universiteteve dhe qendrave kërkimore në të dyja anët e zonës së programit është një pasuri për programin BNK dhe një mundësi jo vetëm për rritjen e mëtejshme të bashkëpunimit akademik, por edhe për iniciimin e programeve kërkimore në zonën kufitare në sektorë të ndryshëm, të tillë si bujqësia apo turizmi.

Kërkimi shkencor & Zhvillimi është i pazhvilluar. Pavarësisht faktit se në zonën e programit janë të pranishëm 4 Universitete, investimet dhe aktivitetet mbështetëse qeveritare,

rajonale ose lokale për Kërkimin shkencor dhe Zhvillimin janë të pamjaftueshme. Nuk ka të dhëna specifike mbi kërkimin shkencor, zhvillimin dhe inovacionin. Megjithatë nuk ka pothuajse asnjë bashkëpunim midis institucioneve të arsimit në të dyja vendet, dhe fusha e kërkimit shkencor, zhvillimit dhe inovacionit nuk është eksploruar. Mali i Zi shpenzon rreth 0.41% të GDP-së në Kërkim shkencor dhe Zhvillim²⁷, ndërkohë që Shqipëria shpenzon rreth 0.02% të GDP-së së saj²⁸. Shqipëria dhe Mali i Zi kanë nënshkruar një marrëveshje në lidhje me lëvizjen e studiuesve dhe ekspertëve teknik midis universiteteve partnere; ngritjen e qendrave të përbashkëta kërkimore për të studiuar burimet hidrike të lumit Buna dhe liqenit të Shkodrës; dhe një qendër të përbashkët për studimet e avancuara për rreziqet sizmike në Ballkanin Perëndimor.

Shëndetësia

Organizimi i sistemit shëndetësor në Mal të Zi dhe Shqipëri është i ngjashëm; ai është kryesisht publik me një prani modeste (por në rritje) private, dhe mbulimi territorial është i pajisur siç duhet me shërbimet e kujdesit shëndetësor parësor, dytësor dhe tretësor. Në përgjithësi, shërbimet shëndetësore në zonën e programit janë duke u përmirësuar, por duhet të bëhet akoma më shumë për të siguruar akses universal në shërbime të tilla edhe nga familjet e varfra. Sfida kryesore e radhës për të garantuar që të gjithë qytetarët janë të pajisur me shërbimet e duhura shëndetësore është heqja e pengesës ekonomike për të pasur akses në shërbimet cilësore, e cila është e rënduar nga mungesa totale e sigurimit shëndetësor.

Kultura

Në përgjithësi, në zonën e programit kultura karakterizohet nga elemente të ndryshme të traditave individuale dhe të përbashkëta. Qendrat turistike dhe qytetet e mëdha janë të pasura me trashëgimi kulturore që përfshijnë monumente dhe vende fetare (kisha, manastire dhe xhami), qytete të vjetra, vende arkeologjike dhe muzeume të ndryshme. Zona e programit është gjithashtu e pasur në traditën e kuzhinës dhe artizanatit, të cilat mund të luajnë një rol të rëndësishëm në promovimin dhe zhvillimin e mëtejshëm të

²⁷ S & Zh në 2011, Zyra Statistikore e Malit të Zi, publikimi nr. 24.

²⁸ Shqipëri, Buxheti i Shtetit 2012.

turizmit. Bashkëpunimi ndërkufitar mund të luajë një rol të rëndësishëm në mbrojtjen dhe promovimin e kësaj trashëgimie, si dhe në forcimin e mëtejshëm të lidhjeve të bashkëpunimit rajonal midis dy vendeve. Investimet dhe subvencionet e kufizuara publike kanë mbajtur një nivel të ulët të aktiviteteve kulturore në zonën e programit, pavarësisht trashëgimisë së saj të pasur. Megjithatë, aktivitetet kulturore dhe kontaktet mund të intensifikohen, duke krijuar kështu një bazë për një bashkëpunim ndërkufitar më aktiv. Kjo krijon kushte të favorshme për zhvillimin e mëtejshëm të nismave të përbashkëta që synojnë shtimin e vlerës në trashëgiminë e përbashkët në të dyja anët e zonave kufitare.

Shoqëria Civile

Në **Mal të Zi** janë 5,843²⁹ Organizata të Shoqërisë Civile (OSHC) të regjistruara. Pjesa më e madhe e tyre janë shoqata qytetare (5665), dhe 175 janë fondacione. OSHC-të me më shumë ndikim dhe përvojë janë të vendosura në Podgoricë, aktive në sektorë të ndryshëm (të drejtat e njeriut, politikat publike, mjedisi dhe zhvillimi rural, ngritja e kapaciteteve, aftësitë e kufizuara etj.). Shumica e tyre kanë një përvojë në përcaktimin e projekteve BNK. Kapacitetet njerëzore dhe kapacitetet e financimit janë përgjithësisht të pamjaftueshme; partneriteti me autoritetet lokale, si dhe krijimi i rrjeteve rajonale të OSHC-ve janë ende të dobëta. Megjithatë, rrjeti lokal i organizatave komunitare është i shumëllojshëm dhe i pasur. Disa prej tyre, të tilla si shoqatat e malësorëve, mund të luajnë një rol të rëndësishëm në zbatimin e nismave BNK.

Sektori i OSHC-ve në **Shqipëri** është i vogël dhe relativisht i pazhvilluar. Zyrtarisht ekzistojnë 2,231 shoqata, 311 fondacione dhe 552 qendra të regjistruara³⁰. Shumica e OSHC-ve janë të përqendruara në kryeqytet (Tiranë), ose në rajonin qendror (i cili përfshin Tiranën dhe qytetet e mëdha të tilla si Shkodra, Durrësi, Elbasani, Korça). Shoqëria civile është e përfaqësuar dobët në të gjitha zonat rurale. Sektori i Shoqërisë Civile në Shqipëri, si një i tërë, është pak i integruar dhe përfaqësuar. Nuk ka asnjë forum të sektorëve të

gjerë ose rrjet që i dedikohet koordinimit të përpjekjeve të OSHC-ve.

Mjedisi dhe Natyra

Mbrojtja dhe ruajtja e mjedisit janë të rëndësishme për një zhvillim të qëndrueshëm të zonës së programit, e cila është mjaft e pasur në burime mjedisore dhe biodiversitet në të dyja anët e kufirit. Megjithatë ka disa faktorë që kërcënojnë burimet mjedisore në zonën e programit, të tillë si; shpyllëzimi për shkak të rënies së pakontrolluar të pemëve; menaxhimi i varfër i ujit dhe i ujërave të zeza; largimi i pakontrolluar i mbeturinave; urbanizimi i parregulluar; ndotja industriale në disa zona; vend-groposjet e paligjshme, të cilat rrezikojnë ndotjen e lumenjve dhe liqeneve; përdorimi intensiv i pesticideve, i cili po dëmton bujqësinë; peshkimi i tepruar dhe gjuetia e jashtëligjshme, të cilat kërcënojnë faunën në liqene dhe lumenj. Degradimi i tokës është i pranishëm në të dyja anët e kufirit. Bashkëpunimi midis dy vendeve në lidhje me mbrojtjen dhe rehabilitimin e liqenit të Shkodrës është rritur në dekadën e fundit.

Mali i Zi ka një diversitet të lartë biologjik, për shkak të sfondit të tij gjeologjik, klimës dhe pozicionit në afërsi të detit dhe maleve. Mali i Zi ka dy vende të Trashëgimisë Botërore, një rezervë të biosferës dhe pesë parqe kombëtare. Mbrojtja dhe ruajtja e mjedisit është një shtyllë e të gjitha strategjive të zhvillimit të vendit. Rrjeti kombëtar i zonave të mbrojtura të Malit të Zi mbulon 108,866 ha³¹ ose 7.88% të territorit të përgjithshëm. Ajo përbëhet nga 5 parqe kombëtare - Liqeni i Shkodrës, Durmitor, Lovćen, Biogradska Gora, dhe Prokletije.

Në Shqipëri, zona e programit ofron një biodiversitet dhe klimë të pasur, pasi ajo përfshin malet, kodrat, fushat, liqenin, lumenjtë dhe bregdetin. Ajo ka 8 parqe kombëtare³², rezerva natyrore dhe peizazhe të mbrojtura, të cilat mbulojnë mbi 13% të territorit të përgjithshëm. Parku më i rëndësishëm natyror në zonën e programit është Liqeni i Shkodrës.

Ndryshimet sociale dhe ekonomike të viteve të fundit si dhe ndryshimet demografike në Shqipëri dhe Mal të Zi, kanë ushtruar presion mbi mbrojtjen dhe ruajtjen e mjedisit dhe biodiversitetit në zonën

²⁹ Raporti i Vlerësimit të Nevojave në Mal të Zi nga TACSO. Nuk dihet se sa prej tyre janë aktive.

³⁰ Vlerësimet e fundit të shoqërisë civile dhe vëzhgimet intensive nga Zyra e Projektit TACSO në Shqipëri vlerësojnë se numri i përgjithshëm i OSHC-ve aktive nuk i kalon 450.

³¹ MONSTAT, Libri statistikor 2012

³² Shqipëria, Ministria e Mjedisit, Rrjeti i zonave të mbrojtura në Shqipëri, shtator 2013

e programit. Dëmet e dekadës së kaluar janë të dukshme në zonën e pyjeve, për shkak të ndërhyrjeve të popullsisë lokale. Shumica e dëmit ka ardhur për shkak të prerjeve abuzive dhe mbi-kullotjes. Mbrojtja e burimeve natyrore me fokus tek pyjet, zonat e mbrojtura dhe shfrytëzimi i burimeve ujore përfaqësojnë vlerat ekonomike dhe mjedisore për këtë zonë. Megjithatë ndërgjegjësimi për mbrojtjen e mjedisit është rritur, një shkallë më e lartë e zbatimit të standardeve për mbrojtjen e mjedisit është e nevojshme për të siguruar zhvillimin e duhur urban dhe zgjerimin e turizmit. Reduktimi i ndotjes ekzistuese, menaxhimi i mbetjeve urbane dhe sigurimi i cilësisë së ujit të pijshëm për qëllime të mbrojtjes së shëndetit publik dhe garantimit të një mjedisi të pastër, i lidhur me masat për të mbrojtur tokën nga shkatërrimi natyror dhe artificial si dhe zbatimi i një procesi strategjik të planifikimit urban, janë sfidat kryesore për t'u përballuar në zonën e programit.

2.2 Gjetjet kryesore

Zona e programit është e ndryshme, e megjithatë, disa tipare të përbashkëta në lidhje me natyrën, pozicionin gjeografik, tendencat demografike, ekonominë, kapitalin njerëzor etj., mund të gjenerojnë sinergji dhe të jenë një mundësi e mirë për zhvillimin dhe zbatimin e iniciativave BNK.

- **Karakteristikat ekonomike** të të dyja vendeve tregojnë tendenca të ngjashme. Të dyja vendet janë klasifikuar si ekonomi me të ardhura mbi mesatare nga Banka Botërore. Struktura e ekonomisë është e ndryshme në të dyja anët e kufirit. Ndërsa rajonet shqiptare mbështeten në bujqësi, shërbime, tregje shumice dhe pakice, rajonet malazeze shfaqin industri më të zhvilluar, dhe një nivel shumë më të zhvilluar të turizmit. Përgjithësisht, bujqësia është e rëndësishme për të dyja palët. Sfidat kryesore përfshijnë: adresimin e pabarazive ekonomike rajonale; nivelin e ulët të prodhimit si pasojë e mungesës së njohurive teknologjike dhe aftësive të punës, si dhe për shkak të mospërputhjes së kërkesës së tregut për shërbime dhe produkte të cilësisë së lartë me aftësitë joadekuata të punës.

- **Konkurrenca është e ulët në të dyja anët e kufirit.** Produktivitet më i lartë dhe investime të mëtejshme në njohuritë mbi përdorimin e teknologjive të inovacionit është një parakusht për t'u bërë më konkurrues si në nivel kombëtar, ashtu

edhe në nivel ndërkombëtar. Zakonisht, bizneset në zonat kufitare shfrytëzojnë mundësitë për tregti përtej kufirit dhe në arenën ndërkombëtare, por tregtia ndërmjet dy vendeve dhe palëve të treta është ende e kufizuar nga barrierat e shumta administrative.

- **Forcimi i rrjeteve të NVM-ve dhe lidhjet e shërbimeve ekzistuese në zonat kufitare janë një potencial që përdoret shumë pak.** Mbi 97% e NVM-ve të regjistruara punësojnë më pak se 4 persona. Niveli i bashkëpunimit përtej kufirit është minimal. Një sfidë kryesore është akses i varfër i NVM-ve në burimet financiare. Politikat tepër të kujdesshme në kredi-dhënie të miratuara nga institucionet financiare në të dyja vendet, janë një pengesë serioze në rritjen e ndërmarrjeve të vogla në zonën e programit. Promovimi i *biznesit virtual* është një sfidë. Me pak fjalë, në aspektin e zhvillimit të sektorit privat ka sinergji të qarta për t'u zhvilluar brenda zonës së programit, të cilat duhen mbështetur nga programi BNK.

- **Të dyja anët e zonës së programit janë duke u bërë gjithnjë e më tërheqëse për investitorët e huaj,** por tek të dyja anët ka nevojë për përmirësimin e kushteve, veçanërisht të infrastrukturës, për të bërë biznes. Investimet në turizëm, në energjinë e rinovueshme dhe në bujqësi mund t'i bëjnë këto të fundit sektorët potencialë për tërheqjen e më shumë IHD-ve (Investime të Huaja Direkte). Industritë e përpunimit të dritës dhe ushqimit janë konsideruar gjithashtu si një potencial për rritjen e përsheptuar ekonomike të zonës së programit.

- **Bujqësia është një potencial i madh ekonomik në zonën e programit, por përdoret pak.** Në përgjithësi, ekonomia rurale është e fragmentuar, në një shkallë më të lartë në zonën shqiptare të programit, dhe pronat e vogla bujqësore kanë vështirësi për të hyrë në treg. Prodhimi është mesatarisht i larmishëm dhe gama e prodhimeve kryesore bujqësore në të dyja anët e kufirit është më shumë plotësuese sesa konkurruese. Sfidat kryesore përfshijnë: përmirësimin e aksesit në treg; forcimin e sistemit të sigurisë ushqimore dhe organeve inspektues; dhe në përgjithësi rritjen e konkurrencës në sektorin e bujqësisë. Ndërhyrja e ardhshme duhet të synojë përmirësimin e efikasitetit në bujqësi dhe pylltari, si dhe të zhvillojë burime shtesë të të ardhurave nga ruajtja e pasurive natyrore dhe turizmit.

- **Papunësia mbetet një problem i mprehtë** për popullsinë e zonës së programit, veçanërisht për grupet e ndjeshme sociale siç janë të rinjtë, popullsia rurale, dhe gratë. Pasiguria e punësimit konsiderohet si arsyeja kryesore për shkallën e lartë të migracionit, veçanërisht në zonat rurale ose më pak të zhvilluara, ku niveli i papunësisë është i lartë si rezultat i mjeteve të jetesës dhe prodhimeve bujqësore të një niveli të ulët që ofrojnë një formë të sigurimit shoqëror për pjesën më të madhe të popullsisë rurale dhe të punës, si një amortizator kundër normave të larta të papunësisë së regjistruar.

- **Mbrojtja e mjedisit ka nevojë për vëmendje serioze në planet e ardhshëm të zhvillimit të zonës së programit.** Me zhvillimin e përgjithshëm të zonës së programit mbështetur kryesisht në burimet natyrore, mbrojtja e mjedisit dhe ruajtja e këtyre burimeve është vendimtare për zhvillimin e qëndrueshëm të zonës. Sfidat në këtë fushë përfshijnë: nevojën për të rritur zbatimin e rregullave dhe standardeve për mjedisin, për të siguruar menaxhim më të mirë të pyjeve dhe zonave të mbrojtura, në mënyrë që të parandalohet degradimi i mjedisit; parandalimin e shfrytëzimit të pakontrolluar të burimeve natyrore në zonën e programit; rritjen e ndërgjegjësimit të aktorëve lokalë për përdorim më të mirë të burimeve natyrore. Përmirësimi i menaxhimit të mbeturinave, kontrolli i ndotjes, dhe përmirësimi i menaxhimit të tokave janë ndër prioritetet kryesore për t'u adresuar nga planet zhvillimore qeveritare dhe lokale. Vleftësimi i mëtejshëm i burimeve natyrore në funksion të zhvillimit ekonomik është një çështje kyçe për zhvillimin e zonës, veçanërisht në anën shqiptare të kufirit.

- **Infrastruktura e varfër është një sfidë kryesore për zhvillimin ekonomik dhe social të zonës së programit.** Zhvillimi i qëndrueshëm dhe përmirësimi i transportit dhe infrastrukturës publike mund të kontribuojnë në zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik dhe në një rritje të përgjithshme të pasurisë në zonën e programit. Zhvillimi i infrastrukturës që lehtëson biznesin dhe përhapjen e rrjeteve dhe shërbimeve për të mbështetur zhvillimin dhe inovacionin e biznesit, mund të kontribuojë në një rritje të përgjithshme të pasurisë dhe ekonomisë në zonë.

- **Zona e programit ka potencial të lartë turistik, por këto mundësi janë përdorur**

kryesisht në anën e Malit të Zi, ndërsa turizmi në anën e Shqipërisë është zhvilluar pak, pavarësisht potencialit të madh që ka. Iniciativa BNK me qëllim për të prodhuar një ofertë të përbashkët turistike, duhet të konsiderohet. Sfidat kryesore mbeten: zhvillimi i pa balancuar i turizmit, me mbizotërimin e turizmit bregdetar dhe nevojën për të zhvilluar lloje të ndryshme të turizmit (malor, kulinar dhe agroturizëm) në të gjithë zonën e programit; infrastruktura e dobët e turizmit (veçanërisht në anën shqiptare); vizibiliteti i ulët i trashëgimisë së pasur historike dhe kulturore dhe i veçorive tradicionale; nevoja për të rritur të ardhurat në zonën e programit, duke nxitur aktivitetet për të ruajtur traditën, dhe trashëgiminë kulturore dhe natyrore. Sinergji të dukshme, me mundësi që të mbështeten nga bashkëpunimi ndërkufitar (programi BNK), mund të ndërtohen midis rajoneve në Shqipëri dhe zonave bregdetare në Mal të Zi, por edhe me “zonat më pak turistike” në verilindje të Malit të Zi, të cilat kanë karakteristika të ngjashme me veriun e Shqipërisë, në aspektin e mjedisit, natyrës së egër dhe maleve.

- **Ekziston një trashëgimi e pasur historike-kulturore-artistike në zonën në kufi, e cila duhet të ruhet.** Vleftësimi i mëtejshëm i trashëgimisë historike dhe kulturore mund të kontribuojë në forcimin e identitetit të zonës. Trashëgimia kulturore është një pasuri për zhvillimin ekonomik të zonës së programit. Bashkëpunimi midis institucioneve kulturore është i pranishëm, por ai mund të intensifikohet akoma më tej.

- **Përmirësimi i cilësisë së sistemit arsimor dhe infrastrukturës shkollorë është një sfidë dhe prioritet** për zonën e programit, veçanërisht në zonat rurale. Prezenca e universiteteve të rëndësishme private dhe publike si dhe e qendrave kërkimore të biznesit në zonën e programit është një pasuri për programin BNK. Veprime të mëtejshme të përbashkëta do të mund të ndërmerren për të krijuar rrjetin e qendrave të formimit profesional si dhe të institucioneve të larta, agjencive dhe organizatave kërkimore.

- Në përgjithësi, **sektori i shëndetësisë** është i dobët dhe i zhvilluar në mënyrë të pabarabartë. Mungesa e një kuadri të duhur ligjor për sigurimin shëndetësor në zonat rurale (në anën shqiptare të kufirit), vazhdon të pengojë zhvillimin e këtij sektori. Duke pasur parasysh se sektori i

shëndetësisë menaxhohet në nivel qendror, ndoshta nuk mund të bëhet shumë në kuadrin e programeve BNK, por sigurisht që ka vend për aktivitete të mundshme të përbashkëta që lidhen me fushatat parandaluese dhe edukimin shëndetësor.

- **Inkurajimi i rrjeteve rajonale të OSHC-ve** (duke përfshirë organizatat e sportit, rinisë dhe ato kulturore) mund të kontribuojë në ruajtjen dhe forcimin e lidhjeve ndërmjet komuniteteve në të dyja anët e kufirit në këtë zonë të programit shumetnik.

- **Depërtimi i kërkimit shkencor dhe zhvillimit dhe i teknologjisë së informacionit dhe komunikimit (TIK) është në disproporcion të dukshëm midis vendeve të programit, dhe mbetet në nivel të ulët.** Investimet e pamjaftueshme, mungesa e aktiviteteve mbështetëse në nivel qendror, rajonal ose lokal për kërkimin shkencor dhe zhvillimin, janë të pranishme, pavarësisht faktit që në zonën e programit ka 4 Universitete. Nuk ka të dhëna specifike mbi kërkimin shkencor, zhvillimin dhe inovacionin, por praktikisht mungon bashkëpunimi midis institucioneve edukuese në të dyja vendet, dhe kjo fushë është e pa eksploruar.

-**Në përgjithësi, qeveritë lokale dhe rajonale janë të dobëta financiarisht dhe nuk mund të nxisin zhvillimin lokal.** Ndryshe nga Shqipëria, Mali i Zi nuk ka qeverisje lokale. Sfidat përfshijnë: mungesën e aftësive në menaxhim, kontroll financiar dhe buxhetim, si dhe qasjet demokratike në proceset vendimmarrëse. Absorbimi i fondeve të BE-së është i ulët. Bashkëpunimi midis qeverive lokale ndërmjet dy vendeve mund të përmirësohet. Proces i decentralizimit është duke vazhduar në të dyja vendet.

Bazuar në analizën e situatës dhe në analizat PESTLE ose SWOT, ndërhyrjet e mëposhtme të mundshme konsiderohen si thelbësore për zhvillimin e rajonit kufitar:

1. **Turizmi dhe trashëgimia kulturore;**
2. **Mbrojtja e mjedisit, ndryshimi klimatik dhe parandalimi i riskut;**
3. **Punësimi, lëvizja gjeografike e punonjësve dhe përfshirja sociale;**
4. **Asistenca teknike.**

Seksioni 3: Strategjia e Programit

3.1 Arsyetim – Arsyetimi për strategjinë e zgjedhur të ndërhyrjes

Programi BNK do të synojë të promovojë iniciativë të përbashkëta ndërkufitare dhe veprime që synojnë të përmirësojnë ekonominë e zonave kufitare në mënyrë të qëndrueshme sociale dhe mjedisore. Në kuadër të këtij programi janë zgjedhur tri prioritete tematike, të cilat përfshijnë:

PRIORITETI TEMATIK 1: Nxitja e turizmit dhe e trashëgimisë kulturore dhe natyrore

Prioriteti i parë do të promovojë iniciativë të përbashkëta ndërkufitare dhe veprime që synojnë të mbështesin zhvillimin ekonomik me fokus turizmin (por jo ekskluzivisht), pasi ai konsiderohet të ketë një potencial të madh për të gjithë zonën e programit si një e tërë. Përveç kësaj, do të mbështeten shkëmbime kulturore dhe sociale. Ky prioritet i programit do të kontribuojë në përmirësimin dhe rritjen e standardeve të jetesës, duke ofruar mundësi për partneritete më të gjera dhe shkëmbime të interesit të përbashkët përtej kufirit, për të zhvilluar turizmin dhe për të vlerësuar trashëgiminë kulturore të zonës. Aktivitetet që do të zbatohen, pritet të ndikojnë në përmirësimin e cilësisë së shërbimeve, krijimin e rrjeteve dhe partneriteteve ndërmjet pushtetit vendor dhe palëve të interesuara në nivel lokal për të promovuar vendet e përbashkëta turistike, ruajtjen e trashëgimisë kulturore, inkurajimin e sipërmarrjes dhe konkurrencës në sektorin e turizmit, promovimin e ofertave të përbashkëta turistike, zhvillimin dhe promovimin e markave të reja të produkteve vendase, promovimin e imazhit të zonës për investitorët dhe vizitorët potencial etj. Rezultatet e pritshme do të kenë një ndikim në promovimin e aktiviteteve sipërmarrëse turistike përtej kufirit dhe rritjen e shkëmbimeve të diversitetit kulturor, vlerave historike dhe kulturore, si një tipar unik i përbashkët i zonave në secilën anë të kufirit.

PRIORITETI TEMATIK 2: Mbrojtja e mjedisit, nxitja e përshtatjes dhe lehtësimit ndaj ndryshimeve klimatike, parandalimi dhe menaxhimi i rrezikut

Me zhvillimin e përgjithshëm të zonës së programit duke u mbështetur kryesisht tek burimet natyrore, mbrojtja e mjedisit dhe ruajtja e burimeve natyrore janë vendimtare për zhvillimin e qëndrueshëm. Aktivitetet në kuadër të këtij prioriteti do të mbështesin bashkëpunimin për mbrojtjen e mjedisit, si për shembull

Shkodra/Liqeni i Shkodrës dhe rrethinat e saj, duke krijuar sinergji ndërkufitare për menaxhimin e zonave të mbrojtura që ndodhen në zonën kufitare, do të mbështesin reduktimin e ndotjes dhe mbrojtjen e integruar, menaxhimin e ekosistemeve të ndjeshme dhe përdorimin e mirë të ujërave sipërfaqësore, sistemet e integruara të monitorimit të mjedisit dhe bazat e të dhënave, veprime të përcaktuara për të inkurajuar aktivitetet ekonomike ekologjikisht-miqësore etj., me qëllim vlerësimin e mëtejshëm të burimeve natyrore në funksion të zhvillimit ekonomik.

PRIORITETI TEMATIK 3: Nxitja e punësimit, lëvizjes gjeografike të punonjësve, dhe përfshirjes sociale dhe kulturore përtej kufirit

Ky prioritet do të synojë të adresojë çështjet që lidhen me normat e larta të papunësisë, veçanërisht tek të rinjtë dhe gratë, integrimin e ulët të tregjeve të punës ndërkufitare, dhe lëvizjen gjeografike të

punonjësve. Aktivitetet në kuadër të këtij prioriteti do të synojnë të promovojnë lidhjen më të mirë të formimit profesional me kërkesat e tregut të punës, në mënyrë që të rriten aftësitë e fuqisë punëtore dhe mundësitë për punësim, iniciativat ekonomike të punës intensive me një shtrirje ndërkufitare, bashkëpunimin ndërmjet institucioneve të arsimit dhe sektorit privat për të përmirësuar përputhjen e kurrikulave të trajnimit me kërkesat e tregut të punës, zhvillimin e *mësimi virtual* të vazhdueshëm për të përmirësuar aftësitë e personave të punësuar si dhe atyre të papunë, për të rritur mundësitë e tyre në tregun e punës, mbështetjen e shfrytëzimit të teknologjive TIK për krijimin e rrjeteve dhe lëvizjet ndërkufitare të fuqisë punëtore.

Tabela e mëposhtme paraqet një përmbledhje të kontekstit dhe arsyetimet që çojnë në zgjedhjen e këtyre prioriteteve.

Tabela 1: Pasqyrë sintetike e justifikimit për përzgjedhjen e prioriteteve tematike

Prioritetet tematike të zgjedhur	Justifikimi për përzgjedhjen
Nxitja e turizmit dhe e trashëgimisë kulturore dhe natyrore.	- Turizmi është sektori ekonomik më premtues në Mal të Zi, ndërkohë që edhe në zonën e programit në Shqipëri ka një potencial të lartë për zhvillim; - Nevoja për të nxitur zhvillimin e llojeve të ndryshme të turizmit (malor, kulinar, dhe agroturizmi) në të gjithë zonën e programit, pasi ka një zhvillim të çekuilibruar të turizmit, me mbizotërimin e turizmit bregdetar; - Nevoja për të rritur vizibilitetin e trashëgimisë së pasur historike dhe kulturore, si dhe të veçorive tradicionale, me qëllim rritjen e të ardhurave në zonën e programit, duke nxitur aktivitetet për të ruajtur traditën dhe trashëgiminë kulturore dhe natyrore; - Nevoja për të rritur nivelin e bashkëpunimit ndërmjet aktorëve në fushën e zhvillimit të turizmit dhe ruajtjes së trashëgimisë kulturore dhe natyrore.
Mbrojtja e mjedisit, nxitja e përshtatjes dhe lehtësimit ndaj ndryshimeve klimatike, parandalimi dhe menaxhimi i rrezikut.	- Biodiversiteti i pasur natyror dhe ekzistenca e disa zonave të mbrojtura dhe parqeve kombëtare në zonën e programit, si dhe cenueshmëria e lartë e rajonit nga përmytjet; - Nevoja për të promovuar dhe për të përmirësuar zbatimin e ligjit dhe standardeve mbi mjedisin, për të siguruar menaxhim më të mirë të pyjeve dhe zonave të mbrojtura, në mënyrë që të parandalohet degradimi i mjedisit; - Nevoja për të nxitur përpjekjet e përbashkëta në menaxhimin dhe kontrollin për mbrojtjen e burimeve natyrore dhe parandalimin e shfrytëzimit të pakontrolluar të burimeve natyrore në zonën e programit; - Nevoja për të nxitur rritjen e ndërgjegjësimit të aktorëve lokalë për një përdorim më të mirë të burimeve natyrore, për potencialin e lartë ekzistues në pyje, si dhe për promovimin e ekoturizmit.

Nxitja e punësimit, lëvizjes gjeografike të punonjësve, dhe përfshirjes sociale.

- Shkalla e lartë e papunësisë, veçanërisht tek të rinjtë dhe gratë, reduktimi i popullsisë dhe largimi i personave të aftë dhe të arsimuar nga pjesa rurale e zonës së programit, integrimi shumë i ulët i tregjeve të punës ndërkufitare, dhe lëvizja e ulët ndërkufitare e punonjësve;
- Nevoja për të rritur aksesin në tregun e punës, veçanërisht të popullsisë rurale, duke nxitur zhvillimin e programeve të punësimit për integrimin social të grupeve të marginalizuara, në mënyrë që të zbutet rreziku i normave të larta të migrimit;
- Nevoja për të nxitur lidhjen më të mirë të formimit profesional me kërkesat e tregut të punës, në mënyrë që të rriten aftësitë e fuqisë punëtore dhe si rrjedhojë të rriten mundësitë për punësim;
- Nevoja për të promovuar kthimin e multietnicitetit në zonën e programit si një avantazh për përfshirjen ekonomike, sociale dhe kulturore që rrit nivelin e integritetit të tregjeve të punës ndërkufitar, si dhe lëvizjen gjeografike të punonjësve;
- Nevoja për të promovuar aktivitetet e kërkimit shkencor dhe zhvillimit duke përdorur institucionet ekzistuese kërkimore dhe ato të arsimit të lartë në fushat me interes të përbashkët, të cilët rrisin përfitimet që rrjedhin nga të tilla bashkëpunime ndërkufitare.

3.2 Përshkrimi i prioriteteve të programit

Tabelat e mëposhtme paraqesin një përshkrim të çdo prioriteti, të mbështetur nga objektivat specifike, rezultatet, aktivitetet dhe treguesit e suksesit:

PRIORITETI 1 – NXITJA E TURIZMIT DHE E TRASHËGIMISË KULTURORE DHE NATYRORE				
Objektivi specifik	Rezultatet	Treguesit*	Burimet e verifikimit	Llojet e aktiviteteve
Objektivi specifik 1 Konkurrenca e sektorit të turizmit rritet nga vlerësimi ekonomik i	Rezultati 1.1 Cilësia e shërbimeve dhe produkteve të turizmit është	1.1.1 Kontributi i turizmit në GDP-të rajonale për çdo anë të programit, rritur me 20% (standardi bazë 2013, Mali i Zi 9.9% të GDP, Shqipëria 6.4% të GDP)	Statistikat zyrtare Raportet nga ministritë/autoritetet përkatëse kombëtare	- Inkurajimi i sipërmarrjes dhe konkurrencës në sektorin e turizmit - Diversifikimi i ofertës turistike, përmirësimi i saj dhe promovimi i atraksioneve turistike më pak të njohura në zonën e

* Bazuar në aktivitetet mbështetëse të programit deri më 2022-shin.

trashëgimisë kulturore dhe natyrore	përmirësuar	1.1.2 Të paktën 5 oferta të reja turistike të përbashkëta, të zhvilluara për zonën e programit (<i>standardi bazë 2013 = 2</i>) 1.1.3 Ofertat turistike të krijuara nga iniciativat BNK, të miratuara dhe pranuar nga të paktën 40% e operatorëve turistikë aktivë në zonë 1.1.4 Dy harta turistike dhe oferta të integruara turistike të prezantuara për zonat malore (me pak të favorshme) në të dyja anët e kufirit	Raportet e organizatave kombëtare dhe lokale të turizmit Raportet e monitorimit / projektit	programit - Rritja e kapaciteteve dhe futja e teknikave dhe qasjeve të reja për promovimin, duke përfshirë hartat, përdorimin e TIK, multimedial, hulumtimin etj. - Iniciativa të përbashkëta lidhur me trajnimin profesional, të cilat synojnë aftësitë që lidhen me një ofertë konkurruese turistike dhe kërkesat e tregut - Vepra të vogla infrastrukturore dhe sigurimi i pajisjeve për të përmirësuar standardet e ofertës turistike dhe restaurimi ose ruajtja e trashëgimisë historike
	Rezultati 1.2 Bashkëpunim i në fushën e ruajtjes së trashëgimisë kulturore dhe natyrore është rritur (p.sh. rreth zonës së Shkodrës / Liqenit të Shkodrës)	- 1.2.1 Nr. i turistëve (të ndarë sipas gjinisë dhe moshës) që vizitojnë zona të tilla si Shkodra / Liqeni i Shkodrës, i rritur me 30% - 1.2.2 2000 pjesëmarrës (të ndarë sipas gjinisë dhe moshës) në eventet e reja kulturore - 1.2.3 Nr. i vizitorëve (të ndarë sipas gjinisë dhe moshës) në vendet kulturore dhe natyrore ku janë bërë ndërhyrjet e vogla, i	Statistikat zyrtare Raportet nga ministritë/autoritetet përkatëse kombëtare Raportet e organizatave kombëtare dhe lokale të turizmit Raportet e monitorimit / projektit	- Fushata ndërgjegjësimi dhe programe dhe kurrikula edukative lidhur me turizmin dhe shfrytëzimin më të mirë të potencialeve të tij në zonë - Aktivitete për të promovuar potencialin turistik kulturor dhe natyror të zonës së programit - Aktivitete të përbashkëta për të nxitur, por edhe për të përtërirë vlerat kulturore dhe trashëgiminë natyrore nëpërmjet festivaleve, panairove, konkurseve - Trajtime për të rritur cilësinë e shërbimeve në vendet kulturore dhe
		rritur me 20%		natyrore - Aktivitete për të rritur ndërgjegjësimin e njerëzve mbi rëndësinë e trashëgimisë kulturore dhe natyrore, veçanërisht në shkolla

*- Shumica e treguesve kanë si bazë “0”. Përkatësisht, disponueshmëria e kufizuar e informacionit statistikor dhe burimeve nuk lejon përcaktimin e saktë të treguesve në nivelin bazë. E njëjta qasje vlen për të tri prioritetet tematike. Ju lutem kini parasysh se kudo ka synime, ato janë thjesht tentativë, pasi shumat e alokimeve të programit janë ende të panjohura.

PRIORITETI 2 – MBROJTJA E MJEDISIT, NXITJA E PËRSHTATJES DHE LEHTËSIMIT NDAJ NDRYSHIMEVE KLIMATIKE, PARANDALIMI DHE MENAXHIMI I RREZIKUT

Objektivi specifik	Rezultatet	Treguesit*	Burimet e verifikimit	Llojet e aktiviteteve
Objektivi Specifik 2 Mbrojtja e burimeve mjedisore tek liqeni dhe zonat alpine, çohet më tej	Rezultati 2.1 Ndërgjegjësimi mbi përdorimin e qëndrueshëm të burimeve mjedisore në zonën e liqenit dhe zonat alpine, ka avancuar	- 2.1.1 Të paktën 40% e popullsisë (të ndarë sipas gjinisë dhe moshës) në zonën e programit ka qenë subjekt i aktiviteteve ndërgjegjëse mbi mjedisin. - 2.1.2 Kontrolli i niveleve të ndotjes në zonën e Shkodrës / Liqenit e Shkodrës është bërë më i saktë dhe më i rregullt teknikisht - 2.1.3 Shkodra / Baseni i Liqenit të Shkodrës plotëson kushtet për t'u bërë pjesë e zonave të mbrojtura në Listën e Rezervës së Biosferës të UNESCO-s - 2.1.4 Të paktën një kurrikul e	Statistikat zyrtare Raportet nga ministritë/autoritetet përkatëse kombëtare Raportet e bashkive/institucioneve lokale Raportet e monitorimit / projektit	- Aktivitete të projektuara për të trajtuar së bashku mbrojtjen dhe promovimin e mjedisit në zonën e programit - Mbështetje për mbrojtjen dhe menaxhimin e integruar të ekosistemeve të ndjeshme duke i dhënë përparësi zonave të mbrojtura dhe mbrojtjes së zonës së programit - Aktivitete të projektuara për të inkurajuar aktivitetet ekonomike ekologjiksht miqësore në zonën e programit - Aktivitete të projektuara për të parandaluar dhe për të menaxhuar fatkeqësitë natyrore dhe rreziqet mjedisore të bëra nga njeriu, të cilat ndikojnë në zonën e programit - Mbështetje për
		harmonizuar mbi edukimin mjedisor dhe / ose një program ekstra- kurrikular, i futur në arsimin e mesëm në të dyja anët e kufirit		ndërgjegjësimin e popullsisë lidhur me rëndësinë, mbrojtjen dhe promovimin e burimeve mjedisore të zonës së programit

*Bazuar në aktivitetet mbështetëse të programit deri në 2022.

PRIORITETI 3 – NXITJA E PUNËSIMIT, LËVIZJES GJEOGRAFIKE TË PUNONJËSVE, DHE PËRFSHIRJES SOCIALE

Objektivi specifik	Rezultatet	Treguesit*	Burimet e verifikimit	Llojet e aktiviteteve
Objektivi Specifik 3 Punësimi dhe përfshirja sociale nxitet	Rezultati 3.1 Aksesi në tregun e punës i përmirësuar, veçanërisht për grupet vulnerabël	- 3.1.1. Të paktën 5 iniciativa të reja të biznesit që nxisin lëvizjen e fuqisë punëtore përtej kufirit - 3.1.2. Të paktën 20% e të papunëve (të ndarë sipas gjinisë dhe moshës) pjesëmarrës në iniciativat BNK, ia dalin për të gjetur një punë - 3.1.3. Të paktën 300 të rinj (të ndarë sipas gjinisë) të trajnuar nëpërmjet shërbimeve të reja të të mësuarit gjatë gjithë jetës - 3.1.4. Të paktën 10% e NVM-ve të reja të krijuara në zonat ndërkufitare	- Statistikat zyrtare - Raportet nga ministritë/autoritetet përkatëse kombëtare - Regjistrat e agjencive të punësimit - Regjistrat e Dhomave të tregtisë - Raportet e monitorimit / projektit	- Mbështetja e bashkëpunimit midis dhe ndërmjet institucioneve të arsimit (profesional) dhe sektorit privat për të përmirësuar përpunjen e kurrikulave të trajnimit për grupet në nevojë, me kërkesën e tregut të punës, duke përfshirë programet e mësimit virtual dhe përdorimin e TIK - Iniciativa mbështetëse dhe fushata për vetë-punësim, veçanërisht në zonat rurale, duke përfshirë mbështetjen e grupeve vulnerabël për të nisur një biznes - Mbështetja e forcimit të kapaciteteve të institucioneve të promovimit të punës, shkëmbimi i eksperiencave dhe modeleve më të mira për të rritur punësimin (veçanërisht të grupet vulnerabël) brenda dhe përtej kufijve - Aktivitete që synojnë krijimin
		janë në pronësi të të rinjve dhe anëtarëve të grupeve të marginalizuara (të ndarë sipas gjinisë dhe grupit vulnerabël)		- e mundësive dhe aftësive për punë për grupet në nevojë të shoqërisë - Punë kërkimore për të nxitur punësimin, lëvizjen e fuqisë punëtore dhe përfshirjen sociale - Inkurajimi i partneritetit pushtet lokal - OSHC mbi përfshirjen sociale (plane veprimi në nivel lokal për grupet në nevojë, rritja e kapaciteteve të pushtetit vendor për të menaxhuar programet sociale dhe për të siguruar qëndrueshmërinë e aksioneve të ndërmarra) - Organizimi i programeve të shkëmbimit të të rinjve, për shembull, nëpërmjet programeve të shkëmbimit shkollor ose iniciativave të tjera të OJQ-ve

*Bazuar në aktivitetet mbështetëse të programit deri në 2022.

Në rastet kur është e mundur, zbatimi i prioriteteve tematike dhe objektivave specifikë të programit duhet të bëhet në përputhje me objektivat e vendosur nga Strategjia e BE-së për Rajonin Adriatik dhe Jonian “COM (2014) 357”.

PRIORITETI 4 – ASISTENCA TEKNIKE

Objektivi specifik:

Objektivi specifik i asistencës teknike është të sigurojë zbatimin efektiv, efikas, transparent dhe në kohë të programit të bashkëpunimit ndërkufitar, si dhe të rrisë ndërgjegjësimin e komuniteteve në nivel kombëtar, rajonal dhe lokal, dhe në popullsinë e zonës së programit në përgjithësi. Gjithashtu ai mbështet aktivitete ndërgjegjësimi në nivel kombëtar, me qëllim informimin e qytetarëve në të dyja vendet përfituese të IPA II. Për më tepër, siç ka treguar përvoja në ciklin e programit 2007-2013, ky prioritet do të forcojë kapacitetin administrativ të autoriteteve dhe përfituesve që do të zbatojnë programin, me qëllim për të përmirësuar pronësinë dhe përshtatshmërinë e programit me rezultatet e projekteve.

Alokimi për asistencën teknike do të përdoret për të mbështetur punën e Strukturave Kombëtare Operative (SO) dhe të Komitetit të Përbashkët të Monitorimit (KPM), në sigurimin e fillimit, zbatimit, monitorimit dhe vlerësimit efikas të programeve, si dhe për një përdorim optimal të burimeve. Kjo do të arrihet nëpërmjet krijimit dhe funksionimit të një Sekretariati të Përbashkët Teknik (SPT) me bazë në territorin e Malit të Zi dhe një Zyrë Antena në Shqipëri. SPT do të jetë në krye të menaxhimit të përditshëm të programit dhe do t'i raportojë mbi ecurinë e tij SO-ve dhe KPM-së.

Rezultatet e synuar:

1. Mbështetja administrative për Strukturat Operative (SO) dhe Komitetin e Përbashkët të Monitorimit (KPM) të programit është rritur

Ky prioritet do të sigurojë një zbatim normal të programit gjatë të gjitha fazave të tij. Ai përfshin disponueshmërinë e mjeteve financiare dhe vendosjen e personelit të kualifikuar përgjegjës për të ndihmuar Strukturat Operative dhe Komitetin e Përbashkët të Monitorimit, si dhe krijimin dhe zbatimin e mekanizmave dhe procedurave të menaxhimit, monitorimit dhe kontrollit. Nëse kërkohet, ai gjithashtu do të kontribuojë në përgatitjen e ciklit pasardhës financiar (2021-2027).

Treguesit e rezultatit:

<i>Treguesi</i>	<i>Njësia</i>	<i>Baza</i>	<i>Synimi deri në 2022</i>
Përqindja mesatare e përfituesve të kënaqur me mbështetjen nga programi i zbatuar ^{33**}	Përqindje	Nuk ka të dhëna	80%

2. Kapaciteti teknik dhe administrativ për menaxhimin dhe zbatimin e programit është rritur

Ky prioritet do të ofrojë mundësi për përmirësimin e kompetencave dhe aftësive të strukturave menaxhuese të programeve, si dhe të aplikantëve të mundshëm dhe përfituesve të granteve. Aktivitete specifike për ngritjen e kapaciteteve do të planifikohen dhe zbatohen në bazë të nevojave të identifikuara gjatë zbatimit të programit. Si pjesë e mësimave të nxjerra nga cikli i programit 2007-2013,

i. do të pritët një pjesëmarrje në rritje e anëtarëve të KPM në detyrat e përcaktuara nën kuadrin ligjor të IPA II; ii. kapaciteti i aplikantëve të mundshëm për zhvillimin e partneriteteve të qëndrueshme ndërkufitare do të rritet; dhe iii. kapaciteti i përfituesve të granteve për të përmbushur detyrimet e kontratave të tyre në mënyrë të kënaqshme, të do të përforcohet.

1. ³³ Kërkon një studim të rregullt dhe të thjeshtë duke përdorur një pyetësor standard me pyetje të mbyllura.

Treguesit e rezultatit:

Treguesi	Njësia	Baza	Synimi deri në 2022
Rritja mesatare e numrit të propozimeve të marra në kuadër të çdo thirrje të njëpasnjëshme*	Përqindje	Nuk ka të dhëna	Nuk ka të dhëna*
Rritja mesatare e numrit të koncept ideve që do të kualifikohen për vlerësim të mëtejshëm	Përqindje	0	10%

[*] Ju lutemi të vini re se në perspektivën financiare 2014-2020, thirrjet e mundshme të përshtatura/ strategjike për propozime janë parashikuar me fokus të qartë dhe / ose kërkesa të caktuara në lidhje me përfituesit e mundshëm. Gjithashtu, thirrjet për projektpropozime mund të përdorin parimin e rotacionit për përzgjedhjen e prioritetve tematike (PT) dhe objektivave të tyre specifike, dhe në këtë aspekt numri i propozimeve jo domosdoshmërisht mund të rritet. Për këto arsye, rritja e pritshme e numrit të aplikimeve të marra mund të llogaritet për çdo thirrje të njëpasnjëshme në mënyrë individuale, dhe do të ndikohet nga një faktor që mund të llogaritet në bazë të: 1. Buxheti i përgjithshëm në dispozicion. 2. Prioritetet tematike, objektivat specifike dhe rezultatet e përfshira në thirrjen për projektpropozime. 3. Shumat minimale dhe maksimale të lejuara të granteve. 4. Numri i aplikimeve dhe granteve të lejuara për aplikues/bashkaplikues /entet e lidhur; dhe 5. Çdo dispozitë tjetër e veçantë që ndikon në kritere të ndryshme të pranueshmërisë, të zbatueshme për një thirrje specifike për projektpropozime.

4.1.3 Vizibiliteti i programit dhe i rezultateve të tij, garantohet.

Programet BNK kanë qenë shumë të famshëm në zonat përfituese, përveç të tjerave, falë veprimeve të vizibilitetit të ndërmarra gjatë ciklit të programit 2007-2013. Duke parë numrin e aplikuesve në thirrjet pasuese, është vënë re se ka një interes në rritje për iniciativat e bashkëpunimit. Këto arritje duhet të ruhen dhe të përmirësohen edhe gjatë zbatimit të perspektivës financiare 2014–2020. Një shumëllojshmëri e kanaleve të komunikimit dhe mjeteve të publicitetit duhet të zhvillohet për të siguruar informacion të rregullt midis palëve të interesuara të programit dhe një audience më të gjerë, duke përfshirë edhe pjesëmarrjen në evente që lidhen me Strategjinë e BE-së për Rajonin e Adriatikut dhe Jonit.

Treguesit e rezultatit:

Treguesi	Njësia	Baza	Synimi deri në 2022
Rritja e numrit të personave që marrin pjesë në eventet promocionale	Përqindje	1,682	20%
Vizita në faqen e internetit të programit	Numër	3,244	50,000

Lloji i aktiviteteve:

Një listë jo shteruese e aktiviteteve të mundshme të mbuluara nga alokimi i asistencës teknike do të përfshijë:

-Ngritja dhe funksionimi i Sekretariatit të Përbashkët Teknik dhe Antena-s së tij.

-Organizimi i eventeve, takimeve, trajnimeve, vizitave studimore apo vizitave të shkëmbimit, për të mësuar nga praktikrat më të mira të nismave të tjera të zhvillimit territorial.

-Pjesëmarrja e stafit të strukturave të menaxhimit në forumet e Ballkanit Perëndimor apo të BE- së.

-Përgatitja e manualeve / doracakëve të brendshëm dhe / ose të jashtëm.

-Asistencë për aplikuesit e mundshëm në partneritet dhe për zhvillimin e projektit (forume për kërkimin e partnerëve etj.).

-Këshilla për përfituesit e granteve mbi çështje lidhur me zbatimin e projektit.

-Monitorimi i zbatimit të projektit dhe programit, duke përfshirë krijimin e një sistemi të monitorimit dhe raportimit përkatës.

-Organizimi i aktiviteteve të vlerësimit, analizave, sondazheve dhe/ose studimeve.

-Informim dhe publicitet, duke përfshirë përgatitjen, miratimin dhe rishikimin e rregullt të një plani vizibiliteti dhe komunikimi, shpërndarjen e informacionit (ditë informimi, mësimet e nxjerra, studimet e rasteve më të mira,

artikuj dhe deklarata për shtyp), ngjarje promociionale dhe artikuj të shtypur, zhvillimi i mjeteve të komunikimit, mirëmbajtja, përditësimi dhe përmirësimi i faqes së internetit të programit etj.

-Mbështetje për punën e task forcës së përbashkët të ngarkuar me përgatitjen e ciklit të programit 2021–2026.

-Pjesëmarrja në forume vjetore dhe aktivitete të tjera që lidhen me Strategjinë e BE-së për Rajonin e Adriatikut dhe Jonit.

Grupet e synuara dhe përfituesit përfundimtarë (listë joshtruese):

- Strukturat e menaxhimit të programit, duke përfshirë autoritetet kontraktuese

- Aplikuesit e mundshëm

- Përfituesit e granteve

- Përfituesit përfundimtarë të projektit

- Publiku i gjerë

3.3 Çështjet horizontale dhe të ndërthurura

Çështjet e ndërthurura përcaktohen në një sërë konventash, deklaratash dhe traktatesh ndërkombëtare mbi zhvillimin, dhe janë të detyrueshme për vendet e BE-së dhe shumicën e vendeve përfituese. Ato duhet të merren në konsideratë në të gjitha fazat e ciklit të financimit.

Prandaj, në përputhje me objektivat dhe politikat e BE-së, programi do të përfshijë parimet horizontale të partneritetit ndërkufitar, pronësinë lokale dhe mundësitë e barabarta, dhe do të sigurojë që çështjet e ndërthurura, siç janë: mosdiskriminimi i minoriteteve dhe grupeve vulnerabël, pjesëmarrja e organizatave të shoqërisë civile, mbrojtja e mjedisit, të drejtat gjinore, dhe qeverisja e mirë, respektohen dhe nxiten në hartimin dhe zbatimin e projekteve. Të gjitha çështjet e mësipërme synohen nëpërmjet 3 prioritetëve kryesorë të programit.

Kuadri aktual i Politikës së Kohezionit të BE-së e bën zhvillimin mjedisor dhe të qëndrueshëm një nga temat horizontale që duhet të integrohet në të gjitha prioritetet, masat dhe projektet. Programi synon në mënyrë të drejtpërdrejtë mbrojtjen e mjedisit si një nga çështjet kryesore

me interes për zonat ndërkufitare të synuara nëpërmjet prioritetit 2: Mbrojtja e mjedisit, nxitja e përshtatjes dhe lehtësimit ndaj ndryshimeve klimatike, parandalimi dhe menaxhimi i rrezikut. Projektet që rrjedhin në kuadër të këtij prioriteti duhet të hartohen në mënyrë të tillë që të sigurojnë që mjedisi nuk dëmtohet, por shndërrohet në një mundësi për zhvillimin rajonal.

BE-ja ka pranuar në mënyrë të përsëritur se barazia gjinore është çelësi për arritjen e objektivave të zhvillimit. Për më tepër barazia gjinore është një prioritet për BE-në. Programi synon në mënyrë të drejtpërdrejtë promovimin e punësimit dhe mundësive në bazë të perspektivës gjinore nëpërmjet prioritet 3 “promovimi i punësimit, lëvizja e fuqisë punëtore dhe përfshirja sociale”, por perspektiva dhe barazia gjinore duhet të trajtohen edhe nëpërmjet 2 prioritetëve të tjera të programit, në aspektin e pjesëmarrjes dhe kontributit të balancuar.

Projektet e përgatitur në bazë të qasjes së Zhvillimit të Bazuar në Zonë (ZhBZ) për të lehtësuar rritjen e qëndrueshme në zonat gjeografike të përcaktuara në rajonet ndërkufitare në Ballkanin Perëndimor, në zona të veçanta rurale që karakterizohen nga probleme të veçanta zhvillimore komplekse, mund të konsiderohen për financim sipas këtij programi të bashkëpunimit ndërkufitar. Puna përgatitore për qasjen ZhBZ tashmë e kryer në rajonin ndërkufitar që mbulon Malin e Zi dhe Shqipërinë, do të merret në konsideratë.

Financimi i dyfishtë duhet të shmanget dhe duhet të sigurohet plotësimi i aktiviteteve me programet e tjera.

Seksioni 4: Plani Financiar

Tabela 1 tregon sasinë indikative vjetore të kontributit të Bashkimit Evropian për programin e bashkëpunimit ndërkufitar për periudhën 2014–2020. Tabela 2 ofron një shpërndarje indikative për alokimet për secilin prioritet tematik si dhe një indikacion mbi shumën maksimale të bashkëfinancimit të Bashkimit Evropian.

Tabela 1. Alokimet indikative financiare në vit për programin e bashkëpunimit ndërkufitar 2014-2020

Viti	PROGRAMI I BASHKËPUNIMIT NDËRKUFITAR IPA II_MAL I ZI - SHQIPËRI							Totali (EURO)
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2014-2020
Operacionet BNK (të gjitha prioritetet tematike)	1 190 000	1 700 000	1 700 000	1 190 000	1 700 000	1 700 000	1 530 000	10 710 000
Asistenca Teknike	510 000	0	0	510 000	0	0	170 000	1 190 000
Totali (EURO)	1 700 000	1 700 000	1 700 000	1 700 000	1 700 000	1 700 000	1 700 000	11 900 000

Tabela 2: Alokimet indikative financiare për prioritet gjatë periudhës 2014-2020 dhe shkalla e kontributit të BE-së

PRIORITETET	PROGRAMI IPA BNK MAL I ZI - SHQIPËRI 2014-2020			
	Kontributi i BE	Bashkëfinancimi i përfituesve	Financimi total	Shkalla e kontributit të BE
	(a)	(b)	(c) = (a)+(b)	(d) = (a)/(c)
1 Nxitja e turizmit dhe e trashëgimisë kulturore dhe natyrore	4 165 000.00	735 000.00	4 900 000.00	85%
2 Mbrojtja e mjedisit, nxitja e përshtatjes dhe lehtësimit ndaj ndryshimeve klimatike, parandalimi dhe menaxhimi i rrezikut	3 570 000.00	630 000.00	4 200 000.00	85%
3 Nxitja e punësimit, lëvizjes gjeografike të punonjësve, dhe përfshirjes sociale dhe kulturore përtej kufirit	2 975 000.00	525 000.00	2 800 000.00	85%
4 –Asistenca Teknike	1 190 000.00	0	1 190 000.00	100 %
GRANTI TOTAL (EURO)	11 900 000.00	1 890 000.00	13 790 000.00	

Kontributi i BE-së është llogaritur në raport me shpenzimet e pranueshme, të cilat bazohen në totalin e shpenzimeve të pranueshme, duke përfshirë shpenzimet publike dhe private. Shkalla e bashkë financimit të BE në nivel të çdo prioriteti tematik nuk duhet të jetë më pak se 20% dhe jo më e lartë se 85% e shpenzimeve të pranueshme.

Bashkëfinancimi i prioritetëve tematike do të sigurohet nga përfituesit e granteve. Përfituesit e grantit duhet të kontribuojnë me një minimum prej 15% të totalit të shpenzimeve të pranueshme.

Shuma e dedikuar për asistencën teknike do të kufizohet në 10% të shumës totale të caktuar për programin. Shkalla e bashkëfinancimit të BE-së do të jetë 100%.

Fondet për prioritetet tematike do të jepen nëpërmjet Vendimeve të Komisionit Zbatues, duke mbuluar alokime një deri në trevjeçare, sipas nevojës. Fondet për asistencën teknike do të jepen nëpërmjet një Vendimi të veçantë të Komisionit Zbatues.

Seksioni 5: Dispozitat zbatuese

Thirrje për projektpropozime:

Si rregull i përgjithshëm, ky program do të zbatohet nëpërmjet nisjes së thirrjeve për propozime (ThpP), të cilat mbulojnë një ose më shumë prioritate tematike apo objektiva specifike të programit BNK. Komiteti i Përbashkët i Monitorimit do të jetë përgjegjës për identifikimin e prioritetëve tematike, objektivave specifike, përfituesve të synuar dhe të fokusit të veçantë të secilës thirrje për propozime, e cila duhet të miratohet nga Komisioni Evropian.

Autoritetet përgjegjëse në vendet pjesëmarrëse janë duke planifikuar zbatimin e pjesës më të madhe të ndërhyrjeve nëpërmjet skemave të granteve të bazuara në thirrjet publike për propozime. Ato do të sigurojnë transparencë të plotë në procesin dhe aksesin në një gamë të gjerë të subjekteve publike dhe jopublike.

Dinamikat e publikimit të thirrjeve për propozime varen nga një numër faktorësh, duke përfshirë faktorët logjistikë, kohën e vlerësimit dhe nivelin e interesit nga aplikuesit e mundshëm. Pra, nuk mund të përcaktohet në këtë fazë se sa thirrje për propozime do të publikohen gjatë periudhës së programit. Gjithsesi, autoritetet përgjegjëse janë të angazhuara t'i publikojnë thirrjet për propozime në mënyrë të tillë që të shmangin mbivendosjen e prioritetëve tematike midis programeve të

ndryshme BNK. Thirrjet për propozime do të realizohen duke përdorur parimin e rotacionit për zgjedhjen e prioritetëve tematike dhe objektivat e tyre specifike.

3. Projektet strategjike:

Gjatë përgatitjes së programit, nuk është identifikuar asnjë projekt strategjik që do të financohet jashtë një thirrje për propozime. Megjithatë, gjatë periudhës së zbatimit të programit, autoritetet përgjegjëse mund të konsiderojnë të ndajnë një pjesë të alokimit financiar të programit për një ose më shumë projekte strategjike. Identifikimi i projekteve të tilla do të varet nga fakti nëse të dyja vendet kanë treguar interes specifik për adresimin e prioritetëve strategjike specifike.

Projektet strategjike mund të zgjidhen nëpërmjet thirrjeve për projekte strategjike ose thirrjeve të jashtme për propozime. Në rastin e dytë, partnerët e programit do të identifikojnë së bashku dhe të bien dakord për çdo projekt strategjik që do të miratohet nga KPM në momentin e duhur përgjatë zbatimit të programit. Në këtë rast, pas propozimit dhe aprovimit nga KPM dhe miratimit nga Komisioni, programi BNK duhet të ndryshohet për të përfshirë një projekt të tillë strategjik.

Projektet strategjike janë përcaktuar si ndërhyrje që kanë një ndikim të rëndësishëm ndërkufitar në të gjithë zonën e programit, i cili në mënyrë të pavarur ose në kombinim me projekte të tjera strategjike, kontribuon në një masë të madhe në arritjen e objektivave madhorë në nivel prioritar. Disa kritere të përgjithshme për përzgjedhjen e projekteve strategjike do të jenë: ndikimi në të dyja anët e zonës së programit; lidhja me strategjitë rajonale për zhvillimin e zonave kufitare; niveli i kontributit dhe bashkë financimit nga autoritetet rajonale; numri i popullsisë që përfiton nga ndërhyrja; efektiviteti i kostove të ndërhyrjes; plotësimi i veprimeve paralele, dhe qëndrueshmëria. Për më tepër, këto projekte duhet të kenë një dokumentacion të plotë të tenderit, dhe në rast të investimeve në infrastrukturë, përveç vlerësimeve të nevojshme të ndikimit në mjedis, duhet të kenë edhe të gjitha lejet e nevojshme për vendin dhe ndërtimin.

Strategjitë makro-rajonale:

Duke qenë se të dyja vendet po marrin pjesë në Strategjinë e BE-së për Rajonin e Adriatikut dhe

Jonit “COM (2014) 357”, përkufizimi dhe zhvillimi i projekteve strategjike mund të bëhet në kuadër të fushave prioritare apo temave të identifikuar si në planin e komunikimit, ashtu edhe në planin e veprimit të këtyre strategjive. E njëjta gjë vlen edhe për thirrjen për propozime që mund të dalë në lidhje me fushat prioritare ose temat e strategjisë makro-rajonale ku bën pjesë programi.

ANEKS 1 ANALIZAT E SITUATËS ANALIZA E SITUATËS

Programi IPA BNK Mal i Zi – Shqipëri 2014–2020

Përmbajtja

1. HYRJE

2. ANALIZA PESTLE

2.1 Reformat politike dhe procesi i integritimit në

BE

Konteksti Ekonomik i Vendit

2.2 KARAKTERISTIKAT EKONOMIKE

TË ZONËS SË PROGRAMIT

2.2.1 Sektori privat

2.2.2 Tregu i punës

2.2.3 Bujqësia dhe zhvillimi rural

2.2.4 Turizmi

2.3 SOCIALE

2.3.1 Demografia

Dendësia

Minoritetet

Varfëria

2.3.2 Arsimi

2.3.3 Shëndetësia

2.3.4 Kultura

2.3.5 Shoqëria civile

2.4 INFRASTRUKTURA

2.5 MJEDISI

2.6 MARRËVESHJET LIGJORE DHE INSTITUCIONALE

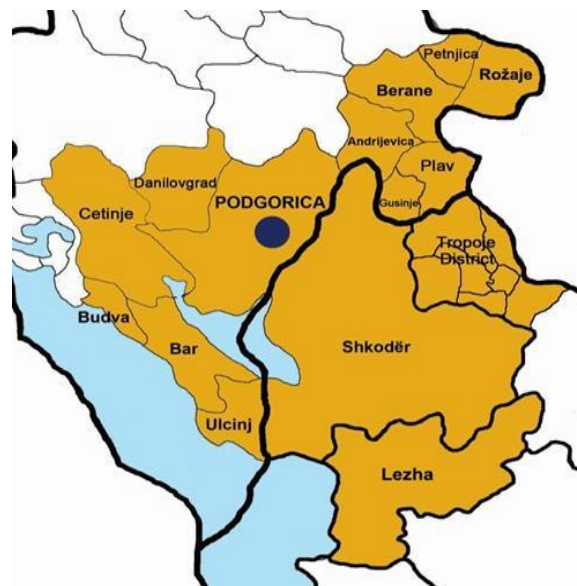
2.7 KONKLUSIONE

3. ANALIZA SWOT

1. HYRJE

Zona e programit për Programin Ndërkufitar midis Malit të Zi dhe Shqipërisë mbulon një territor prej 11,970 km² me një popullsi prej rreth 749.257 banorë. Territori i zonës së programit është disi më i madh në Shqipëri, duke zënë rreth 52.1%

kundrejt 47.9% në Mal të Zi. Gjatësia e vijës kufitare ndërmjet dy vendeve është 244 km, nga të cilat 38 km janë kufi ujor i përbërë nga liqeni i Shkodrës, deti Adriatik dhe lumenj. Ka tri pika funksionale të kalimit kufitar ndërmjet Shqipërisë dhe Malit të Zi përgjatë kësaj vije kufitare, të quajtura Murriqan -Sukobinë, Hani i Hotit -Božaj, dhe Vermosh -Gjercan.

Zona e programit në Mal të Zi mbulon një territor prej 5,745 km². Ajo përbëhet nga 12 bashki dhe 615 vendbanime - qytete dhe fshatra - me një popullsi të përgjithshme prej 379,366 banorë. Ajo kufizohet me Shqipërinë në lindje, dhe Kosovën dhe Serbinë në verilindje. Mali i Zi ka vendosur ndarjen në rajone që i korrespondojnë klasifikimit NUTS, i cili është miratuar nga EUROSTAT, dhe sipas ndarjes së lartpërmendur, Mali i Zi është një rajon në të tria nivelet e NUTS. Për qëllime të planifikimit strategjik, vendi është i ndarë në tri rajone gjeografike, veriore, qendrore dhe jugore. Bashkitë nga zona e programimit:

- Andrijevica, Berane, Plavë, Gucia³⁴, Petnjica³⁵ dhe Rožaje;

- Podgorica, kryeqyteti i Malit të Zi, Cetinje dhe Danilovgrad; dhe

³⁴ Gucia është një bashki e re, e paraqitur si një ndarje administrative e Komunës së Plavës; ajo është në fazat e hershme të organizimit

³⁵ Petnjica është një bashki e re, e paraqitur si një ndarje administrative e Komunës së Beranes; ajo është në fazat e hershme të organizimit; Edhe Gucia është një komunë e themeluar rishtazi.

- Budva, Ulqin dhe Tivar.

4. Zona e programit në Shqipëri përfshin rajonet e Lezhës dhe Shkodrës dhe rrethin e Tropojës, me një territor të përgjithshëm prej 6,225 km² dhe një popullsi prej 369,891 banorë. Rajoni i Shkodrës ka popullsinë më të madh të përbërë prej 215,347 banorëve, të ndjekur nga Lezha me 134,027 banorë dhe rrethi i Tropojës me vetëm 20.517 banorë. Shqipëria ka një ndarje administrative ekuivalente me NUTS II ³⁶, por akoma nuk është zbatuar.

Tabela 1. Zona e mbuluar nga zona e programit

Shteti	Zona në km ²	% e territorit të përgjithshëm
Mali i Zi	13,812	100
Rozaje	432	3.12
Berane*	544	3.94
Petnjica	173	1.25
Andrijevisa	283	2.04
Plava	329	2.38
Gucia**	157	1.13
Danilovgrad	501	3.62
Podgorica	1,441	10.43
Tivar	598	4.32
Ulqin	255	1.84
Cetinja	910	6.58
Budva	122	0.88
Gjithsej Mali i Zi	5,745	41.59
Shqipëria	28,748	100
Shkodra	3,562	12.39
Lezha	1,620	5.63
Tropoja	1,043	3.62
Gjithsej Shqipëria	6,225	21.6
Zona e përgjithshme e	11,970	MNE: 47.9 %

* Të dhëna nga

<http://www.trpezi.eu/BIHOR%20I%20STUDIJA.html>

** Të dhëna nga

<http://www.plav.me/uploads/dokumenta/odluke/GUSINJE%20-%20studija.pdf>

Në përgjithësi, zona e programit ka 23 komuna dhe një total prej 1.114 vendbanimeve - qytete dhe fshatra. Shtatë komuna ndodhen

direkt në kufi: Plavë, Andrijevisa, Podgoricë, Gucia dhe Ulqini në Mal të Zi, dhe Shkodër dhe Koplik në Shqipëri. Vija kufitare kalon nëpër vargjet malore të lartë të Prokletije/Bjeshkët e Nemuna (Alpet Shqiptare) dhe liqenin e Shkodrës, për të përfunduar në detin Adriatik. Pikat e kalimit kufitar, veçanërisht ato të Sukobinë - Muriqan dhe Bozaj - Hani i Hotit, janë lehtësisht të arritshme gjatë gjithë vitit, ndërsa në pikën e kalimit kufitar Vermosh-Gercan janë duke u bërë përmirësime në infrastrukturën rrugore të saj, pasi ndodhet në lartësi të madhe, duke e bërë të vështirë kalimin e saj gjatë dimrit.

Zona e programit në **Mal të Zi** karakterizohet nga një profil gjeografik dhe klimatik i ndryshëm, i mbushur me vargje malore, fusha, lugina, lumenj, laguna dhe liqene. Zona e programit përmban disa parqe kombëtare, zona të mbrojtura dhe peizazhe që pasqyrojnë biodiversitet të pasur dhe dallimet mjedisore. Pjesa kontinentale ose veriore e rajonit është një zonë malore. Majat malore arrijnë deri në

2.500 m lartësi, dhe territori përshkohet nga lumenj, si lumi Lim, Morava dhe Tara, duke formuar kanione dhe lugina mbresëlënëse. Në lindje rajoni është i dominuar nga malet Prokletije dhe Hajla, ngjitur me Shqipërinë. Prokletije është shënuar si një Park Kombëtar që nga viti 2009. Komunat bregdetare të Tivarit dhe Ulqinit ndjekin traditën e kultivimit të agrumeve dhe ullinjve, si dhe atë të prodhimit të vajit të ullirit.

Zona e programit në **Shqipëri** paraqet kontraste të mprehta, pasi alternon male, kodra, lumenj, liqene dhe bregdet, shumë afër me njëri-tjetrin. Në këtë zonë kalumenj të shumtë që kalojnë nëpër territor, të cilët shpesh shkaktojnë përmbajtje gjatë stinëve me reshje. Zona shtrihet nga malet e larta (Alpet Shqiptare) në pjesën veriore të saj në kufi me Malin e Zi, deri në bregdet (Velipojë dhe Shëngjin), në pjesën veriperëndimore të Shqipërisë. Maja më e lartë është Jezerca me 2,694 m lartësi, në rajonin e Shkodrës, dhe ajo më e ulëta (-6m) ndodhet në rajonin e Lezhës. Në territorin e rajonit të Shkodrës mbizotërojnë malet, duke zënë 80% të sipërfaqes; dhe pyjet përbëjnë rreth 30% të saj.

³⁶ Shqipëria ka 12 rajone të cilat përfshijnë 36 rrethe, 64 bashki dhe 309 komuna, të cilat përmbajnë një numër të përgjithshëm prej 74 qytetesh dhe 2980 fshatrash. Rajonet e kësaj zone të programit janë të ndarë në 7 rrethe të përbërë nga 11 bashki, 54 komuna, të cilat përmbajnë 16 qytete dhe 484 fshatra

Liqeni i Shkodrës

Tipari më dallues gjeografik dhe mjedisor i zonës së programit është Liqeni i Shkodrës. Ai është liqeni më i madh në Ballkan, me një sipërfaqe prej 384 km², të shtrira në Mal të Zi (2/3) dhe Shqipëri (1/3); të dyja vendet e kanë listuar atë si një Park Kombëtar - liqeni është i shënuar edhe si një vend Ramsar. Liqeni është pjesërisht nën nivelin e detit, i cili mbushet nga lumi Moraça dhe derdhet në Adriatik nëpërmjet lumit 41 km të gjatë (Buna), e cila formon kufirin ndërkombëtar në gjysmën e poshtme të gjatësisë së saj. Liqeni përmban një nga rezervatet më të mëdhenj në Evropë, duke pasur 270 specie zogjsh, pjesë e të cilëve janë disa nga pelikanët e fundit në Evropë. Gjithashtu liqeni përmban habitate të pulëbardhave dhe çafkave, si dhe është i bollshëm në peshk, veçanërisht në krap, gjuhëz dhe ngjala. Bashkëpunimi mes dy vendeve në lidhje me mbrojtjen dhe rehabilitimin e liqenit të Shkodrës është rritur në dekadën e fundit.

Rajoni i Shkodrës është gjithashtu i pasur me burime ujore. Drini, Buna, Shala, Cemi, Kiri janë lumenjtë kryesorë që rrjedhin në këtë zonë, me Drinin, i cili është lumi më i rëndësishëm i Shqipërisë - hidrocentralet e ndërtuar në të prodhojnë mbi 60% të prodhimit të përgjithshëm të energjisë elektrike në Shqipëri. Lezha ka pjesën e saj të maleve të larta dhe kodrave, të cilat mbulojnë rreth 65% të territorit të saj, ndërsa pjesa tjetër mbulohet nga fushat. Lumenjtë Mat dhe Ishëm, të cilët derdhen në detin Adriatik, së bashku me disa fusha lagunore, e bëjnë rajonin e Lezhës të pasur me burime ujore. Lezha ka një vijë bregdetare 38 km të gjatë, e cila fillon tek Kepi i Rodonit në jug dhe kufizohet me Velipojën-Shkodër në veri. Rrethi i Tropojës dominohet nga malet, me pyje që zënë 62% të territorit të tij të përgjithshëm; duke qenë se përmban liqenin e Fierzës dhe përshkohet nga lumenjtë Drini dhe Valbona, kjo zonë është e pasur me burime ujore.

Zona e Programit ka klimë mesdhetare në zonën e saj bregdetare, me verë dhe vjeshtë të nxehtë dhe të thatë, dhe klimë kontinentale në zonën veriore malore, me dimër relativisht të ftohtë

dhe me reshje dëbore të rënda në brendësi. Elemente të tilla gjeografike me kontrast të lartë pasurojnë mjedisin, florën dhe faunën e zonës së programit. Burimet e saj natyrore janë stimuluese për zhvillimin e turizmit dhe agrobiznesit, si stimujt kryesorë ekonomikë për të rritur mundësitë për mirëqenien dhe prosperitetin e banorëve në zonën e programit.

2. ANALIZA PESTLE

2.1 Reformat politike dhe procesi i integritetit në BE

Si Mali i Zi ashtu edhe Shqipëria janë të angazhuar për t'u bërë anëtarë të Bashkimit Evropian. Mali i Zi e ka marrë tashmë statusin e vendit kandidat, ndërsa Shqipëria pret ta marrë atë në qershor të vitit 2014.

Transformimi në demokraci funksionale dhe ekonomi tregu ka qenë baza logjike e proceseve të thella të reformave kombëtare institucionale dhe rristrukturuese në Mal të Zi dhe Shqipëri.

Mali i Zi ka bërë progres për sa i përket përmirësimit të legjislacionit në vend, kuadrit institucional dhe politik, forcimit të funksionimit të parlamentit, sistemit gjyqësor, politikave antikorrupsion, të drejtave të njeriut dhe mbrojtjes së minoriteteve³⁷. Reformat e vazhdueshme në administratën kushtetuese dhe atë publike duhet të përparojnë akoma më tej. Stabiliteti makroekonomik është ruajtur gjerësisht. Përmirësime të mëtejshme janë bërë në procedurat për hyrjen në treg dhe rimëkëmbjen nga falimentimi, së bashku me reformat e liberalizimit të tregut. Është bërë progres i mirë edhe në fushat e prokurimit publik, politikave të transportit, statistikave, dhe të shkencës dhe kërkimit.

Ristrukturimi i ekonomisë për të siguruar një alokim efikas të burimeve mbetet një sfidë kryesore, së bashku me luftimin e një sektor të madh informal, i cili vazhdon të pengojë mjedisin e biznesit; këto janë rreziqe të mëdha për aftësinë për të ndjekur politikat e duhura makroekonomike për të siguruar se stabiliteti makro-financiar është ruajtur.

Marrëdhëniet me Bashkimin Evropian kanë parë përparim të konsiderueshëm që kur është nënshkruar Partneriteti Evropian për Malin e Zi nga Këshilli i Evropës, më 22 janar 2007. Një vit

³⁷ Strategjia e zgjerimit të BE-së dhe sfidat kryesore 2012-2013 (faqe 12).

më pas, më 15 tetor 2007 Mali i Zi nënshkroi Marrëveshjen e Stabilizim Asocimit (MSA) dhe një Marrëveshje të Përkohshme mbi tregtinë dhe çështjet e lidhura me të. Kjo e fundit hyri në fuqi në 1 janar 2008, ndërsa MSA hyri në fuqi në 1 maj 2010. Të bindur në përparimin e reformave të tij, Mali i Zi aplikoi për anëtarësim në BE më 15 dhjetor 2008. Pas një viti, në 19 dhjetor 2008, BE-ja hoqi kërkesën e vizave për malazezët që vizitonin shtetet anëtare të saj. Që nga data 17 dhjetor 2010, Mali i Zi ka marrë statusin e vendit kandidat për anëtarësim në BE. Bisedimet për negociatat mbi pranimin në BE kanë filluar më 29 qershor 2012 pasi Këshilli miratoi vlerësimin e Komisionit, i cili pranon se Mali i Zi është në përputhje me kriteret për anëtarësim në BE.

Në përgjithësi, Mali i Zi vazhdon të zbatojë detyrimet e tij sipas Marrëveshjes së Stabilizimit dhe Asociimit (MSA) me një ecuri të mirë.

*Strategjia Kombëtare e Zhvillimit të Qëndrueshëm 2007 (SKZhQ) e Malit të Zi*³⁸ është një nga dokumentet kryesore të zhvillimit të politikave të vendit. Ajo përcakton pesë qëllimet afatgjata për arritjen e zhvillimit të qëndrueshëm:

Përsheptimi i rritjes dhe zhvillimit ekonomik dhe reduktimi i pabarazive të zhvillimit rajonal;

- Reduktimi i varfërisë; sigurimi i aksesit të barabartë në shërbime dhe burime;

- Sigurimi i kontrollit efikas të ndotjes dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore;

- Përmirësimi i sistemit të qeverisjes dhe pjesëmarrjes publike; mobilizimi i të gjitha palëve të interesuara dhe ngritja e kapaciteteve në të gjitha nivelet;

- Ruajtja e diversitetit dhe identiteteve kulturore.

Duke njohur progresin e **Shqipërisë** me reformat politike dhe ekonomike, Bashkimi Evropian nënshkroi Marrëveshjen e Stabilizim Asocimit me Shqipërinë në qershor të vitit 2006, e cila hyri në fuqi në prill 2009. Shqipëria iu bashkua NATO-s në prill 2009. Liberalizimi i vizave për qytetarët e Shqipërisë për të hyjnë në shtetet e Shengenit hyri në fuqi më 15 dhjetor 2010.

Hyria në fuqi e Marrëveshjes së Stabilizim Asocimit shënoi një etapë cilësish të re në marrëdhëniet dypalëshe, duke sjellë detyrime dhe angazhime të reja të rëndësishme për vendin në

fushat e drejtësisë, lirisë dhe sigurisë, lëvizjes së lirë të punonjësve, të drejtës së vendosjes dhe lëvizjes së lirë të kapitalit dhe shërbimeve, si dhe për transportin, fushën audio-vizuale dhe telekomunikacionit. Në përgjithësi, zbatimi i MSA-së ka vazhduar pa probleme, dhe Shqipëria ka vazhduar përafrimin e legjislacionit të saj me kërkesat e legjislacionit të BE-së në një sërë fushash dhe rritjen e aftësive të saj për të marrë përsipër detyrimet e anëtarësimit. Përmirësimet thelbësore janë bërë në fusha të tilla si reformat e brendshme dhe ekonomike të tregut, rendi publik dhe menaxhimi i kufijve, reformat ligjore dhe administrata publike, prokurimi publik, statistikën, drejtësia, liria dhe siguria, dhe doganat.

Duke parë që Shqipëria arriti përparimin e nevojshëm, Komisioni Evropian rekomandoi në tetor të vitit 2013 që Këshilli Evropian t'i japë Shqipërisë statusin e Vendit Kandidat për në BE³⁹.

Megjithatë, sfidat kryesore mbesin në përfundimin e reformave në administratën publike dhe sistemin gjyqësor, në mënyrë që të forcohen institucionet e vendit. Zbatimi i reformës së pronës dhe reformës së administratës publike janë gjithashtu të rëndësishme, pasi njëra do t'i hapë rrugën krijimit të tregut të tokës dhe të tjera do të përmirësojë ofrimin e shërbimeve për qytetarët. Përfundimi i ristrukturimit ekonomik - privatizimi në shkallë të gjerë dhe ruajtja e stabilitetit makroekonomik, dhe përmirësimi i mëtejshëm i klimës së biznesit për të tërhequr investimet private të drejtpërdrejta, janë prioritetet kyçe për të ardhmen, së bashku me luftën ndaj ekonomisë së madhe informale. Është thelbësore të ruhet vrulli i reformave, veçanërisht duke u përqendruar në zbatimin e legjislacionit të miratuar dhe sigurimin e sundimit të ligjit.

Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim të Shqipërisë 2014-2020 (SKZHI), konsiderohet si kuadri i politikave gjithëpërfshirëse për vendin në kontekstin e integrimit në BE. Ajo përcakton katër shtyllat e politikës strategjike që përcaktojnë themelet për ndërhyrjet sektoriale dhe të bazuara në vend⁴⁰:

-Forcimi i demokracisë dhe shtetit të së drejtës që adreson aspekte si: sistemi zgjedhor, drejtësia dhe

³⁹ Një vendim që pritej të merrej në Qershor të vitit 2014.

⁴⁰ Draftstrategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2014–2020 (SKZHI).

³⁸ Strategjia Kombëtare e Zhvillimit të Qëndrueshëm të Malit të Zi 2007.

punët e brendshme, të drejtat e njeriut dhe media, qeverisja efektive dhe politikat e jashtme dhe të mbrojtjes;

- *Krijimi i kushteve për zhvillim ekonomik konkurrues dhe të qëndrueshëm* nëpërmjet përdorimit efikas të burimeve që mbulojnë: stabilitetin dhe qëndrueshmërinë makroekonomike, ekonominë konkurruese të tregut, përdorimin efikas të burimeve, zhvillimin e integruar rajonal dhe zhvillimin e qëndrueshëm;

- *Nxitja e përfshirjes sociale, mirëqenies dhe zhvillimit të tregut të punës*, të cilat synojnë të promovojnë: politikat e punësimit dhe përfshirjes sociale, politikat sociale;

- *Zhvillimi i një shoqërie të bazuar në dituri, inovacion dhe teknologji digjitale*, që përfshin ndërhyrjet në fushat në vijim: arsimin e lartë, kërkimin dhe inovacionin, teknologjinë e informacionit dhe komunikimit.

Strategjia Ndërsëktoriale e Zhvillimit Rajonal të Shqipërisë dallon zonat kufitare si subjekt të planifikimit të politikave ndërsëktoriale dhe i bën çështjet ndërkufitare pjesë të planifikimit të politikave të zhvillimit në nivel qarku.

Konteksti Ekonomik i Vendit

Mali i Zi po përpaket të sigurojë forcimin ekonomik dhe stabilitetin financiar nëpërmjet konsolidimit fiskal dhe reformave strukturore. Reformat strukturore të Malit të Zi në sektorin publik, sektorin financiar, si dhe në klimën e investimeve, kanë bërë të mundur që vendi të bëjë progres në vitet e fundit në rritjen e të ardhurave për frymë dhe reduktimin e varfërisë, avancimin e reformave strukturore, dhe përgatitjen për anëtarësim në BE. GDP për frymë është 5.063 Euro në vitin 2012⁴¹, pak më e ulët në krahasim me 5.211 euro e regjistruar në vitin 2011, por më e lartë se në gjashtë vendet e tjerë të rajonit.

Ekonomia e Malit të Zi ka hyrë në recesion në vitin 2008, dhe ka filluar të ngrihet pjesërisht në vitin 2010 dhe 2011 me një mesatare prej 2.9%. Megjithatë, rritja ka ndaluar përsëri, pasi GDP-ja ka regjistruar një rritje negative prej 2.5%⁴², ndërsa papunësia ka arritur në rreth 19.7% në vitin 2012 nga 16.5% që ishte në vitin 2010⁴³. Shtyllat kryesore

ekonomike të vendit mbeten turizmi, i ndjekur nga prodhimi, ndërsa sektorë të tjerë si ndërtimi dhe industria janë kontraktuar gjatë vitit 2012. Inflacioni është rritur nga 0.5% në vitin 2010, në rreth 3.6% në vitin 2012 dhe borxhi publik është rritur nga nën 30% e GDP-së në vitin 2007 në mbi 54% të GDP-së në vitin 2012. Nga ana tjetër, kredia për ekonominë vazhdon të mbetet në nivele shumë të ulëta, ndërkohë që disa banka kanë ndaluar së dhëni hua për sektorin privat.

Sfida kryesore në të ardhmen mbetet fuqizimi i konkurrencës së ekonomisë së Malit të Zi, duke përmirësuar produktivitetin dhe duke tërhequr IHD të tjera në më shumë sektorë sesa vetëm turizmi dhe pasuritë e patundshme. Mjedisi i biznesit do të përmirësohet më tej duke vazhduar luftën ndaj korrupsionit dhe fuqizimin e shtetit ligjor. Hendeku midis ofertës dhe kërkesës së aftësive të punës duhet të tejkalohet duke lejuar vendosjen më të pavarur të pagave në nivel kompanie. Forcimi i financave publike së bashku me reduktimin e ekonomisë informale janë gjithashtu sfida të rëndësishme që duhet përballuar.

Mali i Zi u bë anëtar i plotë i Organizatës Botërore të Tregtisë në prill të vitit 2012. Si vend anëtar i Procesit të Bashkëpunimit të Evropës Juglindore (PBEJL) që nga data 11 maj 2007, Mali i Zi e ka nënshkruar anëtarësimin në Marrëveshjen e Tregtisë së Lirë të Evropës Qendrore (CEFTA) më 26 korrik 2007, dhe gjithashtu ka nënshkruar një marrëveshje të tregtisë së lirë me vendet pjesë të Shoqatës Evropiane të Tregtisë së Lirë (EFTA), e cila ka hyrë në fuqi në korrik të vitit 2012.

Shqipëria ka bërë ecje relativisht të mirë gjatë dekadës së fundit. Vendi ka qëndruar larg recesionit, duke ruajtur ritmet pozitive të rritjes, pavarësisht ekspozimit të saj ndaj krizës së vështirë ekonomike, e cila ka goditur Greqinë dhe Italinë, si dhe rrethimit nga ekonomitë rajonale kontraktuese. Rritja e GDP-së së saj është ngadalësuar nga një kulm i normës së rritjes prej 7.5% në vitin 2008, në një normë më të ulët të rritjes prej 1.6% në vitin 2012⁴⁴. Sektori i shërbimeve është kontribuuesi kryesor në GDP, duke përbërë më shumë se gjysmën e GDP-së së vendit. Shqipëria cilësohet si një vend me të ardhura të ulëta deri në mesatare me një GDP për frymë, e cila në vitin 2012 qëndron në

⁴¹ MONSTAT, GDP e Malit të Zi Publikimi nr. 246, shtator 2013.

⁴² MONSTAT, GDP e Malit të Zi, Publikimi nr. 246, shtator 2013.

⁴³ MONSTAT, Sondazhi i Fuqisë Punëtore 2012.

⁴⁴ INSTAT, GDP tremujore 2012.

3.415 euro⁴⁵. Shkalla e papunësisë me një mesatare prej 13% është ndër më të ulëtat në rajon. Borxhi publik i përgjithshëm i Shqipërisë ka arritur në 60.6% të GDP-së deri në fund të vitit 2012⁴⁶. Ekonomia mbetet e brishtë për shkak të dobësive të brendshme strukturore dhe paqëndrueshmërisë ekonomike globale.

Sfida kryesore në të ardhmen mbetet siguri i rritjes së qëndrueshme afatgjatë, duke ndjekur politika të matura fiskale dhe monetare dhe reformat strukturore. Shqipëria duhet të punojë për reduktimin e niveleve të larta të deficitit buxhetor dhe të borxhit publik. Ajo duhet të përmirësojë parashikimin fiskal duke hequr dorë nga mbivlerësimi i të ardhurave dhe duke përmirësuar në mënyrë të konsiderueshme përputhjen e taksave. Përmirësimi i mëtejshëm i mjedisit të biznesit dhe investimeve është thelbësor për diversifikimin e ekonomisë dhe nxitjen e potencialit të saj të rritjes afatgjatë. Përforsimi i shtetit ligjor, lufta kundër korrupsionit dhe adresimi i detyrimeve të pashlyera, si dhe zhvillimi i infrastrukturës dhe përmirësimi i kapitalit njerëzor, janë fushat kryesore ku duhet të përqendrohen shumë përpjekje. Reduktimi i ekonomisë gri mbetet një sfidë e rëndësishme.

Shqipëria ka Marrëveshje për Tregti të Lirë me të gjitha vendet e rajonit, duke përfshirë Malin e Zi, dhe është anëtare e CEFTA-s që nga viti 2006.

2.2 KARAKTERISTIKAT EKONOMIKE TË ZONËS SË PROGRAMIT

Zona e programit përmban të gjitha pabarazitë rajonale të hasura në **Mal të Zi** në drejtim të zhvillimeve social-ekonomike. Ashtu si në nivel kombëtar, ajo është e dominuar nga Podgorica, e cili është motori ekonomik i vendit. Strategjia e Zhvillimit Rajonal të Malit të Zi 2010-2014 ofron një pasqyrë të qartë të situatës social-ekonomike në zonën e programit nëpërmjet indeksit të saj të zhvillimit, e cila veçon vetëm bashkitë e Budvës dhe Podgoricës me një nivel zhvillimi mbi mesataren kombëtare. Çdo bashki e zonës së programit është nën mesataren kombëtare, me Bashkinë e Plavës në krye që është më pak e zhvilluara në vend. Ndryshe nga Budva, e cila ka indeksin më të lartë të zhvillimit në Mal të Zi, përkatësisht 362.4, dy bashkitë e tjera bregdetare të

zonës së programit, Tivari dhe Ulqini, janë nën mesataren kombëtare.

Grafiku 1. Indeksi i Zhvillimit Rajonale, Mal i Zi

Rajoni verior, relativisht i industrializuar në kohën e Jugosllavisë, është përballur me një rënie të madhe ekonomike. I gjithë rajoni verior kontribuon në GDP-në kombëtare me vetëm 18%⁴⁷, ndërsa papunësia mesatare dhe niveli i varfërisë janë dukshëm më të larta sesa në rajonet qendrore dhe bregdetare. Kjo situatë mund të çojë në një rrallim të vazhdueshëm të popullsisë së këtij rajoni, i cili mund të pengojë planet e mëtejshme të zhvillimit. Megjithatë, rajoni ka burime të vlefshme, të cilat janë të lidhura kryesisht me mjedisin e tij unik. Veçanërisht, ky është rasti për sektorët e bujqësisë dhe pyjeve, për prodhimin e energjisë së rinovueshme, dhe për zhvillimin e të gjitha llojeve të turizmit malor dhe ekoturizmit. Veprimtaritë e vogla prodhuese, kryesisht të lidhura me përpunimin e ushqimit (mish, fruta dhe perime) dhe përpunimin e drurit po rimarrin zhvillim, dhe shumë përpjekje i janë kushtuar zhvillimit të produkteve të reja të turizmit.

Duke pasur një pozitë qendrore, Bashkia e Podgoricës është e përqendruar në ofrimin e shërbimeve dhe industritë. Gjithashtu, ajo përfiton edhe nga toka dhe kushtet e favorshme klimatike për zhvillimin e bujqësisë intensive. Pavarësisht nga aktivitetet që lidhen me portin e Tivartit, rajoni bregdetar është shumë i varur nga turizmi dhe aktivitetet përkatëse. Në aspektin e infrastrukturës së turizmit, Ulqini dhe Tivari janë ende larg nga të qenit në nivel të bashkive të tjera të bregdetit Adriatik të Malit të Zi.

Në **Shqipëri** pabarazitë rajonale janë gjithashtu të dukshme. Zhvillimi social-ekonomik i vendit anon shumë në favor të rajonit qendror. Rajoni i

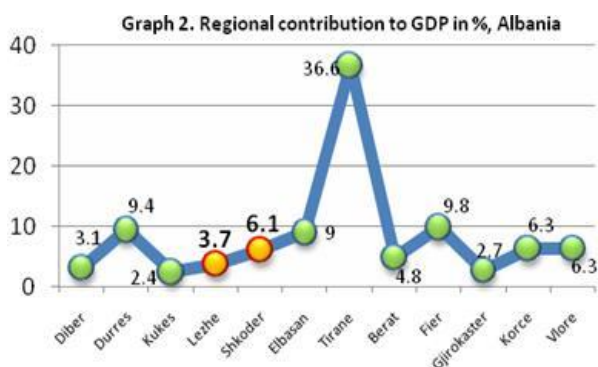
⁴⁵ Banka Botërore, Të dhënat e shtetit 2008–2012.

⁴⁶ Ministria e Financave, 2012.

⁴⁷ Strategjia Kombëtare e Zhvillimit të Qëndrueshëm të Malit të Zi.

Tiranës kontribuon me më shumë se një të tretën e GDP-së së vendit, dhe është deri tani rajoni më i zhvilluar në krahasim me të gjitha rajonet e tjera të Shqipërisë. Kjo tregon qartë se të gjitha rajonet e tjera janë nën potencialin e tyre të zhvillimit, pasi i duhet të gjejnë rrugë dhe mundësi për të përfituar nga avantazhet e tyre krahasuese. Rajonet Shkodër dhe Lezhë pasqyrojnë gjerësisht këto pengesa për sa i përket zhvillimit social-ekonomik.

Shkodra është rajoni më i zhvilluar në zonën e programit të Shqipërisë. Kontributi i Qarkut të Shkodrës NË GDP- në e vitit 2011⁴⁸ arriti në 555 milionë euro, pra 6.1% të GDP-së së përgjithshme të vendit, duke u renditur e shtata ndër 12 qarqet e Shqipërisë. Kontribuuesi kryesor në aktivitetin ekonomik në rajonin e Shkodrës të jetë rreth 26% në GDP-në e rajonit, pasuar nga tkontributi i përbashkët i të cilave në vitin 2011 është 23% në GDP-në e rajonit. Kontributi i sektorit financiar dhe i pasurive të patundshme arrin në 19%, pasuar nga shërbimet e tjera që llogaritet të kontribuojnë me 13% të GDP-së rajonale. Kontributi i industrisë në ekonominë e rajonit është 11%, e ngjashme me mesataren kombëtare, e cila vlerësohet të jetë 11.2%. Sektori me nivelin më të ulët të kontributit në ekonominë e rajonit të Shkodrës është ndërtimi, i cili përbën 8% të GDP-së së rajonit.

Grafiku 2. Kontributi rajonal në GDP në %, Shqipëria

GDP e qarkut të Lezhës për vitin 2011 llogaritet me 334 milionë Euro ose rreth 3.7% të GDP-së së vendit⁴⁹. Kontribuuesit kryesorë në GDP-në e qarkut të Lezhës janë tregtia, hotelet, transporti dhe komunikimi, që kontribuojnë me 26%, dhe sektori i bujqësisë që kontribuon me 25%. Kontributi i

sektorit financiar dhe i pasurive të patundshme arrin në 19%, pasuar nga shërbimet e tjera që kontribuojnë me 13% të GDP-së rajonit. Kontributi i sektorit të ndërtimit është vlerësuar me 10%, nën mesataren kombëtare të vlerësuar me 12.8%, ndërkohë që industria është kontribuuesi më i vogël për ekonominë e qarkut të Lezhës, duke zënë 8% të GDP-së në vitin 2011.

Kontributi i qarkut të Kukësit në GDP-në e Shqipërisë, ku Tropoja përbën 24% të popullsisë, është më i ulët në vend me vetëm 2.4%; sektorët më të rëndësishëm janë bujqësia, e cila është përgjegjëse për 34%, dhe tregtia, hotelet dhe turizmi me 20%.

Përveç sektorit të shërbimeve, i cili është kontribuuesi kryesor në GDP-në e vendit, sektori i bujqësisë ka një rëndësi të madhe për zhvillimin ekonomik dhe punësimin në zonën e programit, pasi pavarësisht lëvizjeve të mëdha drejt zonave urbane të regjistruara nga Censusi i fundit në vitin 2011, një pjesë e madhe e popullsisë ende jeton në zonat rurale.

2.2.1 Sektori Privat

Struktura e operatorëve ekonomikë në zonën e programit mbizotërohet nga ndërmarrjet e vogla dhe të mesme. NVM-të në Mal të Zi përbëjnë 98.6% të numrit të përgjithshëm të operatorëve ekonomikë, ndërsa në Shqipëri ato përbëjnë 95.4% të totalit. Shumica e NVM-ve në të dyja anët e kufirit punojnë në sektorin e shërbimeve.

Pjesa më e madhe e operatorëve ekonomikë të **Malit të Zi** janë të përqendruar në zonën e programit, e cila ka një total prej 14,215 ndërmarrjesh⁵⁰, që përbëjnë 67.3% të numrit të përgjithshëm të ndërmarrjeve në nivel kombëtar. Rreth 49.2% e këtyre NVM-ve janë të vendosura në Podgoricë, duke treguar pabarazitë e zhvillimit rajonal. Komuna të tjera të rëndësishme në zonën e programit janë Budva me 16% dhe Tivari me 14.5% të NVM-ve të zonës së programit. Andrijevica dhe Plava janë dy komunat me numrin më të vogël të ndërmarrjeve me më pak se 1% të numrit të përgjithshëm. Rreth 83% e totalit të 34 ndërmarrjeve që kanë më shumë se 250 punonjës janë të vendosura në Podgoricë. Niveli i femrave që zotërojnë një biznes në zonën e programit është

⁴⁸ INSTAT, Llogaritë Rajonale 2013

⁴⁹ INSTAT, Llogaritë Rajonale 2013

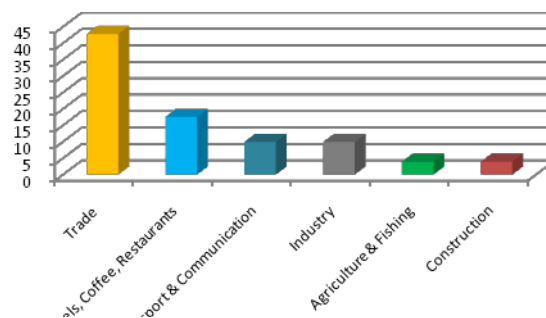
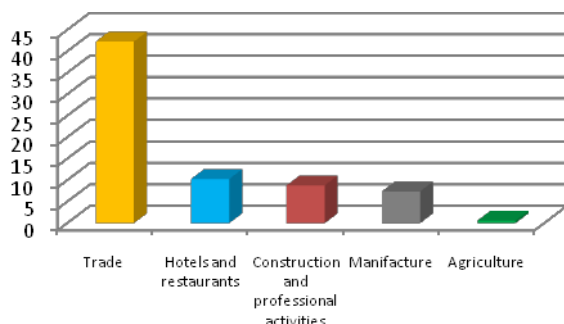
⁵⁰ MONSTAT, Regjistri i Bizneseve, Numri dhe struktura e subjekteve të biznesit 2011.

mjaft modest, më i ulët se 9.5%; ai është pak më i ulët se 9.6% që është mesatarja kombëtare.

Forcimi i mekanizmave mbështetës të biznesit mbetet një sfidë. Dhomat e Tregtisë së Malit të Zi kanë ende një aktivitet të kufizuar në ofrimin e mbështetjes dhe këshillave për sipërmarrësit. Ekzistojnë 2 inkubatorë biznesi në zonën e programit, një në Podgoricë nën mbikëqyrjen e Drejtorisë për Zhvillimin e NVM-ve (SMEDA) që mbulon Podgoricën dhe Tivarin, dhe një tjetër në Berane.

Grafiku 3. NVM-të sipas sektorëve kryesorë ekonomikë në zonën e programit Mal i Zi Shqipëri

Në **Shqipëri** zona e programit regjistron një total prej 10,174 ndërmarrjesh⁵¹ në fund të vitit 2012, ose rreth 9.7% të numrit të përgjithshëm të ndërmarrjeve të vendit. Ajo ka një shkallë lindje prej 13%⁵², më e lartë në krahasim me mesataren kombëtare prej 12.2%, e ndikuar kryesisht nga Shkodra, e cila me 14.1% tregon një zhvillim relativisht më të lartë të aktivitetit ekonomik, në të kundërt me rajonin e Lezhës dhe rrethin e Tropojës, të cilat kanë një përqindje më të ulët krahasuar me mesataren në nivel kombëtar, vetëm 10.8%.

Operatorët ekonomikë në rajonet e Shkodrës, Lezhës si dhe në rrethin e Tropojës, janë jashtëzakonisht shumë të fragmentuar dhe të vegjël në madhësi, duke pasqyruar strukturën e ndërmarrjeve në nivel kombëtar, dhe duke treguar se biznesi është kryesisht familjar dhe mbizotëron vetëpunësimi. Struktura e ndërmarrjeve është e dominuar nga ndërmarrje shumë të vogla, me 1–4

persona të punësuar, të cilat përbëjnë 85.7% të numrit të përgjithshëm të ndërmarrjeve në zonën e programit. Megjithatë, kjo vlerë është nën mesataren kombëtare, e cila i përllogarit NVM-të me 1–4 persona të punësuar në rreth 90.2% në vitin 2012. Aktiviteti ekonomik menaxhohet kryesisht nga meshkujt, dhe numri i femrave menaxhuese në zonat përfituese është nën mesataren kombëtare prej 27.4% - më e larta në Shkodër në vlerën 25.1%, e ndjekur nga Lezha me 24.7%, dhe më pas nga Tropoja, që regjistron nivelin më të ulët në Shqipëri me 14.2%.

Përveç përmasave të vogla të ndërmarrjeve, një faktor i rëndësishëm që përbën pengesë për zhvillimin ekonomik në zonën e programit në të dyja anët e kufirit është mungesa e njohurive teknologjike dhe aftësive të punës. Kjo mbetet një sfidë themelore, sepse kërkesa e tregut për shërbime dhe produkte të cilësisë së lartë nuk përputhet me aftësitë e papërshtatshme të punonjësve. Ekonomitë më pak të zhvilluara të zonave rurale dhe të largëta nuk janë në gjendje të shfrytëzojnë mundësitë e ofruara nga qytetet më të zhvilluara bregdetare dhe qendrat e mëdha urbane të zonës së programit. Një tjetër sfidë kryesore

⁵¹ INSTAT, Regjistri Statistikor i Biznesit të Ndërmarrjeve 2012.

⁵² Numri i ndërmarrjeve të reja të regjistruara për një vit të caktuar e shprehur në % mbi numrin e përgjithshëm të ndërmarrjeve.

është akses i dobët i NVM-ve në financim; politikat tepër të kujdesshme të kredi-dhënies të miratuara nga institucionet financiare në të dyja vendet janë një pengesë serioze në rritjen e ndërmarrjeve në zonën e programit. Dhomat e Tregtisë, organizatat e biznesit dhe Agjencitë për Zhvillim Rajonal të pranishme në zonën e programit duhet të marrin një rol më proaktiv në promovimin e zhvillimit të bizneseve dhe të bashkëpunimit.

2.2.2 Tregu i punës

Si në Mal të Zi ashtu edhe në Shqipëri, papunësia është relativisht e lartë sipas standardeve ndërkombëtare. Ajo është ende një problem i madh ekonomik në të dyja anët e zonës së programit, dhe karakterizohet nga dallime të mëdha rajonale.

Në **Mal të Zi** tregu i punës ka pësuar krizë, duke regjistruar një rritje të papunësisë që arriti në 20.45% në vitin 2011⁵³ duke u ulur në 19.6% në vitin 2012. Zona e programit ka rreth 93.4% të forcës aktive të punës në vend. Të dhënat e censusit tregojnë pabarazitë e zhvillimit rajonal në Mal të Zi me rajonin bregdetar dhe atë qendror duke përparuar më shumë se rajonet më të varfra dhe më pak të zhvilluara pa dalje në det, të cilat ndodhen në veri të vendit. Budva ka nivelin më të ulët të papunësisë me 13.2%, e ndjekur nga të gjitha bashkitë bregdetare dhe ato të rajonit qendror. Nga ana tjetër, bashkitë pa dalje në det të Rozhajës dhe Plavës janë bashkitë më pak të zhvilluara në zonën e programit me një shkallë të lartë papunësie deri në 58.5% dhe 50.4% respektivisht.

Pjesa më e madhe e fuqisë punëtore është e punësuar në sektorin e shërbimeve (76.2%), pasuar nga industria me 18.1%, dhe bujqësia me 5.6% të numrit të përgjithshëm të të punësuarve në nivel kombëtar. Pjesa veriore e Malit të Zi regjistron një shkallë më të lartë të punësimit në bujqësi, me rreth 14.9%, dhe në industri me rreth 21.7%, ndërkohë që punësimi në shërbime llogaritet në 63.3%. Punësimi në shërbime në rajonin bregdetar është rreth 83%, i ndjekur nga industria me 15.1% dhe bujqësia me vetëm 1.9%. Rajoni qendror është më i balancuar dhe më afër normave kombëtare. Deri tani, Podgorica përbën motorin kryesor ekonomik dhe të punësimit të rajonit qendror. Punëdhënësi

më i madh në program është sektori i tregtisë me 20.5%, i ndjekur nga administrata publike me 12.5%. Rreth 55.9% e numrit të përgjithshëm të të punësuarve janë meshkuj, ndërkohë që femrat përbëjnë pjesën e mbetur prej 44.1 %.

Fuqia e përgjithshme punëtore në Shqipëri arrin në 1,117,082 persona në fund të muajit dhjetor 2012⁵⁴. Ajo nuk ka pasur ndryshime të mëdha, pavarësisht nga ngadalësimi ekonomik gjatë 2-3 viteve të fundit. Shkalla e përgjithshme e punësimit⁵⁵ në Shqipëri gjatë vitit 2012 arriti në 56.4 %, ndërkohë që shkalla e përgjithshme e papunësisë⁵⁶ ka mbetur në 13.9%, njëlloj si në vitin 2011. Papunësia në rajonet e Shkodrës dhe Lezhës pasqyron të njëjtën normë mesatare të papunësisë si në nivel kombëtar, dhe gjithashtu të njëjtën strukturë punësimi. Rrethi i Tropojës ruan të njëjtën strukturë të punësimit duke regjistruar nivele të larta të papunësisë. Në fund të vitit 2012, numri i të papunëve në Shkodër qëndron në 19,417 persona, duke përbërë 13.6% të totalit të të papunëve; Lezha me 15,021 persona të papunë përbën 10.6% të totalit; ndërsa Tropoja regjistron 2,368 të papunë, ose rreth 36% të forcave të përgjithshme të punës që i përkasin grup-moshës 15-64 vjeç në rrethin e Tropojës. Papunësia është më e pranishme në zonat urbane, pasi ata që jetojnë në zonat rurale janë konsideruar si të vetë-punësuar.

Fuqia punëtore në Shqipëri dhe në zonën e programit është e dominuar nga grup-mosha 25-54 vjeç, e cila përbën 66.5% të fuqisë së përgjithshme punëtore. Më shumë se 54% e punësimit të përgjithshëm është në sektorin e bujqësisë, ndërsa punësimi në sektorin privat jobujqësor qëndron në 28.7%.

Punësimi në sektorin privat jobujqësor dominohet nga sektori i shërbimeve (tregti, hotele, transport), e cila përbën 55.6% të numrit të përgjithshëm të të punësuarve në sektorin privat, e ndjekur nga punësimi në sektorin e ndërtimit, i cili përbën 22.2%. Punësimi në prodhim qëndron në 17.2%, ndërsa në sektorin e energjisë shkon deri në

⁵⁴ INSTAT, Buletini Tremujor i Statistikave nr. 2, 2013.

⁵⁵ Shkalla e punësimit përfaqëson përqindjen e personave të punësuar në raport me popullsinë e përgjithshme aktive të moshës 15 vjeç e lart.

⁵⁶ Norma e papunësisë përfaqëson përqindjen e personave të papunësuar në raport me popullsinë e përgjithshme aktive.

⁵³ Census i Malit të Zi 2011.

5% të numrit të përgjithshëm të të punësuarve në sektorin privat.

Duhet të theksohet se në të dyja vendet, një numër i konsiderueshëm personash punojnë jashtë vendit dhe janë shumë aktivë në ofrimin e ndihmës për familjet e tyre. Pra, dërgesat e emigrantëve luajnë një rol të rëndësishëm në subvencionimin e të ardhurave dhe konsumin vendor.

2.2.3 Bujqësia dhe Zhvillimi rural

Pjesa Malazeze e zonës së programit është më e pasur në burime bujqësore dhe ka më shumë potencial në këtë sektor në krahasim me pjesën e Shqipërisë. Megjithatë, sektori i bujqësisë dhe zhvillimi i tij është po aq i rëndësishëm për të gjithë zonën e programit, veçanërisht për shkak të pjesës së madhe të popullsisë që jeton në zonën rurale, ku bujqësia është aktiviteti kryesor ekonomik. Një tipar i përbashkët në zonën e programit është produktiviteti dhe konkurrenca e ulët në fushën e bujqësisë. Ai vjen si pasojë e: fermave të vogla të cilat kanë prodhim dhe fitim të kufizuar; prodhimin kryesisht për të mbuluar nevojat e jetesës, sesa për shitje direkte në tregjet e gjelbra; dhe nivelin të ulët të finalizimit të produkteve bujqësore dhe industrisë ushqimore të pazhvilluar.

Zona e programit mbulon rreth 38% të totalit të tokës bujqësore të **Malit të Zi**. Punësimi në bujqësi është raportuar të jetë rreth 2.5% e totalit të të punësuarve⁵⁷, Podgorica është rajoni kryesor fushor në Mal të Zi – vetëm ajo zë rreth 31.5% të tokës bujqësore në zonën e programit. Ajo ofron kushte optimale për prodhim të larmishëm: perime, prodhimin e drithërave, blegtori, fruta dhe verë. Vera, e cila është produkti kryesor Malazez i orientuar drejt eksportit, prodhohet në Podgoricë - rreth 80% e prodhimin të përgjithshëm të verës në vend. Bashkitë e tjera të ndodhura në zonën qendrore, si Berane dhe Danilovgrad janë prodhuesit kryesorë të mollëve, kumbullave dhe dardhave. Bashkitë në zonën bregdetare të cilat kanë aktivitet të veçantë bujqësor janë të Ulqini dhe Tivari. Rajoni bregdetar është veçanërisht i përshtatshëm për frutat subtropikale dhe prodhimin e ullirit. Më shumë se 80% e pemëve agrume në Mal të Zi janë në Ulqin (65%) dhe Tivar. Këto dy bashki (Tivar dhe Ulqin) janë edhe prodhuesit më të mëdhenj të vajit të ullirit - me

47% të prodhimin të përgjithshëm të vajit të ullirit në Mal të Zi. Ndërkohë që prodhimi i vajit të ullirit mban një potencial të madh për zhvillim, relievi kodrinor i zonës bregdetare dhe rajonit përreth liqenit të Shkodrës është, gjithashtu, i pasur me bimë mjalti dhe bimë mjekësore, dhe është i përshtatshëm për blegtori.

Zona e programit në **Shqipëri** mbulon rreth 3.2% të sipërfaqes së përgjithshme të tokës së vendit⁵⁸. Pjesa më e madhe e territorit të saj është e dominuar nga pyjet, kullotat (80%), ndërsa pjesa e tokës në shfrytëzim për qëllime bujqësore është vetëm 14.8% ose 92,748 ha. Terreni është kryesisht malor dhe i thyer, i cili kufizon në mënyrë të konsiderueshme zonat ku potenciali bujqësor mund të mbajë disa domethënie krahasuese. Zona të tilla janë të vendosura kryesisht në rrethinat e liqenit të Shkodrës, ku terreni dhe kushtet klimatike janë të favorshme për bujqësinë e perimeve. Qarku i Lezhës ka një traditë për blegtorinë e derrave, pasi ajo ka 91.7% të inventarit total të shtetit. Prodhimi bujqësor në rrethin e Tropojës është i orientuar kryesisht drejt prodhimin të thekrës, dhe zona është e famshme për pyjet me gështenja.

Pavarësisht se zona e programit është e pasur me burime ujore, vetëm 32% e tokës bujqësore në zonë ujitet, duke treguar nivelin e ulët të zhvillimit në sektorin e bujqësisë. Bujqësia në zonën e programit është një aktivitet familjar, i orientuar drejt nevojave për jetesë, me toka shumë të fragmentuara - madhësia e fermës është 1.1 ha në Shkodër; 0.89 ha në Lezhë, dhe 0.60 ha në Tropojë, madhësi të cilat janë sa gjysma e mesatares Shqiptare, prej 1.20 ha.

Përmirësimi i mëtejshëm i aksesit në treg, infrastruktura rurale, dhe menaxhimi më i mirë i burimeve ujore mund të jenë prioritetet e ardhshme në zonën e programit. Modernizimi i bujqësisë, përmirësimi i proceseve të prodhimin dhe vendosja e standardeve të sigurisë ushqimore në përputhje me standardet e BE-së, si dhe rritja e prodhimin tradicional bujqësor, janë sfida për t'u përballuar në zonën e programit. Iniciativat ndërkufitare mund të mbështesin dhe promovojnë: i. diversifikimin e aktiviteteve rurale (p.sh. akomodimi i turistëve në ferma); ii. aksesin në tregje dhe zhvillimin e prodhimin dhe marketingut të produkteve ushqimore organike; iii. mbrojtjen

⁵⁷ Industria dhe punësimi i popullsisë në Mal të Zi – Census 2011 MONSTAT, publikimi nr. 197.

⁵⁸ Libri statistikor, Ministria e Bujqësisë.

(p.sh. mbrojtja e emërimit të origjinës) dhe tregtimin e produkteve tradicionale bujqësore dhe agroushqimore; dhe iv. bashkëpunimin midis prodhuesve. Mund të konsiderohet përkrahja e përpjekjeve që janë duke u bërë në të dyja vendet për të ndjekur një qasje të integruar që synon promovimin dhe lidhjen e bujqësisë me aktivitete të tjera turistike dhe ekonomike në një paketë, si forma më e përshtatshme e zhvillimit të bujqësisë në zonën e programit.

2.2.4 Turizmi

Rëndësia e turizmit është e ndryshme për ekonominë e Malit të Zi dhe Shqipërisë. Mali i Zi është tashmë një destinacion i popullarizuar turistik, ndërsa Shqipëria ka ende shumë për të bërë, për t'u bërë një destinacion i tillë.

Në **Mal të Zi**, turizmi është një sektor kryesor i ekonomisë, i cili përbën rreth 9.9% të GDP-së së vendit në vitin 2012, ose rreth 336 milionë euro, që është 20.7% më i lartë se në vitin 2011⁵⁹. Turizmi punëson rreth 12.000 persona, ose 6.9% të punësimit të përgjithshëm në vitin 2012. Ai është sektori më premtues ekonomik në Mal të Zi, dhe pritet që të përbëjë rreth 14.8% të GDP-së së vendit në vitin 2021, veçanërisht në qoftë se përpjekjet për “integrimin e të gjitha rajoneve në një destinacion të vetëm me cilësi të lartë” nën markën “Mali i Zi–Bukuria e Egër”⁶⁰ dalin me sukses. Një objektivi i tillë politik synon të sigurojë një zhvillim të përgjithshëm më të ekuilibruar të rajoneve të Malit të Zi, në veçanti në sektorin e turizmit, i cili mbështetet kryesisht në turizmin bregdetar gjatë kohës së verës.

Zona e programit në kufi me Shqipërinë, ofron një shumëllojshmëri të destinacioneve turistike, duke ofruar aktivitete të turizmit bregdetar dhe malor të tilla si noti, ecja në natyrë, çiklizmi, si dhe shijimi i pijes së verës. Rajoni bregdetar në zonën e programit përbën më shumë se 69% të totalit të qëndrimeve me fjetje në vend në vitin 2012⁶¹, kryesisht në periudhën e pushimeve Korrik-Gusht. Bregdeti i zonës së programit tërhoqi rreth 67.5% të totalit prej 1,44 milionë turistësh që hynë në Malin e Zi në vitin 2012. 160 objekte akomoduese

bregdetare që gjenden në zonën e programit përbëjnë rreth 49% të totalit të mjediseve akomoduese në Mal të Zi, ndërsa në zonën e programit ndodhen edhe rreth 30% e objekteve akomoduese të zonave jobregdetare të vendit. Ture të verës organizohen në Podgoricë dhe vreshtat e bashkive jugore. Pavarësisht nivelit të ulët aktual të vizitave turistike, rajoni kontinental ka përparësi të shumta për zhvillimin e të gjitha llojeve të turizmit të lidhura me sportet malore (ski, ecje, çiklizëm, *rafting* etj.), duke përmendur natyrën e paprekur dhe biodiversitetin e pasur (dy parqe kombëtare, liqene, kanione etj.), jetën autentike rurale, dhe prodhimin tradicional dhe cilësor të ushqimit.

Bashkitë bregdetare në zonën e programit janë gjithashtu të pasura me monumente arkitekturore dhe kulturore nga kohët antike, të cilat i bëjnë këto zona shumë tërheqëse për turistët. Tivari është një qytet-port i njohur edhe për shumë monumente të rëndësishme historike dhe kulturore.

Sektori i turizmit është më pak i rëndësishëm në pjesën **shqiptare** të zonës së programit, në krahasim me anën malazeze. Zona e programit ka një natyrë të gjerë, me potencial për turizëm kulturor dhe historik, për mbetet e pashfrytëzuar në një masë të madhe. Ajo ka një vijë bregdetare 50 km të gjatë (12 km Velipojë–Shkodër dhe 38 km Lezha), e përshtatshme për zhvillimin e mëtejshëm të turizmit bregdetar. Përmirësimet e kohëve të fundit në infrastrukturën rrugore e kanë bërë këtë bregdet lehtësisht të arritshëm, veçanërisht nga turistët nga Kosova dhe Maqedonia. Strukturat ekzistuese pritëse, kryesisht në pronësi private, kanë vështirësi për të përballuar numrin në rritje të turistëve, veçanërisht në Shëngjin-Lezhë. Rrethi i Tropojës, edhe pse ka potencial të konsiderueshëm për turizmin malor dhe sportet (ski, ecje, çiklizëm etj.), natyrë të paprekur dhe biodiversitet të pasur (të parkut kombëtar të Luginës së Valbonës, “Bjeshkët e Nemuna” dhe “Bjeshkët e Doberdolit, të cilat kanë liqene akullnajore”), dhe jetë autentike rurale, ofron shumë pak në drejtim të strukturave pritëse. Pavarësisht përmirësimeve gjatë viteve të fundit, infrastruktura e turizmit mbetet e pazhvilluar sa duhet, dhe potenciali ekzistues i pasur me burime natyrore dhe kulturore ende duhet të shpalojë.

Rajonet e Shkodrës dhe Lezhës, si dhe rrethi i Tropojës kanë potencial të lartë individual për zhvillimin e një turizmi përgjatë gjithë vitit. Natyra

⁵⁹ Këshilli i udhëtimeve nëpër Botë dhe Turizmit – mars 2013.

⁶⁰ Mali i Zi, Strategjia për Zhvillimin e Turizmit deri më 2020-ën.

⁶¹ MONSTAT – Mbërritjet turistike dhe qëndrimet me fjetje sipas qyteteve 2012.

atraktive dhe panoramat e natyrës malore dhe kodrinore, si dhe liqeni i Shkodrës, lugina e Valbonës në Tropojë dhe parqet e tjera kombëtare, dhe zonat e mbrojtura; vizitat turistike (peizazhet natyrore, speciet e rralla etj.); agroturizmi, vendet me interes historik dhe kulturor, të tilla si vendbanimet parahistorike, qendrat arkeologjike, objektet e kultit, duhet të promovohen më mirë për një zhvillim më të shpejtë të turizmit në bregdetin e

Shkodrës (Velipojë), dhe kryesisht në Lezhë (Shëngjin).

2.3 SOCIALE

2.3.1 Demografia

Si në Shqipëri, ashtu edhe në Malin e Zi, gjatë vitit 2011 u realizua një census. Ndërkohë, që popullsia e regjistruar në Malin e Zi tregoi ndryshime të papërfillshme, popullsia e regjistruar në Shqipëri ka rënë me 8.8% në vitin 2011 krahasuar me censusin e vitit 2001.

Tabela 2. Popullsia dhe dendësia në zonën e programit

	Banorë	Dendësia banorë/km ²
Mali i Zi	620,029	44.89
<i>Zona e përgjithshme e Programit</i>	379,366	65.69
Rozaje, Berane, Andrijevice, Plavë, Danilovgrad, Podgoricë, Bar, Ulqin, Cetinje, Budva, Petnjica, Guci	379,366	65.69
Shqipëria	2,800,138	97.40
<i>Zona e përgjithshme e programit</i>	369,891	59.4
Rajoni Shkodër	215,347	60.46
Rajoni Lezhë	134,027	82.70
Qarku Tropojë	20,517	19

Popullsia që jeton në zonën e programit llogaritet të përbëjë rreth 61% të popullsisë së përgjithshme të Malit të Zi, dhe 13.2% të popullsisë së përgjithshme të Shqipërisë. Popullsia në zonën e programit është e balancuar, e përbërë nga popullsi e Malit të Zi prej rreth 379,366 banorësh, duke zënë 50.63% të popullsisë totale në zonën e programit, dhe popullsi shqiptare prej rreth 369,891 banorësh, duke zënë 49.37% të popullsisë totale në zonë. Në pjesën malazeze dendësia e popullsisë me 65.7 banorë/km² është më e lartë se mesatarja kombëtare prej 45 banorësh/km², ndërsa në Shqipëri është 59 banorë/km², më e ulët në krahasim me mesataren kombëtare prej 97 banorësh/km². Podgorica, Berane, Petnjica Tivari dhe Rozaja janë qytetet kryesore në Mal të Zi, ndërsa Shkodra dhe Lezha janë qendrat më të rëndësishme urbane në zonën e programit në Shqipëri.

Popullsia e përgjithshme në zonën e programit në **Mal të Zi** është 379,366⁶² banorë. Zona e programit ka një normë rritje natyrore prej 1.87%, që është nën mesataren kombëtare prej 2.2%; shkalla e vdekshmërisë qëndron në 9.4% e barabartë me mesataren kombëtare. Në **Shqipëri**, numri i përgjithshëm i popullsisë që jeton në zonën e programit është 369,891⁶³ banorë, ose rreth 13.2% e popullsisë së përgjithshme të vendit. Rajoni i Shkodrës është rajoni i gjashtë më i madh i vendit me një popullsi prej 215,347 banorësh, ose rreth 7.6% e popullsisë së përgjithshme, e ndjekur nga Lezha e cila renditet e dhjeta mes rajoneve të vendit, që numëron një total prej 134,027 banorësh apo 4.7% të popullsisë së përgjithshme të Shqipërisë. Rrethi i Tropojës regjistron një popullsi totale prej 20,517 banorësh, e cila përbën 0.07% të popullsisë së përgjithshme të Shqipërisë.

⁶² Monstat Census 2011.

⁶³ INSTAT Census 2011.

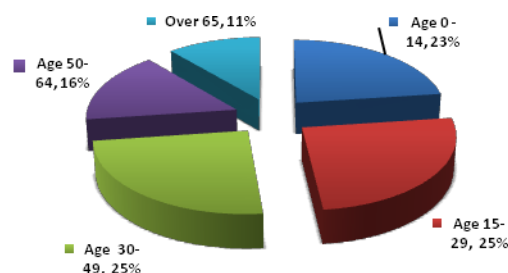
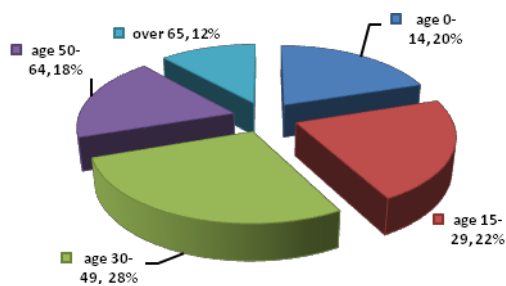

Zona e programit në Mal të Zi ka një popullsi kryesisht urbane, duke zënë rreth 52% të popullsisë së saj, e cila është më e ulët, në krahasim me 62% që jetojnë në zonat urbane në nivel kombëtar. Rreth 49% e popullsisë në zonën e programit është e përqendruar në Podgoricë. Nga ana tjetër, Andrijevice ka përqendrimin më të madh të popullsisë rurale, e cila përbëhet nga 79.3%, e pasuar nga Berane dhe Danilovgrad me përkatësisht 67.4% dhe 62%. Gjithashtu, bashkitë Plav dhe Tivar dominojnë nga popullsia rurale me 59%, ndërsa të gjitha bashkitë e tjera në zonën e programit janë të dominuara nga popullsi urbane, e cila varion nga 53.7% në Ulqin deri në 84.6% në Cetinjë, e cila shënon përqendrimin më të lartë të popullsisë urbane. Në **Shqipëri** situata është ndryshe, pasi popullsia është kryesisht rurale, me një mesatare prej 53.2%. Këtë mesatare e përcakton rajoni i Shkodrës, pasi popullsia rurale është 55.6% e 119,794 banorëve të tij. Në të kundërt, rajoni i Lezhës ka një dominim të popullsisë urbane, me rreth 53.8% të popullsisë. Ndërsa rrethi i Tropojës ka një popullsi kryesisht rurale, e cila përbën rreth 74% të popullsisë së tij.

Përbërja e popullsisë në zonën e programit të të dyja vendeve tregon se 50% e popullsisë i takon segmentit moshor 15–49 vjeç.

Grafiku 4. Përbërja e popullsisë sipas grup-moshave në zonën e Programit_Census i vitit 2011

Mali i Zi Shqipëria

Zona e programit në të dyja vendet ka përjetuar flukse të **migrimit të brendshëm**. Lëvizja e popullsisë drejt rajoneve qendrore dhe bregdetare, të cilat janë gjerësisht më të zhvilluara dhe ofrojnë më shumë mundësi, është e pranishme në zonën e programit. Në **Mal të Zi**, këto modele të migrimit të brendshëm, por edhe të jashtëm, kanë ndikuar në disa prej bashkive në zonën e programit, të cilat regjistrojnë një rritje negative të popullsisë, si Andrijevice me -5.5%, e ndjekur nga Danilovgrad me -1.4% dhe Cetinjë me -1.2%⁶⁴. Në zonën e programit në **Shqipëri**, edhe pse pjesa më e madhe e popullsisë banon në zonat rurale, përsëri ka ndryshime të dallueshme të popullsisë. Popullsia rurale në Shkodër dhe Lezhë ka rënë respektivisht me 25.3% dhe 42.67%. Nga ana tjetër, popullsia urbane në Shkodër është tkurrur me 0.28% në vitin 2011, ndërkohë që popullsia urbane në Lezhë është

rritur me një normë mbresëlënëse prej 49.4%⁶⁵, ndërsa në rrethin e Tropojës ka ruajtur një profil të thellë rural.

Dendësia

Dendësia e popullsisë e regjistruar në zonën e programit në Mal të Zi gjithashtu tregon flukset e migrimit të brendshëm dhe të jashtëm nga zonat më pak të zhvilluara apo zonat rurale, drejt zonave urbane dhe më tërheqëse ekonomikisht. Dendësia e popullsisë së Andrievicës dhe Cetinjës është shumë e ulët, me 18 banorë për km², e ndjekur nga Plava me 27 dhe Danilovgrad me 37 banorë për km². Nga ana tjetër, bashkia turistike e Budvës ka dendësinë më të lartë të popullsisë me 157 banorë, e ndjekur nga Podgorica me 129 banorë për km². Qytetet bregdetare të Ulqinit dhe Tivarit kanë gjithashtu një dendësi të lartë të popullsisë, me përkatësisht 78 dhe 70 banorë për km², duke qenë

⁶⁴ Mal i Zi, Census 2011.

⁶⁵ Shqipëri, Census 2011.

mbi mesataren prej 45 banorësh për km² në Mal të Zi. Në zonën Shqiptare të programit, dendësia mesatare e popullsisë është 71 banorë për km². Dendësia më e lartë e popullsisë vërehet në rajonin e Lezhës, i cili me 83 banorë për km² është më afër me mesataren kombëtare prej 97 banorësh për km², e ndjekur nga Shkodra me një dendësi të popullsisë prej 60 banorësh për km², ndërsa rrethi i Tropojës regjistron një dendësi shumë të ulët me 19 banorë për km². Është njëloj e rëndësishme si për Malin e Zi ashtu edhe për Shqipërinë që të ndryshojnë ose të frenojnë disi tendencat e migrimit, pasi ato përfaqësojnë një shqetësim dhe një sfidë, veçanërisht kur politikatat e zhvillimit mbështeten në turizëm dhe agrobiznes.

Minoritetet

Struktura etnike e zonës së programit ndryshon shumë. Në Mal të Zi ka diversitet të madh në popullsi, pasi shumica e saj është e përbërë nga malazezët dhe serbët, e ndjekur nga boshnjakët dhe shqiptarët. Grupet më të mëdha etnike në zonën e programit në Mal të Zi⁶⁶ janë Serbët, të cilët përbëjnë 24.8% të popullsisë. Grupi i dytë më i madh minoritar përbëhet nga boshnjakët me 16.3%, dhe grupi i tretë me përqindje më të lartë i përket shqiptarëve me 10.7%. Në bashkitë bregdetare dhe në Bashkinë e Plavës, shqiptarët përbëjnë një minoritet të fortë, ndërsa në Bashkinë e Ulqinit ata përbëjnë një shumicë prej 70%. Në Shqipëri, prania e grupeve etnike në zonën e programit është e papërfillshme. Shqiptarët etnikë përbëjnë shumicën absolute të popullsisë. Ka vetëm një komunitet shumë të vogël të malazezëve etnikë në Shkodër, duke zënë rreth 0.13%⁶⁷ të popullsisë së përgjithshme të rajonit të Shkodrës.

Varfëria

Kufiri absolut i varfërisë në Mal të Zi në vitin 2011 ishte 175,25 Euro për të rritur, duke regjistruar një rritje prej 5 eurosh në krahasim me vitin e kaluar 2010⁶⁸. Vulnerabiliteti i popullsisë së Malit të Zi është rritur kohët e fundit, pasi numri i personave nën vijën e varfërisë ka pësuar një rritje nga 6.6% e popullsisë, deri në rreth 9.3% të popullsisë së përgjithshme të Malit të Zi, në vitin 2011. Rritja e shkallës së varfërisë është shumë më

e theksuar në zonat rurale, mesatarisht 18.4%, ndryshe nga zonat urbane ku arrinte mesatarisht 4.4% në vitin 2011. Pabarazia është rritur në Mal të Zi, pasi koeficienti Gini u rrit nga 24.3% në vitin 2010, në 25.9% në vitin 2011⁶⁹.

Pabarazitë rajonale janë të dukshme - varfëria është e përhapur në rajonet veriore (mbi 50% e njerëzve të varfër të vendit jetojnë atje) dhe zvogëlohet ndjeshëm në jug, në rajonet qendrore dhe bregdetare.

Kufiri absolut i varfërisë në Shqipëri në vitin 2012 ishte 35.2 euro për të rritur⁷⁰. Varfëria është rritur në Shqipëri, pasi norma e varfërisë në vitin 2012 arriti në 14.3% kundrejt 12.4% të regjistruar në vitin 2008. Vulnerabiliteti i popullsisë së Shqipërisë u rrit në vitin 2012; numri i regjistruar i personave nën vijën e varfërisë u rrit me 8.4%. Varfëria ekstreme ka arritur në 2.2% në vitin 2012, kundrejt 1.2% të regjistruar në vitin 2008.

Gjatë vitit 2012, rritjet në normat e varfërisë në zonat urbane kanë qenë më të shpejta në krahasim me normën e varfërisë në zonat rurale. Numri i personave të varfër në zonat rurale ka rënë me 11.8%, ndërsa numri i personave të varfër në zonat urbane është rritur ndjeshëm me 36.8% në vitin 2012 krahasuar me vitin 2008. Kjo tregon se popullsia e zonave rurale dhe rajoneve veriore të Shqipërisë ka lëvizur drejt zonave urbane, kryesisht kryeqytetit - Tiranës, dhe në zonat bregdetare - këto të fundit regjistrojnë normën më të lartë të varfërisë në vitin 2012, me një mesatare prej 17.6%.

Rajonet në zonën e programit janë më të varfër në krahasim me mesataren kombëtare të shkallës së varfërisë prej 14.3%. Rajoni i Lezhës regjistron një normë varfërie 17.5%, ndërsa rajoni i Shkodrës është pak më mirë, me një normë varfërie 15.7%. Qarku i Tropojës i përket rajonit më të varfër të Shqipërisë, Kukësit, me një normë varfërie 21.8%. Varfëria është bërë një shqetësim urban, duke treguar një ecuri të ngadaltë të ekonomisë gjatë viteve të fundit, ndërsa ripërtëritja e potencialit urban tashmë të përdorur, është bërë e domosdoshme për të sjellë rritjen ekonomike.

⁶⁶ MONSTAT, Census 2011.

⁶⁷ INSTAT, Census 2011.

⁶⁸ MONSTAT, Analiza e varfërisë në Mal të Zi, në vitin 2011, Publikimi nr. 329.

⁶⁹ Banka Botërore, fotografim i programit të vendit.

⁷⁰ Shqipëria, trendet e varfërisë, Shtator 2013, INSTAT-Banka Botërore.

2.3.2 Arsimi

Sistemi arsimor në Mal të Zi ka menaxhim të centralizuar, ndërsa në Shqipëri është i decentralizuar me përgjegjësi të përbashkët ndërmjet pushtetit qendror dhe lokal.

Niveli i pabarabartë arsimor është i pranishëm në zonën e programit, me një rritje të analfabetizmit në zonat e thella. Të rinjtë me arsim të lartë kanë tendencë për t'u larguar drejt rajoneve që ofrojnë më shumë mundësi apo jashtë vendit. Sistemi i arsimit të mesëm është më pak tërheqës dhe i aksesueshëm, veçanërisht për popullsinë e re në zonat rurale të programit. Shkollat private dhe Formimi Profesional janë të pranishme, por nuk janë në gjendje që të përputhen me kërkesat e tregut të punës për punonjës të kualifikuar dhe të aftë, duke përbërë kështu një pengesë për zhvillimin ekonomik të zonës së programit. Dispozitat arsimore në të gjitha nivelet kërkojnë përmirësim, në mënyrë që të plotësojnë nevojat e tregut të punës. Sistemi arsimor në zonën e programit në të dyja vendet kërkon reforma, veçanërisht përvoja praktike mësimore dhe lidhje me sektorin e biznesit. Përmirësimi i infrastrukturës shkollore është një përparësi e madhe për të dyja qeveritë, në nivel qendror dhe lokal.

Nevojat për arsimin 9-vjeçar dhe të mesëm janë gjerësisht të mbuluara në zonën e programit të **Malit të Zi**. Mali i Zi ka një mbulim të mirë të territorit me shkollat 9-vjeçare dhe të mesme, duke përfshirë zonat rurale. Zona e programit ka 213 shkolla 9-vjeçare⁷¹ për rreth 44,047 nxënës, dhe 29 shkolla të mesme, të cilat ofrojnë arsimim për rreth 19,881 nxënës. Arsimiti ofrohet në gjuhën malazeze dhe gjithashtu në gjuhën shqipe (në komunat e populluara me shqiptarë etnikë). Numri mesatar i nxënësve për klasë në shkollat 9-vjeçare qëndron në 22.4, ndërsa mesatarja e nxënësve për klasë në shkollat e mesme është 27.7, duke treguar një raport të mirë mësues / nxënës, duke lejuar kështu një proces cilësor të mësimdhënies.

Ekzistojnë 3 Universitete në zonën e programit⁷²: Universiteti publik i Malit të Zi me bazë në Podgoricë, i cili ka 20 fakultete dhe 3 institute kërkimore – me degë në Budva dhe Cetinje; Universiteti Mesdhetar me bazë në Podgoricë; dhe Universiteti “Donja Gorica” (në

periferi të Podgoricës). Të tria universitetet kanë pasur një numër të përgjithshëm prej 21,134 studentësh gjatë vitit akademik 2012–2013, ku 86.4% i përkasin universitetit publik të Malit të Zi.

Problemet kryesore të sektorit të arsimit në Mal të Zi përfshijnë: nevojën për të përmirësuar infrastrukturën e shkollave; integrimin e pamjaftueshëm të Romëve dhe grupeve të tjera të marginalizuara në sistemin arsimor; përfshirjen e pamjaftueshme të fëmijëve me nevoja të veçanta; nevojën për të përputhur më mirë kurrikulat me kërkesat e tregut të punës dhe sipërmarrjes; mungesën e burimeve financiare për kërkime shkencore dhe zhvillim.

Mali i Zi shpenzon rreth 0.41% të GDP-së në **Kërkim shkencor dhe Zhvillim**⁷³; 58% i përkasin sektorit publik; 27% burojnë nga bizneset private dhe rreth 15% financohen nga projektet e BE dhe organizatave të tjera ndërkombëtare. 59.4% e studiuesve është e punësuar në arsimin e lartë - pasuar nga sektori i Qeverisë me 32% dhe bizneset me 8%. Kërkimi shkencor dhe Zhvillimi në sektorin jofitimprurës llogaritet për vetëm 0.6%.

Zona e programit në **Shqipëri** ka një mbulim të mirë me institucione të arsimit 9-vjeçar dhe të mesëm. Ajo ka një total prej 300 shkollash 9-vjeçare, nga të cilat 222 ndodhen në zonat rurale, duke i shërbyer 54,274 nxënësve, ose 62% të numrit të përgjithshëm të nxënësve. Gjithashtu ka 72 shkolla të mesme për 16,974 nxënës, nga të cilat rreth 33% ndodhen në zonat rurale.

Ekzistojnë 3 shkolla profesionale në Lezhë dhe 9 në Shkodër, të cilat i shërbejnë një numri të përgjithshëm prej 3,330 nxënësish; vetëm 10.5% e këtyre nxënësve vijnë nga zonat rurale. Ekziston një Universitet në Shkodër, i cili përfaqëson ndoshta qendrën më të rëndësishme të zhvillimit intelektual, social dhe kulturor në zonën e programit - Universiteti “Luigj Gurakuqi”, i cili ka 6 fakultete. Janë 14,538 studentë⁷⁴ të regjistruar në Universitetin e Shkodrës për vitin akademik 2011 - 2012. Ai ka një marrëveshje bashkëpunimi me

⁷¹ MONSTAT, Libri statistikor 2012.

⁷² MONSTAT, Deklaratat e Arsimit të Lartë 2012.

⁷³ K&Zh në 2011, Zyra Statistikore e Malit të Zi, publikimi nr. 24.

⁷⁴ INSTAT, Studentët e regjistruar për secilin universitet 2012.

Universitetin e Podgoricës që nga viti 2004. Universiteti ka një Qendër Kërkimore të Ujit⁷⁵.

Shqipëria shpenzon rreth 0.02% të GDP-së së saj⁷⁶ për **Kërkimin shkencor dhe Zhvillimin**, një shifër tepër modeste e cila është përdorur tërësisht në sistemin publik. Shqipëria dhe Mali i Zi kanë nënshkruar një marrëveshje në lidhje me lëvizjen e studiuesve dhe ekspertëve teknik midis universiteteve partnere; ngritjen e qendrave të përbashkëta kërkimore për të studiuar burimet hidrike të lumit Buna dhe liqenit të Shkodrës; dhe ngritjen e një qendre të përbashkët për studimet e avancuara për rreziqet sizmike në Ballkanin Perëndimor.

Si përfundim, përmirësimi i sistemit arsimor dhe infrastrukturës shkollore është një prioritet i madh për zonën e programit. Programi BNK do të ketë një rol të kufizuar në adresimin e këtyre çështjeve, por mund të mbështesë shkëmbimet midis shkollave dhe qendrave të formimit profesional në zonat kufitare. Prezenca e universiteteve dhe qendrave kërkimore në të dyja anët e zonës së programit është një pasuri për programin BNK dhe një mundësi jo vetëm për rritjen e mëtejshme të bashkëpunimit akademik, por edhe për iniciimin e programeve kërkimore në zonën kufitare në sektorë të ndryshëm, të tillë si bujqësia apo turizmi.

2.3.3 Shëndetësia

Organizimi i sistemit shëndetësor në Mal të Zi dhe Shqipëri është i ngjashëm; ai është kryesisht publik me një prani modeste (por në rritje) private, dhe mbulimi territorial është i pajisur siç duhet me shërbimet e kujdesit shëndetësor parësor, dytësor dhe tretësor.

Strategjia Kombëtare e Zhvillimit të Qëndrueshëm të **Malit të Zi** shpreh keqardhjen për faktin se “sistemi i kujdesit shëndetësor është përshtatur në një masë të madhe vetëm për ofrimin e shërbimeve kurative” dhe përcakton si prioritet forcimin dhe sistemimin e programeve të parandalimit dhe promovimit të shëndetit. Disa tregues të shëndetit (p.sh. norma e vdekshmërisë foshnjore, shkalla e vdekshmërisë së nënave), tregojnë një përmirësim të rregullt në shëndetin publik në Mal të Zi.

Kujdesi shëndetësor parësor në Mal të Zi ofrohet në nivel bashkie dhe të gjitha bashkitë kanë nga një qendër shëndetësore për kujdesin primar. Që nga miratimi i “modelit të mjekut të zgjedhur” numri i personave të siguruar të regjistruar arrin në 83%. Kujdesi shëndetësor dytësor është gjithashtu mjaft i pranishëm në territorin e zonës së programit. Qendra Klinike në Podgoricë shërben si spital i përgjithshëm për Podgoricën, Danilovgradin dhe Kolashinin, duke ofruar edhe kujdesin shëndetësor terciar për të gjithë Malin e Zi. Përveç kësaj, zona e programit ka edhe 3 spitale të tjerë të përgjithshëm (në Tivar, Beranë, dhe Cetinje), si dhe 2 qendra shëndetësore në Plavë dhe Rozhajë.

Numri i përgjithshëm i të punësuarve në sektorin e shëndetësisë në zonën e programit arrin në 3,331 persona⁷⁷, ose rreth 61.9% të fuqisë punëtore të përgjithshme të punësuar në sektorin e shëndetësisë në Mal të Zi.

Ngjashëm me Malin e Zi, kujdesi shëndetësor parësor në **Shqipëri** ofrohet në nivel komune dhe bashkie, ndërsa kujdesi shëndetësor dytësor është i vendosur kryesisht në qendrat më të mëdha urbane. Zona e programit ka një rrjet prej 421 institucioneve shëndetësore⁷⁸ në sektorin e kujdesit shëndetësor parësor – 46% prej të cilave ofrojnë shërbime në rajonin e Shkodrës, 37% në rajonin e Lezhës dhe 17% në qarkun e Tropojës. Në zonë gjenden 10 spitale; 6 në Shkodër, 3 në rajonin e Lezhës dhe 1 në qarkun e Tropojës.

Kujdesi shëndetësor dytësor është mjaft i pranishëm në rajonin e zonës së programit me një total prej 10 spitalesh. Rajoni i Shkodrës ka 6 spitale: 1 në Bashkinë Pukë me 11 mjekë, dhe 5 spitale në Shkodër – duke përfshirë spitalin rajonal të Shkodrës – me 85 mjekë dhe 262 infermierë, ndërsa shërbimet shëndetësore në Malësi të Madhe ofrohen nga 19 mjekë dhe 92 infermierë.

Rajoni i Lezhës ka 3 spitale: 1 në Bashkinë Lezhë, 1 në Bashkinë Rrëshen dhe 1 në Bashkinë Laç. Numri i përgjithshëm i mjekëve në rajonin e Lezhës shkon në 83, të mbështetur nga 341 infermierë.

⁷⁵ Ajo ka një lidhje direkte me Universitetin e Podgoricës.

⁷⁶ Shqipëri, Buxheti i Shtetit 2012.

⁷⁷ Instituti i Shëndetit Publik i Malit të Zi 2011.

⁷⁸ Rajonet Shkodër dhe Lezhë, Buletini Statistikor 2012.

Qarku i Tropojës ka 1 spital në Bashkinë Bajram Curri; spitali ka 13 mjekë të mbështetur nga 134 infermierë.

Në përgjithësi, shërbimet shëndetësore në Shqipëri janë duke u përmirësuar, por duhet të bëhet akoma më shumë për të siguruar akses universal në shërbime të tilla edhe nga familjet e varfra. Sfida kryesore e radhës për të garantuar që të gjithë qytetarët janë të pajisur me shërbimet e duhura shëndetësore është heqja e pengesës ekonomike për të pasur akses në shërbimet cilësore, e cila është e rënduar nga mungesa totale e sigurimit shëndetësor.

2.3.4 Kultura

Në përgjithësi, në zonën e programit kultura karakterizohet nga elemente të ndryshme të traditave individuale dhe të përbashkëta. Qendrat turistike dhe qytetet e mëdha janë të pasura me trashëgimi kulturore që përfshijnë monumente dhe vende fetare (kisha, manastire dhe xhami), qytete të vjetra, vende arkeologjike dhe muzeume të ndryshme. Zona e programit është gjithashtu e pasur në traditën e kuzhinës dhe artizanatit, të cilat mund të luajnë një rol të rëndësishëm në promovimin dhe zhvillimin e mëtejshëm të turizmit. Bashkëpunimi ndërkufitar mund të luajë rol të rëndësishëm në mbrojtjen dhe promovimin e kësaj trashëgimie, si dhe në forcimin e mëtejshëm të lidhjeve të bashkëpunimit rajonal midis dy vendeve. Investimet dhe subvencionet e kufizuara publike kanë mbajtur një nivel të ulët të aktiviteteve kulturore në zonën e programit, pavarësisht trashëgimisë së saj të pasur. Megjithatë, aktivitetet kulturore dhe kontaktet mund të intensifikohen, duke krijuar kështu një bazë për një bashkëpunim ndërkufitar më aktiv. Kjo krijon kushte të favorshme për zhvillimin e mëtejshëm të nismave të përbashkëta që synojnë shtimin e vlerës në trashëgiminë e përbashkët në të dyja anët e zonave kufitare.

Zona e programit në **Mal të Zi** përmban një shumëllojshmëri të besimeve fetare, traditave, dhe kulturave. Zona përmban popullsi me kombësi të përzier (malazezët, serbët, shqiptarët, boshnjakët), me një histori të gjatë të të qenët të lidhur ngushtë me njëri-tjetrin. Një histori dhe traditë e tillë krijon një terren të mirë për iniciativat ndërkufitare, pasi marrëdhëniet ndërkufitare dhe lidhjet kulturore janë të rrënjësura thellë në mendësinë e popullsisë në zonën e programit.

Në Shqipëri, zona e programit është e pasur në trashëgimi kulturore. Përveç kalasë së famshme të Rozafës, në Shkodër ka disa muzeume, një numër të konsiderueshëm të vendeve arkeologjike dhe atraksione turistike të lidhura me trashëgiminë kulturore të rajonit dhe qytetit. Lezha, një park arkeologjik që prej vitit 2005, ka gjithashtu rrënojat e kalasë së saj, të cilat dominojnë qytetin, së bashku me atraksione të tjera si muzetë dhe kishat, të cilat mund të gjenden në rajon. Monumenti më i rëndësishëm në rajonin e Lezhës është memoriali i heroit kombëtar shqiptar Gjergj Kastriot Skënderbeu, i vendosur mbi rrënojat e kishës së lashtë ku u themelua Lidhja Shqiptare për të luftuar otomanët në vitin 1444 në qytetin e Lezhës.

2.3.5 Shoqëria civile

Në **Mal të Zi** janë 5,843⁷⁹ Organizata të Shoqërisë Civile (OSHC) të regjistruara. Pjesa më e madhe e tyre janë shoqata qytetare (5665), dhe 175 janë fondacione. OSHC-të me më shumë ndikim dhe përvojë janë të vendosura në Podgoricë, aktive në sektorë të ndryshëm (të drejtat e njeriut, politikat publike, mjedisi dhe zhvillimi rural, ngritja e kapaciteteve, aftësitë e kufizuara etj.). Shumica e tyre kanë një përvojë në përcaktimin e projekteve BNK. Në rajone të tjera dhe veçanërisht në rajonin verior, situata e OSHC-ve është më e pasigurt. Kapacitetet njerëzore dhe kapacitetet e financimit janë përgjithësisht të pamjaftueshme; partneriteti me autoritetet lokale, si dhe krijimi i rrjeteve rajonale të OSHC-ve janë ende të dobëta. Megjithatë, rrjeti lokal i organizatave komunitare është i shumëllojshëm dhe i pasur. Disa prej tyre, të tilla si shoqatat e malësorëve, mund të luajnë një rol të rëndësishëm në zbatimin e nismave BNK.

Sektori i OSHC-ve në **Shqipëri** është i vogël dhe relativisht i pazhvilluar. Zyrtarisht ekzistojnë 2,231 shoqata, 311 fondacione dhe 552 qendra të regjistruara⁸⁰. Pjesa më e madhe e OSHC-ve janë të përqendruara në kryeqytet (Tiranë), ose në rajonin qendror (i cili përfshin Tiranën dhe qytetet e mëdha të tilla si Shkodra, Durrësi, Elbasani, Korça). Shoqëria civile është e përfaqësuar dobët në të gjitha zonat rurale. Aktivitetet kryesore të OSHC-

⁷⁹ Raporti i vlerësimit të nevojave për Malin e Zi nga TACSO. Nuk dihet se sa prej tyre janë aktive.

⁸⁰ Vlerësimet e fundit të shoqërisë civile dhe vëzhgimet intensive nga Zyra e Projektit TACSO në Shqipëri vlerësojnë se numri i përgjithshëm i OSHC-ve aktive nuk i kalon 450.

ve bazohen tek advokimi dhe kërkimi në fushat e promovimit të të drejtave të njeriut, mbrojtjes dhe të drejtave të fëmijëve, demokracisë dhe qeverisjes së mirë, si dhe kërkimeve dhe advokimit mbi politikën, dhe zhvillimit ekonomik. Aksesit në financimet qeveritare dhe private është i kufizuar. Sektori i Shoqërisë Civile në Shqipëri, si një i tërë, është pak i integruar dhe përfaqësuar. Nuk ka asnjë forum të sektorëve të gjerë ose rrjet që i dedikohet koordinimit të përpjekjeve të OSHC-ve.

2.4 INFRASTRUKTURA

Mali i Zi dhe Shqipëria janë pjesë e SEETO⁸¹ – Rrjeti kryesor. Linja më e rëndësishme në këtë zonë është rruga që lidh Podgoricën me Shkodrën nëpërmjet Bozaj –Hani Hotit, e cila është pjesë e Rrjetit Evropian të Rrugëve thelbësore.

Pozicioni i zonës së programit thekson rëndësinë e një infrastrukture të mirë transporti në zhvillimin e ardhshëm të turizmit, tregtisë, shkëmbimeve kulturore dhe në rritjen e konkurrencës. Infrastruktura rrugore që lidh Malin e Zi dhe Shqipërinë, në veçanti përmes akseve Sukobinë–Murican dhe Bozaj–Hani i Hotit është përmirësuar në mënyrë të konsiderueshme. Edhe infrastruktura e shërbimeve nga këto pika të kalimit kufitar është përmirësuar, duke lejuar komunikimin më të shpejtë midis dy zonave, duke lehtësuar kështu transportin, tregtinë dhe turizmin. Pika e tretë kufitare në Gjercan–Plavë është më pak e zhvilluar. Një pikë e katërt e kalimit kufitar në Cijevna Zatrijebačka–Triesh, do të krijohet pas përfundimit të ndërtimit të rreth 23 km rrugë brenda territorit shqiptar, e cila është në ndërtim e sipër me financim të BERZH. Ajo do të shkurtojë ndjeshëm kohën e udhëtimit nga Plava në Podgoricë (koha e udhëtimit e pritur nëpër territorin shqiptar do të jetë rreth gjysmë ore).

Rrugët

Në **Mal të Zi** nuk ka autostrada; rrugët kryesore të vendit janë rrugë të tipit me një karrexhatë. Lidhjet midis Podgoricës dhe qyteteve bregdetare janë përmirësuar ndjeshëm, kohët e udhëtimit janë bërë më të shkurtra dhe rrugët janë bërë më të sigurta me përfundimin e tunelit Sozina (koha e udhëtimit nga Podgorica në Tivar, gjysmë ore) dhe përmirësimet e shumta të rrugëve në drejtim të

Cetinjës dhe Tivarit. Megjithatë, rrjeti i rrugëve sekondare dhe rurale, i menaxhuar nga bashkitë, kërkon përmirësime pasi shpesh është në gjendje të keqe.

Në zonën **shqiptare** të programit, infrastruktura e rrugëve është përmirësuar ndjeshëm në 5 vitet e fundit, edhe pse Tropoja ka ende nevojë për përmirësime në rrjetin e saj rrugor. Transporti i mallrave dhe i njerëzve tani është më i lehtë dhe më i shpejtë. Të udhëtosh nga Tirana për në Lezhë dhe Shkodër nuk merr më shumë se 120 minuta; një pjesë e kësaj rruge i përket autostradës Durrës–Kukës – “Rruga e Kombit”, e cila lidh Shqipërinë me Kosovën.

Transporti hekurudhor

Mali i Zi dhe Shqipëria kanë rënë dakord për të integruar procedurat e organizimit të **transportit hekurudhor** midis dy vendeve. Një hekurudhë kalon përmes zonës së programit nga Podgorica në Shkodër, me një gjatësi prej rreth 63.5 km; ajo është përdorur vetëm për transportin e mallrave, pasi linja nuk është e elektrizuar. E njëjta hekurudhë lidh Tiranën me Shkodrën, nëpërmjet Lezhës. Duke qenë se zhvillimi i infrastrukturës është fokusuar kryesisht në rrjetin rrugor, rrjeti hekurudhor ka marrë pak vëmendje nga qeveritë përkatëse, duke çuar në përkeqësimin e kushteve fizike të kësaj hekurudhe ndër vite. Planet e ardhshme përfshijnë elektrifikimin e saj, të paktën në anën e Malit të Zi, si dhe përdorimin e kësaj hekurudhe edhe për transportin e udhëtarëve, duke miratuar komunën urbane të Tuzit, një nënndarje të Komunës së Podgoricës, si stacion të përbashkët kufitar.

Transporti ajror dhe detar

Aeroporti i Podgoricës në Mal të Zi është i vetmi aeroport në zonën e programit. Në zonën e programit në **Mal të Zi** gjendet **porti** i Tivarit, më i madhi në Mal të Zi, si dhe molet në Budva dhe porti i vogël i Ulqinit.

Në zonën e programit në **Shqipëri** është porti i Shëngjinit (qarku i Lezhës), i cili i shërben nevojave të pjesës veriore të Shqipërisë për transportin detar.

Telekomunikacioni

Telekomunikacioni në zonën e programit përfiton si nga telefonia fikse, ashtu edhe nga ajo celulare. Telefonia fikse në **Mal të Zi** është plotësisht e digjitalizuar. Numri i abonentëve është

⁸¹ Observatori i Transportit Jug-Lindor. Korridoret e rrugëve dhe Lidhjet përfshijnë: Shqipërinë, Bosnjën, Kroacinë, Kosovën, ish-Republikën Jugosllave të Maqedonisë, Serbinë, Malin e Zi.

rreth 1.700.856⁸², duke korresponduar me një normë prej 27,55%. Tregu i telefonisë celulare ka tre operatorë telekomunikacioni. Në vitin 2012, tri kompanitë celulare raportuan një total prej 990,868 përdoruesish, që korrespondon me një normë prej 159%.

Në **Shqipëri**, niveli i depërtimit të telefonisë fikse dhe celulare në zonën e programit qëndron në 88.15%⁸³, pak nën mesataren kombëtare prej 89.47%. Megjithatë, me përjashtim të qyteteve kryesore, depërtimi i telefonisë fikse në zonat rurale është i ulët; komunikimi është i bazuar kryesisht në telefonat celularë. Ekziston një ofrues kombëtar i telefonisë fikse, ndërkohë që ka 4 operatorë celulare. Niveli i depërtimit të telefonisë celulare në Shqipëri është mbi 130%.

Teknologjitë e Informacionit

Njohuritë kompjuterike në **Mal të Zi**⁸⁴ i përkasin mesatarisht 35% të popullsisë nga 15 vjeç e lart. Rreth 16% e popullsisë ka njohuri të pjesshme mbi kompjuterin. Përqindja më e madhe e njohjes së kompjuterit në zonën e programit është hasur në Budva me 46%, në Podgoricë 41%, ndërsa më e ulëta është në Andrijevica me rreth 18%. Njohuritë kompjuterike janë më të larta midis popullsisë më të re, dhe ato bien me rritjen e moshës.

Në **Shqipëri**, niveli i përdorimit të internetit (që do të thotë se ka një kompjuter që përdoret për të hyrë në internet) në familjet në zonën e programit qëndron në 9.97%, i cili është nën mesataren kombëtare prej 12.35%.

Energjia

Energjia është e disponueshme në të gjitha bashkitë në zonën e programit në **Mal të Zi**. Shumica e nevojave energjetike plotësohen nëpërmjet importeve – e gjithë nafta dhe derivatet importohen, ashtu si dhe një e treta e konsumimit të elektricitetit. Madhësia e tregut të energjisë elektrike është rreth 3.720 Gwh/ vit, nga të cilat 28.2% janë të importuara, duke treguar një nivel të moderuar të shfrytëzimit të potencialit të vet hidroenergjetik.

Kapaciteti aktual i instaluar në **Shqipëri** është 1,726 mw⁸⁵, një normë shfrytëzimi e vetëm 35% të potencialit të saj hidroenergjetik. Pjesa më e madhe e energjisë hidrike të vendit, rreth 52.3%, gjenerohet në zonën e programit, i cili ka tri hidrocentralet më të mëdha të Shqipërisë: Fierzës, Komanit dhe Vaut të Dejës me kapacitet prej 1,350 mw në total. Impianti i Hidrocentralit të Ashtës me kapacitet të instaluar prej 53 mw u vu në punë në shtator 2012. Prodhimi i përgjithshëm i energjisë elektrike në vitin 2012 në Shqipëri arriti në 4,288 gwh, duke mbuluar vetëm 57% të konsumit të saj vjetor, dhe duke e bërë kështu Shqipërinë një rrjet importues të energjisë. Përfundimi i linjës ndërlidhëse 400 kV midis Shqipërisë dhe Malit të Zi (Elbasan-Podgoricë), rrit kapacitetet e shkëmbimeve të energjisë midis dy vendeve dhe lidh Shqipërinë me rrjetet rajonale dhe Evropiane, duke rritur sigurinë e furnizimit me energji elektrike në vend. Edhe pse ka burime të mëdha, por ende të pashfrytëzuara hidrocentrale, Shqipëria karakterizohet nga një efikasitet i ulët në përdorimin e energjisë elektrike. Përdorimi i energjisë për qëllime ngrohje është i përhapur në shkallë të gjerë.

Furnizimi me ujë dhe kanalizimet

Shumica e familjeve (247,354) në **Mal të Zi** përdorin ujin nga sistemi publik i ujit, edhe pse sistemi publik i ujit mund të jetë i pamjaftueshëm në zonat rurale dhe gjatë kohës së verës. Nga numri i përgjithshëm i banesave⁸⁶, 92% prej tyre kanë akses në sistemet e furnizimit me ujë brenda shtëpive të tyre, dhe po i njëjti numër banesash është i lidhur me sistemin e kanalizimit brenda shtëpisë. Në zonën e programit, Budva ka shkallën më të lartë të aksesit në sistemet e furnizimit me ujë dhe të kanalizimeve, me një mesatare prej 99%, ndërsa Andrijevica ka normën më të ulët të aksesit në këto dy shërbime, mesatarisht 76%.

Në zonën e programit në **Shqipëri**, furnizimi me ujë dhe sistemet e kanalizimit dhe ujitjes mbeten problematike. Aksesit në ujë brenda banesave për rreth 106,094 familje⁸⁷ në zonën e programit është i siguruar për vetëm rreth 55.4% të

⁸² Agjencia për Komunikimet Elektronike dhe Shërbimet Postare, Raporti Vjetor 2011.

⁸³ Shqipëria, Census 2011.

⁸⁴ MONSTAT, Popullsia sipas njohjes kompjuterike për bashkitë në Mal të Zi në vitin 2011, publikimi Nr. 156

⁸⁵ ERE – Raporti Vjetor 2012.

⁸⁶ MONSTAT. Banesat sipas pajisjes me instalime, publikimi nr. 280.

⁸⁷ Census 2011, INSTAT treguesit e ndërtesave dhe banesave sipas prefekturave.

tyre; rreth 39.5% e banesave kanë akses të pjesshëm në sistemet e furnizimit me ujë, ndërsa 5.1% e familjeve në zonën e programit nuk kanë akses në sistemin e ujësjellësit. Numri i familjeve pa akses në sistemet e ujësjellësit dhe të kanalizimeve është më i lartë në Shkodër me 1.13%, e pasuar nga Lezha me vetëm 0.98%, ndërsa rrethi i Tropojës regjistron 0.75% – duke qenë më mirë se mesatarja kombëtare me 1.12%. Përmirësime të mëtejshme në infrastrukturë janë të nevojshme për të ruajtur dhe për të nxitur nivele të qëndrueshme të turizmit, si dhe për të zvogëluar pabarazitë rajonale.

2.5 MJEDISI

Mbrojtja dhe ruajtja e mjedisit janë të rëndësishme për një zhvillim të qëndrueshëm të zonës së programit, e cila është mjaft e pasur në burime mjedisore dhe biodiversitet në të dyja anët e kufirit. Zona e programit është shumë e pasur në burime natyrore dhe biodiversitet. Megjithatë ka disa faktorë që kërcënojnë burimet mjedisore në zonën e programit, të tillë si; shpyllëzimi për shkak të rënies së pakontrolluar të pemëve; menaxhimi i varfër i ujit dhe i ujërave të zeza; largimi i pakontrolluar i mbeturinave; urbanizimi i parregulluar; ndotja industriale në disa zona; vendgroposjet e paligjshme, të cilat rrezikojnë ndotjen e lumenjve dhe liqeneve; përdorimi intensiv i pesticideve, i cili po dëmton bujqësinë; peshkimi i tepruar dhe gjuetia e jashtëligjshme, të cilat kërcënojnë faunën në liqene dhe lumenj. Degradimi i tokës është i pranishëm në të dyja anët e kufirit.

Mali i Zi ka një diversitet të lartë biologjik, për shkak të sfondit të tij gjeologjik, klimës dhe pozicionit në afërsi të detit dhe maleve. Mali i Zi ka dy vende të Trashëgimisë Botërore, një rezervë të biosferës dhe pesë parqet kombëtare. Mbrojtja dhe ruajtja e mjedisit është një shtyllë e të gjitha strategjive të zhvillimit të vendit. Rrjeti kombëtar i zonave të mbrojtura të Malit të Zi mbulon 108,866 ha⁸⁸ ose 7.88% të territorit të përgjithshëm. Ajo përbëhet nga 5 parqe kombëtare - Liqeni i Shkodrës, Durmitor, Lovćen, Biogradska Gora, dhe Prokletije. Zona e programit është e pasur në burime natyrore dhe përmban katër parqe kombëtare në zonën e programit të Malit të Zi:

-*Liqeni i Shkodrës* ndodhet në bashkitë e Podgoricës dhe Tivarit. Një e treta e liqenit i

përket Shqipërisë. Pjesa e Malit të Zi (rreth 40.000 hektarë) është renditur si një Park Kombëtar në vitin 1983. Si liqeni më i madh në Ballkan, ai është jashtëzakonisht i pasur me zogj dhe peshq, si dhe me bimësi kënetë. Liqeni i Shkodrës është në listën e zonave lagunore të rëndësishme në nivel ndërkombëtar, si habitat ujqor dhe i zogjve migratorë (Konventa e Ramsarit).

-*Biogradska Gora* është i rrethuar nga bashkitë Andrijevice, Berane, Kolashin, dhe Mojkovac. Parku Kombëtar u shpall në vitin 1952 dhe mbulon 54 km². Ai është i njohur për pyjet e tij të paprekur (midis pyjeve të fundit primarë në Evropë), diversitetin e madh të florës dhe faunës dhe për gjashtë liqenet e tij akullnajore, duke përfshirë Liqenin e famshëm Biogradsko.

-*Lovćen* është një park kombëtar në zonë malore që gjendet në bashkitë Budva dhe Cetinje, dhe mbulon një sipërfaqe prej 6220 hektarësh.

-*Prokletije* është një varg malor që shtrihet nga Shqipëria veriore, në Kosovën jug-perëndimore dhe në zonën lindore të Malit të Zi. Si një vend natyror i paprekur dhe i jashtëzakonshëm, ai u shpall një Park Kombëtar në Mal të Zi në vitin 2009 (Parku mbulon rreth 210 km², kryesisht në bashkitë Plavë dhe Guci). Ai është Parku i fundit Kombëtar i listuar në Mal të Zi. Për këtë arsye, njësia e menaxhimit të parkut nuk është themeluar ende.

Industria dhe bujqësia nuk janë ndotës të mëdhenj në zonën e programit, edhe pse nivelet e fluorit në Podgoricë tejkalojnë kufijtë e lejuar 3–6 herë gjatë vitit. Ndërkohë ekziston një nevojë e përgjithshme për rinovimin teknologjik. Kërcënimet kryesore për mjedisin janë të lidhura me mungesën e sistemeve të trajtimit të ujërave të ndotura (Podgorica është pjesërisht e pajisur me impiante të trajtimit të ujërave të zeza) dhe vendgroposjeve të përshtatshme për mbetjet e ngurta. Disa projekte investimi të bashkë financuar nga BE-ja ose të mbështetur nga bankat evropiane janë planifikuar dhe duhet të përmirësojnë këtë situatë.

Në **Shqipëri**, zona e programit ofron një biodiversitet dhe klimë të pasur, pasi ajo përfshin malet, kodrat, fushat, liqenin, lumenjtë dhe bregdetin. Ajo ka 8 parqe kombëtare⁸⁹, rezerva

88 MONSTAT, Libri statistikor 2012.

89 Shqipëria, Ministria e Mjedisit, rrjeti i zonave të

natyrore dhe peizazhe të mbrojtura, të cilat mbulojnë mbi 13% të territorit të përgjithshëm. Agjencitë Rajonale të Mjedisit janë të pranishme në të dyja rajonet e zonës shqiptare të programimit. Qarku Tropojë mbulohet nga Agjencia Rajonale e Mjedisit e Rajonit të Kukësit.

Në qarkun e Shkodrës ndodhen tri parqe kombëtare – Parku Kombëtar i Thethit, i cili ndodhet në zonën malore në kufi me Malin e Zi; Liqeni i Shkodrës dhe Lumi Buna, të cilat janë cilësuar si vende Ramsar. Parku më i rëndësishëm natyror në zonën e programit është Liqeni i Shkodrës. Bashkëpunimi midis dy vendeve në lidhje me mbrojtjen dhe rehabilitimin e liqenit të Shkodrës është rritur në dekadën e fundit. Zonat e mbrojtura në qarkun e Lezhës përfshijnë Berzanën, Kune-Vain-Tale, dhe Patok-Fushëkuqe-Ishëm, të cilat janë të gjitha Burime Natyrore të Menaxhuara. Qarku i Lezhës gjithashtu përfshin 4.745 ha peizazhe të mbrojtura. Zona e mbrojtur më e rëndësishme në qarkun e Lezhës është Kune-Vain-Tale, një kompleks lagunash me ishullin e rërës së Kunes prej 125 ha në të djathtë të deltës së lumit Drin. Kjo zonë ka një florë të pasur dhe përmban rreth 70 lloje shpendësh, 22 lloje zvarranikësh (nga 33 që janë në nivel kombëtar) dhe gjithashtu 6 lloje amfibësh nga një total prej 15 në nivel kombëtar.

Qarkut i Tropojës ka një Park Kombëtar që nga viti 1996, dhe 29 zona të mbrojtura që nga viti 2002. Parku Natyror i Luginës së Valbonës është zona më e rëndësishme e qarkut, pasi ajo përfshin një sipërfaqe prej 8000 ha.

Ndryshimet sociale dhe ekonomike të viteve të fundit si dhe ndryshimet demografike në Shqipëri dhe Mal të Zi, kanë ushtruar presion mbi mbrojtjen dhe ruajtjen e mjedisit dhe biodiversitetit në zonën e programit. Dëmet e dekadës së kaluar janë të dukshme në zonën e pyjeve, për shkak të ndërhyrjeve të popullsisë lokale. Shumica e dëmit ka ardhur për shkak të prerjeve abuzive dhe mbi-kullotjes. Mbrojtja e burimeve natyrore me fokus tek pyjet, zonat e mbrojtura dhe shfrytëzimi i burimeve ujore përfaqësojnë vlerat ekonomike dhe mjedisore për këtë zonë. Megjithatë ndërgjegjësimi për mbrojtjen e mjedisit është rritur, një shkallë më e lartë e zbatimit të standardeve për mbrojtjen e mjedisit është e nevojshme për të siguruar

zhvillimin e duhur urban dhe zgjerimin e turizmit. Reduktimi i ndotjes ekzistuese, menaxhimi i mbetjeve urbane dhe siguri e cilësisë së ujit të pijshëm për qëllime të mbrojtjes së shëndetit publik dhe garantimit të një mjedisi të pastër, i lidhur me masat për të mbrojtur tokën nga shkatërrimi natyror dhe artificial si dhe zbatimi i një procesi strategjik të planifikimit urban, janë sfidat kryesore për t'u përballuar në zonën e programit.

2.6 MARRËVESHJET LIGJORE DHE INSTITUCIONALE

Mali i Zi është i ndarë në 23 bashki, si njësi bazë të qeverisjes vendore.

Objektivat e vendit përfshihen në një numër të strategjive, të cilat vënë në dukje prioritetet zhvillimore që mund të shërbejnë si fushat e ndërhyrjes për Programin e Bashkëpunimit Ndërkufitar. Strategjitë më të lidhura me qëllimet e Programit të Bashkëpunimit Ndërkufitar janë:

- Drejtimet e zhvillimit të Malit të Zi 2013–2016;
- Strategjia Kombëtare e Zhvillimit të Qëndrueshëm të Malit të Zi (2007);
- Strategjia e Zhvillimit Rajonal 2010–2014;
- Strategjia për Zhvillimin e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2011–2015;
- Strategjia për Bujqësinë (2014–2020);
- Strategjia Kombëtare për Punësimin dhe Zhvillimin e Burimeve Njerëzore 2012–2015;
- Strategjia për Zhvillimin e Arsimit Profesional në Mal të Zi 2010–2014.

Pushteti lokal në **Shqipëri** përbëhet nga dy nivele: niveli i parë përbëhet nga 374 njësi të qeverisjes vendore (NjQV) të ndara në 65 bashki në zonat urbane dhe 309 komuna në zonat rurale, të cilat mund të ndahen më tej në fshatra (3020); niveli i dytë përbëhet nga 12 rajone (*qarku*). Strategjitë më të lidhura me qëllimet e Programit të Bashkëpunimit Ndërkufitar janë:

- Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim;
- Strategjia Kombëtare ndërsektorale për Zhvillimin Rajonal 2007;
- Kuadri Strategjik i Zhvillimit Rajonal të Shkodrës 2010–2016;
- Kuadri Strategjik i Zhvillimit Rajonal të Lezhës 2010–2016.

1	Konkurrenca, zhvillimi i biznesit dhe NVM-ve, tregtia dhe investimet	-
2	Punësimi, Lëvizja gjeografike e punonjësve, dhe Përfshirja sociale	- “Konkluzionet e Malit të Zi” dokument i nënshkruar gjatë Forumeve të Konferencës së tretë Ministrore mbi Punësimin dhe Politikën Sociale në Evropën Juglindore, në 26.10.2007.
3	Kërkimi shkencor, Zhvillimi dhe Inovacioni Teknologjik dhe TIK	- Marrëveshja midis Shqipërisë dhe Malit të Zi për bashkëpunimin shkencor dhe teknologjik, nënshkruar më 16.12.2008.
4	Mbrojtja e Mjedisit, Ndryshimet Klimatike dhe Parandalimi i rrezikut	- Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Shqipërisë dhe Malit të Zi mbi problemet e ujit. Statuti i Komisionit të përbashkët ndërqeveritar Shqiptaro-Malazez në trajtimin e kufijve ujor dhe Protokollin i mbledhjes së këtij Komisioni nënshkruar më 31.10.2001, hyrë në fuqi më 13 Shkurt 2003. - Memorandumi i Mirëkuptimit ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Republikës së Malit të Zi për shfrytëzimin e LTL 400 kV, nënshkruar më 02.07.2004. - Memorandumi i Mirëkuptimit ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Malit të Zi mbi zhvillimin ndërkufitar të liqenit të Shkodrës, nënshkruar më 26.05.2006. - Memorandumi i Mirëkuptimit ndërmjet Ministrisë së Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave të Republikës së Shqipërisë dhe Ministrisë së Bujqësisë, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave të Malit të Zi, nënshkruar më 14.12.2010, hyrë në fuqi në të njëjtën ditë.
5	Transporti dhe Infrastrukturat publike	- Marrëveshja ndërmjet Ministrisë së Punëve të Brendshme të Republikës së Shqipërisë dhe Ministrisë së Punëve të Brendshme të Malit të Zi mbi vendosjen e qarkullimit të përhershme ndërkombëtar nëpërmjet pikës kufitare Han i Hotit-Bozhaj, nënshkruar më 24.01.2000. - Marrëveshja ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Malit të Zi mbi transportin rrugor ndërkombëtar të udhëtarëve dhe mallrave, nënshkruar më 02.07.2000 dhe hyrë në fuqi më 11.11.2004. - Marrëveshja ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Malit të Zi për krijimin e linjës ndërkombëtare të liqenit për udhëtarët, Shkodër-Virpazar, nënshkruar në Podgoricë më 02.07.2004. - Marrëveshja ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Malit të Zi për marrëdhëniet reciproke për çështjet doganore, nënshkruar më 23.12.2005, hyrë në fuqi më 1 dhjetor 2007. - Marrëveshja ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Malit të Zi mbi organizimin e trafikut hekurudhor ndërmjet dy vendeve, nënshkruar më 16.05.2006. - Marrëveshja ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Malit të Zi për hapjen e pikës së përbashkët kufitare Murriqan-Sukobinë, e nënshkruar më 17 janar 2007. - Marrëveshja ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Malit të Zi për kryerjen e transportit kufitar hekurudhor ndërmjet dy vendeve, të nënshkruar në Podgoricë, më 03.08.2012.
6	Turizmi dhe Trashëgimia Kulturore	- Marrëveshja mbi bashkëpunimin kulturor ndërmjet Ministrisë së Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve të Republikës së Shqipërisë dhe Ministrisë së Kulturës, Sporteve dhe Medias të Malit të Zi, nënshkruar më 28.02.2001, dhe hyrë në fuqi në datën e nënshkrimit. - Marrëveshja për bashkëpunimin kulturor ndërmjet Ministrisë së Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve të Republikës së Shqipërisë dhe Ministrisë së Kulturës, Sporteve dhe Medias të Malit të Zi, nënshkruar më 10.11.2009, dhe hyrë në fuqi në datën e nënshkrimit.
7	Rinia dhe arsimi	-
8	Qeverisja Lokale dhe Rajonale, Planifikimi dhe Administrimi i Ngritjes së Kapaciteteve	-

3.7 KONKLUZIONE

Zona e programit është e ndryshme, e megjithatë, disa tipare të përbashkëta në lidhje me natyrën, pozicionin gjeografik, tendencat demografike, ekonominë, kapitalin njerëzor etj., mund të gjenerojnë sinergji dhe të jenë një mundësi e mirë për zhvillimin dhe zbatimin e iniciativave BNK.

- **Karakteristikat ekonomike** të të dyja vendeve tregojnë tendenca të ngjashme. Të dyja vendet janë klasifikuar si ekonomi me të ardhura mbi mesatare nga Banka Botërore. Struktura e ekonomisë është e ndryshme në të dyja anët e kufirit. Ndërsa rajonet shqiptare mbështeten në bujqësi, shërbime, tregje shumice dhe pakice, rajonet malazeze shfaqin industri më të zhvilluar, dhe një nivel shumë më të zhvilluar të turizmit. Përgjithësisht, bujqësia është e rëndësishme për të dyja palët.

- **Konkurrenca është e ulët në të dyja anët e kufirit.** Produktivitet më i lartë dhe investime të mëtejshme në njohuritë mbi përdorimin e teknologjive të inovacionit është një parakusht për t'u bërë më konkurrues si në nivel kombëtar, ashtu edhe në nivel ndërkombëtar. Zakonisht, bizneset në zonat kufitare shfrytëzojnë mundësitë për tregti përtej kufirit dhe në arenën ndërkombëtare, por tregtia ndërmjet dy vendeve dhe palëve të treta është ende e kufizuar nga barrierat e shumta administrative.

- **Forcimi i rrjeteve të NVM-ve dhe lidhjet e shërbimeve ekzistuese në zonat kufitare janë një potencial që përdoret shumë pak.** Mbi 97% e NVM-ve të regjistruara punësojnë më pak se 4 persona. Niveli i bashkëpunimit përtej kufirit është minimal. Promovimi i biznesit virtual do të jetë i rëndësishëm. Me pak fjalë, në aspektin e zhvillimit të sektorit privat ka sinergji të qarta për t'u zhvilluar brenda zonës së programit, të cilat duhen mbështetur nga programi i bashkëpunimit ndërkufitar.

- **Të dyja anët e zonës së programit janë duke u bërë gjithnjë e më tërheqëse për investitorët e huaj,** por tek të dyja anët ka nevojë për përmirësimin e kushteve, veçanërisht të infrastrukturës, për të bërë biznes. Investimet në turizëm, në energjinë e rinovueshme dhe në bujqësi mund t'i bëjnë këto të fundit sektorët potencialë për tërheqjen e më shumë IHD-ve (Investime të huaja direkte). Industrinë e

përpunimit të dritës dhe ushqimit janë konsideruar gjithashtu si një potencial për rritjen e përsheptuar ekonomike të zonës së programit.

- **Bujqësia është një potencial i madh ekonomik në zonën e programit, por përdoret pak.** Në përgjithësi, ekonomia rurale është e fragmentuar, në një shkallë më të lartë në zonën shqiptare të programit, dhe pronat e vogla bujqësore kanë vështirësi për të hyrë në treg. Prodhimi është mesatarisht i larmishëm dhe gama e prodhimeve kryesore bujqësore në të dyja anët e kufirit është më shumë plotësuese sesa konkurruese. Përmirësimi i aksesit në treg dhe forcimi i sistemit të sigurisë ushqimore dhe organeve inspektues do të jenë të rëndësishme për rritjen e konkurrencës në sektorin e bujqësisë. Ndërhyrja e ardhshme duhet të synojë përmirësimin e efikasitetit në bujqësi dhe pylltari, si dhe të zhvillojë burime shtesë të të ardhurave nga ruajtja e pasurive natyrore dhe turizmit.

- **Papunësia mbetet një problem i mprehtë** për popullsinë e zonës së programit, veçanërisht për grupet e ndjeshme sociale siç janë të rinjtë, popullsia rurale dhe gratë. Pasiguria e punësimit konsiderohet si arsyeja kryesore për shkallën e lartë të migracionit, veçanërisht, në zonat rurale ose më pak të zhvilluara, ku niveli i papunësisë është i lartë si rezultat i mjeteve të jetesës dhe prodhimeve bujqësore të një niveli të ulët që ofrojnë një formë të sigurimit shoqëror për pjesën më të madhe të popullsisë rurale dhe të punës, si një amortizator kundër normave të larta të papunësisë së regjistruar.

- **Mbrojtja e mjedisit ka nevojë për vëmendje serioze në planet e ardhshëm të zhvillimit të zonës së programit.** Me zhvillimin e përgjithshëm të zonës së programit mbështetur kryesisht në burimet natyrore, mbrojtja e mjedisit dhe ruajtja e këtyre burimeve është vendimtare për zhvillimin e qëndrueshëm të zonës. Përmirësimi i menaxhimit të mbeturinave, kontrolli i ndotjes, dhe përmirësimi i menaxhimit të tokave janë ndër prioritetet kryesore për t'u adresuar nga planet zhvillimore qeveritare dhe lokale. Vleftësimi i mëtejshëm i burimeve natyrore në funksion të zhvillimit ekonomik është një çështje kyçe për zhvillimin e zonës, veçanërisht në anën shqiptare të kufirit.

- **Infrastruktura e varfër është një sfidë kryesore për zhvillimin ekonomik dhe social**

të zonës së programit. Zhvillimi i qëndrueshëm dhe përmirësimi i transportit dhe infrastrukturës publike mund të kontribuojnë në zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik dhe në një rritje të përgjithshme të pasurisë në zonën e programit. Zhvillimi i infrastrukturës që lehtëson biznesin dhe përhapjen e rrjeteve dhe shërbimeve për të mbështetur zhvillimin dhe inovacionin e biznesit, mund të kontribuojë në një rritje të përgjithshme të pasurisë dhe ekonomisë në zonë.

- **Zona e programit ka potencial të lartë turistik, por këto mundësi janë përdorur kryesisht në anën e Malit të Zi,** ndërsa turizmi në anën e Shqipërisë është zhvilluar pak, pavarësisht potencialit të madh që ka. Iniciativa BNK me qëllim për të prodhuar një ofertë të përbashkët turistike, duhet të konsiderohet. Sinergji të dukshme, me mundësi që të mbështeten nga bashkëpunimi ndërkufitar (programi BNK), mund të ndërtohen midis rajoneve në Shqipëri dhe zonave bregdetare në Mal të Zi, por edhe me “zonat më pak turistike” në verilindje të Malit të Zi, të cilat kanë karakteristika të ngjashme me veriun e Shqipërisë, në aspektin e mjedisit, natyrës së egër dhe maleve.

- **Ekziston një trashëgimi e pasur historike-kulturore-artistike në zonën në kufi, e cila duhet të ruhet.** Vleftësimi i mëtejshëm i trashëgimisë historike dhe kulturore mund të kontribuojë në forcimin e identitetit të zonës. Trashëgimia kulturore është një pasuri për zhvillimin ekonomik të zonës së programit. Bashkëpunimi midis institucioneve kulturore është i pranishëm, por ai mund të intensifikohet akoma më tej.

- **Përmirësimi i cilësisë së sistemit arsimor dhe infrastrukturës shkollore është një sfidë dhe prioritet** për zonën e programit, veçanërisht në zonat rurale. Prezenca e universiteteve të rëndësishme private dhe publike si dhe e qendrave kërkimore të biznesit në zonën e programit është një pasuri për programin BNK. Veprime të mëtejshme të përbashkëta do të mund të ndërmerren për të krijuar rrjetin e qendrave të formimit profesional si dhe të

institucioneve të larta, agjencive dhe organizatave kërkimore.

- Në përgjithësi, **sektori i shëndetësisë** është i dobët dhe i zhvilluar në mënyrë të pabarabartë. Mungesa e një kuadri të duhur ligjor për sigurimin shëndetësor në zonat rurale (në anën shqiptare të kufirit), vazhdon të pengojë zhvillimin e këtij sektori. Duke pasur parasysh se sektori i shëndetësisë menaxhohet në nivel qendror, ndoshta nuk mund të bëhet shumë në kuadrin e programeve BNK, por sigurisht që ka vend për aktivitete të mundshme të përbashkëta që lidhen me fushatat parandaluese dhe edukimin shëndetësor.

- **Inkurajimi i rrjeteve rajonale të OSHC-ve** (duke përfshirë organizatat e sportit, rinisë dhe ato kulturore) mund të kontribuojë në ruajtjen dhe forcimin e lidhjeve ndërmjet komuniteteve në të dyja anët e kufirit në këtë zonë të programit shumëtnik.

- **Depërtimi i kërkimit shkencor dhe zhvillimit dhe teknologjisë së informacionit dhe komunikimit (TIK) është në disproporcion të dukshëm midis vendeve të programit, dhe mbetet në nivel të ulët.** Investimet e pamjaftueshme, mungesa e aktiviteteve mbështetëse në nivel qendror, rajonal ose lokal për kërkimin shkencor dhe zhvillimin, janë të pranishme, pavarësisht faktit që në zonën e programit ka 4 Universitete. Nuk ka të dhëna specifike mbi kërkimin shkencor, zhvillimin dhe inovacionin, por praktikisht mungon bashkëpunimi midis institucioneve edukuese në të dyja vendet, dhe kjo fushë është e pa eksploruar.

- **Në përgjithësi, qeveritë lokale dhe rajonale janë të dobëta financiarisht dhe nuk mund të nxisin zhvillimin lokal.** Ndryshe nga Shqipëria, Mali i Zi nuk ka qeverisje lokale. Atyre iu mungojnë aftësitë menaxhuese, të kontrollit financiar dhe buxhetimit, si dhe qasjet demokratike në proceset vendimmarrëse. Absorbimi i fondeve të BE-së është i ulët. Bashkëpunimi midis qeverive lokale ndërmjet dy vendeve mund të përmirësohet. Procesi i decentralizimit është duke vazhduar në të dyja vendet.

4. ANALIZA SWOT

	PIKAT E FORTA	PIKAT E DOBËTA	MUNDËSITË	KËRCËNIMET
RRITJA E KONKURENCËS, ZHVILLIMI I BIZNESIT DHE NVM-ve, TREGTIA DHE INVESTIMET	- Marrëveshja e tregtisë së lirë midis dy vendeve - Të dyja vendet marrin pjesë në CEFTA; - Klima e favorshme e biznesit dhe taksat e korporatave. Kuadri i përgjithshëm ligjor dhe institucional, i cili favorizon tërheqjen e investimeve të Huaja Direkte; - Protokollu ekzistues i bashkëpunimit ekonomik ndërmjet Shqipërisë dhe Malit të Zi. - Një numër i madhe dhe në rritje i NVM-ve në të gjithë rajonin me aktivitete të shumëllojshme; - Burimet natyrore, Liqeni i Shkodrës, si dhe trashëgimia kulturore si potencial për zhvillimin e turizmit; - Mbulimi relativisht i mirë i zonës së programit me universitete dhe qendra të formimit profesional; - Ekzistenca e inkubatorëve të biznesit (Mal i Zi) dhe agjencive rajonale të zhvillimit (Shqipëri); - Rritja e investimeve në infrastrukturë me qëllim për të mbështetur zhvillimin e industrisë së turizmit në zonat përreth Liqenit të Shkodrës.	- Konkurrenca e ulët e bizneseve, produktivitet i ulët dhe njohuri të pamjaftueshme; - Migrimi dhe largimi i vazhdueshëm i fuqisë punëtore të kualifikuar; - Ekspozimi i kufizuar në tregjet ndërkombëtare; - Organizimi në shkallë të ulët i bujqësisë dhe produktivitet i ulët i aktiviteteve të agrobiznesit; - Kultura e kufizuar e sipërmarrjes, e dominuar nga tregtia afatshkurtër dhe aktivitetet e shërbimit me shumë sesa nga investimet kapitale afatgjata; - Pabarazia e lartë në zhvillimin urban dhe rural; - Niveli i ulët i teknologjisë; - Disponueshmëria e kufizuar e skemave të mikrokredive.	- Mundësia për të zhvilluar mekanizma dhe instrumente të ndryshëm, duke synuar lehtësimin në vendosjen e partneritetit të biznesit në iniciativat ndërkufitare; - Specializimi i NVM-ve dhe forcimi i tyre nëpërmjet rritjes së vlerës së produkteve të tyre; - Krijimi i produktit të integruar të turizmit, duke përfshirë të dyja zonat e liqenit, bregun dhe zonën malore; - Identifikimi i disa produkteve të veçanta të zonës që mund të njihen në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar; - Zhvillimi i mëtejshëm i produkteve të agrikulturës dhe industrisë së agropërpunimit; - Përmirësimi i nivelit të arsimit profesional me qëllim që t'i shërbejë më mirë kërkesave të tregut të punës; - Rritja e partneritetit privat/publik për ndërtimin e infrastrukturës adekuate rrugore; - Përparesitë që rrjedhin nga niveli relativisht i ulët i kostove të punës (veçanërisht në veri të Shqipërisë).	- Akses i kufizuar në sistemin e kredive për fermerat dhe NVM- të mund të ngadalësojë zhvillimin ekonomik; - Administratat e vetë qeverisjes lokale të pazhvilluara dhe të pa pajisura; - Relievi malor dominues mund të ketë një ndikim negativ në zhvillimin ekonomik lokal; - Ekonomia informale konkurron padrejtësisht me sektorin formal; - Niveli i konsiderueshëm i korrupsionit; - Largimi i njerëzve të arsimuar në drejtim të zonave më të zhvilluara.

	PIKAT E FORTA	PIKAT E DOBËTA	MUNDËSITË	KËRCËNIMET
NXITJA E PUNËSIMIT, LËVIZJA E PUNONJËSVE, DHE PËRFSHIRJA SOCIALE DHE KULTURORE PËRMES KUFIRIT	- Fuqia punëtore me kosto relativisht të ulët; - Popullsia relativisht e re dhe normë rritje pozitive; - Prania e shkollave të arsimit profesional; - Prania e degëve universitare, me qëllim për të mbështetur dhe për t'u përqendruar më shumë në nevojat lokale për njohuri dhe aftësi; - Multietniciteti si një avantazh për përfshirje ekonomike, sociale dhe kulturore.	- Reduktimi dhe largimi i popullsisë së aftë dhe të arsimuar nga pjesët rurale të zonës së programit; - Shkalla e lartë e papunësisë, veçanërisht ndër popullsinë e re dhe femrat; - Kurrikula nuk i përshtatet plotësisht tregut të punës - trajnimi i orientuar profesional; - Numri i madh i familjeve që varen nga paratë e dërguara nga jashtë; - Niveli i ulët i arsimit të popullsisë rurale dhe grupeve shoqërore të marginalizuara, të tilla si Romët etj.; - Institucione të dobëta të promovimit të punës në nivel lokal.	- Përmirësimi i nivelit të arsimit profesional në funksion të përshtatjes më të mirë me kërkesat e tregut të punës për punonjësit më të aftë; - Zhvillimi i aktiviteteve të kërkimit shkencor dhe zhvillimit, duke përdorur kërkimet ekzistuese dhe qendrat e arsimit të lartë; - Programet për rritjen e aksesit në tregun e punës të popullsisë rurale, veçanërisht të grave dhe grupeve të marginalizuara; - Zhvillimi i programeve të punësimit për integrimin social të grupeve shoqërore të marginalizuara; - Përmirësimi i lëvizjes së punonjësve në zonën e bashkëpunimit ndërkufitar.	- Mungesa e mundësive të punësimit që çojnë në migrim më të lartë në drejtim të zonave të zhvilluara të vendit ose jashtë vendit, veçanërisht të personave të rinj dhe të kualifikuar; - Kriza e zgjatur ekonomike e cila rrit papunësinë, me efekte më të mëdha të përhapura mbi grupet më pak të arsimuar dhe ato vulnerabël; - Aksesit i dobët i popullsisë rurale në sistemin arsimor për shkak të varfërisë apo infrastrukturës arsimore të papërshtatshme.
MBROJTJA E MJEDISIT, PROMOVIMI I PËRSHTATJES DHE LEHTËSIMIT TË NDRYSHIMEVE KLIMATIKE, PARANDALIMI DHE MENAXHIMI I RREZIKUT	- Biodiversiteti i pasur natyror, mjedisi i paprekur dhe tërheqës, diversiteti i peizazheve natyrore; - Ekzistenca e disa zonave të mbrojtura dhe parqeve kombëtare të përshtatshme për zhvillimin e ekoturizmit; - Zonat e gjera pyjore dhe cilësia e pyjeve; - Potenciali i lartë për përdorimin e burimeve të rinovueshme të energjisë (energjisë së ujit, energjisë së erës, energjisë diellore dhe biomasës); - Zona e pastër, pa ndotje industriale, veçanërisht në breg dhe në zonat malore.	- Zbatimi i dobët i rregulloreve dhe standardeve mjedisore; - Menaxhimi dhe mekanizmi i dobët i kontrollit për mbrojtjen e burimeve natyrore; - Menaxhimi i papërshtatshëm i mbetjeve të ngurta dhe mungesa e sistemeve të trajtimit të ujërave të zeza; - Menaxhimi i papërshtatshëm i tokës; - Shfrytëzimi i pamjaftueshëm i burimeve natyrore; - Ndërgjegjësimi i ulët për çështjet mjedisore.	- Menaxhimi më i mirë i zonave pyjore dhe të mbrojtura; - Zhvillimi i programeve të përbashkëta për trajtimin e mbetjeve; - Rritja e programeve dhe projekteve për mbrojtjen e mjedisit, pyjeve, bujqësisë së qëndrueshme, mbeturinave të ngurta dhe ujërave të zeza etj.; - Interesi lokal për prodhimin e energjisë së gjelbër; - Rritja e ndërgjegjësimit publik mbi masat për mbrojtjen e mjedisit nën tryshninë e kërkesave ekoturistike; - Zona përreth liqenit të Shkodrës, bëhet pjesë e zonave të mbrojtura në "listën e Rezervës së Biosferës" të UNESCO-s.	- Ndotja e tokës dhe burimeve ujore për shkak të ekzistencës ose mungesës së një sistemi jo të përshtatshëm për trajtimin e mbetjeve të ngurta dhe ujërave të zeza; - Procesi i urbanizimit i pakontrolluar dhe jashtë standardeve; - Shfrytëzimi i pakontrolluar i burimeve natyrore (druri, zhavorri, frutat e pyllit), kryesisht shpyllëzimi; - Presionet në mjedisin rreth bregut për shkak të frekuentimit të lartë turistik; - Zgjerimi i industrisë së çimentos në rajonin e Lezhës, e cila paraqet një rrezik në rritje për natyrën përreth.

	PIKAT E FORTA	PIKAT E DOBËTA	MUNDËSITË	KËRCËNIMET
PROMOVIMI I TRANSPORTIT TË QËNDRUESHËM DHE PËRMIRËSIMI I INFRASTRUKTURAVE PUBLIKE	- Pozicioni gjeografik strategjik në rajonin më të gjerë dhe pjesëmarrja në Rrjetet e Transportit Evropian; - Lidhjet e lehta duke përmirësuar infrastrukturën rrugore; - Përmirësimi i infrastrukturës dhe shërbimeve të kalimit të kufirit; - Lidhjet hekurudhore; - Afërsia dhe akses i lehtë në të gjithë zonën e programit nga aeroportet në Podgoricë dhe Tiranë; - Portet e Tivarit dhe Shëngjinit, si një pasuri e rëndësishme ekonomike për rajonin.	- Infrastruktura në kushte të këqija e rrjetit të rrugëve rurale dhe dytësore, si dhe e hekurudhave; - Kosto e lartë e mirëmbajtjes dhe buxhetet e kufizuara në dispozicion; - Besueshmëria e ulët dhe mungesa e furnizimit me energji elektrike, të cilat varen shumë nga burimet hidrike (AI); - Infrastruktura e varfër dhe kapacitete të pamjaftueshme për trajtimin e ujit, ujërave të zeza dhe mbeturinave të ngurta, veçanërisht në zonat rurale; - Aplikimet e pasaktë të standardeve të planifikimit urban; - Akses i kufizuar në internet.	- Programet për përmirësimin e rrjeteve rrugore dhe hekurudhore që lidhin Malin e Zi dhe Shqipërinë; - Menaxhimi i planeve dhe fondeve ekzistuese (BE, bankat evropiane etj.) dhe sistemet e ujërave të zeza; - Lëvizja më e lehtë e njerëzve dhe e mallrave nëpërmjet rrugëve të përmirësuar (duke përfshirë edhe ato të rihapurat) dhe pikave të reja ndërkufitare; - Rritja e investimeve në furnizimin me ujë, sistemin e kanalizimeve dhe trajtimin e mbeturinave për përmirësimin e mbetjeve të ngurta; - Potenciali për rritjen e transportit detar; • Zhvillimi i prodhimit të energjisë alternative; • Përmirësimi i aksesit në internet.	• Burimet e kufizuara financiare vonojnë investimet në infrastrukturën publike dhe veçanërisht në mirëmbajtje; - Burimet financiare të pamjaftueshme për rindërtimin dhe mirëmbajtjen e infrastrukturës së përkeqësuar lokale; - Ndërtimet e paligjshme, që ushtrojnë presion shtesë mbi zhvillimin e infrastrukturës në zonën e programit; - Çështjet e pazgjidhura të pronësisë që pengojnë investimet në infrastrukturë; - Planifikimi urban i pazhvilluar, duke përfshirë planifikimin e qëndrueshëm të mjeteve të transportit publik dhe privat.

	PIKAT E FORTA	PIKAT E DOBËTA	MUNDËSITË	KËRCËNIMET
INKURAJIMI I TURIZMIT DHE TRASHËGIMIA KULTURORE & NATYRORE	- Klima e këndshme mesdhetare dhe klima kontinentale japin mundësinë për zhvillimin e llojeve të ndryshme të turizmit në të gjithë zonën e programit; - Natyra e pasur dhe e shumëllojshme, shumë e përshtatshme për aktivitetet në natyrë; - Trashëgimia e pasur kulturore dhe historike; - Shoqatat e shumta komunitare të përfshira në aktivitetet për të ruajtur kulturën dhe natyrën; - Diversiteti multikulturor dhe traditë në shkëmbimet kulturore; - Traditat e pasura të kulinarisë të përshtatshme për agroturizmin; - Eksperienca relativisht e gjatë në bregun e Malit të Zi me turizmin masiv.	- Infrastruktura e pazhvilluar e turizmit në pikëpamje të standardeve ndërkombëtare; - Zhvillimi i pabalancuar me mbizotërimin e turizmit bregdetar përkundërt atij malor dhe agroturizmit; - Përpjekjet dhe financimi i pamjaftueshëm për mbrojtjen dhe ruajtjen e natyrës dhe të trashëgimisë historike dhe arkeologjike; - Njohja e kufizuar e potencialit të trashëgimisë historike dhe kulturore, si një burim i të ardhurave nëpërmjet aktiviteteve turistike dhe kulturore; - Aftësitë e kufizuara dhe niveli i dobët i shërbimeve në anën shqiptare; - Njohja e kufizuar në rang ndërkombëtar e rajonit si një destinacion turistik tërheqës.	- Nxitja e iniciativave për përfshirjen e mëtejshme të trashëgimisë kulturore në ofertën turistike; - Promovimi i traditës së veçantë të kulinarisë dhe produkteve agroushqimore për forcimin e identitetit dhe përvojën turistike të rajonit; - Zhvillimi dhe forcimi i kapaciteteve institucionale vendore që lidhen me promovimin e turizmit, kulturës dhe aseteve tradicionale; - Zhvillimi i ekoturizmit të lidhur me eksperiencat në natyrë si pjesë e një pakete të integruar (p.sh. alpinizëm, rafting etj., çiklizëm); - Promovimi i bashkëpunimit ndërmjet agjencive turistike për të ofruar paketa të integruara turistike përtej kufirit.	- Promovimi i pamjaftueshëm i turizmit, si në nivel kombëtar ashtu edhe rajonal, për shkak të mungesës së financimit; - Ndotja e mjedisit në zonat me potencial të lartë për ekoturizëm; - Mungesa e të kuptuarit të potencialit të trashëgimisë kulturore dhe historike të zonës së programit; - Mungesa e mbrojtjes së duhur të monumenteve dhe vendeve kulturore dhe historike; - Ndërtimet e paligjshme në afërsi të bregut të detit, parqeve natyrore dhe vendeve të trashëgimisë kulturore.

INVESTIME PËR TË RINJTË, ARSIMIN DHE AFTËSITË	- Popullsia relativisht e re dhe shkalla e lartë e lindjeve; - Prania e lartë e universiteteve publike dhe private; - Multietniciteti si një avantazh për zhvillimin social dhe kulturor; - Ekzistenca e ofruesve të trajnimeve profesionale dhe joformale; - Mjedisi shumëgjuhësh; - Një brez i ri entuziast i etur për të mësuar dhe për t'u zhvilluar.	- Kurrikula jo në përputhje me kërkesat e tregut të punës dhe orientimi profesional në drejtim të punësimit jo efikas; - Sistemi i pazhvilluar i arsimit gjatë gjithë jetës; - Niveli i ulët i arsimit të popullsisë rurale dhe grupeve të marginalizuara të shoqërisë, siç janë komuniteti Rom, Ashkali etj.; - Niveli i braktisjes shkollore gjatë arsimit fillor dhe të mesëm, si rezultat i arsimit të dobët të ofruar, veçanërisht në disa zona rurale.	- Përmirësimi i nivelit të arsimit profesional për t'i shërbyer më mirë nevojave të tregut të punës me aftësitë e nevojshme; - Zhvillimi i aktiviteteve të kërkimit shkencor dhe zhvillimit, duke përdorur kërkimet ekzistuese dhe qendrat e arsimit të lartë; - Përdorimi i internetit në mënyrë që të përmirësojë aksesin në arsim në zonat rurale dhe rritjen e kontakteve dhe bashkëpunimit ndërkufitar virtual.	- Akses i kufizuar i popullsisë rurale në sistemin arsimor për shkak të varfërisë; - Infrastruktura e dobët ose inekzistente e TIK në zonat rurale, e cila rrit pabarazitë rajonale; • Migrimi i të rinjve për shkak të mungesës së mundësive.
---	--	---	--	--

PROMOVIMI I QEVERISJES LOKALE DHE RAJONALE, PLANIFIKIMI & NGRITJA E KAPACITETEVE ADMINISTRATIVE	PIKAT E FORTA	PIKAT E DOBËTA	MUNDËSITË	KËRCËNIMET
	- Dalja e protokollit të bashkëpunimit midis vendeve; - Ekzistenca e strategjisë së zhvillimit rajonal; - Ekzistenca e planit të zhvillimit rajonal; - Procesi i decentralizimit në vazhdim e sipër.	- Kapacitetet e kufizuara të njësive të qeverisjes vendore për zbatimin e politikave të zhvillimit; - Burimet e pamjaftueshme financiare për të financuar objektivat e zhvillimit; - Mungesa e njohurive të duhura nga ana e administratës lokale për të përfituar dhe zbatuar fondet e BE.	- Pjesëmarrja e njësive të qeverisjes vendore në nismat apo programet për rritjen e kapaciteteve të përbashkëta institucionale.	- Njësitë e qeverisjes vendore financiarisht të dobëta; - Mungesa e financimit për trajnimin e administratës së Pushtetit Lokal për të rritur mundësinë e politikë-bërjes dhe kapacitetet zbatuese; - Mungesa e bashkëpunimit ndërmjet strukturave rajonale përkatëse.

FORCIMI I KËRKIMIT SHKENCOR, ZHVILLIMI TEKNOLOGJIK, INOVACIONI DHE TIK	- Prania e universiteteve publike dhe private në zonën e programit; - Rritja e përqindjes së popullsisë që përdor në mënyrë aktive teknologjinë TIK.	- Kërkimet dhe praktikat novatore të universiteteve dhe operatorëve të tjerë në zonën e programit, të varfra; - Depërtimi modest në internet; - Arsimimi i dobët kompjuterik; - Teknologjia e informacionit dhe komunikimit e përdorur nga ana e universiteteve, shkollave dhe bizneseve, e dobët.	- Zhvillimi dhe zbatimi i projekteve ndërkufitare të TIK; - Investimet në TIK dhe programet e kërkimit dhe zhvillimit që do të përshtaten me nevojat e zhvillimit të sektorit privat; - Forcimi i kërkimit shkencor, teknologjik dhe novatore në zonën e programit; - Programet e shkëmbimit të studentëve.	- Mungesa e strategjive kombëtare për promovimin e TIK, kërkimin shkencor & zhvillimin; - Burime financiare të kufizuara për kërkimin shkencor dhe zhvillimin; - Interesi i pamjaftueshëm i sektorit privat për zhvillimin teknologjik dhe modernizimin e proceseve të prodhimit.
---	---	---	--	---

Marrëveshja e Financimit IPA II, Programet Vjetore të Veprimtimit BNK – Shtojca II- Kushtet e Përgjithshme v. 3.1 Shtator 2018

SHTOJCA II KUSHTET E PËRGJITHSHME

Përmbajtja

SHTOJCA II – KUSHTET E PËRGJITHSHME 1

Pjesa e parë: Dispozita të përgjithshme

Neni 1 – Periudha e ekzekutimit, periudha e zbatimit operacional dhe afati kontraktues

Neni 2 – Përfutjesit e IPA II dhe detyrat e tyre të përbashkëta

Neni 3 – Kërkesat e raportimit

Neni 4 – Vizibiliteti dhe komunikimi 3

Neni 5 – Të drejtat e pronësisë intelektuale

Neni 6 – Pranueshmëria e shpenzimeve

Pjesa e dytë: Dispozitat e zbatueshme të menaxhimit të tërthortë nga përfituesi i IPA-së II

Neni 7 – Parime të përgjithshme

Neni 8 – Procedurat e dhënies së prokurimit dhe granteve 4

Neni 8 – Detyrimi për të informuar, sanksionet administrative dhe mosveprimi

Neni 9 – Kontrollat paraprake mbi procedurat e granteve dhe prokurimeve dhe kontrollat paraprake të kontratave dhe granteve që do të kryhen nga Komisioni

Neni 10 – Llogaritë bankare, sistemet e kontabilitetit dhe kostot e njohura

Neni 11 – Dispozita për pagesat e bëra nga Komisioni për përfituesit IPA II që është Autoriteti Kontraktues

Neni 12 – Ndërprerja e pagesave

Neni 13 – Kthimi i fondeve

Pjesa e tretë: Dispozitat përfundimtare

Neni 14 – Konsultimi ndërmjet përfituesve të IPA II dhe Komisionit

Neni 15 – Amendimi i kësaj marrëveshjeje financimi

Neni 16 – Pezullimi i kësaj marrëveshjeje financimi

Neni 17 – Përfundimi i kësaj marrëveshjeje financimi

Neni 18 – Rregullimet për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve

PJESA E PARË DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

Neni 1

Periudha e ekzekutimit, periudha e zbatimit operacional dhe afati kontraktues

1. Periudha e ekzekutimit është periudha gjatë së cilës zbatohet Marrëveshja e Financimit dhe përfshin periudhën operative të zbatimit, si dhe një fazë të mbylljes. Kohëzgjatja e periudhës së ekzekutimit është e përcaktuar në nenin 2(1) të

Kushteve të Veçanta dhe do të fillojë me hyrjen në fuqi të kësaj Marrëveshjeje Financimi.

2. Periudha e zbatimit operacional është periudha në të cilën kanë përfunduar të gjitha aktivitetet operative të mbuluara nga prokurimi dhe kontratat e grantit të Programit të Veprimit. Kohëzgjatja e kësaj periudhe është përcaktuar në nenin 2(2) për Kushtet e Veçanta dhe do të fillojë me hyrjen në fuqi të kësaj Marrëveshjeje Financimi;

3. Periudha operationale e zbatimit dhe ekzekutimit duhet të respektohet nga Autoriteti Kontraktues në mbyllje dhe zbatim të prokurimit dhe kontratave të granteve, në kuadër të kësaj marrëveshjeje financiare.

4. Kostot që lidhen me projektet e këtij Programi Veprimi do të jenë të pranueshme për financimin e BE-së vetëm nëse janë kryer gjatë periudhës së zbatimit operativ.

5. Prokurimet, kontratat e grantit dhe marrëveshjet e kontributit do të përfundojnë maksimumi brenda tre vjetëve nga hyrja në fuqi e Marrëveshjes Financiare, përveç:

a) amendimeve në kontratat e prokurimeve, kontratat e granteve dhe marrëveshjet e kontributeve tashmë të lidhura;

b) kur kontratat individuale të prokurimit përfundojnë pas një ndërprerjeje të parakohshme të kontratës ekzistuese të prokurimit;

c) kontratave që lidhen me auditimin dhe vlerësimin, të cilat mund të jenë të nënshkruara pas zbatimit operacional;

d) ndryshimi i subjektit të ngarkuar zbatimin e detyrave.

6. Kur një kontratë granti ose prokurimi nuk ka sjellë asnjë pagesë brenda dy viteve nga nënshkrimi i saj, do të ndërpritet automatikisht dhe fondet e saj do të bllokohen, me përjashtim të çështjeve gjyqësore pranë gjykatave ose në organet e arbitrazhit.

Neni 2

Përfituesit e IPA II dhe detyrat e tyre të përbashkëta

1. Siç parashikohet në nenin 76(3) Marrëveshjes Kuadër përkatëse, përfituesit e IPA II do të bashkëpunojnë ngushtë dhe duhet të përmbushin bashkërisht në veçanti funksionet e mëposhtme dhe të marrin përsipër përgjegjësitë e mëposhtme:

a) përgatisin programet e bashkëpunimit ndërkufitar në përputhje me nenin 68 të Marrëveshjes Kuadër përkatëse ose rishikimet e tyre;

b) sigurojnë pjesëmarrjen në Komitetin e Përbashkët të Monitorimit (KPM), mbledhje dhe takime të tjera dypalëshe;

c) emërojnë përfaqësuesin e tyre në KPM;

d) krijojnë Sekretariatit e Përbashkët Teknik (SPT) dhe sigurohen që ajo të ketë stafin e duhur;

e) përgatisin dhe zbatojnë vendimet strategjike të KPM;

f) mbështesin punën e KPM-së dhe sigurojnë informacionin e kërkuar për të kryer detyrat e veta, në veçanti të dhënat që lidhen me ecurinë e programit operativ në arritjen e objektivave specifike dhe synimeve për secilin nga prioritet tematike të përcaktuara në programin e bashkëpunimit ndërkufitar;

g) krijojnë një sistem për të mbledhur informacion të besueshëm mbi zbatimin e programit të bashkëpunimit ndërkufitar;

h) hartojnë raportet vjetore dhe finale të zbatimit siç janë përmendur në nenin 80 të Marrëveshjes Kuadër përkatëse në përputhje me nenin 3;

i) të përgatisin dhe të zbatojnë një plan koherent për komunikim dhe vizibilitet;

j) të hartojnë një plan vjetor të punës për Sekretariatit e Përbashkët Teknik, të miratuar nga KPM-ja.

2. Me qëllim zbatimin e nenit 25 të Marrëveshjes Kuadër mbi Mbrojtjen e të Dhënave, të dhënat personale do të jenë:

- përpunuar në mënyrë të ligjshme, të drejtë dhe transparente në lidhje me subjektin e të dhënave;

- të mbledhura për qëllime të specifikuar, të qarta dhe të ligjshme dhe të mos përpunohen më tej në atë mënyrë që është e papajtueshme me ato qëllime;

- të përshtatshme, të rëndësishme dhe të kufizuara në çka është e nevojshme në lidhje me qëllimet për të cilat përpunohen;

- të sakta dhe, kur është e nevojshme, të përditësuara;

- përpunuar në atë mënyrë që garantojnë sigurinë e duhur të të dhënave personale dhe

- të mbajtura në një formë që lejon identifikimin e subjekteve të të dhënave jo më gjatë sesa është e

nevojshme për qëllimet për të cilat përpunohen të dhënat personale.

Të dhënat personale të përfshira në dokumente që duhen mbajtur nga përfituesi i IPA II, në përputhje me nenin 8.5, duhet të fshihen pasi të kenë përfunduar afatet e përcaktuara në nenin 8.5.

Neni 3

Kërkesat e raportimit

1. Për qëllimet e kërkesave të raportimit të përcaktuara në nenin 80(1) të Marrëveshjeve Kuadër përkatëse, strukturat operuese do të përdorin modelin e parashikuar në shtojcën III të kësaj Marrëveshjeje Financimi.

2. Për qëllim të kërkesave të përgjithshme të raportimit në Komision, të përcaktuara në nenin 58 të Marrëveshjes Kuadër dhe kërkesat specifike të raportimit nën menaxhimin e tërthortë të përcaktuara në nenin 59 (1) të Marrëveshjes Kuadër përkatëse në raportin vjetor për zbatimin e asistencës IPA II, KKIPA (NIPAC) do të përdorë modelin e dhënë në Shtojcën IIIA të kësaj marrëveshjeje financimi.

3. Për qëllim të kërkesave specifike të raportimit sipas menaxhimit të tërthortë të përcaktuar në pikën “a”, të nenit 59(2) të Marrëveshjes Kuadër mbi raportin vjetor financiar apo deklaratat, ZKA (NAO) si përfitues i IPA II që është Autoriteti Kontraktues, do të përdorë modelin e parashikuar në Shtojcën IV të kësaj marrëveshjeje financimi.

4. Për qëllim të nenit 59 (4) të Marrëveshjes Kuadër, NIPAC (KKIPA) i përfituesit IPA II që është Autoriteti Kontraktues, do t'i paraqesë Komisionit një raport përfundimtar mbi zbatimin e asistencës së IPA II të Programit të Veprimit jo më vonë se katër muaj pas disbursimit (pagesës) të fundit për kontraktuesit e saj ose përfituesit e granteve.

5. Për qëllim të nenit 59(6) të Marrëveshjes Kuadër, ZKA (NAO) i përfituesit IPA II ku është Autoriteti Kontraktues, do të sigurojë deri në datën 15 janar të vitit financiar vijues, në format elektronik, një kopje të të dhënave të mbajtura në sistemin e kontabilitetit, të krijuar sipas nenit 10(5). Kjo duhet të mbështetet nga një raport i nënshkruar i paaudituar përmbledhës financiar, në përputhje me pikën “c” të shtojcën IV.

Neni 4

Vizibiliteti dhe Komunikimi

1. Siç parashikohet në dispozitat e nenit 24(1), 76(3)(k), dhe nenit 78(8)(f) të Marrëveshjes Kuadër përkatëse, përfituesit e IPA II duhet të përgatisin një plan koherent të aktiviteteve të vizibilitetit dhe të komunikimit, të cilat do t'i paraqiten Komisionit për një marrëveshje, brenda 6 muajve nga hyrja në fuqi e kësaj Marrëveshjeje Financimi.

2. Këto aktivitete të vizibilitetit dhe komunikimit duhet të jenë në përputhje me Manualin e Komunikimeve dhe vizibilitetit për veprimet e jashtme të BE-së, të përcaktuara dhe të publikuara nga Komisioni, të cilat janë në fuqi në kohën e aktiviteteve.

Neni 5

Të drejtat e pronësisë intelektuale

1. Kontratat e financuara sipas kësaj Marrëveshjeje Financimi, duhet të garantojnë që përfituesit e IPA II të fitojnë të gjitha të drejtat e nevojshme të pronësisë intelektuale në lidhje me teknologjinë e informacionit, studimet, skicat, planet, publicitetin dhe çdo material tjetër të përgatitur për qëllime të planifikimit, zbatimit, monitorimit dhe vlerësimit.

2. Përfituesi IPA II ku ndodhet Autoriteti Kontraktues, do të garantojë që Komisioni ose personi i autorizuar nga Komisioni dhe vendi tjetër përfituesi IPA II, do të kenë qasje dhe të drejtën për të përdorur një material të tillë. Komisioni do ta përdorë një material të tillë vetëm për qëllimet e veta.

Neni 6

Pranueshmëria e shpenzimeve

1. Shpenzimet e mëposhtme nuk do të jenë të pranueshme për financim sipas kësaj Marrëveshjeje Financimi:

- borxhet dhe pagesat e shërbimit të borxhit (interesi);
- provizionet për humbje ose detyrime të mundshme në të ardhmen;
- kostoja e deklaruar nga përfituesi/t dhe e financuar nga një veprim apo program pune që merr një grant nga Bashkimi;
- humbjet e këmbimit valutor;
- kreditë për palët e treta;

f) gjobat, penaltetet financiare dhe shpenzimet e procesit gjyqësor.

2. Blerja e tokës që nuk është e ndërtuar dhe e tokës me ndërtim në shumën deri 10% të totalit të shpenzimeve të lejueshme për aktivitetin në fjalë, do të jetë e ligjshme/e pranueshme për financim sipas asistencës për bashkëpunim ndërkufitar IPA II, nëse është e justifikuar nga natyra e veprimit dhe të dhënat në shtojcën I.

**PJESA E DYTË
DISPOZITAT E ZBATUESHME TË
MENAXHIMIT TË TËRTHORTË NGA
PËRFITUESI IPA II**

Neni 7

Parime të përgjithshme

1. Qëllimi i pjesës së dytë është të vendosë rregullat për zbatimin e Programit të Veprimit nën menaxhimin e tërthortë dhe në veçanti rregullat që lidhen me detyrat që i janë besuar zbatimit të buxhetit, siç përshkruhet në Shtojcën I dhe për të përcaktuar të drejtat dhe detyrimet e përfituesit të IPA II që është Autoriteti Kontraktues dhe Komisioni në kryerjen e këtyre detyrave.

2. Siç parashikohet në pikën “b” të nenit 76(3) të Marrëveshjes Kuadër përkatëse, përfituesit e IPA II, bashkërisht, duhet të përgatisin një marrëveshje dypalëshe dhe të sigurojnë zbatimin e saj.

3. Përfituesi i IPA II që nuk është Autoritet Kontraktues, do të bashkëpunojë me përfituesin e IPA II që është Autoritet Kontraktues, për të siguruar se detyrat në vijim janë plotësuar:

a) të kryejë ndjekjen operative dhe menaxhimin e operacioneve, siç parashikohet në pikën “b” të nenit 76(4) të Marrëveshjes Kuadër;

b) të kryejë verifikime në përputhje me nenin 76(5) të Marrëveshjes Kuadër;

c) të mbrojë interesin financiar të Bashkimit, siç parashikohet në nenin 51 të Marrëveshjes Kuadër.

Neni 8

Procedurat e dhënies së prokurimit dhe granteve

1. Detyrat e përmendura në nenin 7(3) duhet të kryhen nga përfituesi i IPA II që është Autoritet Kontraktues, në përputhje me procedurat dhe dokumentet standarde të përcaktuara dhe të

publikuara nga Komisioni për dhënien e prokurimit dhe kontratave të granteve, në veprimet e jashtme, të cilat janë në fuqi në kohën e fillimit të procedurës në fjalë (PRAG), si dhe në përputhje me standardet e kërkuara të Vizibilitetit dhe Komunikimit, të përmendura në Nenin 4(2).

2. Në përputhje me nenin 18(2) të Marrëveshjes Kuadër, Komisioni do të pajisë përfituesin e IPA-II që është Autoritet Kontraktues, me udhëzime të mëtejshme për përshtatjen e procedurave dhe dokumenteve standarde, të përcaktuara dhe të publikuara nga Komisioni për dhënien e kontratave të prokurimit dhe granteve në veprimet e jashtme, në rastin specifik të bashkëpunimit ndërkufitar.

3) Përfituesi IPA II që është Autoritet Kontraktues, do të kryejë procedurat e prokurimit dhe dhënies së grantit, të lidhë kontratat që pasojnë dhe të sigurojë që të gjitha dokumentet përkatëse për gjurmët e auditimit janë në gjuhën e kësaj Marrëveshjeje Financimi. Në zbatim të pjesës së dytë të kësaj Marrëveshjeje Financimi, çdo referencë për kontratat e granteve duhet të përfshijë gjithashtu kontratën e kontributit dhe çdo referencë për përfituesit e granteve do të përfshijë edhe organizatat që kanë nënshkruar marrëveshje kontributi.

4. Përfituesit e IPA II do të bashkëpunojnë plotësisht në ngritjen e komisioneve të vlerësimit, siç parashikohet në pikën “a” të nenit 76(4) i Marrëveshjes Kuadër përkatëse.

5. Përfituesi i IPA II që është Autoritet Kontraktues, do të mbajë të gjitha dokumentet mbështetëse financiare dhe kontraktuale përkatëse, nga data e hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje Financiare ose nga një datë më e hershme, në rast se procedurat e prokurimit, thirrjet për projekt propozime, ose procedurat e dhënies së granteve të drejtpërdrejta, kanë filluar para hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje të Financimit:

a) Për procedurat e prokurimit në veçanti:

a) Njoftim i mëparshëm me dëshminë e publikimit të njoftimit të prokurimit dhe të çdo korrigjimi;

b) Caktimi i panelit të zgjedhur;

c) Raporti i listës së të përzgjedhurve (duke përfshirë anekset) dhe aplikimet;

d) Dëshmi e publikimit të njoftimit të listës së përzgjedhurve

e) Letra e kandidatëve jo-të përzgjedhur;

f) Ftesë për tender ose ekuivalente e saj;

g) Dosja e tenderit, duke përfshirë anekset, sqarime, procesverbalet e mbledhjeve, dëshmitë e publikimit;

h) Caktimi i komisionit të vlerësimit;

i) Raporti për hapjen e tenderave, duke përfshirë anekset;

j) Raporti i vlerësimit/negocimit, duke përfshirë anekset dhe ofertat e pranuar;⁹⁰

k) Letra e njoftimit;

l) Shkresë për dorëzimin e kontratës;

m) Letrat për kandidatët e pasuksesshëm;

n) Dhënia /njoftimi i anulimit, përfshirë dëshminë e publikimit;

o) Kontratat e nënshkruara, ndryshimet, dispozitat shtesë, raportet e zbatimit, dhe korrespondenca përkatëse.

b. Për thirrjet për propozime dhe dhënien e drejtpërdrejtë të granteve në veçanti:

a) Emërimi i komisionit të vlerësimit;

b) Raporti i hapjes dhe raporti administrativ, duke përfshirë shtojcat dhe aplikimet e marra;⁹¹

c) Letrat për aplikantët e suksesshëm dhe të pasuksesshëm, pas vlerësimit të koncept note;

d) Raporti i vlerësimit të koncept notes;

e) Raporti i vlerësimit të aplikimit të plotë ose raportit të negocimit me shtojcat përkatëse;

f) Kontrolli i pranueshmërisë dhe dokumentet e tjera shoqëruese;

g) Letrat për aplikantët e suksesshëm dhe të pasuksesshëm me listën e miratuar rezervë, pas vlerësimit të aplikimit të plotë;

h) Shkresa përcjellëse për dorëzimin e kontratës së grantit;

i) Dhënia/njoftimi i anulimit, me dëshmi të publikimit;

j) Kontratat e nënshkruara, ndryshimet, dispozitat shtesë dhe korrespondencat përkatëse.

Përveç kësaj, dokumentet financiare dhe kontraktuale të përmendura në paragrafin 5(a) dhe (b) të këtij neni, do të plotësohen nga të gjitha dokumentet e tjera shoqëruese përkatëse, siç kërkohen nga procedurat e përmendura në pikën 1 të këtij neni, si dhe të gjithë dokumentacionin përkatës në lidhje me pagesat, rikuperimin dhe shpenzimet operative, për shembull raportet e projektit dhe raportet e kontrolleve në vend,

⁹⁰ Eliminimi i ofertave të pasuksesshme pesë vjet pas mbylljes së procedurës së prokurimit.

⁹¹ Eliminimi i aplikimeve të pasuksesshme tre vjet pas përfundimit të procedurës së grantit.

pranimi i furnizimeve dhe punëve, sigurimet dhe garancitë, raportet e inxhinierëve të mbikëqyrjes.

Të gjitha dokumentet përkatëse financiare dhe kontraktuale do të mbahen për të njëjtën kohëzgjatje, në përputhje me nenin 49 të Marrëveshjes Kuadër.

Neni 8a

Detyrimi për të informuar, sanksionet administrative dhe mosveprimi

1. Gjatë zbatimit të procedurave dhe dokumenteve standarde të përcaktuara dhe të publikuara nga Komisioni për dhënien e kontratave të prokurimit dhe grantit, përfituesi i IPA II do të sigurojë që asnjë kontratë e prokurimit ose grantit të financuar nga BE nuk i jepet një operatori ekonomik ose aplikanti për grante, nëse operatori ekonomik ose kërkuesi i grantit, personalisht ose një person me kompetenca të përfaqësimit, vendimmarrjes ose kontrollit mbi të, ndodhet në një nga situatat e përjashtimit të parashikuara në procedurat përkatëse dhe dokumentet standarde të Komisionit.

2. Përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues do të informojë Komisionin, kur një kandidat, ofertues ose aplikant ndodhet në një situatë përjashtimi nga pjesëmarrja në procedurat e dhënies së prokurimit dhe grantit, ka kryer parregullsi dhe mashtrime ose është konstatuar në shkelje të rëndë të detyrimeve të tij kontraktuale.

3. Përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues, do të marrë parasysh informacionin përfshirë në Sistemin e Zbulimit të Parakohshëm dhe të Përjashtimit (EDES) të Komisionit, kur nënshkruan kontrata të prokurimit dhe granteve. Aksesit në informacione mund të sigurohet përmes pikës/ve së ndërlidhjes ose nëpërmjet konsultimeve me mënyrat e mëposhtme: (Komisioni Evropian, Drejtoria e Përgjithshme për Buxhetin, nëpunësi i kontabilitetit të Komisionit, BRE2-13/505, B-1049 Bruksel, Belgjikë dhe me email: BUDG-C01-EXCL-DB@ec.europa.eu bashkë me adresën e Komisionit, të identifikuar në nenin 3 të Kushteve të veçanta).

4. Kur përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues, është në dijeni për një situatë përjashtimi në zbatimin e detyrave të përshkruara në shtojcën I, përfituesi i IPA II që është Autoriteti Kontraktues, do t'i vendosë një operatori

ekonomik ose aplikuesi granti përjashtimin nga procedurat e ardhshme të prokurimeve dhe dhënies së granteve. Përfituesi i IPA II që është Autoriteti Kontraktues, gjithashtu mund të vendosë një penaltet financiar proporcional me vlerën e kontratës në fjalë. Përjashtimet dhe/ose penaltetet financiare do të vendosen pas një procedure për gjetjen dhe paraqitje e provave që siguron të drejtën e mbrojtjes së personit në fjalë. Përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues, njofton Komisionin në përputhje me paragrafin 1 të këtij Neni.

5. Në lidhje me paragrafin 4 të këtij neni, përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues, konsiderohet që ndodhet në një situatë mosveprimi, nëse nuk vendos përjashtim dhe/ose një penaltet financiar ndaj operatorit ekonomik ose kërkuarës të grantit.

6. Në rastin e mosveprimit, përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues, duhet të njoftojë Komisionin për të shpjeguar arsyet për mosveprimin e tij. Komisioni ruan të drejtën për të përjashtuar një operator ekonomik ose një aplikues granti nga procedurat e ardhshme të financimit të BE-së dhe/ose të vendosë një penaltet financiar ndaj operatorit ekonomik ose kërkuarës të grantit ndërmjet 2% dhe 10% të vlerës totale të kontratës në fjalë.

Neni 9

Kontrollet *ex ante* mbi procedurat e granteve dhe prokurimeve dhe kontrollet *ex post* të kontratave dhe granteve që do të kryhen nga Komisioni

1. Komisioni mund të ushtrojë kontrolle paraprake (*ex ante*) për tenderimin e kontratave, hapjen e thirrjeve për propozime dhe dhënien e kontratave dhe granteve për fazat e mëposhtme të prokurimit ose dhënies së granteve:

- a) për miratimin e njoftimeve të kontratës për prokurim, programet e punës për thirrjet për propozime dhe çdo korrigjim të tij;
- b) për miratimin e dosjeve të tenderit dhe udhëzimeve për aplikantët për grante;
- c) për miratimin e përbërjes së Komisioneve të Vlerësimit;

d) për miratimin e raporteve të vlerësimit dhe vendimet e dhënies së kontratës⁹²;

e) për miratimin e dosjeve të kontratës dhe shtesën e kontratës.

2. Lidhur me kontrollin paraprak, komisioni duhet të vendosë:

- a) të kryejë kontrolle paraprake (*ex-ante*) për të gjitha dosjet, ose
- b) të kryejë kontrolle paraprake (*ex-ante*) në përzgjedhjen e këtyre dosjeve ose
- c) të heqë dorë plotësisht nga kontrollet paraprake (*ex-ante*).

3. Nëse Komisioni vendos për të kryer kontrolle paraprake (*ex-ante*) në përputhje me paragrafin 2, shkronjat (a) ose (b) të këtij neni, ai duhet të informojë përfituesin e IPA II që është Autoriteti Kontraktues për dosjet e përzgjedhura për kontroll. Përfituesi i IPA II do të japë të gjithë dokumentacionin dhe informacionin e nevojshëm për Komisionin, pasi të informohet se një dosje është përzgjedhur për kontroll paraprak maksimumi në kohën e dorëzimit të njoftimit të kontratës ose programit të punës për publikim.

4. Komisioni mund të vendosë për të kryer kontrolle të mëpasshme (*ex-post*), duke përfshirë auditimet dhe kontrollet në vend, në çdo kohë, për kontratat ose grantet e dhëna nga përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues që rrjedhin nga kjo Marrëveshje Financimi. Përfituesi i IPA II do të të vërë në dispozicion të gjithë dokumentacionin dhe informacionin e nevojshëm për Komisionin, pasi të informohet se kjo dosje është përzgjedhur për kontroll të mëpasshëm (*ex post*). Komisioni mund të autorizojë një person ose njësi ekonomike për të kryer kontrolle *ex post* në emër të tij.

Neni 10

Llogaritë bankare, sistemet e kontabilitetit dhe kostoja e njohur

1. Pas hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje Financimi, Fondi Kombëtar dhe struktura operative e përfituesit të IPA II që është Autoriteti Kontraktues për Programin e Veprimit, duhet të hapë të paktën një llogari bankare në Euro. Teprica përgjithshme bankare për Programin e Veprimit do

⁹² Për kontratat e shërbimit këta hapa përfshijnë kontrollet paraprake në lidhje me miratimin e listës së përzgjedhur.

të jetë shuma e tepricave në të gjitha llogaritë bankare të Programit të Veprimit, të mbajtura nga Fondi Kombëtar dhe të gjitha strukturat pjesëmarrëse që operojnë tek përfituesi i IPA II që është Autoriteti Kontraktues.

2. Përfituesi i IPA II që është Autoriteti Kontraktues, do të përgatisë dhe dorëzojë në Komisionin planet e parashikimit të disbursimit për kohëzgjatjen e periudhës së zbatimit të Programit të Veprimit. Këto parashikime duhet të përditësohen për raportin vjetor financiar të përmendur në nenin 3(2) dhe për çdo kërkesë për fonde. Parashikimet do të bazohen në një analizë të dokumentuar dhe të detajuar (duke përfshirë kontraktimet e planifikuara dhe dhe pagesat e planifikuara për kontrata për dymbëdhjetë muajt në vijim), të cilat do të jenë në dispozicion të Komisionit në bazë të kërkesës.

3. Plani fillestar i parashikimit të disbursimit duhet të përmbajë përmbledhjen e parashikimit vjetor të disbursimit për të gjithë periudhën e zbatimit dhe parashikimet mujore të disbursimit për dymbëdhjetë muajt e parë të Programit të Veprimit. Planet e mëvonshme duhet të përmbajnë përmbledhjen vjetore të parashikimeve të disbursimit për bilancin e periudhës së zbatimit të Programit të Veprimit dhe parashikimet mujore të disbursimit për katërbëdhjetë muajt në vijim.

4. Përfituesi i IPA II që është Autoriteti Kontraktues, është i detyruar të krijojë dhe mirëmbajë një sistem të kontabilitetit në përputhje me pikën 2(3)(b) të shtojcës A të Marrëveshjes Kuadër, i cili do të mbajë të paktën informacionin për kontratat që menaxhohen nën Programin e Veprimit të treguar në shtojcën V.

5. Kostot e njohura në sistemin e kontabilitetit të mbajtur siç parashikohet në seksionin 4 të këtij neni, duhet të jenë kryer, paguar dhe pranuar dhe të korrespondojnë me kostot aktuale të provuara nga dokumentet mbështetëse dhe të përdoren kur është e përshtatshme, për të nisur para financimin e paguar nga përfituesi i IPA II që është Autoriteti Kontraktues sipas kontratave lokale.

6. Kostot e njohura në sistemin e kontabilitetit do të shfrytëzohet nga Komisioni për nevojat e tij gjatë provizionimit të njohjes së kostove, gjatë zbatimit të Programit të Veprimit (duke përfshirë autorizimin e para financimit që i paguhet përfituesit të IPA II i cili është Autoriteti Kontraktues) për procesin e miratimit për pagesat,

autorizimin përfundimtar të procedurës së llogarive në fund të Programit të Veprimit, praktikat vjetore të ndërprera dhe çdo zbatim tjetër të menaxhimit dhe të vlerësimit të performancës.

7. Përfituesi i IPA-II që është Autoriteti Kontraktues, do t'i sigurojë Komisionit raportet në vijim:

a) Raportin Përmbledhës – siç është përcaktuar në nenin 3(5);

b) Raportet vjetore siç janë përcaktuar në paragrafët 2 deri 4 të nenit 3;

c) Kërkesa për raportet e fondeve, siç përmenden në nenin 11.

Neni 11

Dispozita për pagesat e kryera nga Komisioni për përfituesit IPA II që është Autoriteti Kontraktues

1. Përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues, duhet të paraqesë parashikimin e tij fillestar të disbursimit (pagesës) për Programin e Veprimit, të përgatitur në përputhje me nenin 10 (2), me kërkesën e parë për pagesë të para financuar. Pagesa e parë e para financimit do të bëhet për 100% të pagesës së parashikuar për vitin e parë të planit të parashikuar për disbursim.

2. Përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues, do të paraqesë kërkesa të vazhdueshme të pagesës së para financimit kur vlera e tepërcës së përgjithshme bankare për Programin e Veprimit bie nën vlerën e pagesës së parashikuar për pesë muajt në vazhdim të Programit të Veprimit.

3. Çdo kërkesë për para financim shtesë do të mbështetet nga dokumentet e mëposhtme:

a) Një deklaratë përmbledhëse të të gjitha pagesave të kryera për Programin e Veprimit;

b) Tepërcat bankare për Programin e Veprimit në datën e përcaktuar të kërkesës;

c) Një parashikim të pagesave për Programin e Veprimit për katërbëdhjetë muajt në vazhdim në datën e përcaktuar të kërkesës.

4. Përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues, mund të kërkojë për çdo para financim pasues, shumën e totalit të disbursimeve të parashikimit për katërbëdhjetë muajt, pas datës së përcaktuar të kërkesës, përveç balancës referuar në nenin 3(b) të këtij neni në datën e përcaktuar të kërkesës edhe fonde të rritura

nga ndonjë shumë e financuar nga përfituesi IPA II sipas paragrafit 5 të këtij neni dhe që nuk është rimbursuar ende.

Komisioni gëzon të drejtën për të reduktuar çdo pagesë pasuese të parafinancimit, nëse tepricat totale bankare të mbajtura nga përfituesi i IPA II që është Autoriteti Kontraktues në këtë program dhe në të gjitha programet e tjera të IPA I apo IPA II që menaxhohen nga përfituesi i IPA II që është Autoriteti Kontraktues, tejkalon parashikimin e disbursimit për katërmëdhjetë muajt e ardhshëm.

5. Në rastet kur pagesa është reduktuar sipas paragrafit 4 të këtij neni, përfituesi i IPA II që është Autoriteti Kontraktues, duhet ta financojë programin nga burimet e veta, deri në shumën e reduktimit. Përfituesi i IPA II që është autoriteti kontraktues, më pas mund të kërkojë rimbursimin e këtij financimi, si pjesë e kërkesës së ardhshme për fonde të përcaktuara në paragrafin 4 të këtij neni.

6. Komisioni ka të drejtë për të rikuperuar balancat e tepërta bankare, të cilat kanë mbetur të përdorura për më shumë se dymbëdhjetë muaj. Para se të ushtrojë këtë të drejtë, Komisioni e fton përfituesin e IPA II që është Autoriteti Kontraktues, për të dhënë arsyet e vonës në disbursimin e fondeve dhe të demonstrojë nevojën për to në vazhdim gjatë dy muajve të ardhshëm.

7. Interesi i gjeneruar nga llogaritë bankare të përdorura për këtë Program nuk njihet nga Komisioni.

8. Sipas nenit 33(4) të Marrëveshjes Kuadër, kur ndërprerja e afatit për kërkesën për pagesë tejkalon dy muaj, përfituesi i IPA II që është Autoriteti Kontraktues mund të kërkojë një vendim nga Komisioni, nëse ndërprerja e afatit duhet vazhdojë.

9. Pasqyra financiare përfundimtare e përmendur në nenin 37(2) të Marrëveshjes Kuadër do të dorëzohet nga NAO (ZKA) jo më vonë se 16 muaj pas përfundimit të periudhës së zbatimit operacional.

Neni 12

Ndërprerja e pagesave

1. Pa cenuar pezullimin ose përfundimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi përkatësisht sipas neneve 16 dhe 17 dhe në zbatim të nenit 39 të Marrëveshjes Kuadër, Komisioni mund të

ndërpresë pagesat pjesërisht ose plotësisht, në qoftë se:

a) Komisioni ka vendosur ose paraqet shqetësime serioze, pasi përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues ka bërë gabime të konsiderueshme, ka parregullsi apo mashtrime që vënë në dyshim ligjshmërinë ose rregullsinë e transaksioneve në fjalë, në implementimin e Programit të Veprimit, ose nuk ka përmbushur detyrimet e tij sipas kësaj Marrëveshjeje Financiare;

b) Komisioni ka vendosur ose paraqet shqetësime serioze, nëse përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues ka kryer gabime sistemike ose të përsëritura, ose ka parregullsi, mashtrime apo shkelje të detyrimeve në këtë ose në të tjera Marrëveshje Financimi, me kusht që ato gabime, parregullsi, mashtrime, ose shkelje të detyrimeve të kenë ndikim material në zbatimin e kësaj Marrëveshjeje Financiare apo vënë në dyshim besueshmërinë e sistemit të kontrollit të brendshëm të përfituesit të IPA II ose ligjshmërinë dhe rregullsinë e shpenzimeve bazë.

Neni 13

Kthimi i fondeve

1. Përveç rasteve të përmendura në nenin 41 të Marrëveshjes Kuadër, Komisioni mund të rimarrë fondet nga përfituesi i IPA II që është Autoriteti Kontraktues, siç parashikohet në Rregulloren Financiare, veçanërisht në rast se:

a) Komisioni vlerëson se objektivat e Programit të Veprimit të përcaktuara në Shtojcën I nuk janë arritur;

b) shpenzimet janë të papranueshme;

c) shpenzimet janë shkaktuar si rezultat i gabimeve, parregullsive, mashtrimeve apo shkeljeve të detyrimeve në zbatimin e Programit të Veprimit, në veçanti në procedurën e prokurimit dhe dhënies së granteve.

2. Në përputhje me legjislacionin kombëtar, përfituesi i IPA II që është Autoriteti Kontraktues do të rimarrë kontributin e Bashkimit që i paguhet përfituesit të IPA II i cili është Autoriteti Kontraktues nga marrësit të cilët ndodhen në një prej situatave të përcaktuara në paragrafin 1 pika b) ose c) të këtij neni ose të referuara në nenin 41 të Marrëveshjes Kuadër. Fakti se përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues nuk ka sukses në kthimin e të gjithë ose një pjese të fondeve nuk do

ta pengojë Komisionin për rikuperimin e fondeve nga përfituesi i IPA II që është Autoriteti Kontraktues.

3. Përfituesi i IPA II që nuk është Autoriteti Kontraktues, do të bëjë përpjekje maksimale për të mbështetur përfituesin e IPA-II që është Autoriteti Kontraktues, në rikuperimin e fondeve, kur përfituesi është i vendosur në territorin e tij. Marrëveshja për rikuperimin do të parashikohet në marrëveshjen dypalëshe që do të lidhet në përputhje me nenin 69 të Marrëveshjeve Kuadër përkatëse.

4. Shumat e paguara padrejtësisht apo të kthyer nga përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues, shumat e garancive financiare, performancës dhe parafinancimit, të paraqitura në bazë të procedurave të prokurimit dhe dhënies së granteve, shumat nga gjokat e vendosura nga përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues për kandidatët, ofertuesit, aplikantët, kontraktuesit ose përfituesit e granteve, të paguara për përfituesit e IPA II që është Autoriteti Kontraktues, ose do të ripërdoren për Programin e Veprimt, ose do t'i kthehen Komisionit.

PJESA E TRETË DISPOZITAT PËRFUNDIMTARE

Neni 14

Konsultime ndërmjet përfituesve të IPA II dhe Komisionit

1. Përfituesit e IPA II dhe Komisioni do të konsultohen me njëri tjetrin para se të krijojnë mosmarrëveshje në lidhje me zbatimin ose interpretimin e mëtejshëm të kësaj Marrëveshjeje Financimi, në përputhje me nenin 18 të këtyre Kushteve të Përgjithshme.

2. Kur Komisioni vihet në dijeni për problemet në kryerjen e procedurave që lidhen me zbatimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi, ai duhet të krijojë të gjitha kontaktet e nevojshme me përfituesit e IPA II për të korrigjuar situatën dhe ndërmarrë hapat e nevojshëm.

3. Konsultimi mund të çojë në një ndryshim, në pezullimin ose përfundimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi.

4. Komisioni do të informojë rregullisht përfituesit e IPA II për zbatimin e aktiviteteve të

përkthyer në shtojcën I, të cilat nuk përfshihen në pjesën e dytë të këtyre kushteve të përgjithshme.

Neni 15

Ndryshimi i kësaj Marrëveshjeje Financimi

1. Çdo amendim i kësaj Marrëveshjeje Financimi duhet të bëhet me shkrim, duke përfshirë dhe shkëmbimin e shkresave.

2. Nëse përfituesit e IPA II, kërkojnë një amendim, kërkesa duhet t'i paraqitet bashkërisht Komisionit të paktën gjashtë muaj para se ndryshimi që kërkohet të hyjë në fuqi.

3. Komisioni mund të amendojë *dokumentet model* në shtojcën III, IIIA, IV dhe V, pa nevojën e një amendimi të kësaj Marrëveshjeje Financimi. Përfituesit e IPA II do të informohen me shkrim për çdo amendim të tillë dhe për hyrjen e tij në fuqi.

Neni 16

Pezullimi i kësaj Marrëveshjeje Financimi

1. Zbatimi i kësaj Marrëveshjeje Financimi mund të pezullohet në rastet e mëposhtme:

a) nëse ndonjë përfitues IPA II shkel një detyrim sipas kësaj Marrëveshjeje Financimi.

b) nëse përfituesi i IPA II që është Autoriteti Kontraktues shkel ndonjë detyrim të përcaktuar në bazë të procedurave dhe dokumenteve standarde të përmendura në nenin 18(2) të Marrëveshjes Kuadër përkatëse, pa cenuar dispozitat e nenit 8(2);

c) nëse përfituesi i IPA II që është Autoriteti Kontraktues, nuk i plotëson kërkesat për zbatimin e detyrave të besuara të buxhetit;

d) nëse përfituesit e IPA II nuk i përmbushin bashkërisht funksionet dhe përgjegjësitë e përmendura në nenin 2 (1) dhe kur është e mundur edhe menaxhimin e tërthortë sipas nenit 7(3);

e) Nëse ndonjë përfitues i IPA II vendos të pezullojë ose ndërpresë procesin e aderimit në BE;

f) Nëse ndonjë përfitues i IPA II shkel një detyrim në lidhje me respektimin e të drejtave të njeriut, parimet demokratike dhe sundimin e ligjit, si dhe në raste të rënda të korrupsionit ose nëse përfituesi IPA II është fajtor për sjellje të rëndë profesionale të provuar me ndonjë mënyrë të justifikuar. Shkelje e rëndë profesionale nënkupton një nga sa më poshtë:

- shkelje e ligjeve ose rregulloreve në fuqi ose e standardeve etike të profesionit të cilit i përket një person ose subjekt; ose

- çdo sjellje e gabuar e një personi ose subjekti që ka ndikim në kredibilitetin e tij profesional, kur sjellja e tillë nënkupton qëllimin e gabuar ose neglizhencën e rëndë.

g) Në rastet e forcave madhore, siç përcaktohet më poshtë. “Forcë madhore” do të thotë çdo situatë e paparashikueshme dhe e jashtëzakonshme ose ngjarje përtej kontrollit të palëve, e cila pengon secilën prej tyre në përmbushjen e ndonjë prej detyrimeve të tyre, gjë që nuk i atribuohet gabimit ose neglizhencës nga ana e tyre (ose pjesës së kontraktuesve të tyre, agjentëve ose të punësuarve) dhe vërteton pakapërcyeshmërinë e situatës, pavarësisht se janë bërë përpjekjet e duhura. Defektet në pajisje ose materiale, ose vonesat e tyre të mundshme, mosmarrëveshjet e punës, grevat ose vështirësitë financiare nuk mund të përdoren si forcë madhore. Një palë nuk duhet të konsiderohet si shkelëse e detyrimeve të saj, nëse është penguar nga përmbushja e tyre për shkak të një force madhore për të cilën pala tjetër është informuar siç duhet. Një palë që përballlet me një forcë madhore duhet ta informojë palën tjetër pa vonesë, duke deklaruar natyrën, kohëzgjatjen e mundshme dhe efektet e parashikueshme të problemit, dhe të marrë çdo masë për të minimizuar dëmet e mundshme.

Asnjëra prej palëve nuk do të konsiderohet përgjegjëse për shkelje të detyrimeve të veta sipas kësaj Marrëveshje Financimi, nëse është penguar nga përmbushja e tyre nga forca madhore, me kusht që ajo palë të marrë masa për të minimizuar dëmtimet e mundshme.

2. Komisioni mund ta pezullojë këtë Marrëveshje Financimi pa njoftim paraprak.

3. Komisioni mund të marrë masat e duhura parandaluese para se të bëhet pezullimi.

4. Kur pezullimi është njoftuar, duhet të tregohen pasojat për prokurimet dhe kontratat e granteve dhe marrëveshjeve të kontributit që janë në vazhdim dhe për këto kontrata, duhet të tregohet marrëveshjet e kontributit që duhen nënshkruar.

5. Pezullimi i kësaj Marrëveshje Financimi nuk e cenon ndërprerjen e kësaj Marrëveshje Financimi nga Komisioni, në përputhje me nenin 17.

6. Palët do të rifillojnë zbatimin e Marrëveshjes së Financimit sapo kushtet ta lejojnë, me miratimin paraprak me shkrim të Komisionit. Kjo nuk cenon asnjë amendim të kësaj Marrëveshje Financimi që mund të jetë i nevojshme për të përshtatur Programin e Veprimit me kushtet e reja zbatuese, duke përfshirë, nëse është e mundur, zgjatjen e periudhës së zbatimit ose përfundimin e kësaj Marrëveshje Financimi në përputhje me nenin 17.

Neni 17

Përfundimi i kësaj Marrëveshje Financimi

1. Nëse çështjet të cilat çuan në pezullimin e Marrëveshjes së Financimit nuk janë zgjidhur brenda një periudhe maksimale 180-ditore, secila palë mund ta përfundojë Marrëveshjen e Financimit me njoftim 30 ditë para.

2. Kur ndërprerja është njoftuar, duhet të tregohen pasoja e prokurimeve dhe kontratave të granteve në vazhdim dhe kontratat ose grantet e tilla që duhen nënshkruar.

3. Përfundimi i kësaj Marrëveshjeje Financimi nuk do të përjashtojë mundësinë e Komisionit që të kryejë korrigjime financiare në përputhje me nenet 43 dhe 44 të Marrëveshjes Kuadër.

Neni 18

Rregullimet për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve

1. Çdo mosmarrëveshje në lidhje me Marrëveshjen e Financimit që nuk mund të zgjidhet brenda një periudhe gjashtëmujore nga konsultimet midis palëve, të parashikuara në nenin 14, mund të zgjidhet nga arbitrazhi me kërkesën e njëres prej palëve.

2. Secila palë do të caktojë një arbitër brenda 30 ditëve nga data e kërkesës për arbitrazh. Nëse kjo nuk arrihet, secila palë mund t'i kërkojë Sekretarit të Përgjithshëm të Gjykatës së Përhershme të Arbitrazhit (Hagë) të caktojë një arbitër të dytë. Të dy arbitrat, nga ana e tyre, caktojnë një arbitër të tretë brenda 30 ditëve. Nëse kjo nuk arrihet, secila palë mund t'i kërkojë Sekretarit të Përgjithshëm të Gjykatës së Përhershme të Arbitrazhit të caktojë arbitrin e tretë.

3. Përveç kur arbitrat vendosin ndryshe, do të zbatohen procedurat e parashikuara në Gjykatën e Përhershme të Arbitrazhit, rregullat opsionale për

Arbitrazhin që përfshijnë organizatat ndërkombëtare dhe shtetet. Vendimet e arbitrave merren me shumicë brenda një periudhe tremujore.

4. Secila palë do të jetë e detyruar të marrë masat e nevojshme për zbatimin e vendimit të arbitrave.

SHTOJCA III A MODELI I RAPORTIMIT VJETOR

Periudha e mbuluar nga raporti:
1.1.20XX–31.12.20XX

Raport i lëshuar më XX.XX.20XX

Raport vjetor mbi zbatimin e asistencës IPA II nën menaxhim e drejtpërdrejtë dhe të tërthortë nga [vendi] të paraqitur nga Koordinatori Kombëtar i IPA-së

I. Përmbledhje ekzekutive

1. Referencë e objektivave të Dokumenteve Strategjike të Vendi dhe një pasqyrë e shkurtër e sfidave të sektorëve

2. Përfshirja në programim

3. Marrëdhëniet me Komisionin Evropian.

4. Problemet që hasen në përmbushjen e kushteve të nevojshme për zbatimin dhe në sigurimin e qëndrueshmërisë, në lidhje me masat e marra/të planifikuara, rekomandimet për veprime të mëtejshme.

5. Çështje të rëndësishme që rrjedhin nga pjesëmarrja e përfutjesit të IPA II në komitetin monitorues të IPA-së dhe në komisionet sektoriale të monitorimit (duke përfshirë Komitetin e Përbashkët të Monitorimit për BNK-në), nëse ka.

6. Përfshirja në veprimet shumëvendëshe dhe çdo çështje që ka lidhje me to.

7. Aktivitete monitorimi dhe vlerësimi, mësimet kryesore që janë nxjerrë dhe ndjekja e rekomandimeve.

8. Aktivitetet mbi komunikimin dhe vizibilitetin.

9. Koordinimi i donatorëve

Në rastet e menaxhimit të tërthortë, përmbledhja ekzekutive duhet të përmbajë, gjithashtu:

10. Zbatimin gjithëpërfshirës të asistencës së IPA-së nën menaxhim e tërthortë (maksimumi një faqe).

11. Problemet kryesore horizontale të hasura në zbatimin e asistencës së IPA-së dhe masat

përkatese të marra/planifikuara (maksimumi gjysmë faqe).

12. Rekomandimet për veprime të mëtejshme (maksimumi gjysmë faqe).

13. Auditimet – gjetjet kryesore, rekomandimet dhe veprimet korrigjuese të ndërmarra.

II. Informacion sipas sektorëve

Titulli i sektorit⁹³: [Transport]

Pjesa përshkruar: përmbledhje mbi sektorin, duke përfshirë informacionin e mëposhtëm:

1. Përfshirja në programim;

2. Përmbledhje e rezultateve të arritura drejt një qasjeje të sektorit me të drejta të plota (d.m.th. objektivat e arritur sipas treguesve të sektorit në dokumentin e planifikimit të sektorit);

3. Koordinimi me instrumente të tjera dhe/ose donatorë/IFI-të brenda sektorit;

4. Ndikimi i veprimeve të IPA II brenda sektorit mbi zhvillimin e kapaciteteve përkatese kombëtare administrative në atë sektor, në planifikimin strategjik dhe buxhetimin.

Nën menaxhim e tërthortë duhet të përfshihet dhe informacioni i mëposhtëm:

5. Struktura/t operuese dhe ndryshimet që kanë lidhje me to, nëse ka: [Ministria e Transportit];

6. Informacion mbi zbatimin e programeve në atë sektor;

7. Arritjet kryesore në atë sektor;

8. Çdo problem i rëndësishëm që haset gjatë zbatimit të detyrave të besuara, p.sh. vonesat në kontraktim dhe masat e marra/planifikuara në vijim;

9. Rekomandime për veprime të mëtejshme;

10. Aktivitetet monitoruese dhe vlerësuese të kryera, auditimet – gjetjet kryesore dhe mësimet e nxjerra, rekomandimet, ndjekja dhe veprimet korrigjuese të ndërmarra.

Titulli i sektorit: Bashkëpunimi ndërkufitar⁹⁴

1. Përfshirja në programim, sipas rastit.

2. Progresi i bërë në zbatimin e Programit Ndërkufitar dhe në veçanti në arritjen e objektivave specifike, sipas prioriteteve tematike (duke përfshirë edhe elemente sasiore dhe cilësore që tregojnë progres në lidhje me objektivat).

⁹³ Sipas sektorëve në dokumentet strategjike indikativë.

⁹⁴ Për bashkëpunimin ndërkufitar kërkohet raportim specifik.

3. Një përmbledhje e problemeve të hasura në zbatimin e programit të BNK-së dhe çdo veprim korrigjues i ndërmarrë, si dhe rekomandime për veprime të mëtejshme korrigjuese.

4. Monitorimi, duke përfshirë edhe marrëveshjet për mbledhjen e të dhënave dhe kur është e zbatueshme dhe aktivitete vlerësimi.

5. Aktivitetet mbi komunikimin dhe vizibilitetin.

6. Koordinimi me vendin partner.

Nën menaxhim të tërthortë duhet të përfshihet edhe informacioni i mëposhtëm:

1. Struktura operuese ekzistuese dhe ndryshimet që kanë lidhje me të, nëse ka.

2. Çdo problem i rëndësishëm që haset në zbatimin e detyrave të besuara, p.sh. vonesat në kontraktim dhe masat pasuese të ndërmarra/planifikuara.

3. Rekomandime për veprime të mëtejshme

4. Auditimet e kryera – gjetjet kryesore dhe rekomandimet, si dhe masat korrigjuese të ndërmarra.

II a. Treguesit e performancës në sektorin [*p.sh. transporti*] që mbulon menaxhimin e drejtpërdrejtë dhe të tërthortë:

Treguesit⁹⁵ për program

Marrëveshja e Financimit /Referenca e Programit ⁹⁷	Treguesi për sektor [<i>Transporti</i>]	Burimi	Baza	Komponentët kryesorë (2017)	Objektivi (2020)	Vlera (2014 ⁹⁶)
<i>2014 Programi i vendit</i>	<i>Reduktimi i kohës mesatare të udhëtimit për udhëtarët ndërmjet qendrave kryesore urbane nga lloji i transportit</i>					
<i>2014-20xx Programi shumëvjeçar</i>	<i>Kosto të reduktuara transporti për njësi produkti</i>					

⁹⁵ Këto duhet të jenë kryesisht rezultati, si dhe treguesit përkatës të zgjedhur të produktit

⁹⁶ Numri i kolonave duhet të përshtatet për të gjitha vitet, nga viti 2014 deri në vitin e periudhës së raportimit. Vlerat duhet të jenë kumulative.

⁹⁷ Ai duhet të jetë në përputhje me mënyrën e programimit (vjetore, shumëvjeçare me ose pa detyra të ndara), si dhe me raportin e NAO-s.

II b. Përmbledhje në nivel veprimi për sektorin [*p.sh. transportin*]

Marrëveshja e Financimit/Referenca e Programit	Projekti	Situata/Progresi për projekte të veçanta (p.sh. Termat e Referencës në përgatitjen për shpalljen e tenderit, kontraktimin, zbatimin, përfundimin)	Arritjet kryesore dhe vlerësimi i tyre	Probleme kryesore të hasura në zbatimin e detyrave të besuara dhe masat e marra/të planifikuara për kapërcimin e tyre	Zhvillimet që ndikojnë në zbatimin në të ardhmen	Rekomandime për veprime të mëtejshme korrigjuese
[2014 Programi i vendit]	Elektrifikimi i linjës bekurudhore nga xxx në kufi me xxx	P.sh., Kontratë Shërbimi për përgatitjen e Termave të Referencës për punimet që kontrata është nënshkruar dhe po zbatohet, tender për kontratën e punimeve që do të fillojnë tremujorin e dytë të vitit 2015		P.sh., Kontrata e Shërbimit për përgatitjen e Termave të Referencës për punime që kontrata është vonuar, megjë procedura e negocimit dështoi dhe duhet të ri shpallet	P.sh., ndryshimi i ligjit të vendit, si dhe qasja me dhe zbatimin i paketës së katërt të bekurudhave	

Nën menaxhim e tërthortë duhet të sigurohen dhe Shtojcat e mëposhtme:

Shtojca 1

Përmbledhje mbi funksionimin e sistemeve të kontrollit dhe menaxhimit (duke përfshirë ndryshimet në strukturën institucionale) (maksimumi një faqe).

Aktivitetet mbi transparencën, vizibilitetin, informacionin dhe komunikimin, në përputhje me MK (maksimumi një faqe)

Shtojca 2

Histori suksesi (Shënim. ky seksion mund të përdoret për raportin vjetor të asistencës financiare, i cili përgatitet nga Komisioni Evropian).

Shtojca 3

Plani vjetor i prokurimit

Shtojca e mëposhtme duhet të sigurohet si për menaxhimin e drejtpërdrejtë, ashtu dhe për atë të tërthortë:

Shtojca 4

Udhërrëfyesi i qasjes sektoriale – arritjet (duke theksuar nëse objektivat e planifikuara janë përmbushur ose jo).

SHTOJCA III

RAPORTI VJETOR I ZBATIMIT - MARRËVESHJA E FINANCIMIT IPA II BNK

Versioni janar 2018

MODEL

Raporti Vjetor i Zbatimit: <Viti>

Bashkëpunimi Ndërkufitar ndërmjet përfituesve të vendeve IPA II (neni 80 i Marrëveshjes Kuadër)

Tabela e Përmbajtjes

Fjalori i akronimeve

1. Identifikimi

2. Pasqyrë e zbatimit të programit ndërkufitar

2.1 Analiza e progresit dhe arritjeve

2.2 Progresi i bërë në zbatimin e programit ndërkufitar

2.2.1 Analiza sasiore

2.2.2 Analiza cilësore

2.3 Informacion i detajuar mbi ekzekutimin financiar të programit ndërkufitar

2.4 Informacion mbi hapat e ndërmarrë nga struktura operuese dhe/ose nga komiteti përbashkët i monitorimit për të siguruar cilësinë dhe efektivitetin e zbatimit

2.4.1 Monitorimi dhe vlerësimi

2.4.2 Problemet e hasura dhe veprimet korrigjuese

2.5 Vizibiliteti dhe publiciteti

2.6 Përdorimi i asistencës teknike

2.7 Ndryshimet në kontekstin e zbatimit të programit ndërkufitar

2.8 Ndërveprimet me sektorët e tjerë, politikatat apo instrumentet

2.9 Historitë e suksesit

Fjalori i akronimeve

<...>

1. Identifikimi

PROGRAMI I BASHKËPUNIMIT NDËRKUFITAR	Titulli i Programit: Programi i Bashkëpunimit Ndërkufitar <vendi A> – <vendi B>
	<Përfitimet/alokimet për vitin 20XX-20XX: <shuma, duke përfshirë Kontratën e Shërbimit të Asistencës Teknike (K.SH.A.T.) >
RAPORTI VJETOR MBI ZBATIMIN	Viti i Raportimit <nga 1 janari 20XX deri më 31 dhjetor 20XX >
	Përgatitur nga: <struktura operuese, vendi X> < struktura operuese, vendi Y>
	Data e shqyrtimit të raportit vjetor nga Komiteti i Përbashkët Monitorues: <data dhe lloji i procedurës së miratimit, p.sh. mbledhje apo me shkrim>
	Zona e lejueshme e Programit: <.....>

Baza ligjore: Neni 80 i Marrëveshjes Kuadër IPA II

SHTOJCA III
RAPORTI VJETOR I ZBATIMIT - MARRËVESHJA E FINANCIMIT IPA II BNK
Versioni janar 2018

2. Përmbledhje e zbatimit të programit të bashkëpunimit ndërkufitar

2.1 Arritjet dhe analiza e progresit

<Përmbledhje e zbatimit të programit gjatë periudhës së mbuluar, të tilla si:

1. Progresi me thirrjet për propozime:

- Numri i thirrjeve të planifikuara për t'u shpallur deri në fund të periudhës së programimit dhe kalendari i tyre;
- Situata e thirrjeve për propozime (numri i thirrjeve për propozime të hapura dhe në cilën datë, numri i thirrjeve për propozime të mbyllura dhe në cilën datë, kohëzgjatja e procesit të vlerësimit - kohëzgjatja totale dhe për secilin hap etj.);
- Analiza e procesit të vlerësimit (numri i aplikimeve të marra sipas llojit të përfituesit dhe vendit, numri i aplikimeve të refuzuara në secilën fazë të procesit të vlerësimit, arsyet më të zakonshme të refuzimit, lista e aplikimeve të refuzuara (shihni modelin e tabelës më poshtë);
- Lista e kontratave të nënshkruara (shihni modelin e tabelës më poshtë)
- Eventet e organizuara për ngritjen e kapaciteteve për aplikantët e ardhshëm dhe për përfituesit e granteve (numri i eventeve, numri i pjesëmarrësve sipas llojit të eventit për secilin vend, numri i kërkesave për informacion nga përfituesit e granteve të adresuara etj).
- Numri i takimeve të mbajtura dhe rezultateve të stafit të sekretariatit të përbashkët teknik dhe strukturave operuese; numri i takimeve të komitetit të përbashkët të monitorimit dhe rezultatet; numri i takimeve të strukturave operuese dhe rezultatet.>.

2. Progresi me projektet strategjike;

<N.q.s. është e zbatueshme, duke përfshirë gjithashtu informacion mbi rishikimin e programit 2014-2020 ose mbi programimin e 2021- 2027.>

<Modeli i tabelës për kontratat BNK të nënshkruara dhe në zbatim gjatë periudhës raportuese:

Tabela nr. : XX> Lista e aplikimeve ndërkufitare të marra – të miratuara/ të refuzuara

<i>Numri i thirrjes për propozime</i>	<i>Prioriteti tematik</i>	<i>Titulli</i>	<i>Emri, lloji dhe vendi i origjinës i koordinatorit dhe partnerëve të përfshirë</i>	<i>Shuma e kërkuar e grantit të BE-së</i>	<i>Kontrolli administrativ (PO/JO)</i>	<i>Vlerësimi teknik (PO/JO)</i>	<i>E miratuar (PO/JO)</i>	<i>Arsyet e refuzimit</i>

Tabela nr. : XX> Lista e kontratave të nënshkruara ndërkufitare dhe nën zbatim

Prioriteti tematik: <...>						
<i>Titulli dhe numri i kontratave</i>	<i>Emri, lloji dhe vendi i origjinës së koordinatorit dhe partnerëve të përfshirë</i>	<i>Informacion i shkurtër i projektit</i>	<i>Data e fillimit dhe mbarimit</i>	<i>Kostoja totale e lejueshme dhe vlera e grantit të BE-së</i>	<i>Arritjet kryesore deri më sot</i>	<i>Komente ></i>

2.2 Progresi i realizuar gjatë zbatimit të programit të bashkëpunimit ndërkufitar

<Prezantim shumë i shkurtër i prioritetëve tematike dhe objektivave specifike të Programit BNK, së bashku me një përmbledhje të progresit të bërë në zbatimin e programit të bashkëpunimit ndërkufitar dhe në veçanti të arritjeve lidhur me objektivat specifike për çdo prioritet tematik (si edhe për prioritetin e AT-së), duke përfshirë elemente cilësore dhe sasiore, të cilat do të tregojnë progresin e realizuar lidhur me objektivat>.

2.2.1 Analiza sasiore

<Informacion mbi progresin e realizuar gjatë zbatimit të programit, duke pasqyruar dhe të dhëna sasiore, kur është e mundur, si dhe duke përdorur objektivat dhe indikatorët e përfshirë në program dhe në projekte.

Analiza e arritjeve të matura nga produktet, rezultatet dhe ndikimi, si dhe treguesit fizikë dhe financiarë. Treguesit do të ndahen sipas gjinisë, kur është e mundur.

Nëse shifrat (të dhënat) nuk janë ende të disponueshme, duhet siguruar informacion se kur do të jenë të disponueshme dhe kur do të përfshihen në raportin vjetor të zbatimit. Përveç kësaj, informacioni mund të paraqitet grafikisht.

<Modeli i tabelës së indikatorëve (rezultate, produkte dhe ndikimi), me një shembull për secilin prioritet të programit, objektivi specifik dhe rezultati:

Tabela nr.: XX Të dhënat e grumbulluara në nivel programi, bazuar në informacionin e mbledhur prej projekteve

Prioriteti tematik <...> Objektivi specifik <...> Rezultati <...>											
Emri dhe tipi ⁹⁸	Përkufizimi	Baza		Arritjet				Synimi		Burimi i të dhënave	Mbledhja e të dhënave dhe shpeshtësia
		Vlera	Viti	Vlera	Viti	Vlera	Viti	Vlera	Viti		
% e studentëve të punësuar	% e të rinjve/rejave që kanë mbaruar arsimin e nivelit të dytë dhe punësohen brenda një viti pas përfundimit të shkollimit	50%	2017	60%	2019	65%	2021	70%	2023	Shërbimi i statistikave të punësimit publik	Përfituesit e granteve Raport tremujor

Analiza cilësore

<Analizë cilësore e progresit (përparimet konceptuale dhe përsosja e ndërhyrjeve) të realizuar gjatë zbatimit të programit të bashkëpunimit ndërkufitar, duke përfshirë analizën e ndikimit të programit në zonën e tij, me një diferencim të qëllimit gjeografik (shpërndarja harmonike/përqendrimi) dhe diferencim të zonave (rurale/urbane).

Shpjegoni sesi programi ka kontribuar ose do të kontribuojë në përmirësimin e marrëdhënies ndërkufitare, si dhe se si mund ta matim apo demonstrojmë atë.

Shpjegoni sesi strukturat operuese dhe strukturat e ndërmjetme të ngritura gjurmojnë këto elemente të përmirësimit që ndodhin gjatë zbatimit të programit, për shembull, për ngritjen dhe funksionalitetin e sistemit të mbledhjes së të dhënave (për qëllime statistikore dhe administrative).

Për analiza cilësore, strukturat e programit duhet të bëjnë përpjekje për të siguruar informacion mbi pikëpamjet, mendimet ose vëzhgimet e publikut. Këto të dhëna mblidhen kryesisht nga vlerësimet, vizitat studimore, intervistat, takimet, grupet e fokusuar, anketave etj. Në përfundim, shtjelloni se si çështjet e ndërlidhura (veçanërisht ato që janë të rëndësishme për politikën e kohezionit: mundësi të barabarta, zhvillim të qëndrueshëm dhe luftë kundër diskriminimit) zhvillohen gjatë hartimit të thirrjeve për propozime dhe zbatimit të kontratave të granteve.>

Informacione të hollësishme rreth ekzekutimit financiar të programit të bashkëpunimit ndërkufitar

– Informacion i detajuar mbi kontraktimin dhe nën menaxhimin e tërthortë, disbursimin e alokimeve vjetore për secilin prioritet tematik dhe tip grant kontrate, duke përfshirë dhe partnerët e projekteve (bashkëpërfituesit)

– Analiza e faktorëve të mëposhtëm:

- Statusi financiar

- Informacion mbi bashkëfinancimin

- Faktorët që kanë penguar dhe / ose vonuar zbatimin financiar

- Faktorët që kanë pasur ndikim pozitiv në zbatimin financiar

Tabelë model mbi ekzekutimin financiar të kontratave të BNK-së gjatë zbatimit të periudhës raportuese:

<Tabela nr. XX>

Prioriteti tematik: <...>						
Numri i kontratës	Emri, tipi dhe vendi i origjinës i koordinatorëve dhe partnerëve	Dita e fillimit/mbarimit	Vlera e parashikuar e kostove të lejuara dhe vlera e grantit të BE-së	Vlera e akumuluar e pagesave	Përqindja e pagesave të ekzekutuara ⁹⁹	Komente

⁹⁸ Çdo indikator duhet të identifikohet si tregues ndikimi, rezultati ose produkti

⁹⁹ (Vlerë kumulative e pagesave/vlera e grantit të BE-së) x 100

2.4 Informacion mbi hapat e ndërmarrë nga strukturat operuese dhe/ose Komiteti i Përbashkët Monitorues për të siguruar cilësinë dhe efektivitetin e zbatimit:

2.4.1 Monitorimi dhe vlerësimi

<Masat monitoruese të ndërmarra nga struktura operuese ose nga Komiteti i Përbashkët i Monitorimit, duke përfshirë marrëveshjet e mbledhjes së të dhënave, rishikimet e raporteve të grant kontratave, gjetjet dhe zbatimin e rekomandimeve të vizitave monitoruese.

Në programet të cilat kanë menaxhim të tërthortë, përgatitja, ekzekutimi, gjetjet, rekomandimet dhe zbatimi i rekomandimeve të ndërmarra nga struktura operuese ku ndodhet Autoriteti kontraktues (neni 57 MK). Në programet e zbatuara nën menaxhim të tërthortë, rekomandimet dhe zbatimi i rekomandimeve të ndërmarra prej Komisionit.>

2.4.2 Problemet e hasura dhe veprimet korrigjuese

<Përmbledhje e problemeve të rëndësishme të hasura gjatë zbatimit të programit, si dhe i masave rregulluese të ndërmarra.

Rekomandimet për veprime (të tjera) rregulluese.>

2.5 Vizibiliteti dhe promovimi

<Masat e ndërmarra për të garantuar vizibilitetin dhe publicitetin e programit (plani i vizibilitetit, shihni nenin 78 të MK-së), duke përfshirë materiale promovuese, reklama në masmedia, shembuj nga praktikantët më të mira që theksojnë aktivitetet më të rëndësishme të seminareve, konferencave, tryezave të përbashkëta, forume, ditës së Bashkëpunimit Evropian dhe panireve të projekteve, mbajtjes së një baze të dhënash me aplikantët e ardhshëm, faqes së internetit të programit etj.>

2.6 Shfrytëzimi i Asistencës Teknike

<Sqarime të detajuara mbi përdorimin e fondeve të asistencës teknike dhe çdo problemi serioz të hasur gjatë zbatimit të buxhetit të AT-së. Si përfundim, një analizë e rezultateve dhe indikatorëve të ndikimit të kësaj kontrate të asistencës teknike duhet të prezantohet në të njëjtën mënyrë si seksioni 2.2.1 më lart.>

2.7 Ndryshimet në kuadër të zbatimit të programit ndërkufitar (nëse ka)

<Nëse është e zbatueshme, përshkrimi i çdo elementi, i cili edhe pse nuk rrjedh drejtpërdrejt nga

asistenca e programit, ka ndikim të drejtpërdrejtë në zbatimin e tij (p.sh. ndryshimet legjislative, ndryshimet e rëndësishme në socio-ekonomi etj.).>

2.8 Sinergjia me politikat ose instrumentet e tjera të sektorit

<Një përmbledhje e koordinimit dhe koherencës aktuale të programit me shtetet e tjera anëtare të BE-së dhe me programet ose iniciativat kombëtare. Koordinim dhe koherenca e programit me politikat e Komunitetit. Komplementariteti me instrumentet e tjera financiare të asistencës ndërkombëtare.>

2.9 Histori suksesi

<Shpjegoni në lidhje me rezultatet e arritura me një ose mundësisht dy shembuj të grant kontratave, periudha e zbatimit të të cilave ka mbaruar gjatë periudhës raportuese dhe e cila mund të konsiderohet si histori suksesi:

Dimensioni real i BNK-së (ju lutem tregoni se cili përkufizim i BNK-së është përdorur për të vlerësuar projektpropozimet, siç tregohet në udhëzimet përkatëse për aplikuesit: a) “Zbatimi i përbashkët i aktiviteteve nga partnerët që rezultojnë në intensifikimin e lidhjeve ndërkufitare dhe partneriteteve të qëndrueshme ndërkufitare dhe heqjen e pengesave ndërkufitare për zhvillimin e qëndrueshëm socio-ekonomik “ose b) “ zbatimin e përbashkët të aktiviteteve nga partnerët që rezultojnë në intensifikimin e lidhjeve ndërkufitare dhe partneriteteve të qëndrueshme ndërkufitare ose heqjen e pengesave ndërkufitare për zhvillimin e qëndrueshëm të ekonomisë socio-ekonomike).

Ndikimi real i BNK-së: fqinjësi më e mirë dhe përfitim për njerëzit nga të dyja anët në një mënyrë që një “projekt kombëtar” nuk do të kishte arritur.

Inovacioni: sipas fushës, partnerëve të përfshirë dhe aktiviteteve e metodave të zbatuara.

Efikasiteti: rezultatet e arritura në kohë dhe në përputhje me buxhetin e planifikuar.

Përhapja e duhur: vizibiliteti, replikueshmëria, shumëfishimi dhe efekti i shpërndarjes.

Perspektiva të mira të qëndrueshmërisë: përfitimet e mundshme pas kohëzgjatjes së projektit dhe partneritet afatgjatë. >

<Historitë mund të kenë strukturën e mëposhtme:

Fjali e gjetur që përmbledh suksesin e projektit
Titulli i projektit
Prioriteti tematik
Vendndodhja: Bashkitë sipas vendit
Tipi i partnerëve të projektit
Vlera e buxhetit (duke përfshirë grantin e BE-së)
Problematikat
Objektivat e arritur (duke përfshirë deklaratat e partnerëve)
Rezultatet kryesore
Aktivitetet kryesore
Afatet kohore
Faqe interneti
Detajet e kontakteve të partnerëve BNK

[illegible]

SHTOJCA IV(b)
RAPORTIMI VJETOR FINANCIAR – KONTRIBUTI I BE PËR PROGRAMIN
Raporti Financiar i vendit përfitues IPA II (*)

[illegible]

Page | 87

SHTOJCA IV (c)
RAPORTI VJETOR I FINANCIMIT - KONTRIBUTI I THJESHTUAR I KONSOLIDUAR I BE-së

Raporti Financiar i vendit përfitues IPA II (*)

Referenca e Programit	Numri i kontratës së Marrëveshjes së Financimit	Buxheti i kontributit të BE-së për Programin	Aktivitetet e kontratave lokale					
			Totali i shumës së kontraktuar	Shuma totale të fondeve të papërdorura në mbyllje	Totali i fondeve të disbursuara	Shuma e kostove të njohura	Shuma e parafinancimit	Totali
1	2	3	4	5	6	7	8	9
NP2010	2010/123-456							

(*) 15 Janar

ANNEX IV (d)
PARASHIKIMI I PAGESAVE

Referenca e Programit	Parashikimi i disbursimeve të planifikuara (Shtoni vite sipas nevojës)																
	Parashikimi i disbursimeve mujore (12 muaj për parafinancimin/14 muaj për pagesat e mëvonshme)														Totali Viti 1	Viti 2	Viti 3
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14			
NP2010															0		
CBC AA/BB 2010															0		

SHTOJCA V E KËSAJ MARRËVESHJE
FINANCIMI
SPECIFIKIME MINIMALE TË SISTEMIT
TË KONTABILITETIT ME BAZË
AKRUALE/SHTIMI

Sistemi i kontabilitetit të përfituesit të IPA II duhet të plotësojë kërkesat e mëposhtme:

1. Të reflektojë strukturën organizative të caktuar për sistemet e kontrollit të brendshëm të përshtatur për kryerjen e detyrave. Në mënyrë të veçantë, para se të autorizohet një veprim, duhet të verifikohen të gjitha aspektet (si operative dhe financiare) e veprimit nga anëtarët e tjerë të stafit, përveç atij që e ka nisur veprimin. Personi që merret me verifikimin nuk mund të jetë në varësi të atij që e ka nisur transaksionin.

2. Të përfshijë një gjurmë auditimi për të gjitha transaksionet dhe ndryshimet.

3. Të ketë siguri të mjaftueshme fizike dhe elektronike, duke përfshirë sistemet e rikuperimit dhe të ruajtjes së një kopje rezervë/mbështetjes.

4. Sistemi i kontabilitetit duhet të përmbajë të paktën informacionin e mëposhtëm për kontratat lokale që menaxhohen nën secilin program:

- a) Referencën e Kontratës;
 - b) Vlerën e kontratës, duke përfshirë çdo ndryshim;
 - c) Datat e nënshkrimit të kontratës (nga të dyja palët);
 - d) Datën e fillimit të zbatimit të kontratës;
- Kjo është përveç datës së nënshkrimit të kontratës dhe mund të jetë e ndryshme nga ajo, si në rastet kur data e fillimit të punimeve të kontratës jepet pas nënshkrimit të kontratës nëpërmjet një Urdhri Administrativ.
- e) Datën e përfundimit të zbatimit të kontratës, duke përfshirë çdo ndryshim;

Kjo është data e fundit kur mund të ketë kosto të pranueshme. Kjo nuk përfshin asnjë periudhë garancie ose kohën e lejuar për përgatitjen e raportit nga kontraktuesi.

- f) Totali i paguar (me lekë në dorë) nga kontrata;
 - g) Parafinancimi i paguar sipas kontratës;
- Njohje e hollësishme dhe regjistrim në bilancin e kërkuar sipas kontratës së parafinancimit.

h) Kosto e njohur - e drejtpërdrejtë (sipas kontratës);

Njohje e hollësishme e kostos si një detyrim për shpenzimet e vitit. Disa pagesa do të mbulojnë në

mënyrë të drejtpërdrejtë shpenzimet e kryera. Nuk përfshihet ndonjë parafinancim. Këto mund të jenë pagesa përfundimtare, kur parafinancimi është hequr tashmë ose pagesa të ndërmjetme kur parafinancimi është hequr ose kur kontrata nuk përfshin sigurimin e parafinancimit.

i) Kosto e njohur – e tërthortë (sipas kontratës);

Njohje e hollësishme e kostos si një detyrim për shpenzimet e vitit. Disa fatura apo detyrime kostoje, të paraqitura nga një përfitues i grantit ose kontraktues, do të lidhen me kostot që mbulohen nga parafinancimi i paguar më herët gjatë periudhës së zbatimit të marrëveshjes ose kontratës së grantit. Në këto raste, pagesa e bërë do të jetë më e vogël sesa kostoja e raportuar. Ajo mund të jetë dhe zero, nëse e gjithë kostoja është e mbuluar me parafinancim (sigurisht do të jetë zero në qoftë se kostot e raportuara janë të pamjaftueshme për të thithur parafinancimin dhe lëshohet një urdhrë rivlerësimi për bilancin e papërdorur të parafinancimit). Në të gjitha këto raste, sistemi gjatë përcaktimit të shumës për t'u paguar, duhet të regjistrojë vlerën e plotë të kostos së pranueshme të raportuar si shpenzime për vitin dhe të reduktojë nga bilanci i parafinancimit koston e kompensuar nga parafinancimi.

j) Kthimi i fondeve të papërdorura për të ulur parafinancimin (sipas kontratës);

Njohja e reduktimit të fondeve të parafinancimit në bilanc pas kthimit të një parafinancimi të papërdorur.

k) Kthimi i fondeve të papërdorura për të ulur koston (sipas kontratës);

Kur një kthim fondesh bëhet kundrejt një kostoje të pranuar më parë – ndoshta pas një hetimi për mashtrim. Në raste të tilla, shpenzimet e regjistruara për vitin duhet të reduktohen në qoftë se kostoja është pranuar në të njëjtin vit si rikuperimi pasues; ose të ardhurat duhet të regjistrohen kur kostoja është pranuar, në një vit para tij të kthimit të fondeve.

l. Data e faturës së furnizuesit për çdo faturë, ose dokument tjetër i shoqëruar nga një raport financiar që paraqet shpenzimet e njohura;

m) Informacion mbi kontekstin e kthimit të fondeve të kostove të papranueshme dhe kthimeve të fondeve.

DEKRET**Nr. 13404, datë 24.12.2021****PËR SHPALLJE LIGJI**

Në mbështetje të nenit 84, pika 1 dhe nenit 93 të Kushtetutës,

DEKRETOJ:

Shpalljen e ligjit nr. 132/2021, “Për ratifikimin e marrëveshjes së financimit ndërmjet Republikës së Shqipërisë, përfaqësuar nga Këshilli i Ministrave, Malit të Zi, përfaqësuar nga Zyra e Integritetit Europian dhe Komisionit Europian për Programin e Veprimit të Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA II, Mali i Zi – Shqipëri 2014-2020, alokimet për vitin 2020”.

**PRESIDENT I REPUBLIKËS
SË SHQIPËRISË**
Ilir Meta

DEKRET**Nr. 13405, datë 29.12.2021****PËR DHËNIE TË SHTETËSISË
SHQIPTARE**

Në mbështetje të nenit 92, pika “c” dhe nenit 93 të Kushtetutës si dhe të neneve 8, 20 e 23, pika 1, të ligjit nr. 113/2020, “Për shtetësinë”, me propozimin e Ministrisë së Brendshme,

DEKRETOJ:**Neni 1**

U jepet shtetësia shqiptare, me kërkesë të tyre, personave të mëposhtëm:

1. Andrei Vornicu
2. Rahuma Mohamed Awidat Rahuma
3. Tahani Hemmal Rahuma
4. Doruntinë Naim Peposhi
5. Irfane Reshat Shehu (Haxhija)
6. Zeynep Gökçen Rahmi Sulku (Kaya)
7. Arta Ismet Letaj (Leniqi)
8. Leonard Milaim Peposhi
9. Hajdar Ragip Letaj
10. Leorat Milaim Peposhi

11. Dibran Feti Shala
12. Ylber Gazmend Roka
13. Shkëlzen Qani Fejzullahu
14. Ilaria Franco Paoli
15. Kreshnik Besim Koçinaj
16. Gent Genc Grezda
17. Muhamed Hamdi Sefa
18. Gresa Gazmend Roka
19. Aikaterini Theodoros Dalakoura
20. Leonard Xhevdet Sadiku (Nikqi)
21. Kosovare Nazmi Gashi
22. Lutfiye Hasan Tüzün (Hasircilar)
23. Fatlinda Fatmir Hasani
24. Drilon Nuri Gashi
25. Suzana Zeqi Arni
26. Njazi Ilaz (Iliaz) Morina
27. Hasan Axhi Aliaj
28. Mehmet Kadri Tohumcu
29. Enver Idriz Cakolli
30. Merve Ilhan Akinoğlu (Sayin)
31. Ferhat Turan Akinoğlu
32. Ekrem Osman Jashari
33. Ashraf Khalil Mohamed Taleb
34. Jalal Mamoun Arnaout
35. Darin Mamoun Arnaout
36. Bechr Mamoun Arnaout
37. Kreshnik Xhavit Spahiu
38. Arbnore Xhavit Spahiu

Neni 2

Ky dekret hyn në fuqi menjëherë.

**PRESIDENT I REPUBLIKËS
SË SHQIPËRISË**
Ilir Meta

VENDIM**Nr. 854, datë 30.12.2021****PËR MIRATIMIN E FORMATIT TË
VIZËS PULLË DHE TË VIZËS
ELEKTRONIKE**

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës dhe të pikës 3, të nenit 21, të ligjit nr. 79/2021, “Për të huajt”, me propozimin e ministrit për Evropën dhe Punët e Jashtme dhe të ministrit të Brendshëm, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

1. Miratimin e formatit të vizës pullë dhe të vizës elektronike, sipas anekseve që i bashkëlidhen këtij vendimi.

2. Vendimet e Këshillit të Ministrave nr. 493, datë 6.5.2009, “Për miratimin e formës, të përmbajtjes dhe elementeve të sigurisë së vizës pullë”, dhe nr. 655, datë 27.8.2020, “Për miratimin e formës, të përmbajtjes dhe elementeve të sigurisë së vizës elektronike”, shfuqizohen.

3. Ngarkohen Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme dhe Ministria e Brendshme për zbatimin e këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

KRYEMINISTËR
Edi Rama

Aneksi I

Përshkrimi dhe karakteristikat teknike të vizës pullë

Pulla vizë do të prodhohet sipas standardit ID-2, ICAO 9303, në konformitet me kriteret që përmbush viza Shengen. Karakteristikat teknike jepen si më poshtë:

I. Formatimi i pullës dhe pullës vizë

Pulla do të ketë dimensionet e përgjithshme 102x115 mm, ndërsa pulla-vizë vetë do të jetë 74x105 mm, siç përcaktohen nga standardi ID-2, ICAO 9303 (*shih modeli i vizës pullë*).

II. Modelimi i pullës vizë

Viza do të përmbajë (*shih modeli i vizës pullë*):

1. Elementin e sigurisë bazë, kinogramën, me dimensione 20x25 mm, i cili do të vendoset në pjesën e sipërme majtas.
2. Fushën ku është përcaktuar vendosja e fotos, me dimensione 30x30 mm, poshtë kinogramës.
3. Bandën me shtyp sigurie të titullit, ku do të shkruhet teksti “VIZË”, 47x10 mm.
4. Numrin serial me shtatë shifra, që do të vendoset në fushën sipër djathtas me dimensione 28x10mm.
5. Fushën e tekstit me sfond sigurie ku do të bëhet personalizimi me të dhëna të printuara me ngjyrë të zezë, me dimensione 75x42 mm.
6. Fushën ku do të printohet “Kodi i lexueshëm me makinë” (KLM), sipas standardit të ICAO, me dimensione 105x22 e që do të jetë në pjesën e poshtme të pullës vizë.
7. Kondravitat, së bashku me dimensione 14x105, të pajisura me të njëjtin numër serial si të vizës.

III. Letra

Pulla do të prodhohet me letër sigurie të veçantë për vizat, me adeziv të fuqishëm aq sa të shkatërrojë pullën tentativë për ta shpëputur atë nga pasaporta ku është ngjitur. Letra do të përmbajë fibra fluoreshente, të padukshme, dylojesh, dhe do të jetë pa ndriçim optik nën dritën e llampës UV. Letra do të jetë e ndjeshme ndaj reagentëve kimikë, acideve dhe alkaleve, si dhe të lejojë personalizimin cilësor me teknikë printimi me bojë (“ink-jet”) dhe manualisht.

IV. Shtyp

Teknikat e shtypit që do të përdoren për përgatitjen e pullave, do të jenë: shtyp ofset (“offset”), shtyp i thellë (“intaglio”) dhe shtyp letërpres (“letterpress”) për numratorët.

V. Elementet e sigurisë

Do të përdoren këto elemente sigurie:

- Sfond sigurie me motive gijosh (“Guilloche”) duke përfshirë dhe shtypin ylber.
- Shtyp UV i padukshëm në dritë normale, i dukshëm nën dritën UV: tekst dhe shqiponjë e stilizuar mbi hartën e Shqipërisë.
- Mikrotekst, i cili do të jetë i dallueshëm vetëm me lupë zmadhimi dhjetëherëshe. Mikroteksti do të formohet me shkrimet “Republika e Shqipërisë”, i alternuar me tekstin në anglisht “Republic of Albania”.

- Element OVI, bojë që ndryshon ngjyrë nga këndi i shikimit, në të cilën do të jetë i kompozuar për shtyp teksti “AL”.
- Imazhi latent (“latent image”), figuracion që shfaqet me ndryshim këndi, ku do të jetë simboli “RSH”.
- Numratori serial do të jetë në ngjyrë të zezë do të floureshojë në ngjyrë jeshile nën dritën e llampës UV. Numratori do të ketë shtatë shifra dhe do të fillojë me germa kapitale “AL”

VI. Tekstet dhe simbolet

Tekstet dhe simbolet që do të ketë të kompozuar pulla vizë, sipas modelimit të saj do të jenë:

- RSH,
- AL,
- Republika e Shqipërisë/Republic of Albania
- Stema e Republikës,
- Harta e Shqipërisë,
- Shqiponja e stilizuar.

VII. Kinegrama

Kinegrama do të përbëhet nga tre plane, të cilat shfaqin figura ose simbole, si dhe tekste të ndryshme në varësi të këndit të shikimit. Figurat, simbolet dhe tekstet do të jenë ato të përshkruara si më sipër (parag.IV), të cilat veç shfaqjes në kinegramë do të shfaqen në shtypin e vizës sipas pozicioneve të përcaktuara gjatë modelimit.

VIII. Teksti në pullën vizë

Në “fushën e titullit” (*shih modeli i vizës pullë*), me teknikat e shtypit si më sipër, shfaqet me germa kapitale teksti:

VIZË

Në “fushën e tekstit” (*shih modeli i vizës pullë*), shfaqen me germa kapitale rubrikat në tri gjuhë: shqip, anglisht dhe frëngjisht.

E VLEFISHME PËR

VALID FOR

VALABLE POUR

NGA

DERI

FROM

UNTIL

DU

AU

TIPI I VIZËS

NUMRI I HYRJEVE

AFATI I QËNDRIMIT

DITË

TYPE OF VISA

NUMBER OF ENTRIES

DURATION OF STAY

DAYS

TYPE DE VISA

NOMBRE D'ENTREES

DUREE DE SEJOUR

JOURS

LËSHUAR NË

ISSUED IN

DELIVERE A

MË

NUMRI I PASAPORTËS

ON

NUMBER OF PASSPORT

LE

NUMERO DE PASSEPORT

MBIEMËR/ EMËR

SURNAME, NAME

NOM, PRENOM

SHËNIME

REMARKS

REMARQUES

Aneksi 2

Përshkrimi dhe karakteristikat teknike të vizës elektronike

Forma dhe përmbajtja e vizës elektronike është si vijon:

I. Viza Elektronike do të jetë e printueshme në printer bardhë e zi, dokument format A4, PDF

II. Modeli i Vizës Elektronike

Viza elektronike do të përmbajë:

- Bandën e titullit, ku në krye në qendër vendoset Stema e Republikës së Shqipërisë, në rreshtin e dytë shkruhet teksti “ELECTRONIC VISA”/ “ REPUBLIC OF ALBANIA”/ “AL0000000e”, ku vendoset Nr. identifikues i Vizës në sistem
- Numri identifikues i vizës në sistem do të jetë me 8 karaktere dhe në fillim germat AL
- Fushën ku është përcaktuar vendosja e fotos (G1)
- Fushën ku printohen të dhënat e që ruhen në MRZ (G2)
- Fushën ku do të printohet “Kodi i lexueshëm me makinë” (MRZ)

III. Tekstet dhe simbolet

Tekstet dhe simbolet që do të ketë të kompozuar viza elektronike, sipas modelimit të saj do të jenë:

- Stema e Republikës,
- Republika e Shqipërisë/Republic of Albania
- AL
- Harta e Shqipërisë

IV. Teksti në vizën elektronike

1. Grupi i të dhënave G2, që përmban informacion mbi vizën, autoritetin lëshues, shtetasin e huaj posedues të vizës,
2. Dokumenti do të gjenerohet në format A4, PDF do të përmbajë dhe Kodin QR.
3. Kodi QR do të përdoret për të ruajtur të dhënat në format binar. Ky kod duhet të dëshifrohet nga lexuesi i pasaportave në PKK, nga telefoni celular etj.
4. Për konfigurimin e kodit QR, duhet të krijohet LDS (Logical Data Structure) duke përdorur MRZ (Zonën e lexueshme nga makina) të Vizës në DG1 (Fotografia në vizë) dhe foton në DG2 (Grupi i të dhënave në vizë).
5. LDS nënshkruhet dhe krijohet SOD (Document Security Object)
6. Më tej SOD dhe LDS duhet të ruhen në Kodin QR, i cili do të printohet në vizën elektronike në format PDF dhe nëse skanohet, qoftë dhe nga telefoni, pasqyron të gjitha të dhënat e Vizës.

7. Kodi QR, i cili do të printohet në vizën elektronike në format PDF, të përfshijë edhe të dhënat e pasaportës së aplikantit.
8. Dokumenti administrativ elektronik, përmban të dhënat e vulës elektronike të konvertuara vizualisht sipas formatit të mëposhtëm:

Paraqitja grafike e vulës së institucionit / (nëse është e aplikueshme)

Emri i institucionit lëshues
Data dhe ora e vulosjes - sipas vulës kohore - timestamp

Vlerën në hexadecimal / enkodim në string alfanumerik të hash të dokumentit apo vulës elektronike, të shfaqur në format të lexueshëm text apo në kod 1- apo dydimensional.

Shënim:

Ky dokument është gjeneruar dhe vulosur me anë të një procedure automatike nga një sistem elektronik (emri i institucionit përkatës).

9. Forma e vulës elektronike është drejtkëndore dhe përmasat e saj nuk duhet të kalojnë 40% të gjerësisë së dokumentit apo 30% të lartësisë së tij (shembull: për formatin A4 – 84mm horizontalisht dhe 89mm vertikalisht);
10. Vula elektronike vendoset në pjesën e fundit, të faqes së fundit të dokumentit.
11. Për qëllime të vërtetimit të vlefshmërisë së dokumentit me vulë elektronike të printuar në letër mjafton skanimi i QR code që të gjeneron adresën elektronike në të cilën dokumenti administrativ elektronik aksesohet përgjatë kohëzgjatjes së ciklit jetësor të tij, URL sipas specifikimeve të RFC 3986.

Electronic -VISA REPUBLIC OF ALBANIA
AL0000000e

FOTO	E VLEFSHME PER VAUD FOR VALABLE POUR			
	NGA FROM DU	DERI UNTIL AU		
	TIPI I VIZES TYPE OF VISA TYPE DE VISA	NUMRI I HYRJJEVE NUMBER OF ENTRIES NOMBRE D'ENTREES	AFATI I QENDRIMIT DURATION OF STAY DUREE DE SEJOUR	DITE DAYS JOURS
	LESHUAR NE ISSUED IN DELIVRE A			
	ME ON LE	NUMRI I PASAPORTES NUMBER OF PASSPORT NUMERO DE PASSEPORT		
	MBIEMER, EMER SURNAME, NAME NOM, PRENOM			
SHENIME REMARKS REMARQUES				

EvropendsPunat e Jashtme
Date:2020/05/13 12:54 51 +0200
5192842020051312544339012
Digitally signed by Ministry of Foreign
Affairs
Date:2020/05/13 12:54 51 +0200
5192842020051312544339012

Note: This document is generated and sealed by an automatic procedure in an electronic system (Ministry of Foreign Affairs)

[illegible]

Vulcaur elektronishti nga Ministria për
Empëri dhe Punët e Jashtme
Date 2020/06/30 10 43 45 +0200
1051572020063010433783012
Digitally signed by Ministry of Foreign
Affairs
Date 2020/06/30 10 43 45 +0200
1051572020063010433783012

Note: This document is generated and sealed by an automatic procedure in an electronic system (Ministry of Foreign Affairs)

VENDIM

Nr. 861, datë 29.12.2021

PËR TRANSFERIMIN NË FONDIN E PASURIVE TË PALUAJTSHME PËR MBËSHTETJEN E INVESTIMEVE STRATEGJIKE, TË PRONAVE TË PALUAJTSHME SHETËTËRORE, NË ZONËN KADASTRALE NR. 8514, BASHKIA DURRËS, PËR ZHVILLIMIN DHE REALIZIMIN E PROJEKTIT INVESTUES STRATEGJIK “MARINA DHE JAHTET E DURRËSIT (*DURRËS YACHTS & MARINA*)”, DHE PËR NDRYSHIMIN E PËRGJEGJËSISË SË ADMINISTRIMIT, NGA AUTORITETI PORTUAL DURRËS TE MINISTRIA E FINANCAVE DHE EKONOMISË

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës, të neneve 13 e 15, të ligjit nr. 8743, datë 22.2.2001, “Për pronat e paluajtshme të shtetit”, dhe të neneve 27 e 31, të ligjit nr. 55/2015, “Për investimet strategjike në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar, me propozimin e ministrit të Financave dhe Ekonomisë, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

1. Transferimin në fondin e pasurive të paluajtshme për mbështetjen e investimeve strategjike (FPPMIS), i cili administrohet nga ministria përgjegjëse për ekonominë, të pasurive të paluajtshme shtetërore në zonën kadastrale nr. 8514, Bashkia Durrës, me sipërfaqe totale 80.9 (tetëdhjetë pikë nëntë) ha, të përcaktuara në shtojcën 1 dhe në planvendosjen, që i bashkëlidhen këtij vendimi dhe janë pjesë përbërëse të tij.

2. Ndryshimin e përgjegjësisë së administrimit, nga Autoriteti Portual Durrës te Ministria e Financave dhe Ekonomisë, të pasurive të paluajtshme të përcaktuara në shtojcën 1 dhe në planvendosjen, që i bashkëlidhen këtij vendimi dhe janë pjesë përbërëse të tij.

3. Heqjen e pasurive të përmendura në pikën 1, të këtij vendimi, nga lista e inventarit të pasurive bashkëlidhur vendimit nr. 586, datë 10.9.2004, të Këshillit të Ministrave, “Për miratimin e listave të inventarit të pronave të paluajtshme shtetërore,

të cilat u kalojnë në përgjegjësi administrimi shoqërive anonime dhe ndërmarrjeve të sistemit të transportit detar dhe ajror”, të ndryshuar.

4. Vënia në dispozicion e pasurive të paluajtshme shtetërore, të përmendura në pikën 1, të këtij vendimi, bëhet sipas përcaktimeve të vendimit nr. 14/6, datë 2.12.2021, të Komitetit të Investimeve Strategjike, dhe pas nënshkrimit të marrëveshjes/kontratës së bashkëpunimit, ndërmjet entitetit përfaqësues të palës shqiptare të ngarkuar për këtë qëllim dhe shoqërisë “*Symphony Real Estate Development*” sh.p.k., në të cilën do të përcaktohet forma e pjesëmarrjes së shtetit në investim dhe mënyra e vënies në dispozicion të pronës shtetërore, sipas dispozitave ligjore në fuqi.

5. Përdorimi i pronës së paluajtshme shtetërore për projektin strategjik “Marina dhe jahtet e Durrësit (*Durrës Yachts & Marina*)” të realizohet sipas fazave të përcaktuara në vendimin nr. 14/6, datë 2.12.2021, të Komitetit të Investimeve Strategjike, i cili fillon me fazën e zhvillimit pilot.

6. Pronat, sipas përcaktimeve të pikës 1, të këtij vendimi, të përdoren nga Autoriteti Portual Durrës deri në zhvendosjen përfundimtare të tij, sipas fazave të zbatimit të projektit, të përcaktuara në vendimin nr. 14/6, datë 2.12.2021, të Komitetit të Investimeve Strategjike. Autoritetit Portual Durrës i ndalohet të ndryshojë destinacionin, ta tjetërsojë atë ose t’ua japë në përdorim të tretëve.

7. Aplikimi për leje/licenca dhe autorizimet e nevojshme për realizimin e projektit strategjik “Marina dhe jahtet e Durrësit (*Durrës Yachts & Marina*)”, në përputhje me afatet e parashikuara, do të realizohen sipas legjislacionit për investimet strategjike.

8. Ngarkohen Agjencia Shtetërore e Kadastrës dhe të gjitha institucionet, të cilat kanë në përgjegjësi administrimi pasuri të përfshira në planvendosjen bashkëlidhur këtij vendimi, të kryejnë të gjitha procedurat përkatëse për vënien në dispozicion të tyre, për projektin investues strategjik “Marina dhe jahtet e Durrësit (*Durrës Yachts & Marina*)”, me subjekt investues “*Symphony Real Estate Development*” sh.p.k.

9. Ngarkohen Ministria e Financave dhe Ekonomisë, Agjencia Shqiptare e Zhvillimit të Investimeve, Autoriteti Portual Durrës dhe Agjencia Shtetërore e Kadastrës për zbatimin e këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi menjëherë dhe botohet në Fletoren Zyrtare.

KRYEMINISTËR
Edi Rama

SHTOJCA 1
LISTA E PASURIVE

Nr. rendor	Zona kadastrale	Numri i pasurisë	Pronari	Sipërfaqja (m ²)
1	8514	10/22	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	177
2	8514	10/26	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	530
3	8514	11/10	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	56.7
4	8514	11/11	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	174
5	8514	11/13	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	200
6	8514	11/14	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	4466
7	8514	11/16	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	38921.6
8	8514	11/17	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	430
9	8514	11/18	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	194
10	8514	11/19	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	520.14
11	8514	11/20	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	35.01
12	8514	11/21	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	23.62
13	8514	11/22	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	261
14	8514	11/23	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	895
15	8514	11/24	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	2103
16	8514	11/25	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1995
17	8514	11/26	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	691.04
18	8514	11/27	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1535
19	8514	11/28	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	260.33
20	8514	11/29	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	200
21	8514	11/30	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	386
22	8514	11/31	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	60
23	8514	11/32	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	30
24	8514	11/33	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	408.56
25	8514	11/34	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	814.5
26	8514	11/35	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	280.49
27	8514	11/36	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	111
28	8514	11/37	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	30
29	8514	11/38	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	920
30	8514	11/39	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1130
31	8514	11/40	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	262
32	8514	11/41	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	970
33	8514	11/42	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	3
34	8514	11/43	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	782
35	8514	11/5	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	5946.2
36	8514	11/6	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	795
37	8514	11/7	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	367
38	8514	11/8	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	2879
39	8514	12/10	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	475
40	8514	12/11	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	119.46
41	8514	12/12	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	500
42	8514	12/2	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	3225
43	8514	12/3	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	354.7
44	8514	12/4	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	570.37
45	8514	12/5	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	405
46	8514	12/6	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	31470
47	8514	12/7	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	497
48	8514	12/8	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	383.66
49	8514	12/9	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	575
50	8514	13/1	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	150

51	8514	13/10	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	100
52	8514	13/11	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1395
53	8514	13/12	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	396.17
54	8514	13/13	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	6652.98
55	8514	13/14	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	59365.02
56	8514	13/18	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1575.8
57	8514	13/19	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	82000
58	8514	13/2	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	179
59	8514	13/21	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	6540.6
60	8514	13/3	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	420
61	8514	13/5	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1593
62	8514	13/9	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	55
63	8514	14/10	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	236.36
64	8514	14/11	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1496.14
65	8514	14/12	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	19.26
66	8514	14/15	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	3407.5
67	8514	14/16	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	31423.85
68	8514	14/17	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	218.4
69	8514	14/18	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	980
70	8514	14/19	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1478
71	8514	14/2	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	2270.8
72	8514	14/20	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1085
73	8514	14/21	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1587
74	8514	14/22	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	7003
75	8514	14/23	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	406.7
76	8514	14/24	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	988.13
77	8514	14/25	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1834
78	8514	14/26	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	2417.21
79	8514	14/27	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	20726.7
80	8514	14/28	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	18502
81	8514	14/29	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	2476.98
82	8514	14/3	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	16282
83	8514	14/30	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1820
84	8514	14/31	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	6469.35
85	8514	14/32	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	91.53
86	8514	14/33	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	824
87	8514	14/4	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1097
88	8514	14/5	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	223.81
89	8514	14/6	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	867.6
90	8514	14/7	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	467
91	8514	14/8	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	190
92	8514	14/9	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1329.99
93	8514	15/10	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1500
94	8514	15/11	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	101.4
95	8514	15/12	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	180
96	8514	15/13	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	2935
97	8514	15/14	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	181.37
98	8514	15/15	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	459.63
99	8514	15/16	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	670
100	8514	15/17	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	19564.68
101	8514	15/18	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	481
102	8514	15/19	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	357.8
103	8514	15/2	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	2685
104	8514	15/20	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	110
105	8514	15/21	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	3518
106	8514	15/23	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	29
107	8514	15/3	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	10806
108	8514	15/4	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1170
109	8514	15/5	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	2005
110	8514	15/6	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1100
111	8514	15/7	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	3715.74
112	8514	15/8	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	5594
113	8514	15/9	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1640
114	8514	16/10	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	858.5
115	8514	16/11	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	380.6
116	8514	16/13	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1041.7
117	8514	16/14	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	780
118	8514	16/15	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1950
119	8514	16/16	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1415
120	8514	16/17	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1968.54
121	8514	16/18	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1347.87

122	8514	16/19	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1205.4
123	8514	16/20	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1455.84
124	8514	16/21	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	21.42
125	8514	16/22	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	2218
126	8514	16/23	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	247.97
127	8514	16/24	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	528.83
128	8514	16/4	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	144
129	8514	16/5	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1267
130	8514	16/6	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1560
131	8514	16/7	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	2765
132	8514	16/8	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	2639
133	8514	16/9	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1827.7
134	8514	17/10	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	320
135	8514	17/11	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1230
136	8514	17/12	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	690.6
137	8514	17/13	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1879
138	8514	17/14	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	3054
139	8514	17/15	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	2442
140	8514	17/16	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	602.21
141	8514	17/18	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	297
142	8514	17/19	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	18
143	8514	17/24	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	742
144	8514	17/3	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	117
145	8514	17/34	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	280
146	8514	17/35	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1207.01
147	8514	17/36	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	630.3
148	8514	17/37	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	3089
149	8514	17/38	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	396.02
150	8514	17/4	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1252
151	8514	17/41	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	374
152	8514	17/48	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	613.96
153	8514	17/54	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	400
154	8514	17/56	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	140
155	8514	17/57	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	780
156	8514	17/58	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	879.98
157	8514	17/59	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	70.02
158	8514	17/6	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	8.22
159	8514	18/1	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	333.58
160	8514	18/2	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	51358
161	8514	18/3	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	29300
162	8514	6/13	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	6080
163	8514	6/18	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	3289
164	8514	6/20	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	360
165	8514	6/24	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	10507
166	8514	6/32	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	3600
167	8514	6/33	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	6190
168	8514	6/35	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	2138
169	8514	6/43	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	4015
170	8514	6/44	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1367
171	8514	6/45	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	4413
172	8514	6/46	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	765
173	8514	6/47	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	485
174	8514	6/48	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	2352
175	8514	6/49	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	2900
176	8514	6/50	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	5205
177	8514	6/51	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1095
178	8514	6/52	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	2180
179	8514	6/54	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	3623
180	8514	6/57	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1645
181	8514	6/78	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	40.26
182	8514	6/79	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	70
183	8514	6/82	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	210.23
184	8514	6/83	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	624.77
185	8514	6/86	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	186.42
186	8514	6/87	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	628.58
187	8514	7/10	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	515
188	8514	7/11	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	125
189	8514	7/12	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	220
190	8514	7/14	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	535
191	8514	7/15	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	91
192	8514	7/17	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	23574

193	8514	7/18	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	14574
194	8514	7/19	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	14320
195	8514	7/2	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	136
196	8514	7/22	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	3300
197	8514	7/23	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	403
198	8514	7/27	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	45
199	8514	7/3	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	47930
200	8514	7/4	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1455
201	8514	8/13	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	915.28
202	8514	8/14	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1353.96
203	8514	8/15	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	282.76
204	8514	8/16	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	136.21
205	8514	8/17	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	4206.79
206	8514	9/23	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	42282
207	8514	9/28	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	2690.78
208	8514	9/29	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	1129.22
209	8514	9/31	Republika e Shqipërisë. Në administrim APD	850.5
				809029.91 m²

VENDIM**Nr. 863, datë 29.12.2021**

**PËR SHPRONËSIMIN, PËR INTERES
PUBLIK, TË PRONARËVE TË
PASURIVE TË PALUAJTSHME, PRONË
PRIVATE, QË PREKEN NGA
PROBLEMATIKAT E SHKAKTUARA
NGA RRËSHQITJET NË SEGMENTIN
RRUGOR “MILOT–MORINË”**

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës dhe të neneve 5, 20 e 21, të ligjit nr. 8561, datë 22.12.1999, “Për shpronësimet dhe marrjen në përdorim të përkohshëm të pasurisë, pronë private, për interes publik”, të ndryshuar, me propozimin e ministrit të Infrastrukturës dhe Energjisë, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

1. Shpronësimin, për interes publik, të pronarëve të pasurive të paluajtshme, pronë private, që preken nga problematikat e shkaktuara nga rrëshqitjet në segmentin rrugor “Milot–Morinë”.

2. Shpronësimi bëhet në favor të Autoritetit Rrugor Shqiptar (ARRSH).

3. Pronarët e pasurive të paluajtshme, pronë private, që shpronësohen, kompensohen në vlerë të plotë sipas masës përkatëse që paraqitet në tabelën bashkëlidhur këtij vendimi, me një vlerë të përgjithshme prej 93 991 538 (nëntëdhjetë e tre milionë e nëntëqind e nëntëdhjetë e një mijë e pesëqind e tridhjetë e tetë) lekësh.

4. Vlera e përgjithshme e shpronësimit, prej 93 991 538 (nëntëdhjetë e tre milionë e nëntëqind e nëntëdhjetë e një mijë e pesëqind e tridhjetë e tetë) lekësh, përballohet nga buxheti i miratuar për Autoritetin Rrugor Shqiptar.

5. Shpenzimet procedurale, në vlerën 50 000 (pesëdhjetë mijë) lekë, përballohen nga buxheti i miratuar për Ministrinë e Infrastrukturës dhe Energjisë.

6. Shpronësimi i pronarëve të pasurive të paluajtshme, pronë private, fillon menjëherë pas botimit të këtij vendimi në Fletoren Zyrtare dhe afati i përfundimit të shpronësimit është brenda 3 (tre) muajve nga data e hyrjes në fuqi të këtij vendimi.

7. Pronarët e pasurive të paluajtshme, pronë private, që pasqyrohen në tabelën që i bashkëlidhet këtij vendimi, kompensohen, për efekt shpronësimi, pasi kanë paraqitur dokumentacionin për likuidim, certifikatën e pronësisë, kartelën e pasurisë, si dhe hartën treguese të regjistrimit, pranë Autoritetit Rrugor Shqiptar.

8. Autoriteti Rrugor Shqiptar kryen procedurat për likuidimin e pronarëve të shpronësuar, sipas përcaktimeve të bëra në këtë vendim.

9. Afati i fillimit dhe i përfundimit të punimeve është në përputhje me afatet e parashikuara nga Autoriteti Rrugor Shqiptar.

10. Agjencia Shtetërore e Kadastrës, Drejtoria Vendore Mirditë, brenda 30 (tridhjetë) ditëve nga data e miratimit të këtij vendimi, në bashkëpunim me Autoritetin Rrugor Shqiptar, fillon procedurat për hedhjen e gjurmës së projektit mbi hartën kadastrale të regjistrimit, sipas

planimetrisë së shpronësimit të miratuar, dhe bën kalimin e pronësisë për pasuritë e shpronësuara në favor të Autoritetit Rrugor Shqiptar.

11. Agjencia Shtetërore e Kadastrës, Drejtoria Vendore Mirditë, pezullon të gjitha transaksionet me pasuritë e shpronësuara deri në momentin kur do të realizohet procesi i hedhjes së gjurmës së projektit mbi hartën kadastrale të regjistrimit.

12. Ngarkohen Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë, Agjencia Shtetërore për Shpronësimin,

Autoriteti Rrugor Shqiptar, Agjencia Shtetërore e Kadastrës, Drejtoria Vendore Mirditë, si dhe Drejtoria e Administrimit dhe Mbrojtjes së Tokës pranë Këshillit të Qarkut Lezhë për zbatimin e këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi menjëherë dhe botohet në Fletoren Zyrtare.

KRYEMINISTËR
Edi Rama

LISTA EMËRORE E PRONARËVE TË PASURIVE TË PALUAJTSHME, PRONË PRIVATE, QË SHPRONËSOHEN NGA PROBLEMATIKAT E SHKAKTUARA NGA RRËSHQITJET NË SEGMENTIN RRUGOR “MILOT-MORINË”, RRËSHQITJET NË FSHATIN KLOS

Nr.	PRONARI			TË DHËNAT (mbi pasurinë sipas zvrpp)				VLERËSIMET PËR SHPRONËSIM SIPAS LLOJIT Ë PASURISË												VLERA TOTALE (lekë)	SHËNIME
	Emri	Atësia	Mbiemri	ZK	Nr. Pas.	Lloji Pas.	Sip. Totale (m2)	Shpronësim tokë "arë"			Shpronësi m tokë "truall"			Ndërtesë banimi (shtëpi)			Ndërtesë jo banimi		Ndërtesë total		
								Sip. (m2)	Çmimi (lekë/m2)	Vlera (lekë)				Sip.Ndërt. konf. ZVRPP (m2)	Çmimi mes. sh/blerjeve sipas zvrpp (l/m2)	Vlera (lekë)	Sip.Nd. konf.nga ZVRPP (m2)	Vlera sipas Preventivit (lekë)			
1	MARK	PJETER	MARKU	2162	107/6	Truall+ Ndertese	300	0	0	0	300	229	68700	146	29400	4292400			146	4361100	Konfirmuar nga ASHK S.KONSERVATI VE , KONTRAT HIPOTEKIMI
2	MARK	PJETER	MARKU	2162	99/5	Are	2600	2600	150	390000			0			0				390000	Konfirmuar nga ASHK S.KONSERVATI VE , KONTRAT HIPOTEKIMI
3	NDUE	PJETER	MARKU	2162	99/4	Are	2450	2450	150	367500			0			0				367500	Konfirmuar nga ASHK S.KONSERVATI VE , KONTRAT HIPOTEKIMI
4	NDUE	PJETER	MARKU	2162	99/10	Are	300	300	150	45000			0			0				45000	Konfirmuar nga ASHK
5	TRASHEGIMTARET	PRENG	MARKUT	2162	99/2	Are	2250	2250	150	337500			0			0				337500	Konfirmuar nga ASHK
6	MARK	PJETER	MARKU	2162	98/1	Are	40	40	150	6000			0			0				6000	Konfirmuar nga ASHK
7	PRENG	GJET	MARKU	2162	98/2	Are	450	450	150	67500			0			0				67500	Konfirmuar nga ASHK
8	NDUE	GJET	MARKU	2162	98/3	Are	200	200	150	30000			0			0				30000	Konfirmuar nga ASHK
9	PRENG	GJET	MARKU	2162	99/6	Are	4200	4200	150	630000			0			0				630000	Konfirmuar nga ASHK
10	NDUE	GJET	MARKU	2162	99/7	Are	1050	1050	150	157500			0			0				157500	Konfirmuar nga ASHK
11	KOL	NDUE	LLESHI	2162	99/8	Are	1100	1100	150	165000			0			0				165000	Konfirmuar nga ASHK
12	GJON	NDREC	LLESHI	2162	97	Are	950	950	150	142500			0			0				142500	Konfirmuar nga ASHK
13	GJON	NDREC	LLESHI	2162	107/4	Truall+ Ndertese	300	0	0	0	300	229	68700	60	29400	1764000			60	1832700	Konfirmuar nga ASHK
14	GJIN	NDREC	LLESHI	2162	107/3	Truall+ Ndertese	300	0	0	0	300	229	68700	60	29400	1764000			60	1832700	Konfirmuar nga ASHK
15	NDUE	GJET	MARKU	2162	99/3	Are	2650	2305	150	345750			0			0				345750	Konfirmuar nga ASHK
16	FRROK	PAL	MARGJECI	2162	106	Are+Truall+ Ndertese	1550	610	150	91500	150	229	34350	72	29400	2116800			72	2242650	Konfirmuar nga ASHK
17	NDUE	PJETER	MARKU	2162	107/7	Truall+ Ndertese	200	0	0	0	200	229	45800	142	29400	4174800			142	4220600	Konfirmuar nga ASHK SEKUESTRO KONSERVATIV E
18	GJERGJ	ZEF	MARGJECI	2162	128	Are	1200	312	150	46800			0			0				46800	Konfirmuar nga ASHK
19	FRROK	PAL	MARGJECI	2162	100	Are	300	300	150	45000			0			0				45000	Konfirmuar nga ASHK
20	GJON	MARK	FRROKU	2162	107/12	Are	535	247	150	37050			0			0				37050	Konfirmuar nga ASHK NDRYSHIM PERFAQESUES I FAMILJES

																				BUJQESORE
21	GJON	NDREC	LLESHI	2162	130/1	Are	928	928	150	139200			0			0			139200	Konfirmuar nga ASHK
22	KOL	NDUE	LLESHI	2162	98/4	Are	750	750	150	112500								112500	Konfirmuar nga ASHK	
23	TRASHEGIMTARET	GJIN	LLESHIT	2162	130/2	Are	1050	1050	150	157500								157500	Konfirmuar nga ASHK	
24	GJETE	NDREC	LLESHI	2162	130/3	Are	1008	1008	150	151200								151200	Konfirmuar nga ASHK	
25	GJETE	NDREC	LLESHI	2162	107/2	Truall+Ndertese	300				300	229	68700	60	29400	1764000		60	1832700	Konfirmuar nga ASHK
TOTALI							23100	3000	3,465,000	1550	354,950	540	15,876,000				540	19,695,950		

LISTA EMËRORE E PRONARËVE TË PASURIVE TË PALUAJTSHME, PRONË PRIVATE, QË SHPRONËSOHEN NGA PROBLEMATIKAT E SHKAKTUARA NGA RRËSHQITJET NË SEGMENTIN RRUGOR "MILOT-MORINË", RRËSHQITJET NË FSHATIN BLINISHT

Nr.	PRONARI			TË DHËNAT (mbi pasurinë sipas zvrpp)			VLERËSIMET PËR SHPRONËSIM SIPAS LLOJIT Ë PASURISË												SHËNIME			
	Emri	Atësia	Mbiemri	ZK	Nr.	Lloji	Sip.	Shpronësim tokë "arë"			Shpronësim tokë "truall"			Ndërtesë banimi (shtëpi)						Ndërtesë total	VLERA	
					Pas.	Pas.	Totale	Sip.	Çmimi	Vlera	Sip.	Çmimi	Vlera	Sip.Ndërt.	Çmimi mes.	Vlera	Sip.Nd.	TOTALE				
							(m2)	(m2)	(lekë/m2)	(lekë)	(m2)	(lekë/m2)	(lekë)	konf.	shfblërjeve	(lekë)	konf.nga	(lekë)				
														ZVRPP	sipas zvrpp		ZVRPP					
														(m2)	(l/m2)		(m2)					
1	LEKE	NDUE	TUSHA	1221	70/3	Are	600	600	150	90,000									90,000	Konfirmuar nga ASHK		
2	NDUE	PJETER	TUSHA	1221	68	Are	1,200	925	150	138,750									138,750	Konfirmuar nga ASHK		
3	FRAN	NDU	TUSHA	1221	63	Are	2,500	2,500	150	375,000									375,000	Konfirmuar nga ASHK		
4	FRAN	NDU	TUSHA	1221	49/2	Truall+ Ndertese	300			-	300	229	68,700	56	29,400	1,646,400	56.00	1,715,100	Konfirmuar nga ASHK			
5	NDUE	PJETER	TUSHA	1221	62	Are	1,300	1,300	150	195,000									195,000	Konfirmuar nga ASHK		
6	PJETER	NDU	TUSHA	1221	57/3	Are	7,376	2,091	150	313,650									313,650	Konfirmuar nga ASHK		
7	NIKOLL	GJON	FRROKU	1221	57/2	Are	625	625	150	93,750									93,750	Konfirmuar nga ASHK		
8	BARDHOK	NDU	PRENDI	1221	57/1	Are	1,299	1,299	150	194,850									194,850	Konfirmuar nga ASHK		
9	TRASHEGIMTARET	NDREC	TUSHES	1221	54/3	Are	480	480	150	72,000									72,000	Konfirmuar nga ASHK		
10	TRASHEGIMTARET	FRROK	TUSHES	1221	54/2	Are	245	245	150	36,750									36,750	Konfirmuar nga ASHK		
11	BARDHOK	NDU	PRENDI	1221	56/1	Are	913	913	150	136,950									136,950	Konfirmuar nga ASHK		
12	BARDHOK	NDU	PRENDI	1221	55	Are+ Truall+Ndertese	900	600	150	90,000	300	229	68,700	60	29,400	1,764,000	60.00	1,922,700	Konfirmuar nga ASHK			
13	NIKOLL	GJON	FRROKU	1221	56/2	Are	685	685	150	102,750									102,750	Konfirmuar nga ASHK		
14	PJETER	NDU	TUSHA	1221	66/7	Truall+ Ndertese	560			-	560	229	128,240	84	29,400	2,469,600	84.00	2,597,840	Konfirmuar nga ASHK			
15	PREND	NDUE	PRENDI	1221	66/8	Truall+ Ndertese	300			-	300	229	68,700	99	29,400	2,910,600	99.00	2,979,300	Konfirmuar nga ASHK			
16	DILA	NDU	PRENDI	1221	66/3	Truall+ Ndertese	300			-	300	229	68,700	45	29,400	1,323,000	45.00	1,391,700	Konfirmuar nga ASHK			
17	DILA	NDU	PRENDI	1221	66/4	Are	160	160	150	24,000			-			-			24,000	Konfirmuar nga ASHK		
18	TRASHEGIMTARET	GJIN	PRENDIT	1221	66/5	Are	451	451	150	67,650			-			-			67,650	Konfirmuar nga ASHK		
19	TRASHEGIMTARET	FRROK	TUSHES	1221	66/6	Truall+ Ndertese	300			-	300	229	68,700	60	29,400	1,764,000	60.00	1,832,700	Konfirmuar nga ASHK			
20	MARK	NDU	PRENDI	1221	64	Are+ Truall+Ndertese	1,200	900	150	135,000	300	229	68,700	64	29,400	1,881,600	64.00	2,085,300	Konfirmuar nga ASHK			
21	TRASHEGIMTARET	GJIN	PRENDIT	1221	65/3	Are	727	727	150	109,050			-			-			109,050	Konfirmuar nga ASHK		
22	TRASHEGIMTARET	PRENG	TUSHES	1221	51	Are	500	500	150	75,000			-			-			75,000	Konfirmuar nga ASHK		
23	SANDER	LLESH	MARKU	1221	52/3	Are	880	880	150	132,000			-			-			132,000	Konfirmuar nga ASHK		
24	TRASHEGIMTARET	NDU	BUNGES	1221	48/3	Truall+ Ndertese	300			-	300	229	68,700	99	29,400	2,910,600	99.00	2,979,300	Konfirmuar nga ASHK			

Fletorja Zyrtare

Viti 2022 – Numri 1

25	TRASHEGIMTARET	NDREC	TUSHES	1221	48/1	Are	3,112	3,112	150	466,800			-			-		466,800	Konfirmuar nga ASHK
26	PREND		BRUNGA	1221	46/1	Truall+ Ndertese	300	-	-	-	300	229	68,700	60	29,400	1,764,000	60.00	1,832,700	Konfirmuar nga ASHK
27	SANDER	LLESH	MARKU	1221	53/3	Truall+ Ndertese	360	-	-	-	360	229	82,440	82	29,400	2,410,800	82.00	2,493,240	Konfirmuar nga ASHK
28	GJOK	DED	MARKU	1221	53/1	Truall+ Ndertese	300	-	-	-	360	229	82,440	110	29,400	3,234,000	110.00	3,316,440	Konfirmuar nga ASHK
29	BASHKEPRONAR		NDOCI, PRENDI	1221	44/7	Truall+Ndertese	300				300	229	68,700	80	29,400	2,352,000	80.00	2,420,700	Konfirmuar nga ASHK
30	NDUE	PRENG	PRENDI	1221	47/6	Are	1,300	1,300	150	195,000			-			-		195,000	Konfirmuar nga ASHK
31	TRASHEGIMTARET	NDREC	TUSHES	1221	53/2	Truall+ Ndertese	300	-	-	-	300	229	68,700	80	29,400	2,352,000	80.00	2,420,700	Konfirmuar nga ASHK
32	TONIN	FRROK	TUSHA	1221	52/5	Are	3,435	3,435	150	515,250			-			-		515,250	Konfirmuar nga ASHK
33	GJOVALIN	P.	PERKOLA	1221	45/5	Truall+ Ndertese	300	-	-	-	300	229	68,700	182	29,400	5,344,920	181.80	5,413,620	Konfirmuar nga ASHK
34	PAL	PRENG	GJERGJI	1221	45/4	Truall+ Ndertese	300	-	-	-	300	229	68,700	72	29,400	2,116,800		2,185,500	Konfirmuar nga ASHK
35	MARK	NDREC	PRENDI	1221	261	Truall+ Ndertese	300	-	-	-	300	229	68,700	109	29,400	3,211,950	99.00	3,280,650	Konfirmuar nga ASHK
36	LLESH		PERKOLA	1221	260	Truall+ Ndertese	300	-	-	-	300	229	68,700	139	29,400	4,074,840	99.00	4,143,540	Konfirmuar nga ASHK
37	FRROK	PRENG	GJERGJI	1221	43/10	Are	1,500	1,500	150	225,000			-			-		225,000	Konfirmuar nga ASHK
38	TRASHEGIMTARET	PRENG	TUSHES	1221	65/1	Are	255	255	150	38,250			-			-		38,250	Konfirmuar nga ASHK
39	BARDHOK	NDU	PRENDI	1221	65/2	Are	262	262	150	39,300			-			-		39,300	Konfirmuar nga ASHK
40	GJOVALIN	PRENG	TUSHA	1221	70/1	Are	1,496	1,496	150	224,400			-			-		224,400	Konfirmuar nga ASHK
41	DILA,MARK	NDU	PRENDI	1221	65/4	Are	210	210	150	31,500			-			-		31,500	BASHKEPRONAR F.BUJQESORE
42	PAL	PRENG	GJERGJI	1221	43/1	Are	2,193	1,307	150	196,050			-			-		196,050	Konfirmuar nga ASHK
43	TRASHEGIMTARET	FRROK	TUSHES	1221	70/4	Are	692	692	150	103,800			-			-		103,800	Konfirmuar nga ASHK
44	TRASHEGIMTARET	GJIN	PRENDI	1221	66/2	Truall+ Ndertese	300	-	-	-	300	229	68,700	36	29,400	1,058,400	36.00	1,127,100	Konfirmuar nga ASHK
45	GJERGJ		TUSHAJ	1221	74/2	Are	600	600	150	90,000			-			-		90,000	Konfirmuar nga ASHK
46	PRENG	MARK	TUSHAJ	1221	69/4	Are	843	843	150	126,450			-			-		126,450	Konfirmuar nga ASHK
47	NDUE	PRENG	PRENDI	1221	47/9	Are	445	445	150	66,750			-			-		66,750	Konfirmuar nga ASHK
48	BASHKEPRONAR		PRENDI	1221	47/10	Are	544	544	150	81,600			-			-		81,600	BASHKEPRONAR ME KONTRATE KEMBIMI
49	BASHKEPRONAR		MARKU	1221	54/5	Are+Truall+Ndertese	895	595	150	89,250	300	229	68,700	60	29,400	1,764,000	60.00	1,921,950	Konfirmuar nga ASHK
50	TRASHEGIMTARET	ZEF	MARKUT	1221	54/6	Are	893	893	150	133,950			-			-		133,950	Konfirmuar nga ASHK
51	DED,SHKURTE	MARK,NIK	MARKU	1221	54/7	Are	893	893	150	133,950			-			-		133,950	Konfirmuar nga ASHK
52	NDUE	PRENG	PRENDI	1221	47/12	Are	3,335	3,335	150	500,250			-			-		500,250	Konfirmuar nga ASHK
53	BASHKEPRONAR		PRENDI,GJOKA,BARDHI	1221	47/14	Are+Truall+Ndertese	2,300	2,000	150	300,000	300	229	68,700	108	29,400	3,175,200	60.00	3,543,900	Konfirmuar nga ASHK
54	TRASHEGIMTARET	GJON	GJERGJIT	1221	47/15	Are	2,565	2,565	150	384,750			-			-		384,750	Konfirmuar nga ASHK
55	BASHKEPRONAR		PRENDI	1221	43/15	Are	3,190	3,190	150	478,500			-			-		478,500	Konfirmuar nga ASHK
56	NDUE	PRENG	PRENDI	1221	41/3	Are+Truall+Ndertese	288	138	150	20,700	150	229	34,350	59	29,400	1,746,360	59.40	1,801,410	Konfirmuar nga ASHK
57	ZEF	NDREC	PRENDI	1221	41/4	Are+Truall+Ndertese	762	612	150	91,800	150	229	34,350	59	29,400	1,746,360	59.40	1,872,510	Konfirmuar nga ASHK
58	ZEF	NDREC	PRENDI	1221	44/5	Are	975	975	150	146,250			-			-		146,250	Konfirmuar nga ASHK
59	GJOVALIN	PRENG	TUSHAJ	1221	66/9	Truall+ Ndertese	300				300	229	68,700	137	29,400	4,027,800		4,096,500	Konfirmuar nga ASHK
60	GJERGJ BARDHE	FRROKPRENG	PRENDI	1221	44/8-ND	Ndertese	35							35	29,400	1,029,000		1,029,000	Konfirmuar nga ASHK
61	BASHKEPRONAR		TUSHAJ(ZEFL, PALOKAJ, PERKOLA	1221	262	Truall+ Ndertese	300				300	229	68,700	120	29,400	3,528,000		3,596,700	Konfirmuar nga ASHK
62	MARK	NDUE	MARFANA	1221	59/14	Truall+ Ndertese	300	-	-	-	300	229	68,700	75	29,400	2,205,000	75.00	2,273,700	Konfirmuar nga ASHK
Vlera totale							61,079	47,078		7,061,700	7,580		1,735,820	2,170		63,811,230	1,708.60	72,608,750	

LISTA EMËRORE E PRONARËVE TË PASURIVE TË PALUAJTSHME, PRONË PRIVATE, QË SHPRONËSOHEN NGA PROBLEMATIKAT E SHKAKTUARA NGA RRËSHQITJET NË SEGMENTIN RRUGOR " MILOT-MORINË", RRËSHQITJET NË FSHATIN PESHQESH

Nr.	PRONARI			TË DHËNAT (mbi pasurinë sipas zvrpp)				VLERËSIMET PËR SHPRONËSIM SIPAS LLOJIT E PASURISË											VLERA TOTALE (lekë)	SHËNIME			
	Emri	Atësia	Mbiemri	ZK	Nr. Pas.	Lloji Pas.	Sip. Totale (m2)	Shpronësim tokë "arë"			Shpronësim tokë "truall"					Ndërtesë banimi (shtëpi)					Ndërtesë jo banimi		Ndërtesë total
								Sip. (m2)	Çmimi (lekë/m2)	Vlera (lekë)	Sip. (m2)	Çmimi (lekë/m2)	Vlera (lekë)	Sip.Ndërt. konf. ZVRPP (m2)	Çmimi mes. sh/blerjeve sipas zvrpp (l/m2)	Vlera (lekë)	Sip.Nd. konf.nga ZVRPP (m2)	Vlera sipas Preventivit (lekë)			Sip.Nd. konf.nga ZVRPP (m2)		
1	NIKOLL	MARK	GEGA	2933	177/4	Are+Truall+Ndertese	472	300	0	0	172	229	39388	48	29400	1411200			48	1450588	Konfirmuar nga ASHK		
2	TRASHEGIMTARET	PASHK	GEGES	2933	178/2	Are	1575	1575	150	236250			0							236250	Konfirmuar nga ASHK		
TOTALI								1875		236250	172		39388	48	29400	1411200			48	1,686,838			

VENDIM

Nr. 869, datë 29.12.2021

**PËR MIRATIMIN E MARRËVESHJES
NDËRMJET KËSHILLIT TË
MINISTRAVE TË REPUBLIKËS SË
SHQIPËRISË DHE KONFEDERATËS
ZVICERANE, PËRFAQËSUAR NGA
AGJENCIA ZVICERANE PËR ZHVILLIM
DHE BASHKËPUNIM (SDC) E
DEPARTAMENTIT FEDERAL TË
PUNËVE TË JASHTME TË ZVICRËS, E
CILA VEPRON PËRMES AMBASADËS
ZVICERANE NË SHQIPËRI, PËR
PROJEKTIN “SHKOLLAT PËR
SHËNDETËSI”, FAZA E PARË, MARS
2021–SHKURT 2025, NJË PROJEKT
DYPALËSH BASHKËPUNIMI
DHE ZHVILLIMI**

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës dhe të nenit 19, të ligjit nr. 43/2016, “Për marrëveshjet ndërkombëtare në Republikën e Shqipërisë”, me propozimin e ministrit të Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale dhe të ministrit të Arsimit dhe Sportit, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

Miratimin e marrëveshjes ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Konfederatës Zvicerane, përfaqësuar nga Agjencia Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim (SDC) e Departamentit Federal të Punëve të Jashtme të Zvicrës, e cila vepron përmes Ambasadës Zvicerane në Shqipëri për projektin “Shkollat për shëndetësi”, faza e parë, mars 2021–shkurt 2025, një projekt dypalësh bashkëpunimi dhe zhvillimi, sipas tekstit që i bashkëlidhet këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

**KRYEMINISTËR
Edi Rama**

MARRËVESHJE

**NDËRMJET KËSHILLIT TË MINISTRAVE
TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË DHE
KONFEDERATËS ZVICERANE**

përfaqësuar nga Agjencia Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim (SDC) e Departamentit Federal të Punëve të Jashtme të Zvicrës, e cila vepron përmes Ambasadës Zvicerane në Shqipëri

mbi

Projektin “Shkollat për Shëndetësi”

Faza e parë

mars 2021–shkurt 2025

Një projekt dypalësh bashkëpunimi dhe zhvillimi

Në një përpjekje për të forcuar marrëdhëniet miqësore ekzistuese ndërmjet dy vendeve,

Sipas dhe në zbatim të Marrëveshjes Fillestare në lidhje me Bashkëpunimin Teknik dhe Financiar, si edhe Ndihmën Humanitare ndërmjet Këshillit Federal Zviceran dhe Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë, nënshkruar më 11 maj 2007 dhe ratifikuar nga Parlamenti Shqiptar si ligji nr. 9801, më 13 shtator 2007, në vijim të vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 44, datë 27.1.2021 “Për miratimin e marrëveshjes, ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë, të përfaqësuar nga Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale dhe Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë, dhe Konfederatës së Zvicrës, e përfaqësuar nga Agjencia Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim (SDC), e Departamentit Federal të Punëve të Jashtme të Zvicrës, duke vepruar përmes Ambasadës Zvicerane në Shqipëri, mbi programin “Promocioni shëndetësor dhe parandalimi i sëmundjeve kronike në shkolla”, faza përgatitore, një projekt dypalësh bashkëpunimi dhe zhvillimi”

Në respekt të parimeve demokratike dhe të drejtave themelore të njeriut siç përcaktohen veçanërisht në Deklaratën Universale të të Drejtave të Njeriut që frymëzojnë politikën e brendshme dhe të jashtme të të dyja Palëve Kontraktuese dhe që përbëjnë një element thelbësor në baza të barabarta me objektivat e kësaj Marrëveshjeje

Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë dhe Konfederata Zvicerane kanë rënë dakord mbi termat dhe kushtet e përcaktuara si më poshtë vijon:

Neni 1

Kushtet dhe përkufizimet e përgjithshme

Kudo që përdoret në këtë Marrëveshje, përveç nëse konteksti e kërkon ndryshe, termat vijues kanë këto kuptime:

a) “Palët Kontraktuese” do të nënkuptojë Këshillin e Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeveria e Konfederatës Zvicerane;

b) “Këshilli i Ministrave të Republikës së Shqipërisë” do të nënkuptojë Këshillin e Ministrave të Republikës së Shqipërisë, të përfaqësuar nga ministri i Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale dhe ministri i Arsimit, Sportit dhe Rinisë;

c) “Konfederata Zvicerane” përfaqësohet nga Agjencia Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim (SDC) e Departamentit Federal të Punëve të Jashtme të Zvicrës;

d) “Projekt” nënkupton promovimin e shëndetit dhe parandalimin e sëmundjeve kronike në shkollë;

e) “SDC” nënkupton Agjencinë Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim të Departamentit Federal të Punëve të Jashtme të Zvicrës;

f) “Grant” nënkupton kontributin e dhënë nga Qeveria Zvicerane sipas kësaj Marrëveshjeje;

g) “Partner zbatues/implementues” do të nënkuptojë organizatën joqeveritare “Save the Children” Switzerland (Zvicër).

Neni 2

Përgjegjësia e zbatimit

1. Përgjegjës për zbatimin e Marrëveshjes do të jenë autoritetet e mëposhtme:

a) Për Konfederatën Zvicerane:

Agjencia Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim, e përfaqësuar nga Ambasada e Zvicrës në Shqipëri.

b) Për Këshillin e Ministrave të Republikës së Shqipërisë:

Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale; dhe

Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë.

2. SDC-ja, si autoriteti përgjegjës i palës zvicerane, do t’ia besojë zbatimin e projektit organizatës joqeveritare “Save the Children” Switzerland, si ofruesi fitues që rezultoi nga procedura e hapur e tenderimit.

Neni 3

Qëllime dhe objektiva

1. Kjo marrëveshje do të mbulojë fazën e parë mars 2021–shkurt 2025.

Objektivi kryesor i fazës së parë është: një popullatë shqiptare më e shëndetshme, duke zvogëluar ekspozimin ndaj faktorëve kryesorë të rrezikut me një fokus të veçantë në sëmundjet jongsjites.

2. Rezultatet kryesore të fazës së parë përbëhen nga sa më poshtë vijon:

a) fëmijët e moshës shkollare (6-16 vjeç), familjet e tyre dhe komuniteti në tërësi, kanë aftësitë dhe njohuritë e nevojshme për të parandaluar faktorët e rrezikut për SJT-të dhe përballuar emergjencat shëndetësore si COVID-19;

b) mësuesit dhe drejtorët e shkollave promovojnë sjellje të shëndetshme, masat e duhura të higjienës e praktikën e sigurta mjedisore dhe angazhohen në krijimin e një mjedisi të shëndetshëm në klasë dhe në shkollë;

c) pushteti qendror dhe njësitë e vetëqeverisjes vendore promovojnë shëndet, masat e duhura të higjienës dhe praktikën e sigurta mjedisore në një qasje ndërsektoriale bazuar në evidencë (fakte), standarde dhe udhëzime të reja bashkëkohore.

3. Për të arritur objektivin e kësaj marrëveshjeje, autoritetet përgjegjëse do të bashkëpunojnë me sektorin publik dhe privat duke përfshirë, por pa u kufizuar me:

a) Institutin e Shëndetit Publik, Ministrinë e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, Operatorin e Shërbimit Shëndetësor dhe degët e tij rajonale, Departamentin e Shëndetit Publik/Fakultetin e Mjekësisë të Universitetit të Mjekësisë, Tiranë, Drejtorinë e Përgjithshme të Arsimit Parauniversitar, Drejtorinë Rajonale të Arsimit Parauniversitar, Fondin e Sigurimit Shëndetësor (FSSH), Bashkitë, zyrat e Organizatës Botërore të Shëndetësisë në Tiranë dhe grupe të tjera interesi.

4. Ndërhyrjet kryesore, aktivitetet dhe rezultatet e parashikuara janë specifikuar në përmbledhjen e Dokumentit të Projektit, bashkëlidhur kësaj marrëveshjeje (shtojca 1).

Neni 4

Detyrimet e Palëve Kontraktuese

1. Konfederata Zvicerane si palë kontraktuese ka këto detyrime specifike:

a) deri më 28 shkurt 2025, Konfederata Zvicerane do të lëshojë fonde në formën e një granti të pakthyesëm ekuivalent me një shumë maksimale prej 4,600,000 CHF (katër milionë e gjashtëqind mijë franga zvicerane), të cilat do të përdoren ekskluzivisht për zbatimin e projektit sipas objektivave dhe rezultatet e përcaktuara në nenin 3;

b) ky grant nuk mund të përdoret për ndonjë qëllim tjetër. Çdo pjesë e papërdorur e grantit që mbetet në fund të projektit është subjekt i rirfinancimit të Konfederatës Zvicerane;

c) granti do të disbursohet dhe kontrollohet në përputhje me dispozitat e kontratës ndërmjet SDC dhe partnerit zbatues.

2. Detyrimet specifike të Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë, përfshijnë:

a) Ministrinë e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale dhe Ministrinë e Arsimit, Sportit dhe Rinisë, që do të veprojnë si bashkëpërgjegjës për strategjinë e projektit dhe si bashkëkryesues në takimet e Komitetit Drejtues;

b) të sigurojë lidhjen e projektit me politikat kombëtare dhe kornizën përkatëse ligjore për përparësitë e sektorit shëndetësor në mënyrë që të mundësojë dhe promovojë koherencën e objektivave të projektit me kushtet e kornizës kombëtare të sektorit shëndetësor;

c) të mbështesë lehtësimin dhe shpërndarjen e përvojave dhe informacionit bazuar në rezultatet e arritura dhe ndikimet e projektit në nivelin kombëtar;

d) të mbështesë dhe të lehtësojë lidhjen dhe bashkëpunimin me ministrinë e tjera dhe institucionet e tjera;

e) të sigurojë reagimin dhe bashkëpunimin e strukturave të varësisë në nivelin rajonal dhe ose lokal;

f) të mbështesë dhe të ndihmojë në hartimin e aktiviteteve që do të përshkruhen në dokumentin e projektit;

g) të vendosë në dispozicion ndarjen e nevojshme të buxhetit për të rimbursuar tatimin mbi vlerën e shtuar (TVSH), në:

i. referenca në fazën fillestare të projektit mars 2020–shkurt 2021 një shumë maksimale prej 80 000 (tetëdhjetë mijë frangash zvicerane) CHF;

ii. referenca në fazën e parë të projektit (mars 2021–shkurt 2025) një shumë maksimale prej CHF 605.000 (gjashtëqind e pesë mijë franga zvicerane);

Buxheti i nevojshëm për të rimbursuar tatimin mbi vlerën e shtuar (TVSH) do të vihet në dispozicion nga Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale.

h) Këshilli i Ministrave u jep ekspertëve të huaj të angazhuar në këtë marrëveshje dhe familjeve të tyre një përjashtim nga të gjitha taksat gjatë vlefshmërisë së kësaj Marrëveshjeje, sipas nenit 4.1, pika “c”, të Marrëveshjes ndërmjet Qeverisë së Konfederatës Zvicerane dhe Qeveria e Republikës së Shqipërisë për bashkëpunimin teknik dhe financiar, si edhe Ndhmën Humanitare, ratifikuar me ligjin nr. 9801, datë 13.9.2007, “Për ratifikimin e Marrëveshjes ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Këshillit Federal Zviceran ‘Për bashkëpunimin teknik, financiar dhe humanitar’”.

Neni 5

Menaxhimi i Projektit

1. Projekti është një ndërmarrje e përbashkët midis Ministrisë së Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale dhe Ministrisë së Arsimit, Sportit dhe Rinisë dhe SDC-së përmes Ambasadës së Zvicrës.

2. Konfederata Zvicerane ka ngarkuar “Save the Children” Switzerland si partner zbatues për projektin. Partneri zbatues merr përsipër të gjitha detyrat operacionale dhe administrative të projektit, përfshirë disbursimet e buxhetit, monitorimin dhe raportimin e aktiviteteve të projektit.

3. SDC-ja mund të ngarkojë, gjithashtu, ekspertë të huaj dhe vendorë, afatgjatë dhe afatshkurtër për të mbështetur zbatimin e Projektit në konsultim me Ministrinë e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale dhe Ministrinë e Arsimit, Sportit dhe Rinisë, si edhe bazuar në planin vjetor të aprovuar të veprimeve nga komiteti drejtues.

4. Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale dhe Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë ndërmarrin të gjitha veprimet e nevojshme për të lehtësuar zbatimin e aktiviteteve të dakorduara të Projektit; bashkëlehtësojnë takimet e Komitetit Drejtues; sigurojnë qasje në informacionin

përkatës, përfshirë të dhënat statistikore që vlerësohen të nevojshme dhe të dobishme për arritjen e objektivave të fazës së parë. Informacioni do të përdoret vetëm për qëllimet e Projektit.

Neni 6

Mbikëqyrja dhe bashkërendimi

1. Në mënyrë që të sigurohet mbikëqyrja e përgjithshme, cilësia, rëndësia dhe koordinimi i Projektit, si dhe për të adresuar çështjet e politikave, Komiteti Drejtues (KD) do të takohet dy herë gjatë fazës së parë (çdo shkurt dhe nëntor normalisht).

2. KD-ja do të përbëhet nga 7 (shtatë) anëtarë me të drejtë vendimmarrjeje dhe 7 (shtatë) anëtarë me statusin e vëzhguesit dhe pa të drejtë të vendimmarrjes dhe do të kryesohet nga palët kontraktuese:

a) Anëtarët me të drejtë vendimmarrjeje:

i. 1 përfaqësues i Ambasadës së Zvicrës në Shqipëri (bashkëkryesues);

ii. 1 përfaqësues i Ministrisë së Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale (bashkëkryesues);

iii. 1 përfaqësues i Ministrisë së Arsimit, Sportit dhe Rinisë (bashkëkryesues);

iv. 1 përfaqësues i Institutit të Shëndetit Publik;

v. 1 përfaqësues i Operatorit të Shërbimit Shëndetësor;

vi. 1 përfaqësues i Fondit të Sigurimeve të Kujdesit Shëndetësor;

vii. 1 përfaqësues nga njësitë e vetëqeverisjes vendore;

b) Anëtarët me status vëzhguesi:

i. 1 përfaqësues i Ministrisë së Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, kujdesit parësor/shëndetit publik;

ii. 1 përfaqësues i Ministrisë së Arsimit, Sportit dhe Rinisë/Drejtoria e Përgjithshme e Arsimit Parauniversitar;

iii. 1 përfaqësues i Departamentit të Shëndetit Publik;

iv. 1 përfaqësues i Organizatës Botërore të Shëndetësisë;

v. 1 përfaqësues i Fondi i Kombeve të Bashkuara për Popullatën/Fondi i Emergjencës i Kombeve të Bashkuara për Fëmijët;

vi. 1 përfaqësues i Organizatës së Ushqimit dhe Bujqësisë;

vii. 1 përfaqësues nga OJF - të aktive në shëndetësi.

3. Sipas nevojës dhe temës së diskutimit, pjesëtarë të tjerë mund të ftohen të marrin pjesë nën rolin e vëzhguesit.

4. Sekretariati i KD-së sigurohet nga partneri zbatues. Menaxheri i projektit merr pjesë në takim pa të drejtë të vendosë.

5. KD-ja do të arrijë kuorumin vetëm kur të jenë të pranishëm të gjithë përfaqësuesit me të drejtë të vendosjes. Vendimet arrihen me konsensus të të gjithë anëtarëve të pranishëm me të drejtë vendosje. Nëse nuk mund të arrihet konsensusi, do të fillojë një proces negocimi. SDC-ja, si përfaqësues i Konfederatës Zvicerane, rezervon të drejtën e vendimit përfundimtar, në rast se konsensusi nuk arrihet pas procesit të negociatave.

6. KD-ja do të kryejë detyrat e mëposhtme:

a) do të rishikojë dhe diskutojë progresin në lidhje me promovimin e shëndetit (p.sh. qasja qeveritare ndërsektoriale për promovimin e shëndetit dhe parandalimin e SJT-së (sëmundjeve ngjitëse) promovimin e shëndetit në shkollë, kapacitetin e mësuesve, ndryshimet në kurrikula mësimore, rolin e sektorit shëndetësor, mekanizmat e financimit të promovimit të shëndetit dhe parandalimin e sëmundjeve ngjitëse);

b) do të rishikojë dhe aprovojë raportet gjashtëmujore dhe vjetore të progresit, përfshirë statusin e shpenzimeve kundrejt buxhetit;

c) do të komentojë dhe aprovojë planin vjetor të aktiviteteve të Projektit të paraqitur në SDC;

d) do të monitorojë progresin e zbatimit të projektit kundrejt objektivave/treguesve dhe planeve vjetore të punës;

e) do të drejtojë aktivitetet kërkimore dhe aktivitetet e monitorimit dhe vlerësimit gjatë zbatimit të projektit;

f) do të japë udhëzime për Projektin për përafrimin e aktiviteteve të tij të detajuara vjetore në përputhje me përparësitë kombëtare;

g) do të thërrasë për ndihmë teknike të specializuar në fushat kryesore kur është e nevojshme;

h) do të identifikojë, diskutojë dhe propozojë zgjidhje për problemet e mundshme të sektorit të shëndetit publik në Shqipëri dhe masat e nevojshme.

7. Takim i paplanifikuar mund të thirret me kërkesë të njërit prej anëtarëve të KD-së. Takimet bashkë drejtohen nga palët kontraktuese. “Palët Kontraktuese” do të nënkuptojë Këshillin e Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeveria e Konfederatës Zvicerane, ndërkohë që si bashkëdrejtuese janë Ambasada e Zvicrës në Shqipëri, MSHMS-ja dhe MASR-ja.

8. Palët Kontraktuese do të informojnë menjëherë njëra-tjetrën dhe, për aq sa është e mundur, këshillohen me njëra-tjetrën, për çdo ngjarje, e cila ndërhyr ose kërcënon të ndërhyjë në zbatimin e suksesshëm të projektit.

Neni 7

Prokurimi i mallrave dhe shërbimeve

1. Mallrat dhe shërbimet që do të financohen nga të ardhurat e kontributit zviceran do të prokurohen nga “Save the Children” Zvicër, në përputhje me limitin e përcaktuar në zbatim të ligjit zviceran për prokurimin publik.

2. Për kohëzgjatjen e Projektit, mallrat e siguruar me fonde të SDC-së për përdorim në Projekt do të qëndrojnë në dispozicion të pakufizuar të Projektit dhe nuk do të devijohen nga Projekti pa miratimin paraprak me shkrim të SDC-së.

3. Nëse për ndonjë arsye Projekti duhet të ndërpritet, përdorimi i mallrave të dhënë me kontributin zviceran do të vendoset me shkrim nga Palët.

4. Në fund të Projektit, SDC-ja do të vendosë për pronën dhe përdorimin e mallrave të prokuruar gjatë kohës së zbatimit të Projektit.

5. Mallrat e prokuruar nga partneri zbatues për organizatat partnere do të dorëzohen dhe merren nga autoriteti përkatës kompetent pas miratimit të SDC-së.

Neni 8

Pezullimi dhe përfundimi i marrëveshjes

1. Secila Palë Kontraktuese do të ketë të drejtën të përfundojë këtë Marrëveshje duke dhënë njoftim me shkrim gjashtë muaj para përfundimit.

2. Nëse secila Palë Kontraktuese konsideron se qëllimet e kësaj Marrëveshje nuk mund të arrihen më ose se Pala e dytë Kontraktuese nuk po përmbush detyrimet e saj, Pala tjetër Kontraktuese do të ketë të drejtën të pezullojë ose përfundojë

këtë Marrëveshje duke dhënë njoftim me shkrim tre muaj para. Pavarësisht nga sa më sipër, secila Palë Kontraktuese mund të përfundojë këtë Marrëveshje me efekt të menjëhershëm në rast të shkeljes thelbësore të Marrëveshjes. Shkelja thelbësore do të thotë shkelje serioze e njërit prej objektivave thelbësorë të kësaj Marrëveshjeje.

3. Pezullimi dhe hyrja e mundshme përsëri në fuqi do t'i njoftohet menjëherë Palës tjetër me mjete diplomatike dhe ajo do të hyjë në fuqi 30 ditë pasi informacioni të merret nga Pala tjetër.

4. Nëse ngjarje që rezultojnë nga forca madhore (katastrofë natyrore etj.) parandalojnë ekzekutimin e Marrëveshjes, secila Palë Kontraktuese mund ta përfundojë Marrëveshjen nga momenti kur bëhet e pamundur të zbatohet kjo Marrëveshje.

5. Në rast të përfundimit të parakohshëm të kësaj Marrëveshjeje ose në fund të Projektit, të gjitha fondet e pashpenzuara të siguruar brenda kornizës së Projektit do të kthehen në SDC.

Neni 9

Ndryshimet dhe zgjidhja e mosmarrëveshjeve

1. Çdo modifikim ose ndryshim i kësaj Marrëveshjeje do të bëhet me shkrim me pëlqimin e të dyja Palëve Kontraktuese.

2. Mosmarrëveshjet në lidhje me interpretimin ose zbatimin e dispozitave të kësaj Marrëveshjeje do të zgjidhen me negociata diplomatike ndërmjet Palëve Kontraktuese.

Neni 10

Dispozitat e përgjithshme

Brenda kornizës së kësaj marrëveshjeje, Palët Kontraktuese nuk do të propozojnë drejtpërdrejt ose indirekt përfitime të çfarëdo natyre. Ata nuk do të pranojnë asnjë propozim të tillë. Çdo sjellje e korruptuar ose e paligjshme (p.sh. oferta, dhurata, pagesa, shpërblime ose ndonjë përfitim tjetër) nënkupton një shkelje të kësaj marrëveshjeje dhe justifikon përfundimin e saj, si dhe/ose rekursin ndaj masave korrigjuese shtesë në përputhje me legjislacionin në fuqi.

Neni 11

Shtojca

Përmbledhja e Dokumentit të Projektit (shtojca 1) përbën një pjesë integrale të kësaj Marrëveshjeje.

Neni 12

Kohëzgjatja dhe efektiviteti

1. Kjo Marrëveshje përfshin periudhën nga 1 mars 2021 deri më 28 shkurt 2025. Ajo do të hyjë në fuqi me nënshkrimin nga të dyja Palët Kontraktuese dhe me përfundimin e procedurës së brendshme ligjore, në përputhje me legjislacionin shqiptar dhe përfundon sapo të dyja Palët do të kenë përmbushur të gjitha detyrimet e tyre kontraktuale reciproke.

2. Kjo Marrëveshje është shkruar në tri kopje origjinale në secilën gjuhë angleze dhe shqipe. Të dyja versionet e teksteve janë autentike dhe kanë të

njëjtën vlerë. Në rast të ndryshimeve të interpretimit, versioni anglisht do të mbizotërojë.

Palët konfirmojnë dhe nënshkruajnë këtë Marrëveshje të bërë në Tiranë, më _____.

Në emër të Konfederatës Zvicerane:**Adrian Maître**

Ambasador

Ambasada e Zvicrës në Shqipëri

Në emër të Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë:

Ogerta Manastirliu

Ministër

Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale

Evis Kushi

Ministër

Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë

Një projekt i Agjencisë Zvicerane për
Zhvillim dhe Bashkëpunim SDC

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Agjencia Zvicerane për Zhvillim
dhe Bashkëpunim SDC

Zbatuar nga:

Save the Children

ANNEX

Agjencia Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim

Projekti “Shkollat për Shëndetin” – Shqipëri

Përmbledhje e shkurtër e dokumentit të projektit

1 Kohëzgjatja e projektit

“Shkollat për Shëndetin” është një projekt Zviceran i zbatuar në Shqipëri nga Save the Children.

Faza kryesore e projektit mbulon periudhën nga **Marsi 2021 deri në Shkurt 2025**.

2 Objektivat dhe Rezultatet

Qëllimi kryesor i këtij projekti është:

Fëmijët e moshës shkollore, familjet e tyre përkatëse dhe komunitetet në tërësi, zvogëlojnë ekspozimin ndaj faktorëve madhore të rrezikut për sëmundje jo të transmetueshme (SJT) dhe përballojnë efektivisht emergjencat shëndetësore përfshi COVID-19 nëpërmjet nxitjes së ndryshimeve pozitive në modelet e sjelljes dhe përmirësimit të praktikave të sjelljes, masave personale të higjienës dhe praktikave të sigurta mjedisore.

Rezultatet e pritshme janë:

- i) Fëmijët e moshës shkollore (6-16 vjeç), familjet e tyre dhe komuniteti në tërësi, kanë aftësitë dhe njohuritë e nevojshme për të parandaluar faktorët e rrezikut për SJT-të dhe përballuar emergjencat shëndetësore si COVID-19.
- ii) Mësuesit dhe drejtorët e shkollave promovojnë sjellje të shëndetshme, masat e duhura të higjienës e praktikave të sigurta mjedisore dhe angazhohen në krijimin e një mjedisi të shëndetshëm në klasë dhe në shkollë.
- iii) Pushteti qendror dhe ai vendor promovojnë shëndet, masat e duhura të higjienës dhe praktikave të sigurta mjedisore në një qasje ndër-sektoriale bazuar në evidencë (fakte), standarde dhe udhëzime bashkëkohore.

Për më tepër, për të adresuar çështje të lidhura me COVID-19, projekti do të rikonceptojë mesazhet mbi zgjedhjet e sjelljeve të shëndetshme (përshtatje sociale në përgjigje të nevojave të krizës së COVID-19).

3 Partnerët dhe përfituesit kryesorë

Partneri kryesor i projektit “Shkollat për Shëndetin” është Qeveria Shqiptare (QSh), që ka mandatuar Ministrinë e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale (MShMS) dhe Ministrinë e Arsimit, Sportit dhe Rinisë (MASR). Partnerë të tjerë kyç janë:

- Institucionet në varësi të MShMS: Instituti i Shëndetit Publik, (IShP), Operatori i Shërbimeve të Kujdesit Shëndetësor (OShKSh), dhe Njësitë Vendore të Kujdesit Shëndetësor të reformuara së fundmi;
- Fondi i Sigurimit të Detyrueshëm të Kujdesit Shëndetësor (FSDKS);

- Institucionet në varësi të MASR: Agjencia e Sigurimit të Cilësisë së Arsimit Para Universitar (ASCAP), dhe Drejtoria e Përgjithshme e Arsimit Para Universitar. (DPAPU);
- Njësitë e qeverisjes vendore (bashkitë);
- Bota akademike (Universitetet);
- Organizatat profesionale, organizata joqeveritare, shoqëria civile;
- Sektori privat.

Përfituesit e projektit “Shkollat për Shëndetin” janë:

- Të gjithë fëmijët në moshë shkollore të arsimit 9-vjeçar (6-16 vjeç);
- Prindërit e fëmijëve/kujdestarët dhe familjet e tyre;
- Mësuesit, personeli shëndetësor i shkollave dhe drejtuesit e shkollave;
- Specialistët e promovimit shëndetësor në njësitë e kujdesit shëndetësor vendor (duke përfshirë qendrat e kujdesit shëndetësor parësor);
- Komuniteti në tërësi.

4 Produktet e projektit

Produktet kryesore dhe aktivitetet e përzgjedhura të projektit “Shkollat për Shëndetin” përmbledhen shkurtimisht më poshtë sipas rezultateve përkatëse:

Rezultati 1: Fëmijët e moshës shkollore (6-16 vjeç), familjet e tyre dhe komuniteti në tërësi, kanë aftësitë dhe njohuritë e nevojshme për të parandaluar faktorët e rrezikut të lidhur me sjelljen për sëmundjet jo të transmetueshme (SJT) dhe përballuar emergjencat shëndetësore si COVID-19

- **Produkti 1.1. Përmirësimi i kurrikulës për parandalimin e SJT-ve, emergjencat shëndetësore dhe mjedise të sigurta** – aktivitetet e spikatura:
 - Përmirësimi dhe lidhja direkte me praktikën (aktivitetet ditore);
 - Zhvillimi i manualeve praktike për nxënësit mbi sjelljet e shëndetshme (sjellje të lidhura me stilin e jetesës).
- **Produkti 1.2. Fushata të Promovimit Shëndetësor në shkollë** – aktivitetet e spikatura:
 - “Karavani i shëndetit”;
 - Edukim bashkëmoshatar: promovim i pjesëmarrjes së fëmijëve në grupe bashkëmoshatare;
 - Fuqizim i kapaciteteve të strukturave të qeverisë së nxënësve;
 - Ndarje eksperiencash midis shkollave mbi promovimin e shëndetit.

- **Produkti 1.3. Fuqizimi i prindërve për sjellje të shëndetshme, masat e duhura të higjienës e praktikat e sigurta mjedisore** – aktivitetet e spikatura:
 - Aplikimi i qasjes (modelit) shqiptar të bazuar në praktikat më të mira (modeli Islandez, etj);
 - Promovimi i prindërimit pozitiv përmes fushatave të dedikuara;
 - Organizimi i seancave të dedikuara të informimit me prindërit e fëmijëve.
- **Produkti 1.4. Kapacitetet e shkollave janë fuqizuar lidhur me angazhimin e fëmijëve në aktivitete të promovimit të shëndetit** – aktivitete të spikatura:
 - Fuqizim dhe krijimi i qendrave burimore në shkolla si qendra informacioni për fëmijë dhe prindër;
 - Fuqizim i klubeve ekzistuese të shëndetit ose krijimi i klubeve të reja në shkolla;
 - Fuqizimi i rolit të prindërve në këshillin e prindërve në shkolla;
 - Fuqizimi i rolit të qeverisë së nxënësve në shkolla.
- **Produkti 1.5. Përgjigjja ndaj COVID-19** – aktivitete të spikatura:
 - Aktivitete me nxënës që synojnë rritjen e njohurive dhe aftësive të tyre për zbatimin e saktë të masave efektive për parandalimin e COVID-19;
 - Aktivitete me prindër mbi zbatimin e saktë të masave efektive për parandalimin e COVID-19;
 - Zhvillimi i një portal informativ mbi kontrollin dhe parandalimin e COVID-19;
 - Aplikacione *online* të dedikuara për kontrollin dhe parandalimin e COVID-19.

Rezultati 2. Mësuesit dhe drejtorët e shkollave promovojnë sjellje të shëndetshme, masat e duhura të higjienës e praktika të sigurta mjedisore dhe angazhohen në krijimin e një mjedisi të shëndetshëm në klasë dhe në shkollë

- **Produkti 2.1. Trajnimi i mësuesve, drejtorëve dhe personelit shëndetësor në shkolla** – aktivitete të spikatura:
 - Aktivitete ndërgjegjëse dhe trajnime;
 - Përmirësim i kurrikulave universitare për trajnimin e mësuesve të rinj mbi çështjet e shëndetit;
 - Supervizim mbështetës i shkollave nga ISHP.
- **Produkti 2.2. Mesazhe digjitale të Promocionit Shëndetësor** – aktivitete të spikatura:

- Platforma dhe aplikacione *online*;
 - Hartimi dhe implementimi i strategjisë së komunikimit për mediat sociale;
 - Krijimi i një platforme e-Learning e cila do të mundësojë zhvillimin e kurseve për mësuesit;
 - Përdorimi i rrjetit të Telemjekësisë së Integruar dhe programit e-Shëndet për të ofruar sesione të drejtpërdrejta të edukimit elektronik për mësuesit në lidhje me shëndetin.
- **Produkti 2.3. Krijimi i mjediseve mbështetëse në shkollë** – aktivitete të spikatura:
 - Mbështetje infrastrukturore minimale;
 - Mbështetje e limituar për mjete dhe instrumente bazë;
 - Indeksi Shëndetësor i Shkollave (SHI): vlerësim vjetor për të matur qasjen mbi shëndetin të shkollave.
 - **Produkti 2.4. Ngritja e një rrjeti trajnerësh mbi çështje të edukimit dhe shëndetit në 12 qarqe të Shqipërisë** – aktivitete të spikatura:
 - Zhvillimi i seancave të trajnimit për trajnerë, që do të lehtësojnë zhvillimin e trajnimeve;
 - Akreditimi i programeve nga MShMS dhe MASR dhe certifikimi i trajnerëve lokal;
 - Zhvillimi i seancave të trajnimit në zona të mbuluara nga skuadrat e trajnerëve.

Rezultati 3. Pushteti qendror dhe ai lokal promovojnë shëndetin në një qasje ndër-sektoriale bazuar në evidencë (fakte), standarde dhe udhëzime bashkëkohore

- **Produkti 3.1. Fuqizimi i institucioneve të qeverisjes qendrore** – aktivitete të spikatura:
 - Mbështetje e planeve të veprimit: (Parandalimi dhe Kontrolli i SJT-ve & i Promocionit Shëndetësor);
 - Pasurimi i udhëzimeve dhe standardeve kombëtare për shkollat si qendra komunitare, me përcaktime të qarta dhe specifike të roleve dhe detyrave të stafit në mjediset brenda dhe jashtë shkollës;
 - Zhvillimi i një udhëzuesi për përfshirjen e komunitetit, rolet dhe përgjegjësitë e tyre;
 - Përfshirja në projekt e Agjencisë së Mbrojtjes së Fëmijëve në nivel qendror dhe lokal.
- **Produkti 3.2. Fuqizimi i institucioneve të qeverisjes vendore** – aktivitete të spikatura:

- Ngritje kapacitetesh (ndërgjegjësim, trajnim);
- Mbështetje dhe koordinim më shoqërinë civile dhe aktorë të tjerë kyç në nivel lokal;
- Hartimi i planeve rajonale dhe lokale të veprimit për përfshirjen e komunitetit, bazuar në kontekstin specifik dhe ndryshimet sipas rajoneve;
- Hulumtime në nivel rajonal dhe lokal për gjenerimin e të dhënave në lidhje me faktorët e sjelljes/stilit të jetës së nxënësve, praktikave të higjienës dhe aspekteve mjedisore të nxënësve të moshës shkollore;
- Përfshirje e sektorit privat (fermerëve, etj).

▪ **Produkti 3.3. Fuqizim i bashkëpunimit ndër-sektorial dhe multi-sektorial** – aktivitete të spikatura:

- Lobim, komunikim dhe dialog politik;
- Bashkëpunim ndër-sektorial midis sektorit të arsimit dhe shëndetit lidhur me edukimin mbi shëndetin seksual (duke përfshirë seksualitetin) tek nxënësit;
- Bashkëpunim midis sektorëve të shëndetit, sektorit të ushqimit dhe ushqyerjes, sektorit të mjedisit dhe sektorit të financës/ekonomisë mbi taksimin e duhanit, alkoolit, sheqerit dhe yndyrnave, që synon përmirëzimin e rezultateve shëndetësore;
- Bashkëpunim midis sektorit shëndetësor dhe sektorit të ushqimit për të siguruar zgjedhje të ushqimeve të shëndetshme të ofruara në mencë, kioska ose makina shitje në shkolla.
- Bashkëpunim midis sektorit shëndetësor, sektorit të arsimit dhe infrastrukturës për të siguruar akses në shkollë dhe shërbime shëndetësore për komunitete të caktuara, ose infrastrukturë rrugore (sinjalistike ndihmëse) në afërsi të shkollave ose të qendrave shëndetësore.

5 Buxheti

Buxheti për periudhën e implementimit 4-vjeçar të projektit “Shkollat për Shëndetin” është **4.56 milion franga zvicerane (CHF)**, duke mos përfshirë fondet për vlerësimin e jashtëm në fund të fazës kryesore. Buxheti dhe aktivitetet e projektit janë parashikuar për të përmirësuar aktivitetet e promovimit shëndetësor në shkolla në Shqipëri.

Të gjitha ndërhyrjet e propozuara mund të konsiderohen si thelbësore për të mbështetur reformat shqiptare në arsim dhe shëndetësi dhe, si të tilla, përbëjnë një komponent thelbësor për përmirësimin e performancës së sistemit arsimor dhe të sistemit shëndetësor dhe, në këtë mënyrë, cilësinë e shërbimeve të ofruara për popullatën e përgjithshme, me një fokus të veçantë në fëmijët vulnerabël.

VENDIM
Nr. 4, datë 24.12.2021

Bazuar në ligjin nr. 8457, datë 11.2.1999, “Për informacionin e klasifikuar ‘Sekret shtetëror’”, i ndryshuar, si dhe vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 662, datë 15.11.2017, “Për miratimin e rregullores për deklasifikimin dhe zhvlerësimin e informacionit të klasifikuar ‘Sekret Shtetëror’”, KDZH-ja, i ngritur me urdhër nr. 389, datë 20.11.2017, të drejtorit të përgjithshëm të Arkivave, u mblodh më datë 24.12.2021, dhe pasi shqyrtoi relacionin e paraqitur nga Sektori i ish-Arkivit Qendror të PPSH-së,

VENDOSI:

1. Deklasifikimin plotësisht të informacioneve (dosjeve) të klasifikuara “Sekret shtetëror”, si më poshtë:

Fondi 14/APSTR, viti 1989

Dosjet nr. 2, 3, 5, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 19, 23, 24, 26, 27, 28, 30, 31, 34, 36, 37, 58, 60, 63, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 89, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 100, 101, 103, 105, 106, 107, 108, 109. Niveli i klasifikimit, “Sekret”. Dosja nr. 110. Niveli i Klasifikimit, “T Sekret”. Dosjet nr. 112, 113, 115, 117, 119, 120, 121, 122, 126, 129, 130, 131, 132, 134, 135, 136, 139, 141, 144, 146, 147, 148, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 169, 170, 173, 174, 175, 177, 178. Niveli i klasifikimit, “Sekret”. Dosja nr. 179. Niveli i klasifikimit, “T Sekret”. Dosjet nr. 180, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 192, 193, 195, 196, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 209, 210, 212, 220, 221, 222, 223, 225, 228, 229, 230, 233, 235, 236, 238, 243, 245, 248, 249, 253, 260, 263, 265, 267, 270, 272, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 289, 290, 293, 294, 295, 296, 297, 299, 300, 301, 302, 304, 306, 307, 309, 310, 311, 319, 320, 321, 322, 324, 325, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 341, 343, 344, 345, 347, 349, 351, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 361, 362, 364, 365, 366, 368, 369, 371, 372, 373, 374, 376, 377, 381, 384, 386, 387, 390, 391, 392, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 409, 410, 413, 414, 415, 416, 418, 421, 422, 423. Niveli i klasifikimit, “Sekret”.

Dosjet deklasifikohen plotësisht, sepse kanë humbur vlerën dhe qëllimin për të cilin janë klasifikuar, siç përcaktohet në nenin 4, pika “b” e VKM-së nr. 662, datë 15.11.2017.

2. Ngarkohet sekretari i KDZH-së për zbatimin e këtij vendimi.

3. Një kopje e bibliografisë t’i dërgohet DSIK-së, si dhe për botim në Fletoren Zyrtare.

4. Ky vendim hyn në fuqi menjëherë.

KRYETAR
DREJTOR I PËRGJITHSHËM
Ardit Bido

VENDIM
Nr. 73, datë 22.12.2021

**PËR MIRATIMIN E RREGULLORES
“PËR RAPORTIMET NË BANKËN E
SHQIPËRISË TË ZËRAVE TË BILANCIT
TË INSTITUCIONEVE TË KREDITIT
DHE TË INSTITUCIONEVE
MONETARE FINANCIARE”**

Në bazë dhe për zbatim të nenit 12 shkronja “a”, nenit 27, paragrafi i dytë, nenit 43 shkronja “c”, dhe nenit 71 të ligjit nr. 8269, datë 23.12.1997, “Për Bankën e Shqipërisë”, të ndryshuar; nenit 43, pika 3, dhe nenit 62, pika 1, shkronja “c”, të ligjit nr. 52/2016, datë 19.5.2016, “Për shoqëritë e kursim-kreditit dhe unionet e tyre”, me propozimin e Departamentit të Statistikave Financiare, Këshilli Mbikëqyrës i Bankës së Shqipërisë,

VENDOSI:

1. Të miratojë rregulloren “Për raportimet në Bankën e Shqipërisë të zërave të bilancit të institucioneve të kreditit dhe të institucioneve monetare financiare”, sipas tekstit bashkëlidhur këtij vendimi.

2. Ngarkohet Departamenti i Statistikave Financiare të Bankës së Shqipërisë, për ndjekjen e zbatimit të këtij vendimi.

3. Ngarkohet Kabineti i Guvernatorit dhe Departamenti i Kërkimeve me publikimin e këtij vendimi, përkatësisht në Fletoren Zyrtare të Republikës së Shqipërisë dhe në Buletinin Zyrtar të Bankës së Shqipërisë.

Ky vendim hyn në fuqi 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare.

KRYETAR
Gent Sejko

RREGULLORE

PËR RAPORTIMET NË BANKËN E SHQIPËRISË TË ZËRAVE TË BILANCIT TË INSTITUCIONEVE TË KREDITIT DHE TË INSTITUCIONEVE MONETARE FINANCIARE

Neni 1

Objekti dhe fusha e veprimit

Rregullorja përcakton kërkesat e raportimit në lidhje me informacionin statistikor të zërave të bilancit, për subjektet raportuese që ushtrojnë aktivitet në territorin e Republikës së Shqipërisë, të përcaktuar si më poshtë:

- a) institucione monetare financiare (IMF) përveç institucioneve të kreditit;
- b) institucione krediti.

Neni 2

Baza ligjore

Kjo rregullore nxirret në mbështetje të:

- a) nenit 12, shkronja “a”, nenit 27, paragrafi i dytë, nenit 43, shkronja “c”, dhe nenit 71, të ligjit nr. 8269, datë 23.12.1997, “Për Bankën e Shqipërisë”, të ndryshuar;
- b) nenit 43 pika 3, dhe nenit 62, pika 1, shkronja “c”, të ligjit nr. 52/2016, datë 19.5.2016, “Për shoqëritë e kursim-kreditit dhe unionet e tyre”.

Neni 3

Përkufizimet

Për Qëllime të kësaj rregulloreje, zbatohen përkufizimet e mëposhtme:

1. “institucion monetar financiar” (IMF):
 - a) banka qendrore,
 - b) “korporata depozituese përveç bankës qendrore” dhe fondet e tregut të parasë.
2. “Institucion krediti” është:
 - a) institucioni financiar që kryen veprimtari bankare në përputhje me përkufizimin në nenin 4 pika 2 të ligjit “Për bankat në Republikën e Shqipërisë;

b) institucioni financiar, veprimtaria e të cilit është pranimi i depozitave dhe/ose dhënia e huave vetëm për anëtarët e tyre sipas ligjit nr. 52/2016, datë 19.5.2016, “Për shoqëritë e kursim-kreditit dhe unionet e tyre”.

3. “Korporatat depozituese, përveç bankës qendrore”, janë si më poshtë:

a) institucionet e kreditit që kryejnë veprimtari bankare në përputhje me përkufizimin në nenin 4 pika 2 të ligjit “Për bankat në Republikën e Shqipërisë” (bankat);

b) institucionet financiare, veprimtaria e të cilave është pranimi i depozitave dhe/ose dhënia e huave vetëm për anëtarët e tyre sipas ligjit nr. 52/2016, datë 19.5.2016, “Për shoqëritë e kursim-kreditit dhe unionet e tyre (SHKK-të dhe unionet e tyre);

c) institucione të parasë elektronike.

4. “Fondet e tregut të parasë” (FTP) janë institucione të sipërmarrjeve kolektive, të cilat kryejnë aktivitetin në përputhje me ligjin nr. 56/2020, datë 30.4.2020, “Për sipërmarrjet e investimeve kolektive”, që investojnë kryesisht në aksione/kuota të tregut të parasë si edhe/ose depozita dhe letra me vlerë afatshkurtra, si edhe emetojnë aksione ose njësi që janë zëvendësuese të afërta për depozitat, siç referohet në pjesën 1 të shtojcës I bashkëlidhur kësaj rregulloreje.

5. “Subjekte raportuese” janë të gjitha institucionet objekt i kësaj rregulloreje përcaktuar në nenin 1.

6. “Rezident i Republikës së Shqipërisë” do të quhet:

a) çdo person fizik, i cili:

i. pavarësisht nga kombësia, jeton ose ka për qëllim të jetojë në Republikën e Shqipërisë për një periudhë kohore më shumë se një vit;

ii. ka rezidencën e tij të përhershme në Republikën e Shqipërisë dhe udhëton ose jeton përkohësisht në një vend tjetër për një periudhë kohore më pak se një vit;

iii. ka rezidencën e tij të përhershme në Republikën e Shqipërisë, por është i punësuar pranë një ambasade, konsullate, baze ushtarake ose pranë ndonjë shërbimi tjetër të Republikës së Shqipërisë, i cili ndodhet jashtë territorit të Shqipërisë;

iv. ka rezidencën e tij të përhershme në Republikën e Shqipërisë dhe studion ose merr trajtim mjekësor në një vend jashtë territorit të

Republikës së Shqipërisë, pavarësisht nga kohëzgjatja e studimeve apo e trajtimit mjekësor;

v. ka rezidencën e tij të përhershme në Republikën e Shqipërisë dhe punon në mjete lundrimi, mjete të transportit ajror, stacion hapësinor, platformë naftë ose çdo mjet tjetër të ngjashëm transporti/instalimi, i cili ushtron aktivitetin jashtë territorit ekonomik të Republikës së Shqipërisë;

vi. është i punësuar pranë organizatave ndërkombëtare dhe ka qendrën e interesit ekonomik në Republikën e Shqipërisë për një periudhë kohore më shumë se një vit.

Për qëllime të pikave “ii” deri në “v” të shkronjës “a”, rezidenca e përhershme përcaktohet duke iu referuar territorit ekonomik në të cilin personi fizik qëndron pjesën më të madhe të kohës përgjatë vitit të referencës, duke përjashtuar këtu kohën në funksion të ushtrimit të detyrave si nëpunës civil;

b) çdo departament dhe shërbim i qeverisë së Republikës së Shqipërisë;

c) çdo njësi vendore në Republikën e Shqipërisë, si edhe çdo njësi shërbimi apo institucion në varësi;

d) çdo organizatë apo shoqëri e çfarëdolloj forme ligjore themeluar dhe regjistruar në Republikën e Shqipërisë;

e) çdo institucion fetar në Republikën e Shqipërisë;

f) degët e personit juridik të huaj të themeluar dhe regjistruar jashtë Republikës së Shqipërisë dhe që ushtrojnë aktivitetin ekonomik në Republikën e Shqipërisë;

g) rastet kur çdo person fizik apo juridik, i cili nuk trajtohet si “rezident i Republikës së Shqipërisë”, konsiderohet jorezident i Republikës së Shqipërisë;

h) organizatat ndërkombëtare trajtohen si jorezidente të Republikës së Shqipërisë.

7. “Entitet me qëllim të posaçëm” (SPV), ka të njëjtin kuptim të përcaktuar në nenin 4, pika 2, shkronja “c”, numër 51, të rregullores nr. 48/2013 “Për raportin e mjaftueshmërisë së kapitalit”.

8. “Titullzim” ka të njëjtin kuptim të përcaktuar në nenin 4, pika 2, shkronja “c”, numër 43 të rregullores nr. 48/2013 “Për raportin e mjaftueshmërisë së kapitalit”.

9. “Institucion i parasë elektronike” ka të njëjtin kuptim të përcaktuar në nenin 4, pika 46, të ligjit “Për bankat në Republikën e Shqipërisë”.

10. “Para elektronike” ka të njëjtin kuptim të përcaktuar në nenin 4, pika 47, të ligjit “Për bankat në Republikën e Shqipërisë”.

11. “Zhvlerësim” është reduktimi direkt i pjesshëm i tepricës së kredisë në bilanc, për shkak të përkeqësimit të cilësisë së saj.

12. “Fshirje” është “zhvlerësimi” i plotë i tepricës së kredisë që rezulton me nxjerrjen jashtë pasqyrave të bilancit.

13. “Shërbyes” është një IMF që administron kreditë që janë subjekt i titullzimit ose kreditë që janë transferuar në këtë institucion, me qëllim grumbullimin e kryegjësë dhe të interesit nga kredimarrësi.

14. “Pozicione brenda grupit” janë huat dhënë ose depozitat marrë nga korporatat depozituese që pranojnë depozita dhe që i përkasin të njëjtit grup, dhe që përbëhen nga një mëmë dhe të gjithë anëtarët e grupit, dhe që kontrollohen në mënyrë direkt ose indirekte prej saj.

15. “Fondet rezervë për kreditë e humbura” janë fonde që vihen nënjanë nga subjekti raportues për mbulimin e kredive të humbura sipas praktikave përkatëse të kontabilitetit bankar.

16. “Zotërimet e titujve vetjak” janë titujt që mbahen nga subjekti raportues emetues, si rezultat i njëres prej situatave të mëposhtme:

a) ruajtja e titujve në emetim ose blerja nga subjekti raportues i titujve të shitur më herët, që janë regjistruar në bilancin e kontabilitetit të subjektit raportues emetues;

b) ruajtja e titujve në emetim ose blerja nga subjekti raportues i titujve të shitur më herët, të cilët nuk janë regjistruar në bilancin e kontabilitetit, por që përdoren ose janë të gatshëm për përdorim nga emetuesi për veprime tregtare.

17. “Degë” është “dega” siç përkufizohet në nenin 4, pika 14, të ligjit “Për bankat në Republikën e Shqipërisë”.

18. “Mosnjohja” (derecognition) është heqja e një kredie ose një pjese të saj nga teprica e raportuar në përputhje me pjesën 2 dhe 3 të shtojcës I.

19. “Transferimi i kredisë” është një blerje ose shitje nga subjekti raportues i një kredie ose një pakete kredish, të përfituara ose me transfertë pronësie ose me nënpjesëmarrje;

20. “Bashkimi me përthithje” i referohet procesit të shpërbërjes pa iu nënshtruar likuidimit, sipas së cilit një ose më shumë institucione

(institucionet që përthithen) ia transferojnë të gjitha mjetet dhe detyrimet e tyre një institucioni tjetër (institucionit përthithës), që mund të jetë një institucion i krijuar rishtas.

Neni 4

Lista e IMF-ve për qëllime statistikore

1. Banka e Shqipërisë harton dhe mirëmban listën e IMF-ve bazuar në informacionin statistikor të regjistruar nga Banka e Shqipërisë.

2. Banka e Shqipërisë publikon në faqen zyrtare të saj listën e përditësuar të IMF-ve për qëllime statistikore.

Neni 5

Kërkesat e raportimit statistikor

Institucionet monetare financiare (IMF), përveç institucioneve të kreditit dhe institucionet e kreditit, do të raportojnë pranë Bankës së Shqipërisë paketat sipas grupeve të mëposhtme.

1. Korporatat depozituese (bankat) raportojnë pranë Bankës së Shqipërisë të dhënat në shtojcën II, pjesa e 1-rë bashkëlidhur kësaj rregulloreje.

2. Shoqëritë e kursim-kreditit raportojnë pranë Bankës së Shqipërisë të dhënat në shtojcën II, pjesa e 2-të, bashkëlidhur kësaj rregullore.

3. Fondet e tregut të parasë raportojnë pranë Bankës së Shqipërisë të dhënat në shtojcën II, pjesa e 3-të, bashkëlidhur kësaj rregullore.

Neni 6

Afati i raportimit

1. Korporatat depozituese (bankat) dërgojnë të dhënat statistikore me bazë mujore/tremujore përcaktuar në këtë rregullore, 10 ditë kalendarike mbas periudhës referencë.

2. Shoqëritë e kursim-kreditit dërgojnë të dhënat statistikore me bazë tremujore përcaktuar në këtë rregullore, 50 ditë kalendarike mbas periudhës referencë.

Neni 7

Parimet kontabël për qëllim të raportimit statistikor

1. Për qëllim të raportimit sipas kësaj rregulloreje dhe nëse nuk parashikohet ndryshe,

subjektet raportuese ndjekin rregullat e kontabilitetit kombëtar dhe standardet ndërkombëtare përkatëse.

2. Për qëllim të kësaj rregulloreje, subjektet raportuese i raportojnë të gjitha mjetet dhe detyrimet financiare në bazë bruto.

3. Kur subjektet raportuese raportojnë depozitat në detyrime dhe kreditë, zbatohen rregullat e mëposhtme:

a) subjektet raportuese raportojnë sasitë gjendje të kryegjësë të depozitave në detyrime dhe kredive në fund të muajit;

b) subjektet raportuese përjashtojnë fshirjet e kredive nga sasia gjendje e raportuar, sipas praktikave përkatëse të kontabilitetit;

c) subjektet raportuese nuk i netojnë depozitat në detyrime dhe kreditë përkundrejt mjeteve ose detyrimeve të tjera.

4. IMF-të përjashtojnë nga shumat përkatëse të mjeteve dhe detyrimeve mbajtjet/zotërimet e titujve të borxhit dhe kapitalet që kanë emetuar vetë.

Neni 8

Standardet minimale dhe rregullat e raportimit kombëtar

1. Subjektet raportuese zbatojnë kërkesat e raportimit statistikor, të cilave iu nënshtrohen në përputhje me standardet minimale rreth transmetimit të informacionit, saktësisë, përputhshmërisë me konceptet e përcaktuara në shtojcën II.

2. Banka e Shqipërisë përkufizon dhe zbaton rregullat e raportimit që ndiqen nga popullata raportuese aktuale në përputhje me kërkesat kombëtare. Banka e Shqipërisë garanton që rregullat e raportimit në fjalë të mundësojnë kontrollin e saktë në përmbushjen e standardeve minimale rreth transmetimit të informacionit, saktësisë dhe përputhshmërisë me konceptet e përcaktuara në shtojcën 1.

Neni 9

Bashkimet me përthithje, ndarjet dhe riorganizimet

1. Një subjekt raportues (edhe kur kërkohet miratimi i Bankës së Shqipërisë për këtë proces) njofton Bankën e Shqipërisë (Departamentin e

Statistikave Financiare) për bashkimet me përthithje, ndarjet ose riorganizimet e tjera, kur:

a) bashkimi, ndarja ose riorganizimi mund të ndikojë në përmbushjen e kërkesave për raportim në subjektin raportues;

b) qëllimi i ekzekutimit të procesit referuar në shkronjën “a” shpallet publikisht.

2. Njoftimi i përmendur në pikën 1 të këtij neni duhet të:

a) të marrë kohën e domosdoshme përpara se të hyjë në fuqi bashkimi me përthithje, ndarja ose forma të tjera riorganizimi; dhe

b) të përcaktojë procedurat që do të zbatohen për të përmbushur kërkesat e raportimit statistikor të përcaktuara në këtë rregullore.

3. Kur bashkimi midis subjekteve raportuese ndodh ndërmjet periudhës referencë dhe afatit të raportimit të të dhënave statistikore për atë periudhë referencë të përcaktuar nga Banka e Shqipërisë sipas nenit 6, institucioni përthithës plotëson kërkesat e raportimit të institucioneve të përthithura për atë periudhë referencë, pa marrë parasysh bashkimin.

4. Kur ndodh një bashkim mes subjekteve raportuese gjatë një periudhe referencë, Banka e Shqipërisë mund ta lejojë institucionin përthithës t'i raportojë të dhënat statistikore të institucioneve të blera ndarazi nga të dhënat e veta statistikore, për periudhën referencë në fjalë dhe për periudhat referencë vijuese.

Neni 10

Raportimi i të dhënave statistikore për bazën e rezervës të detyrueshme

Institucionet e kreditit i raportojnë Bankës së Shqipërisë të dhënat statistikore të referuara në shtojcën III, pjesa 1, që janë të domosdoshme për të llogaritur bazën e rezervës të detyrueshme të institucioneve të kreditit, në përputhje me rregulloren nr. 29, datë 16.5.2012, “Mbi minimumin e rezervës së detyruar mbajtur në Bankën e Shqipërisë nga bankat”, ndryshuar me vendim nr. 10, datë 7.2.2018.

Neni 11

Verifikimi dhe mbledhja e detyrueshme

1. Banka e Shqipërisë ka të drejtë të verifikojë të dhënat që subjektet raportuese duhet të paraqesin sipas kësaj rregulloreje.

Faqe | 124

2. Banka e Shqipërisë merr masat e parashikuara në ligjin “Për Bankat në Republikën e Shqipërisë”, kur subjekti raportues nuk i përmbush standardet e raportimit, saktësisë, përputhshmërisë me konceptet dhe rishikimet e përcaktuara në shtojcën 1.

Neni 12

Raportimi i parë

1. Raportimi i parë i të dhënave statistikore mujore sipas nenit 5, pika 1 dhe pika 2, fillon me të dhënat e muajit shtator 2022.

2. Raportimi i parë i të dhënave statistikore tremujore sipas nenit 5, pika 1 dhe pika 2, fillon me të dhënat e tremujorit të tretë të vitit 2022.

Neni 13

Procedurë e thjeshtuar ndryshimi

Administratori përkatës që ka në varësi Departamentin e Statistikave Financiare (DSF) mund të kryejë ndryshime teknike të shtojcave pa miratimin e Këshillit Mbiqëqyrës të Bankës së Shqipërisë, me kusht që këto ndryshime të mos ndryshojnë kornizën konceptuese thelbësore, dhe të mos ndikojnë mbi barrën e raportimit të subjekteve raportuese.

Neni 14

Dispozita përjashtuese

Banka e Shqipërisë mund të lejojë përjashtime nga kërkesat e raportimit statistikor të referuara në paragrafin 1, kur sasia gjendje e totalit të aktiveve të një subjekti është më e vogël sesa 1% e IMF-ve. Në çdo rast, sasia gjendje e totalit të aktiveve të të gjitha subjekteve raportuese të përjashtuara nuk mund të jetë më shumë se/ose e barabartë me 5% e totalit të aktiveve të IMF-ve.

Neni 15

Dispozitë e fundit

Shtojcat bashkëlidhur kësaj rregulloreje janë pjesë përbërëse e saj.

KRYETAR I KËSHILLIT MBIQËQYRËS

Gent Sejko

SHTOJCA I KËRKESAT PËR RAPORTIM STATISTIKOR

PJESA I EVIDENTIMI I IMF-ve TË VEÇANTA BAZUAR NË PARIMIN E ZËVENDËSUESHMËRISË SË DEPOZITAVE

1. Institucionet financiare, përveç institucioneve të kreditit, të cilat emetojnë instrumente financiare që konsiderohen zëvendësuese të përafërta për depozitat, klasifikohen si IMF, me kusht që të plotësojnë përkufizimin e IMF-së në aspekte të tjera. Klasifikimi bazohet në kriterin e zëvendësueshmërisë së depozitave, pra, nëse detyrimet klasifikohen si depozita, gjë që përcaktohet nga likuiditeti i tyre, karakteristikat e kombinuara të përçueshmërisë, konvertueshmëria, siguria dhe tregtueshmëria, dhe duke pasur parasysh, sipas rastit, afatin e tyre të emetimit.

2. Kriteret e zëvendësueshmërisë së depozitave zbatohen edhe për të përcaktuar nëse detyrimet duhet të klasifikohen si depozita, përveçse kur ka një kategori të veçantë për këto detyrime.

3. Për qëllim si të përcaktimit të zëvendësueshmërisë së depozitave ashtu edhe të klasifikimit të detyrimeve si depozita:

a) përçueshmëria i referohet mundësisë së mobilizimit të fondeve të vendosura në një instrument financiar, duke përdorur lehtësira pague, të tilla si: çeqe, urdhërtransferte, debi direkt ose mjete të ngjashme;

b) konvertueshmëria i referohet mundësisë dhe kostos së konvertimit të instrumenteve financiare në valutë ose depozitave të transferueshme; humbjet e avantazheve fiskale në rast se këto konvertime mund të konsiderohen për penalizim që redukton shkallën e likuiditetit;

c) siguria është të njohësh paraprakisht me përpikëri vlerën kapitale të instrumentit financiar në kuptimin e monedhës kombëtare;

d) titujt e kuotuar dhe të tregtuar rregullisht në një treg të organizuar, konsiderohen të tregtueshëm. Për aksionet e iniciativave investuese kolektive e të hapura, nuk ka tregje në kuptimin e zakonshëm.

4. Titujt/zërat e emetuar nga iniciativat investuese kolektive, që operojnë vetëm si skema të

kursimeve të punonjësve, dhe kur sipas këtyre skemave investitorët lejohet ta blejnë rishtas investimin e tyre vetëm në përputhje me termat kufizues të riblerjes të shkëputur nga zhvillimet e tregut, nuk konsiderohen zëvendësues të afërt për depozitat.

PJESA 2 PASQYRA E BILANCIT (SASITË GJENDJE MUJORE)

Kërkesat mujore janë si në vijim:

1. Kategori instrumenti

a) Detyrime

Kategoritë përkatëse të instrumentit janë: valuta në qarkullim, detyrimet depozitare, aksionet/njësitet e emetuara të FTP-së, titujt e emetuar të borxhit, kapitali dhe rezervat dhe detyrime të tjera. Me qëllim veçimin e detyrimeve monetare dhe jomonetare, edhe detyrimet depozitare ndahen në: depozita njëditore, depozita me maturim të përcaktuar, depozita me njoftim paraprak dhe marrëveshjet e riblerjes (REPO). Shiko përkufizimet në shtojcën II.

b) Mjetet

Kategoritë përkatëse të instrumentit janë: *cash*-i, huat, titujt e borxhit të mbajtur, kapitali, aksionet e fondit të investimit, mjetet jofinanciare dhe mjete të tjera. Shiko përkufizimet në shtojcën II.

2. Shpërndarja sipas maturitetit

Shkurtimet e maturimit origjinal paraqesin një zëvendësues për elementin instrument kur instrumentet financiare nuk janë plotësisht të krahasueshme ndërmjet tregjeve.

a) Detyrime

Intervale kufi për maturitetin, ose për periudhat e njoftimit paraprak, janë: për depozitat me afat, maturim origjinal 1-mujor, 3-mujor, 6-mujor, 1-vjeçar, 2-vjeçar dhe mbi 2-vjeçar, dhe për depozitat me njoftim paraprak, tremujor ose dyvjeçar. Repo-t nuk ndahen sipas maturimit sepse këto janë zakonisht instrumente me afat shumë të shkurtër, pra, zakonisht më pak se tre muaj maturim origjinal. Titujt e borxhit të emetuar nga IMF-të ndahen në njëvjeçare ose dyvjeçare. Për aksionet/kuotat nga FTP-të nuk kërkohet shpërndarje sipas maturitetit.

b) Mjetet

Intervale kufi për maturitetin janë: për huat e rezidentëve (përveç IMF-ve) sipas nënsektorit dhe

më tej për huat ndaj individëve sipas qëllimit, deri në një vit, nga 1 deri në 5 dhe mbi 5 vjet, dhe për zotërimet e titujve të borxhit të emetuara nga IMF-të me vendndodhje në territorin e Shqipërisë, me maturitet një ose dyvjeçar.

3. Shpërndarja sipas qëllimit dhe identifikimi i veçantë i huave për të vetëpunësuarit.

Huat për individët dhe institucionet jofitimprurëse që i shërbejnë individëve ndahen më tej sipas qëllimit të huas (kredi për konsum, hua për blerje banesash, ose hua për qëllime të tjera). Brenda kategorisë “hua për qëllime të tjera”, huat dhënë të vetëpunësuarve, identifikohen si zë i veçantë.

4. Shpërndarja sipas monedhës

Për zërat e bilancit që mund të përdoren në hartimin e aggregateve monetare, balancat raportohen sipas monedhës origjinale.

5. Shpërndarja sipas sektorëve dhe rezidencës së kundërpalëve.

5.1 Hartimi i aggregateve monetare dhe kundërpartive respektive kërkon evidentimin e atyre kundërpartive me vendndodhje në territorin e Shqipërisë, që përbën sektorin e korporatave depozituese. Me qëllim hartimin e aggregateve monetare dhe kundërpartive të tyre, sektorët kundërparti jo-IMF ndahen siç është përcaktuar në Sistemin Evropian të Llogarive të rishikuar (më poshtë “ESA 2010”), të përcaktuar në rregulloren nr. 549/2013 (BE) (shiko pjesën 3 të shtojcës II), në qeveri të përgjithshme (S.13), me qeveri qendrore (S. 1311) të identifikuar veçmas në depozitat e pasivit të bilancit, dhe sektorët e tjerë rezidentë. Për të llogaritur tek agregatet monetare dhe kundërpartitë, sektorët e tjerë rezidentë ndahen më tej në nënsektorët e mëposhtëm: korporata jofinanciare (S.11), individë + institucione jofitimprurëse që i shërbejnë individëve (S.14 + S.15), kompani sigurimi (S.128), fonde pensioni (S.129), fonde investimi jo-FTP (S.124), ndërmjetësuesit e tjerë financiarë (S.125), ndihmës financiarë (S.126), dhe Kompanitë e financimit të kontrolluara nga kompani të tjera dhe huadhënësit e parave (S.127). Për qëllim raportimin e disa zërave të bilancit, si huat dhe titujt e borxhit, tre sektorët fundorë shkrihen në një (S.125 + S.126 + S.127). Një dallim shtesë bëhet për kundërpartitë që janë FVC, brenda ndërmjetësve të tjerë financiarë (S.125). Për të vetëpunësuarit shiko seksionin 3.

5.2 Kundërpartitë e IMF-së ndahen në bankë qendrore (S.121), korporata që pranojnë depozita (S.122), dhe FTP-të (S.123). Kjo ndarje bëhet për të kuptuar më mirë huadhënien dhe politikat financuese në sektorin bankar dhe për të monitoruar më mirë aktivitetet ndërmjet bankave.

5.3 Në lidhje me pozicionet ndërmjet grupit, bëhet një dallim shtesë mbi pozicionin e subjektit raportues në kredi dhe depozita dhe transaksionet me korporatat që pranojnë depozita, (S. 122), për të lejuar identifikimin e lidhjeve të ndërmjetme mes subjekteve që i përkasin të njëjtit grup (rezident).

5.4 Në lidhje me zotërimet e titujve të borxhit me maturitet origjinal deri në një vit, sipas valutës, bëhet një dallim shtesë për qeverinë e përgjithshme (S.13), për të garantuar një pasqyrim më të mirë të ndërlidhjeve të tyre mes qeverisë dhe bankave.

5.5 Kundërpartitë rezidente dallohen nga kundërpartitë jorezidente për pothuaj të gjitha ndarjet statistikore në raportim.

5.6 Në rastin e aksioneve/kuotave të FTP-ve, subjektet raportuese, në më të paktën, referojnë të dhëna për rezidencën e zotëruesve sipas rezident/jorezident. Banka e Shqipërisë do të mbledhë të dhëna të detajuara për shtetin e mbajtësit të aksioneve/kuotave nëpërmjet formularëve 8.1 dhe 8.2 “Letrat me vlerë/mjete” dhe “Letrat me vlerë/detyrime”:

a) sa u përket aksioneve/kuotave të FTP-së për të cilat mbahet një regjistër që evidenton zotëruesit e saj, duke përfshirë të dhënat mbi rezidencën e zotëruesve, FTP-të emetuese ose personat që i përfaqësojnë ato ligjërisht, raportojnë të dhënat mbi shpërndarjen e rezidencës së zotëruesve të aksioneve/kuotave të emetuara prej tyre, në formularin 8.1 dhe 8.2;

b) sa u përket aksioneve/njërive të FTP-së, për të cilat nuk mbahet regjistër që evidenton zotëruesit e tyre, ose për të cilat mbahet regjistër, por ai nuk përmban të dhëna për shtetin e zotëruesve, subjektet raportuese referojnë minimumi ndarjen në rezidentë dhe jorezidentë në bilanc.

6. Shpërndarja e kapitalit dhe rezervave

Kjo shpërndarja kërkohej për të siguruar të dhëna mbi zërat kontabël të kapitalit dhe rezervave dhe për të monitoruar ndërveprimin e këtij zëri me zhvillimet e tjera në pasqyrën e bilancit.

7. Evidentimi i derivativeve, interesave të përlllogaritura të kredive dhe depozitave si pjesë e zërit mjete/detyrime të tjera. Kjo shpërndarje

kërkohet për të rritur përputhshmërinë ndërmjet statistikave.

8. Zotërimet e titujve vetjak – Letrat me vlerë/obligacione të emetuara nga banka

Ky raportim statistikor kërkon të dhëna mbi zotërimet vetjake të titujve të borxhit dhe kapitalit të emtuar nga vetë IMF-ja, të cilët janë përjashtuar nga mjetet dhe detyrimet sipas nenit 7, pika 4.

9. Për huat ndaj korporatave jofinanciare dhe individëve, me maturitet origjinal mbi një vit dhe me maturitet origjinal mbi dy vite, ku përtej tyre nevojiten pozicione për disa maturitete të mbetura dhe periudha e fiksimit të normës së interesit. Fiksimi i normës së interesit kuptohet si ndryshimi i normës së interesit të një huaje që parashikohet në kontratën aktuale të kredisë. Huat që janë objekt i fiksimit të normës së interesit, ndër të tjera, përfshijnë huat me norma interesi që rishikohen periodikisht në përputhje me zhvillimin e një indeksi, p.sh. Euribor, huat me norma interesi që rishikohen vazhdimisht, dhe huat me norma interesi që rishikohen sipas gjykimit të huadhënësit.

10. Ndarja sipas sektorit të pozicioneve me kundërpartitë jorezidente.

Klasifikimi i sektorit në përputhje me SNA 2008 zbatohet kur nuk është në fuqi ESA 2010.

11. Evidentimi i pronës së paluajtshme si pjesë e mjeteve jofinanciare.

Kjo shpërndarje duhet për të paraqitur të dhënat shtesë për mjetet jofinanciare dhe për të monitoruar rëndësinë që kanë pasuritë e paluajtshme për sektorin bankar.

12. Evidentimi i pozicioneve në bilanc të derivateve financiare me një shpërndarje sipas sektorit të përfshirë në mjetet dhe detyrimet e tjera.

Kjo shpërndarje duhet për të theksuar përputhshmërinë ndërmjet statistikave.

13. Shpërndarja e letrave me vlerë të kapitalit që mbahen në aksionet e listuara, aksionet e palistuar dhe kapitale të tjera.

Ky raportim mundëson informacion për mënyrën e mundshme të tregimit të letrave me vlerë të kapitalit.

PJESA 3

PASQYRA E BILANCIT (SASTË GJENDJE TREMUJORE)

Për të analizuar më tej zhvillimet monetare dhe për t'u shërbyer qëllimeve të tjera statistikore, Banka e Shqipërisë kërkon zërat kyç të mëposhtëm:

1. Shpërndarja sipas monedhave (shiko formularin Bilanc_Monedha).

Shpërndarja sipas valutës kërkohet për huat në lidhje me monedhën kombëtare LEK dhe për depozitat, huat dhe titujt e borxhit që mbahen për monedha të përzgjedhura (euro, paund britanik, dollar amerikan, frangë zvicerane dhe jen japonez).

Kjo shpërndarje kërkohet për të lejuar llogaritjen e transaksioneve për agregatet monetare dhe kundërpalët e përshtatura për ndryshimet e kursit të këmbimit, kur këta agregate përfshijnë të gjitha monedhat e kombinuara.

PJESA 4
KËRKESAT RAPORTUESE PËR KORPORATAT DEPOZITUESE (BANKAT)

Nr. i formularit:	Emri i formularit:	Periodiciteti
F20_21Pkon	Bilanci i pakonsoliduar	Mujore
20_21Pkon_Valutor	Bilanci valutor i pakonsoliduar	Mujore
33A	Huat sipas sektorit, monedhës dhe afatit	
33B	Huat sipas qëllimit të përdorimit dhe monedhës	Mujore
33B1	Huat sipas tipit të huas dhe monedhës	Mujore
33B3	Huat e fshira dhe pjesërisht të fshira nga bilanci, gjatë muajit	Mujore
34	Huat e korporatave jofinanciare private sipas aktivitetit ekonomik	Mujore
F34.1	Huat e korporatave jofinanciare publike sipas aktivitetit ekonomik	Mujore
F34.2	Huat sipas cilësisë të portofolit të huave dhe aktivitetit ekonomik për korporatat jofinanciare	Mujore
35	Depozita të sektorëve rezidentë, gjendja në fund të muajit	Mujore
35.2	Depozitat e reja dhe tërheqjet gjatë muajit të depozitave të sektorëve rezidentë	Mujore
8.1	Letrat me vlerë të emetuara nga rezidentët dhe jorezidentët, dhe të mbajtura nga sektori bankar	Mujore
8.2	Letrat me vlerë të emetuara nga sektori bankar dhe të mbajtura nga sektorët rezidentë dhe jorezidentë	Mujore
8.3	Letrat me vlerë të emetuara nga jorezidentët dhe të mbajtura nga sektorët rezidentë (në kujdestari të bankës)	Mujore
8.4	Letrat me vlerë të emetuara nga sektorët rezidentë dhe të mbajtura nga sektorët jorezidentë (në kujdestari të bankës)	Mujore
31.1	Instrumentet financiare në mjete dhe detyrime	Mujore
35.1	Depozita me afat të jorezidentëve	Mujore
Bilanc_Monedha	Zërat e bilancit sipas monedhave	Tremujore
RivM	Ndryshime nga Rivlerësimi - Mjete	Mujore
RIVL	Ndryshime nga Rivlerësimi - Detyrime	Mujore
Titullzimi-fluks	Transferimet neto të huas (blerjet minus shitjet)	Mujore
Titullzimi-Stock.riv.	Sasitë gjendje dhe ndryshimet nga rivlerësimi i huave të transferuara	Mujore
F1	Depozitat e rezidentëve sipas rrethit	Tremujore
F2	Huat sipas rrethit	Tremujore
F3	Huat sipas aktivitetit ekonomik dhe rrethit	Tremujore
F4	Huat e rezidentëve sipas monedhave dhe rretheve	Tremujore

PJESA 5
KËRKESAT RAPORTUESE PËR SHOQËRITË E KURSIM-KREDITIT

Nr. i formularit:	Emri i formularit:	Periodiciteti
F1	Aktive	Tremujor
F2	Pasivet	Tremujor
F5	Kreditë e klasifikuara sipas kalimit të afatit të kthimit	Tremujor
F7	Cilësia e portofolit të kredisë	Tremujor
F8/1	Depozita të anëtarëve rezidentë sipas sektorit, afatit dhe monedhës	Tremujor

F9	Pozicioni në valutë - Aktiv	Tremujor
F9/1	Pozicioni në valutë - Pasiv	Tremujor
F10	Pozicionet e hapura valutore	Tremujor
F11	Kapitali	Tremujor
F17	Huat e dhëna sipas aktivitetit ekonomik dhe cilësisë së portofolit	Tremujor
F18	Huat e anëtarëve sipas sektorit, monedhës, afatit dhe qëllimit të përdorimit	Tremujor
F21	Kategoritë e kredive të dhëna nga SHKK-ja	Tremujor
F22	Portofoli i qirasë financiare	Tremujor
F24	Bono thesari dhe tituj të Qeverisë Shqiptare me afat mbi 1 vit të mbajtura nga SHKK-të	Tremujor
F28	Të dhëna mbi kapitalin dhe borxhin e varur	Tremujor

PJESA 6 KËRKESAT RAPORTUESE PËR FONDET E TREGUT TË PARASË

Tabela 1	Pasqyra e detajuar e mjeteve dhe detyrimeve të Fondeve të Investimit	Tremujor
8.1	Letrat me vlerë/mjete	Mujore
8.2	Letrat me vlerë /detyrime	Mujore

PJESA 7 RAPORTIMI I RREGULLIMEVE NGA RIVLERËSIMI PËR PËRPILIMIN E TRANSAKSIONEVE

Rregullimet nga rivlerësimi janë të domosdoshme, sepse i lejojnë bankës qendrore të llogarisë transaksionet financiare. Ato paraqesin të dhëna për ndikimin e ndryshimeve të çmimeve ose vlerësime të tjera mbi shumën gjendje të aktiveve dhe detyrimeve, që raportohen në bilanc, në fund të periudhës. Ndryshimet në sasi të gjendje për shkak të ndikimit të lëvizjeve të kursit të këmbimit në mjetet dhe detyrimet që nuk janë në monedhën vendase, nuk përfshihen në rregullimet e rivlerësimit të raportuar (rregullimet e kursit të këmbimit për qëllim të përpilimit të transaksioneve përftohen veçmas).

Kërkesat minimale për raportimin e ndryshimeve nga rivlerësimi përcaktohen në **RivM** dhe **RIVL**. Më poshtë janë paraqitur çështje specifike për raportimin e ndryshimeve të rivlerësimit të huave dhe titujve.

1. Rivlerësimi i huave (duke përfshirë zhvlerësimet/fshirjet)

Rregullimet rivlerësuese reflektojnë ndryshimet në sasi të gjendje të huave të raportuara në përputhje me kërkesat e kësaj rregulloreje, të shkaktuara nga zbatimi i zhvlerësimeve, duke

përfshirë zhvlerësimin e të gjithë shumës gjendje të huas (fshirja), dhe riblerjen e kredive të fshira apo të zvogëluara. Një ndryshim rivlerësues regjistrohet gjithashtu për të përfshirë diferencën mes ndryshimit në sasi të gjendje të huave që shkaktohet nga nxjerrja jashtë bilancit i një huaje (dhe vlerës së transaksionit (d.m.th. çmimi i shitjes). Në të njëjtë mënyrë, blerja e një huaje me një çmim më pak se sa sasia gjendje e raportuar, rezulton në një rivlerësim pozitiv.

2. Rivlerësimi i çmimit të titujve

Rivlerësimi i titujve i referohet luhatjeve në vlerësimin e titujve, që vjen si pasojë e një ndryshimi në çmimin në të cilin titujt regjistrohen ose tregtohen. Rregullimi përfshin ndryshimet që ndodhin, gjatë kohës, në vlerën e sasive gjendje të bilancit në fund të periudhës, për shkak të ndryshimeve në vlerën referencë, në të cilën titujt regjistrohen, d.m.th. fitimet/humbjet e mundshme. Mund të përmbajë edhe ndryshime në vlera që shkaktohen nga transaksionet e titujve, d.m.th. fitimet/humbjet e realizuara.

PJESA 8

KËRKESAT E RAPORTIMIT STATISTIKOR PËR TITULLZIMIN E HUAVE DHE TRANSFERTAVE TË TJERA TË HUAVE

1. Kërkesat e përgjithshme

1.1 Të dhënat raportohen në përputhje me Nenin 8. Të gjithë zërat e të dhënave ndahen sipas rezidencës dhe nënsektorit të debitorit siç tregohet në emërtimet e kolonave të formularit Titullzimi-fluks.

1.2 Titullzimet dhe transfertave e tjera të huave dallohen nga njëra-tjetra. Huat e fshira gjatë një faze magazinimi në një titullzim, trajtohen sikur të ishin titullzuar tashmë. Për titullzimet që përfshijnë FVC-të rezidente në Republikën e Shqipërisë duhet një identifikim i veçantë. Për transfertat e tjera të huave kërkohet një identifikim i veçantë kur kundërpala është IMF-ja vendase ose IMF-ja jorezidente.

1.3 Transfertat e huave dallohen sipas ndikimit që kanë në sasinë gjendje të huas së raportuar në përputhje me pjesët 2 dhe 3, të shtojcës I:

a) transfertat, të cilat kanë ndikim në sasinë gjendje të raportuara, janë asgjësime që rezultojnë në çregjistrim dhe blerje që rezultojnë në regjistrimin, ose reregjistrimin e huave; dhe

b) transfertat, të cilat nuk kanë ndikim në sasinë gjendje të raportuara janë asgjësime që nuk rezultojnë në çregjistrim të huave, për shkak të zbatimit të Standardeve Ndërkombëtare të Raportimit Financiar IFRS9 ose rregullave të ngjashme, dhe blerje të huave të transferuara paraprakisht nga IMF-ja pa u çregjistruar nga bilanci i saj. Huat që paraqiten si kolateral për operacione krediti të politikës monetare në formën e pretendimeve të kreditit, që rezultojnë në një transfertë pa bërë çregjistrimin nga bilanci, përjashtohen nga sasia e raportuar sipas Tabelës Titullzimi - Stock.Riv.

1.4 Në lidhje me transfertat, të cilat kanë ndikim në sasinë gjendje të huave të raportuara, IMF-të bëjnë një dallim të mëtejshëm për transfertat kur ato veprojnë si shërbyese të sasisë gjendje të huas së transferuar.

2. Kërkesat për raportimin e transfertave të huas.

2.1 IMF-të i llogarisin transfertat neto të huave si blerje gjatë muajit minus asgjësime gjatë

muajit. Për këtë qëllim, IMF-të duhet të zbatojnë vlerat e transaksionit të blerjeve dhe të asgjësimeve (d.m.th. vlerën e blerjeve dhe shitjeve, përkatësisht).

2.2 IMF-të paraqesin të dhëna mbi transfertat e huave në përputhje me tabelën Titullzimi-Fluks, si më poshtë:

a) blerjet dhe asgjësime të kryera nga IMF-ja, që kanë një ndikim në sasinë gjendje të huas së tyre të raportuar në përputhje me pjesët 2 dhe 3, të shtojcës I, i alokohen bllokut 1, kur IMF-ja vepron si shërbyese, dhe bllokut 2, kur IMF-ja nuk vepron si shërbyese; dhe

b) blerjet dhe asgjësime të kryera nga IMF-ja, që nuk kanë një ndikim në sasinë gjendje të huave të tyre të raportuara në përputhje me pjesët 2 dhe 3, të shtojcës I, klasifikohen në bllokun 3.

2.3 Në lidhje me shpërndarjen që përmendet në seksionin 2.2(a), Banka e Shqipërisë mund të instruktojë IMF-të të klasifikojë transfertat e huave në bllokun 1, në vend të bllokut 2, në rastin kur një IMF tjetër vendase vepron si shërbyese e huas së transferuar. Banka e Shqipërisë kërkon që transfertat të tilla të identifikohen në raportimin statistikor ndarazi nga ato të cilat transferohen dhe shërbehen nga e njëjta IMF.

3. Kërkesat për raportimin e sasive gjendje të huave të transferuara

3.1 IMF-të paraqesin të dhëna në përputhje me tabelën Titullzimi-Stock.Riv për sasinë gjendje mujore të huave në fund të muajit, si më poshtë:

a) sasinë gjendje të huave, të cilat janë transferuar nga IMF-ja me një ndikim mbi sasinë gjendje të raportuara sipas pjesëve 2 dhe 3, të shtojcës I, dhe për të cilat IMF-ja vepron si shërbyese, klasifikohen në bllokun 1; dhe

b) sasinë gjendje të huave, të cilat janë transferuar nga IMF-ja pa një ndikim mbi sasinë gjendje të raportuara sipas pjesëve 2 dhe 3, të shtojcës I, për shkak të zbatueshmërisë së Standardeve Ndërkombëtare të Raportimit Financiar IFRS 9 ose rregullave të ngjashme, klasifikohen në bllokun 3.

3.2 Për sa i përket klasifikimit të referuar në Seksionin 3.1(a), ku Banka e Shqipërisë udhëzon IMF-të që t'i klasifikojnë transfertat e huave sipas seksionit 2.3, IMF-të përfshijnë në bllokun 1 sasinë gjendje të huas së transferuar nga një tjetër

IMF vendase, për të cilën ato veprojnë si shërbyese, për sa kohë që huat nuk përfshihen në sasi të gjendje të raportuara në përputhje me pjesët 2 dhe 3 të shtojcës I të IMF-ve rezidentë. Banka e Shqipërisë kërkon që këto sasi gjendje të identifikohen në raportimin statistikor ndarazi nga ato të cilat transferohen dhe shërbehen nga e njëjta IMF.

3.3 Banka e Shqipërisë mund të kërkojnë të dhëna shtesë nga IMF-të, me qëllim shpjegimin e zhvillimeve në sasi të gjendje të huave, veçanërisht në lidhje me një ndryshim në kundërpartinë që zotëron huat e transferuara, ose me një ndryshim në planet e shërbimit për huat e çregjistruara, të cilat mund të kenë nevojë për rregullime riklasifikuese në mënyrë që Banka e Shqipërisë të përshtatë, në mënyrë të saktë, zhvillimet e huave për ndikimin që lind nga titullzimi dhe transfertat e tjera në bilancin e IMF-së.

4. Kërkesat për raportimin e ndryshimeve nga rivlerësimi që ndikojnë sasi të gjendje të huave të transferuara.

4.1 IMF-të mundësojnë të dhëna në përputhje me Tabelën Titullzimi-Stock.Riv për rregullimet rivlerësuese, të cila pasqyrojnë ndryshimet në sasi të gjendje të huave në fund të muajit, që raportohen në Seksionin 3, të cilat shkaktohen nga zbatimi i huave të zhvlerësuar ose të fshira, dhe ndryshimet në provigjionet e huave (nëse sasi të gjendje regjistrohen neto nga provigjionet). Rregullimet rivlerësuese pasqyrojnë gjithashtu, në muajin e transfertës së huas, ndryshimet e kryera mes sasisë gjendje të huas së transferuar dhe vlerës së transaksionit të blerjes ose asgjësimit, siç përmendet në Seksionin 2.

4.2 IMF-të mundësojnë të dhëna për ndryshimet nga rivlerësimi në përputhje me Tabelën Titullzimi-Stock.Riv, si më poshtë:

a) ndryshimet nga rivlerësimi të cilat korrespondojnë me sasi të gjendje të huave të transferuara, referuar në seksionin 3.1(a), dhe që janë objekt i seksionit 3.2, sipas rastit, klasifikohen në bllokun 1; dhe

b) ndryshimet nga rivlerësimi, të cilat korrespondojnë me sasi të gjendje të huave të transferuara, referuar në Seksionin 3.1(b), klasifikohen në bllokun 3.

SHTOJCA II PËRKUFIZIME

PJESA 1 PËRKUFIZIMET E KATEGORIVE TË INSTRUMENTEVE

1. Kjo tabelë paraqet një përshkrim standard të hollësishëm për kategoritë e instrumenteve, në përputhje me këtë rregullore. Tabela nuk përfshin një listë të instrumenteve financiare individuale dhe përshkrimet nuk janë shteruese. Përkufizimet i referohen ESA 2010.

2. Maturiteti origjinal, d.m.th. maturiteti në emetim, i referohet periudhës fikse të jetës së një instrumenti financiar, përpara së cilës ai nuk mund të shlyhet, p.sh. titujt e borxhit, ose përpara së cilës ai mund të shlyhet vetëm me një lloj penaltetit, p.sh. disa lloje të depozitave. Periudha e njoftimit përkon me kohën ndërmjet çastit që mbajtësi dërgon njoftim rreth qëllimit për të shlyer instrumentin dhe datës në të cilën mbajtësit i lejohet ta këmbëjë atë në *cash*, pa penaltete. Instrumentet financiare klasifikohen sipas periudhës së njoftimit, vetëm nëse nuk ka një maturim të dakordësuar.

3. Pretendimet financiare mund të dallohen nga fakti nëse janë apo nuk janë të negociueshme. Një pretendim është i negociueshëm nëse pronësia e tij është e gatshme për t'u transferuar menjëherë nga një zë tek tjetri me anë të dërgesës ose përkrahjes, ose të qenit i neutralizuar në rast të derivateve financiare. Teksa instrumentet financiare janë potencialisht të tregtueshme, instrumentet e negociueshme janë ravijëzuar që të tregtohen në një treg të organizuar ose të vetorganizuar, edhe pse tregtimi aktual nuk është kusht i nevojshëm për negociueshmërinë.

Tabela
Kategoritë e instrumenteve

Kategori	Karakteristikat kryesore
1. <i>Cash</i>	Mbajtësit e kartëmonedhave dhe monedhave të huaja në qarkullim, të cilat përdoren gjerësisht për kryerjen e transaksioneve.
2. Kreditë	a) Marrëdhënia juridike e detyrimit për të livruar një shumë monetare në këmbim të së drejtës së ripagimit të shumës së livruar dhe të interesit ose komisioneve të tjera bankare mbi këto shuma, si dhe çdo shtyrje e datës së maturimit të një letre me vlerë të borxhit apo të ndonjë të drejte tjetër për t'u paguar një shumë monetare. Në këtë kategori përfshihen edhe mjetet në formën e depozitave pranë agjencisë raportuese. Kjo kategori përmban: b) Kredi për individë dhe institucionet jo me qëllim fitimi që ju shërbejnë individëve të ndara në: c) Kredi konsumatore – ka të njëjtin kuptim të përcaktuar në nenin 44, të ligjit nr. 9902, datë 17.4.2008, “Për mbrojtjen e konsumatorëve”, të ndryshuar; d) Kredi për blerje banesash – është kredia dhënë individëve me qëllim blerje banese, apartamenti ose toke, për ndërtim (shtëpi/apartament), përfshirë huat hipotekare dhe huat për rikonstrukcion, të cilat shtojnë vlerën ekonomike të banesës (shtëpisë, apartamentit). Kreditë hipotekare të livruara për pronaret e vetëm përfshihen nën këtë kategori, përveç rasteve kur pasuria e paluajtshme përdoret për qëllime biznesi dhe si e tillë klasifikohet në kategorinë “kredi për qëllime të tjera”; e) Kredi të tjera – është kredia dhënë individëve për qëllime të tjera të ndryshme nga blerja e banesave ose kredia për konsum, për shembull kredia për ushtrim biznesi, studime. f) Kartat e kreditit Për qëllime të kësaj rregulloreje, kjo kategori përfshin kreditë e livruara kundrejt individëve ose korporatat jofinanciare nëpërmjet kartave të debitit me opsionin e kredisë kufi (overdraftit). Kartat e kreditit regjistrohen nën një llogari të veçantë dedikuar kartave dhe si rezultat nuk janë pjesë integrale e llogarisë rrjedhëse apo overdrafteve. Kredi lehtësuese e kartës së kreditit – është kredia që jepet nga banka për individë dhe korporata jofinanciare, si mbajtës të një karte krediti, me interes 0%, në periudhën nga data e përdorimit të saj deri në datën e faturimit. Kredi e zgjeruar e kartave të kreditit – është shuma e mbetur në llogari (e papaguar), pas datës së faturimit përkatës, mbi të cilën zakonisht paguhet interes më i lartë se zero për qind, për të cilën konsumatori duhet të paguajë këste mujore minimale për të shlyer të paktën pjesërisht borxhin e zgjeruar të kartës së kreditit.

	Kundërpartia e kësaj kategorie të kredisë është subjekti përgjegjës për shlyerjen e shumës së maturuar në përputhje me detyrimet kontraktuale të dakordësuara; g) Linjat e huave dhe overdraftet Linjat e kredive (kreditë qarkulluese) – janë ato kredi të cilat kanë këto karakteristika: a. kredimarrësi mund të tërheqë fonde në sasi të rëna dakord, pa njoftuar më parë huadhënësin; b) shuma e kredisë në dispozicion mund të luhatet si pasojë e tërheqjeve dhe shlyerjeve të huas; c. kredia mund të përdoret në mënyrë të përsëritur; d. nuk ka asnjë detyrim për të shlyer kredinë në baza të rregullta. Overdraft – është kontrata e kredisë sipas së cilës banka i jep kredimarrësit mundësinë e disponimit të fondeve në llogarinë e tij rrjedhëse që tejkalojnë gjendjen aktuale të fondeve në këtë llogari, ose premtion t'i japë kredi mbajtësit të kartës së kreditit, deri në një kufi të paracaktuar në kontratë; f) Kreditë sindikale (marrëveshjet për kredi ku disa institucione financiare marrin pjesë në cilësinë e huadhënësit) Kreditë sindikale mbulojnë rastet kur huamarrësi, bazuar në kontratën e kredisë, është në dijeni për kredinë e aprovuar nga më shumë se një huadhënësi. Për qëllime statistikore, vetëm shumat e disbursuara nga huadhënësit (dhe jo linja totale e kredisë) do të konsiderohen si kredi sindikale. Kredia sindikale koordinohet nga një institucion financiar i vetëm (në cilësinë e “menaxherit kryesor”) dhe akordohet nga disa pjesëmarrës të sindikatës. Pjesëmarrësit, duke përfshirë këtu edhe menaxherin kryesor, informojnë huamarrësin mbi përqindjet respektive të huadhënies; i) Depozitat, sikundër përkufizohet në nën kategorinë e detyrimeve 9; j) Leasingu financiar i akorduar palëve të treta Leasingu financiar është një marrëdhënie financiare ku pronari ligjor i asetit të qëndrueshëm (në vijim do t'i referohemi si leasingdhënësi) ia jep me qira këto asete palëve të treta (në vijim do t'i referohemi si leasingmarrësi) për një periudhë të caktuar kohore në këmbim të pagesës së kësteve të cilat përfshijnë vlerën e asetit dhe interesin e përcaktuar. Leasingdhënësi gëzon të drejtën e përfitimit të të gjitha të mirave nga përdorimi i asetit, si edhe mbart të gjitha kostot dhe rreziqet që lidhen me pronësinë e asetit. Për qëllime statistikore, leasingu financiar trajtohet si kredi, pra marrëdhënie financiare ndërmjet leasingdhënësit dhe leasingmarrësit, duke i dhënë të drejtën këtij të fundit të blejë asetin në përfundim të kontratës dhe njëkohësisht përmbushjes së detyrimeve të përcaktuara në kontratë. Asetet (mallrat e qëndrueshëm) të cilat i janë dhënë hua leasingmarrësit nuk regjistrohen në bilanc; k) Kreditë e këqija të cilat nuk janë ripaguar apo nuk janë fshirë nga bilanci; l) Kreditë të cilat janë në vonesë ose të klasifikuara si të humbura, pjesërisht apo tërësisht, në përputhje me përkufizimin bazë të rregullores nr. 62, datë 14.9.2011, “Për administrimin e rrezikut të kredisë nga bankat dhe degët e bankave të huaja”; m) Zotërimi i letrave me vlerë të panegociueshme
--	--

	Zotërimi i letrave me vlerë të borxhit të panegociueshme dhe të patregtueshme në tregun sekondar; n) Kreditë e tregtueshme Kreditë të cilat <i>de facto</i> janë bërë të negociueshme duhet të klasifikohen në kategorinë e aktiveve nën zërin “kredi” për aq kohë sa nuk ekziston informacion për tregtimin e tyre në tregun sekondar. Në rastin e tregtimit në tregun sekondar, ato klasifikohen në kategorinë e letrave me vlerë të borxhit (kategoria 3); o) Borxhi i varur në formën e depozitave apo kredive Instrumentet e borxhit të varur ofrojnë pretendim suplementar mbi institucionin emetues, të cilat mund të pretendohen vetëm pasi të gjitha detyrimet e tjera me status parësor, si për shembull depozitat/kreditë, janë shlyer. Për qëllime statistikore, borxhi i varur do të klasifikohet nën zërin “kredi” ose “letra me vlerë të borxhit”, në varësi të natyrës së instrumentit të borxhit. Zotëruesit e cilësdo forme të borxhit të varur, për qëllime statistikore identifikohen nën një kategori të vetme nën zërin e aktiveve të emëtuara “letra me vlerë të borxhit”; p) Pretendimet nën kategorinë “marrëveshje riblerje e ndërsjellët” ose letra me vlerë të borxhit kundrejt garancisë <i>cash</i>; Kundërpartia e <i>cash</i>-it të paguar në këmbim të blerjes së letrave me vlerë me një çmim të caktuar nën detyrimin për t’i rishitur me një çmim dhe datë të caktuar; q) Letrat me vlerë të emetuara nga rezidentët dhe jorezidentët dhe të mbajtura nga sektori bankar; r) Letrat me vlerë të emetuara nga sektori bankar dhe të mbajtura nga sektorët rezidentë dhe jorezidentë. Kreditë e alokuara në bazë të mirëbesimit, pra kreditë në mirëbesim ose kreditë <i>fiduciary</i> përfshijnë kreditë e miratuara nga një palë (në vijim do t’i referohemi si “trustee”) në emër të palëve të treta (në vijim i referohemi si “përfituesi”). Për qëllime statistikore, këto kredi nuk regjistrohen në bilancin kontabël të <i>trustee</i> pasi rreziqet dhe përfitimet e pronësisë së fondit mbeten me përfituesin. Rreziqet dhe përfitimet mbeten me përfituesin në rastet kur: a) përfituesi mbart rrezikun e kredisë; ose b) investimi i përfituesit është i siguar ndaj humbjeve.
3. Letrat me vlerë të borxhit	Zotërimet e letrave me vlerë të borxhit, të cilat janë instrumente financiare të negociueshme dhe shërbejnë si dëshmi borxhi, tregtohen në tregjet sekondare ose mund të likuidohen në treg, si dhe nuk i japin zotëruesit asnjë të drejtë pronësie mbi institucionin emetues. Kjo kategori përfshin: a) Zotërimet e letrave me vlerë të cilat i japin mbajtësit të drejtën e pakushtëzuar për një të ardhur fikse ose të dakordësuar në kontratë për pagesën në formën e kuponit dhe/ose të një shume të caktuar në një datë të caktuar ose duke filluar në një datë të parapërcaktuar në momentin e emetimit të instrumentit;
	b) Huat të cilat janë bërë të negociueshme në një treg të organizuar, domethënë huat e tregtueshme, me kusht që të kenë dëshmi të tregtimit në tregun sekondar, duke përfshirë këtu praninë e ndikuesve të tregut dhe vlerësimin financiar të shpeshtë të aktivitetit, sikundër ofrohet nga diferencat e kërkesë-ofertës. Në të kundërt, ato duhet të klasifikohen nën zërin e aktivitetit “hua” (shih gjithashtu “hua të tregtueshme” në kategorinë 2i); c) Borxhi i varur në formën e letrave me vlerë të borxhit (shih gjithashtu “borxhi i varur në formën e depozitave ose huave” në kategorinë 2j). Letrat me vlerë të dhëna hua bazuar në operacionet e huadhënies së letrave me vlerë ose të shitura nën marrëveshjet e riblerjes janë subjekt regjistrimi në bilancin kontabël të pronarit të parë (dhe nuk duhet të regjistrohen në bilancin e blerësit të përkohshëm). Në momentin kur blerësi i përkohshëm tregton letrat me vlerë të zotëruara, kjo shitje duhet të regjistrohet si një transaksion i letrave me vlerë në bilancin kontabël të blerësit të përkohshëm si një pozicion negativ në portofolin e letrave me vlerë.

4. Kapitali	Kapitali përfaqëson të drejtat mbi pronësinë mbi korporatat ose pothuajse-korporatat; është një pretendim mbi vlerën e mbetur pasi janë shlyer pretendimet e të gjithë kreditorëve. Kjo kategoritë përfshin ndarjet e mëposhtme: a) Aksione të listuara Aksionet e tregtueshme janë letra me vlerë të kapitalit të tregtuara në bursë. Aksionet e tregtueshme quhen gjithashtu aksione të kuotuar. Çmimet e kuotuar tregojnë se çmimet e tregut janë lehtësisht të disponueshme. b) Aksionet të palistuar Aksionet e patregtueshme janë letra me vlerë të kapitalit që nuk janë të tregtuara në bursë. c) Kapitale të tjera Kapitale të tjera - mbulon të gjitha format e kapitalit përveç atyre të klasifikuara në nënkategorinë aksione të tregtueshme dhe aksione të patregtueshme. Në këtë kategori përfshihet edhe kapitali i investuar nga një zyrë qendrore në degët jashtë vendit.
5. Aksionet e fondit të investimeve	Aksionet e emetuara nga fondet e investimeve, të cilat janë sipërmarrje kolektive investimi që investojnë në aktive financiare dhe/ose jofinanciare. Ky zë përfshin aksionet e emetuara nga fondet e tregut të parasë (FTP), në përputhje me këtë rregullore, dhe aksionet e emetuara nga fondet e investimeve jashtë tregut të parasë.
6. Mjete jofinanciare	Mjetet, përveç atyre të klasifikuara si aktive financiare, duke përfshirë këtu edhe mjetet fikse (mjetet financiare të krijuara të cilat përdoren në mënyrë të vazhdueshme për të gjeneruar të ardhura të tjera). Kjo kategori përfshin: a) Pasuri të paluajtshme, d.m.th. banesa, ndërtesa dhe struktura të tjera (ekzistuese dhe në ndërtim) dhe toka në pronësi të subjekteve raportuese, duke përfshirë këtu edhe ato për përdorim vetjak. Kjo kategori si zë i veçantë i emërtuar “nga të cilat”; b) Makineri dhe pajisje; c) Sendet me vlerë; d) Produkte të pronësisë intelektuale si programet kompjuterike dhe bazat e të dhënave.
7. Mjete të tjera/ llogari të arkëtueshme	Zëri “aktive të tjera” i referohet diferencës në kahun e aktiveve të bilancit kontabël, i përkufizuar si “aktive që nuk përfshihen diku tjetër”. Banka e Shqipërisë mund të kërkojë raportimin e nënkategorive specifike të përfshira në këtë zë. Mjetet e mbetura përfshijnë: - Shumat e arkëtueshme bruto në lidhje me zërat e papërcaktuar Zërat e papërcaktuar janë aktive balancuese të mbajtura në bilanc të cilat nuk regjistrohen për llogari të klientëve, ndonëse lidhen me fondet e tyre, p.sh. fondet që janë të gatshme për investim, transferata apo likuidim; - Shumat e arkëtueshme bruto në lidhje me fondet transit ose të përkohshme Fondet transit apo të përkohshme përfaqësojnë fonde që u përkasin klientëve, të cilat livrohen ndërmjet agjencive raportuese. Këto fonde janë në formë çeku dhe forma të tjera pagese; - interesi i përlllogaritur për t'u arkëtuar. Në përputhje me parimet bazë të kontabilitetit interesi për t'u arkëtuar është subjekt regjistrimi në zërat jashtë bilancit. Interesi i përlllogaritur, pra interesi i përlllogaritur dhe jo interesi në momentin e arkëtimit, i kredive klasifikohet në bazë bruto nën zërin “mjete të tjera”. Interesi i përlllogaritur regjistrohet veçmas nga kryegjëja dhe raportohet si zë i veçantë “nga të cilat”: - interesi i përlllogaritur i mbajtësve të instrumenteve të borxhit ku interesi i përlllogaritur nuk regjistrohet si pjesë integrale e instrumentit, - dividend për t'u paguar, të arkëtueshmet të cilat nuk lidhen me aktivitetin kryesor të subjektit.
Detyrimet	
8. Paraja në qarkullim	Kjo kategori përfshin të gjitha monedhat dhe kartëmonedhat në qarkullim, të cilat janë emetuar nga Autoriteti Monetar (Banka Qendrore)

9. Depozitat	Depozitat janë kontrata të pakontestueshme që përfaqësojnë vendosjen e fondeve në dispozicion për t'u tërhequr në një moment të mëvonshëm. Një depozitë është zakonisht një kontratë standarde, e hapur për publikun në përgjithësi, që lejon vendosjen e shumave të ndryshueshme të parave. Kategoria e depozitave përfshin depozitat e transferueshme dhe depozitat e tjera. Depozitat e transferueshme [F22] përfshijnë të gjitha depozitat që janë: 1. të këmbyeshme në vlerë të barabartë për kartëmonedha dhe monedha dhe pa ndëshkim ose kufizim; dhe 2. drejtpërdrejt të përdorshme për të bërë pagesa te palët e treta me çek, draft, urdhërxhiro, debit direkt/ kredi ose lehtësi të tjera pagese direkte. Balancat depozituese janë detyrime të subjektit raportues që janë në përputhje me karakteristikat e përshkruara në pjesën 1 të aneksit I, me përjashtim të atyre që vijnë nga emetimi i letrave me vlerë të negociushme ose aksione/kuota të FTP. Për qëllim raportuese, kjo kategori ndahet në depozita njëditore, depozita me afat maturimi të dakordësuar, dhe depozita.
9.1 Depozitat njëditore	Depozita njëditore janë depozita lehtësisht të konvertueshme në para dhe/ose drejtpërsëdrejti të transferueshme, sipas kërkesës nëpërmjet mjeteve të pagesave të përdorura gjerësisht, të tilla si: çeket, debitimi ose kreditimi i drejtpërdrejtë, apo mjeteve të tjera të pagesës, pa vonesa, kufizime dhe gjoba. Këto depozita gjithashtu përfshijnë: a. teprica (kreditore) në llogari (që përfitojnë interes ose jo), të cilat janë lehtësisht të konvertueshme në para, sipas kërkesës në fund të ditës së punës, kur është bërë kërkesa pa kufizime dhe gjoba, por që nuk janë të transferueshme; b. teprica (kreditore) në llogari (që përfitojnë interes ose jo) që përfaqësojnë parapagime (për shembull karta të parapaguara); c. Hua për t'u shlyer brenda mbylljes së ditës pasuese të punës pas asaj në të cilën është akorduar kredia.
9.2 Depozitat e transferueshme	Depozitat e transferueshme janë, për qëllimet e statistikave të bilancit të IMF-së, një nënkategori e depozitave njëditore, përkatësisht ato që transferohen drejtpërdrejt me kërkesë për të bërë pagesa ndaj subjekteve të tjera ekonomike me mjete pagese të përdorura zakonisht, të tilla si transferimi i kredisë, debiti direkt, karta krediti ose debiti, transaksione me para elektronike, çek, ose mjete të ngjashme, pa vonesa, kufizime ose ndëshkime të konsiderueshme. Depozitat që mund të përdoren vetëm për tërheqjen e parave dhe depozitat nga të cilat fondet mund të tërhiqen ose transferohen vetëm përmes një llogarie tjetër të të njëjtit pronar nuk janë depozita të transferueshme. Depozitat e transferueshme të mbajtura në bankat qendrore përfshijnë llogaritë që secili institucion krediti ka me bankën e tij qendrore dhe që shërbejnë për funksione pagese/shlyerjeje.
9.3 Depozitat me afat	Depozitat e patransferueshme, të cilat nuk mund të tërhiqen përpara një afati të caktuar, për të cilin është rënë dakord paraprakisht, ose të cilat mund të tërhiqen para këtij afati, me kusht që mbajtësi të paguaj penalitet. Ky zë përfshin gjithashtu depozitat e kursimeve të cilat nuk kanë një maturitet të papërcaktuar nga ana administrative; këto klasifikohen në intervalin e maturitetit “mbi dy vite”. Produktet financiare me parakusht rinovimin duhet të klasifikohen sipas maturitetit më të hershëm. Periudha e maturimit i referohet maturitetit origjinal.

9.4 Depozitat me njoftim paraprak	Depozitat me njoftim paraprak janë depozita jo të transferueshme dhe me afat maturimi të papërcaktuar, të cilat mund të tërhiqen vetëm pas një periudhe paraprake njoftimi. Sipas periudhës së njoftimit, këto depozita ndahen në depozita me njoftim paraprak: - deri në 3 muaj; - mbi 3 muaj deri në 2 vjet; - mbi 2 vjet. Në këtë kategori përfshihen edhe depozitat të cilat megjithëse ligjërisht mund të tërhiqen “sipas kërkesës”, janë subjekt gjobe (penaliteti) apo kufizimesh për t’u tërhequr, e si të tilla nuk klasifikohen në kategorinë “depozita pa afat”. Këto klasifikohen në intervalin e parë të njoftimit (deri në 3 muaj). Gjithashtu, në këtë kategori do të klasifikohen ato depozita, të cilat nuk kanë një periudhë njoftimi paraprak dhe as afat të caktuar maturimi, por kanë kufizime për tërheqjen e tyre. Këto depozita do të klasifikohen në bandën e dytë të njoftimit paraprak. Periudha e njoftimit paraprak përfaqëson periudhën kohore midis momentit kur depozituesi bën njoftimin për të tërhequr depozitën dhe datës në të cilën ai lejohet ta konvertojë në para (<i>cash</i>), pa paguar gjobë ose tarifë për këtë veprim. Nëse këto depozita tërhiqen përpara afatit të periudhës së njoftimit paraprak, ato do të jenë subjekt i gjobave apo kufizimeve.
9.5 Depozita të tjera të patransferueshme	Depozitat e tjera (ose të patransferueshme) përfshijnë të gjitha pretendimet, përveç depozitave të transferueshme. Depozitat e tjera përfshijnë: - depozitat që lejojnë tërheqje të menjëhershme të parave, por nuk janë të përdorshme për pagesa direkte palëve të treta; - depozitat e kursimeve që paguajnë interes, por nuk mund të përdoren për pagesa direkte ndaj palëve të treta (për shembull, duke shkruar një çek). Këto llogari u mundësojnë klientëve të lënë mënjane një pjesë të aktiveve të tyre likuide ndërsa fitojnë interes; - depozitat me afat të caktuar (njohur edhe si depozitat me afat) që sigurohen nga institucionet që marrin depozita për klientët e tyre me një normë më të lartë interesi sesa një llogari kursimi. Këto janë me maturitet që variojnë nga një muaj në disa vjet. Kur depozita është vendosur me një afat të caktuar, fondi mund të tërhiqet vetëm pasi të ketë mbaruar afati ose duke dhënë një njoftim sipas rregullave të përcaktuara në kontratë; - Certifikatat e depozitave.
10. Repo	Ky zë përfshin shumat e regjistruara si një detyrim depozite në formën e një marrëveshje riblerjeje (repo) që përfaqëson kundërpartinë e parave të gatshme të marra në këmbim të letrave me vlerë të shitura nga IMF-ja raportuese, me një angazhim për t’i riblerë ato me një çmim fiks në një datë të caktuar në të ardhmen.
11. Aksionet/kuotat e fondeve të tregut të parasë (FTP)	Janë aksionet/kuotat e emetuara nga Fondet e Tregut të Parasë, të cilat përfaqësojnë detyrimin total ndaj aksionarëve të fondit. Gjithashtu, në këtë zë përfshihen edhe fondet e ngritura nga fitimi i pashpërndarë dhe fonde të rezervuara për pagesa dhe detyrime të mëvonshme. “Fond i tregut të parasë” (FTP) është një fond investimi me pjesëmarrje të hapur që përmbush kriteret e mëposhtme: - shoqëria e administrimit të fondit të investimit bën investime duke ruajtur vlerën e principalit dhe duke siguruar një kthim, në përputhje me normën e interesit të instrumenteve të tregut të parasë, llogarit vlerën neto të aseteve të fondit dhe çmimin e kuotave /aksioneve çdo ditë pune, po njësoj shet dhe riblen kuotat e veta; - fondi investon në instrumente financiare afatshkurtra ose në letra me vlerë të borxhit afatgjatë, por me maturitet të mbetur deri në një vit (përfshirë 1 vit).

12. Letrat me vlerë të borxhit të emetuara	Tituj të emetuar nga subjekti raportues, të cilët janë instrumente zakonisht të negociueshme dhe të tregtuara në tregjet dytësore ose që mund të kompensohen në treg, dhe që nuk i japin mbajtësit ndonjë të drejtë pronësie mbi institucionin emetues.
13. Kapitali dhe rezervat	Për qëllime të statistikave monetare, kapitali aksionar mund të ndahet në si vijon: a) kapitalin e paguar, i cili përfshin shumën totale nga fillestare dhe çdo pasardhës, emetimin e aksioneve, ose të tjera format e pronësisë së korporatave; b) fitimet e mbajtura/të riinvestuara, të cilat përbëjnë të gjitha fitimet e mëparshme pas taksave të viteve që nuk janë shpërndarë tek aksionarët ose përvetësuar si rezerva të përgjithshme ose speciale; c) fitimin e vitit aktual, i cili përfaqëson akumulimin e fitimit ose humbjes që nga fillimi i vitit fiskal; d) rezervat e përgjithshme dhe të veçanta, të cilat janë përvetësime të fitimeve të mbajtura; e) rivlerësimet, tregojnë kundërpartinë neto të ndryshimeve në vlerën e mjeteve dhe detyrimet në bilanci të IMF-së, duke përjashtuar ato ndryshime në vlerë (d.m.th. fitimet ose humbjet) që regjistrohen në fitimin ose humbjen neto për periudhën, sipas standardeve kombëtare dhe IFRS-së.
14. Detyrime të tjera/llogari të pagueshme	Zëri “detyrime të tjera” i referohet diferencës në kahun e detyrimeve të bilanci kontabël, përkufizuar si “detyrime që nuk përfshihen diku tjetër”. Banka e Shqipërisë mund të kërkojë raportimin e nënkategorive specifike të përfshira në këtë zë. Detyrimet e tjera përfshijnë: - Shumat e pagueshme bruto në lidhje me detyrimet e papërcaktuara Zërat e papërcaktuar janë detyrime balancuese të mbajtura në bilanci, të cilat nuk regjistrohen për llogari të klientëve, ndonëse lidhen me fondet e klientëve, p.sh. fondet që janë të gatshme për investim, transferta apo likuidim; - Shumat e pagueshme bruto në lidhje me fondet tranzit ose të përkohshme Fondet tranzit apo të përkohshme përfaqësojnë fonde që u përkasin klientëve, të cilat livrohen ndërmjet agjencive raportuese. Këto fonde janë në formë çeku dhe forma të tjera pagese; - Interesi i përlogaritur për t’u paguar Në përputhje me parimet baze të kontabilitetit, interesi për t’u paguar është subjekt regjistrimi në zërat jashtë bilanci. Interesi i përlogaritur i depozitave, (pra interesi i përlogaritur dhe jo interesi në momentin e pagimit) klasifikohet në bazë bruto në nën zërin “detyrime të tjera”. Interesi i përlogaritur regjistrohet veçmas nga kryegjësja dhe raportohet si zë i veçantë “nga të cilat”: - interesi i përlogaritur i emetuesve të instrumenteve të borxhit ku interesi i përlogaritur nuk regjistrohet si pjesë integrale e instrumentit; - dividend për t’u paguar; - të pagueshme, të cilat nuk lidhen me aktivitetin kryesor të subjektit; - provigjone që përfaqësojnë detyrime ndaj palëve të treta: p.sh. pensionet, dividendët.

SHTOJCA III

PJESA 1

RAPORTIME PËR QËLLIME TË REZERVËS SË DETYRUESHME

Rregulli i përgjithshëm

1. Raportimi i mbledhur përmes tabelës 1 përfaqëson instrumentet bazë për përlogaritjen e bazës së rezervës së detyrueshme për qëllime të rregullores nr. 29, datë 16.5.2012, "Mbi minimumin e rezervës së detyruar mbajtur në Bankën e Shqipërisë nga bankat", ndryshuar me vendim nr. 10, datë 7.2.2018.

2. Institucionet e kreditit, subjekt i mbajtjes së rezervës së detyrueshme, për raportimet përmes ERRS, të formës sipas rregullores nr. 29, datë 16.5.2012, "Mbi minimumin e rezervës së detyruar mbajtur në Bankën e Shqipërisë nga bankat", ndryshuar me vendim nr. 10, duhet të sigurohen që të vendoset një korrespondencë strikte me pasqyrën e zërave të bilancit.

Tabela 1

Baza e rezervës

Sasitë gjendje në fund të muajit	
Depozitat	
(lek dhe valuta të huaja)	
9. DEPOZITA TOTALE	
Njëditore (lek dhe valutë)	
Me afat (lek dhe valutë)	
Me njoftim paraprak (lek dhe valutë)	
Repo (lek dhe valutë)	
nga të cilat:	
me afat	
mbi dy vjet	
nga të cilat:	
me njoftim paraprak	
mbi dy vjet	
nga të cilat:	
repo	
Sasitë gjendje në fund të muajit	
(lek dhe valuta të huaja)	
11. Letrat me vlerë borxhi të emetuara	
me afat	
deri në dy vjet	
mbi dy vjet	

PJESA 2
RREGULLA TË VEÇANTA QË
APLIKOHEN NË RAST BASHKIMESH
NDËRMJET INSTITUCIONEVE TË
KREDITIT

Në rast se midis dy institucioneve të kreditit ndodh një bashkim me përthithje, baza e rezervës së institucionit që blen për periudhën e mirëmbajtjes menjëherë pas bashkimit me përthithje do të llogaritet në përputhje me rregulloret në fuqi.

SHTOJCA IV
STANDARDET MINIMALE QË DUHET
TË PËRMBUSHË POPULLATA E
SUBJEKTEVE RAPORTUESE

Subjektet raportuese duhet të përmbushin standardet minimale të mëposhtme për të përmbushur kërkesat e raportimit statistikor të Bankës së Shqipërisë.

1. Standardet minimale për tejçimin/përcjelljen e informacionit:

a) raportimi duhet të jetë në kohë dhe brenda afateve të përcaktuara nga Banka;

b) raportet statistikore duhet të jenë në përputhje me formën dhe formatin e tyre nga kërkesat e raportimit teknik të përcaktuara nga Banka;

c) subjekti raportues duhet t'i japë Bankës të dhënat e një ose më shumë personave kontaktues;

d) duhet të ndiqen specifikimet teknike për transmetimin e të dhënave në Bankën e Shqipërisë.

2. Standardet minimale për saktësinë:

a) informacioni statistikor duhet të jetë i saktë: të gjitha kufizimet paralele/rregullat e kontrollit duhet të përmbushen (p.sh. mjetet dhe detyrimet duhet të balancohen, nëntoale të mbledhen në total) dhe të dhënat duhet të jenë të qëndrueshme në të gjitha frekuencat e raportimit;

b) subjektet raportuese duhet të jenë në gjendje të japin informacion mbi zhvillimet që tregojnë të dhënat e dërguara;

c) informacioni statistikor duhet të jetë i plotë dhe nuk duhet të përmbajë boshllëqe të vazhdueshme dhe strukturore. Mangësitë ekzistuese duhet të njihen, t'i shpjegohen Bankës qendrore dhe, kur është e aplikueshme, të kapërcehen sa më shpejt që të jetë e mundur;

d) subjektet raportuese duhet të ndjekin dimensionet, politikën e rumbullakosjes dhe numrat dhjetorë të vendosur nga Bankat për përcjelljen teknike të të dhënave.

3. Standardet minimale për përputhshmërinë me konceptet:

a) informacioni statistikor duhet të jetë në përputhje me përkufizimet dhe klasifikimet e përfshira në këtë rregullore;

b) në rast të devijimeve nga këto përkufizime dhe klasifikime, subjektet raportuese duhet të monitorojnë dhe të përcaktojnë në mënyrë të rregullt diferencën ndërmjet metodologjisë së përdorur dhe asaj që përcakton kjo rregullore;

c) subjektet raportuese duhet të jenë në gjendje të shpjegojnë ndryshimet/thyerjet në të dhënat e përcjella më parë/transmetuara krahasuar me shifrat e periudhave të mëparshme.

4. Standardet minimale për rishikime: duhet të ndiqen politikat dhe procedurat e rishikimeve të përcaktuara nga Baka e Shqipërisë. Rishikimet që devijojnë nga rishikimet e rregullta duhet të shoqërohen me shënime shpjeguese të detajuara.

VENDIM

Nr. 229, datë 15.11.2021

MBI MIRATIMIN E METODOLOGJISË
SË LLOGARITJES SË TARIFËS PËR
SHËRBBIMIN E RIGAZIFIKIMIT PËR
OPERATORIN E SISTEMIT TË GNL-së

Në zbatim të nenit 16, të ligjit nr. 43/2015, “Për sektorin e energjisë elektrike”, të ndryshuar; të neneve 13, 16, pika 1, dhe të nenit 32, pika 1, të ligjit nr. 102/2015, “Për sektorin e gazit natyror”, të ndryshuar; si dhe të neneve 15 dhe 26, të “Rregullores për organizimin, funksionimin dhe procedurat e ERE-s”, miratuar me vendimin nr. 96, datë 17.6.2016, Bordi i Entit Rregullator të Energjisë (ERE), në mbledhjen e tij të datës 15.11.2021, mbasi shqyrtoi relacionin me nr. 140/1 prot., datë 9.11.2021, të përgatitur nga drejtoritë teknike, “Mbi miratimin e Metodologjisë së Llogaritjes të Tarifës për Shërbimin e Rigazifikimit për Operatorin e Sistemit të GNL-së”,

konstatoi se:

- Me vendimin nr. 269, datë 28.12.2020, Bordi i ERE-s vendosi fillimin e procedurës për shqyrtimin e Metodologjisë së Përcaktimit të

Tarifës për Shërbimin e Rigazifikimit nga Impiantet e GNL-së.

- Në vijim të kësaj vendimmarrje u bë publikimi në faqen e *web*-it të ERE-s i vendimit të bordit të ERE-s nr. 269/2020, si dhe me shkresën e ERE-s nr. 6/4 prot., datë 8.1.2021 u krye njoftimi në medien e shkruar, dhe u bë botimi i këtij vendimi në Fletoren Zyrtare me nr. 9, datë 19.1.2021.

- ERE, me shkresën nr. 38 prot., datë 11.1.2021, ka njoftuar të gjitha palët e interesit, si: Ministrinë e Infrastrukturës dhe Energjisë (MIE), Autoritetin e Konkurrencës (AK), “Albgaz” sh.a., “Albpetrol” sh.a., “Phoneix Petroleum” sh.a., “C.G.C” sh.p.k., “Balkgaz” sh.p.k., “Tap Ag Albania” sh.p.k., “GSA” sh.p.k. dhe Sekretariatit të Komunitetit të Energjisë.

- Në përfundim të afateve me qëllim marrjen e opinioneve dhe propozimeve, në lidhje me Metodologjinë e Përcaktimit të Tarifës për Shërbimin e Rigazifikimit nga Impiantet e GNL-së, rezultoi se:

- Sekretariati i Komunitetit të Energjisë me *email*-in e datës 20.1.2021 ka dërguar komentet e tij mbi Metodologjinë.

- Autoriteti i Konkurrencës, me shkresën nr. 25/2, datë 23.4.2021 shprehet se: “Kjo procedurë është në mbështetje të nenit 16, të ligjit nr. 43/2015, “Për sektorin e gazit natyror”, të ndryshuar, si dhe të neneve 15 dhe 26, të “Rregullores për organizimin, funksionimin dhe procedurat e ERE-s”, miratuar me vendimin nr. 96, datë 17.6.2016”.

- Shoqëria “Albgaz” sh.a. përcolli komentet e saj me shkresën nr. 11/1 prot., datë 1.5.2021, protokolluar në ERE me nr. 39/2 prot., datë 15.2.2021.

- Ndryshimet që pësoi drafti i metodologjisë mbas diskutimeve në seancën dëgjimore *online* të datës 20.5.2021, midis përfaqësuesve të shoqërisë “Albgaz” sh.a. dhe drejtorive teknike të ERE-s, u ridërguan për konfirmim në mënyrë elektronike më datë 11 qershor 2021, pasi u shqyrtuan edhe pyetjet, komentet dhe sugjerimet e bëra nga përfaqësuesi i Sekretariatit të Komunitetit të Energjisë.

- Metodologjia e Llogaritjes së Tarifës për Shërbimin e Rigazifikimit për Operatorin e Sistemit të GNL-së është ripërgatitur në këndvështrimin e unifikimit të saj me aktet e tjera rregullatore të miratuara, si dhe praktikat e mëparshme të

ndjekura nga ERE, duke reflektuar komentet e palëve të cilat janë në përputhje me legjislacionin në fuqi.

Për gjithë sa më sipër, Bordi i ERE-s

VENDOSI:

1. Miratimin e Metodologjisë së Llogaritjes të Tarifës për Shërbimin e Rigazifikimit për Operatorin e Sistemit të GNL-së (bashkëlidhur).

2. Drejtoria e Tarifave dhe e Çmimeve të njoftojë palët e interesit për vendimin e Bordit të ERE-s.

Ky vendim hyn në fuqi pas publikimit në Fletoren Zyrtare.

Për këtë vendim mund të kërkohet rishikim në ERE, brenda 7 ditëve kalendarike, si dhe mund të bëhet ankim në Gjykatën Administrative Tiranë, brenda 45 ditëve kalendarike nga dita e publikimit në Fletoren Zyrtare.

Ky vendim botohet në Fletoren Zyrtare.

KRYETAR
Petrit Ahmeti

METODOLOGJIA E LLOGARITJES SË TARIFËS PËR SHËRBIMIN E RIGAZIFIKIMIT PËR OPERATORIN E SISTEMIT TË GNL-së

Neni 1 Baza ligjore

Kjo Metodologji hartohet në zbatim të neneve 16, pika 1, dhe 32, pika 1, të ligjit nr. 102/2015, “Për sektorin e gazit natyror”, të ndryshuar, si dhe të nenit 26, të “Rregullores për organizimin, funksionimin dhe procedurat e ERE-s”.

Neni 2 Qëllimi

Qëllimi i kësaj Metodologjie është përcaktimi i kriterëve, i kushteve dhe i mënyrës së llogaritjes së tarifës për shërbimin e rigazifikimit të realizuar nga operatori i sistemit të GNL-së, bazuar në parime të qarta të llogaritjes së kostove, që lidhen me këtë shërbim, si dhe detajimi i të dhënave të nevojshme për përcaktimin e tarifave të drejta dhe transparente, në përputhje dhe me parimet dhe me

rregullat e miratuara në Metodologjinë e Llogaritjes së Tarifave të Rrjetit të Gazit Natyror, të miratuara me vendimin e Bordit të ERE-s nr. 78, datë 26.5.2017, si dhe akteve të tjera rregullatore, që parashikojnë aktivitetin e operatorit të sistemit të GNL-së.

Neni 3

Fusha e zbatimit

3.1 Kjo metodologji do të zbatohet për operatorët e sistemit të GNL-së, të cilët janë persona juridikë, të licencuar nga ERE, dhe:

a) i përkasin sistemit kombëtar të gazit siç përcaktohet në këtë Metodologji dhe operojnë, mirëmbajnë e zhvillojnë një impiant GNL-je;

b) kanë marrë miratimin për përdorimin e impianteve ekzistuese të sistemit, në përputhje me nenin 11 dhe nenin 69, të ligjit nr. 102/2015, “Për sektorin e gazit natyror”, të ndryshuar;

c) u nënshtrohen rregullave të përgjithshme për aksesin dhe sigurimin e shërbimit të rigazifikimit nga impiantet e GNL-së, sipas nenit 68 dhe nenit 74, të ligjit nr. 102/2015, “Për sektorin e gazit natyror”, të ndryshuar;

d) shkarkojnë dhe rigazifikojnë GNL-në, sipas kontratave të nënshkruara.

Neni 4

Përkufizime

Termat e përgjithshëm të përdorur në këtë Metodologji janë marrë nga ligji nr. 102/2015, “Për sektorin e gazit natyror”, të ndryshuar. Ata kanë kuptimet e mëposhtme:

“Rigazifikim” është procesi i ngrohjes së GNL-së deri në kthimin e tij në gjendje të gaztë.

“Impiant GNL-je” është terminali që përdoret për lëngëzimin e gazit natyror ose importin, eksportin, shkarkimin apo rigazifikimin e GNL-së, përfshirë shërbimet ndihmëse dhe depozitat e përkohshme, të nevojshme për procesin e rigazifikimit dhe livrimin e mëtejshëm në sistemin e transmetimit, pa përfshirë pjesët e terminaleve të GNL-së, që përdoren për depozitim.

“Operator i sistemit të GNL-së” është subjekti, i cili kryen veprimtarinë e lëngëzimit të gazit natyror ose importin, eksportin, shkarkimin e rigazifikimin e GNL-së dhe është përgjegjës për operimin e impiantit të GNL-së.

“Lëngëzim i gazit natyror” është procesi i ftohjes së gazit natyror në kushte normale, deri në temperaturën -163°C , derisa ai të shndërrohet në gaz natyror të lëngëzuar (GNL).

“Metodologji e tarifave” është akti që përcakton kushtet dhe mënyrën e llogaritjes së tarifave të veprimtarive të rregulluara të gazit natyror.

“Tarifë” është çmimi i shërbimit të ofruar nga subjektet që kryejnë veprimtari të rregulluara në transmetimin dhe shpërndarjen e gazit natyror, dhe impiantet e GNL-së, i vendosur në bazë të Metodologjisë së Llogaritjes së Tarifave.

“Baza e Rregulluar e Aseteve (RAB)” është vlera e asetave fikse në pronësi të operatorit të GNL-së që përdoren për të siguruar shërbimin e hyrjes dhe rigazifikimit në impiantet e GNL-së.

“Periudha rregullatore” është periudha për të cilën tarifat e reja hyjnë në fuqi dhe rregullohen sipas vendimit të marrë nga Enti Rregullator i Energjisë, pas një shqyrtimi të plotë dhe të detajuar të aplikimit të tarifave të paraqitura nga operatori i GNL-së.

“Viti bazë” është viti i parë i periudhës rregullatore.

“Viti i testimit” është një periudhë 12-mujore përpara periudhës rregullatore, e cila përdoret si bazë e përcaktimit të të ardhurave të kërkuara për vitin bazë.

“Faktori i përmirësimit të eficiencës (faktori X)” është përqindja vjetore e reduktimit në koston e shërbimit të lëngëzimit të gazit natyror, që rezulton nga përmirësimet, efienca e shërbimit dhe përmirësimet në teknologji.

Neni 5

Parimet e vendosjes së tarifave

5.1 Përcaktimi i tarifave sipas kësaj Metodologjie do të bazohet në metodën e Normës së Kthimit të Pritshme të Investimit (RoR). Operatorit të sistemit të GNL-së do t'i lejohet të mbulojë kostot e justifikuara për rrjetin, si dhe një kthim mbi investimin. Pas hyrjes në operim, nëse periudha rregullatore do të jetë më shumë se një vit, atëherë përcaktimi i tarifave sipas kësaj Metodologjie do të bazohet në metodën e çmimit tavan *Price Cap*.

5.2 Tarifat do të vendosen sipas parimit të kostove të drejta dhe të arsyeshme.

5.3 Operator i sistemit të GNL-së do të zbatojë rregullat e kësaj Metodologjie për qëllimin e përcaktimit të tarifave nga ERE.

5.4 ERE do të miratojë tarifat e shërbimit të rigazifikimit për operatorin e sistemit të GNL-së, kur të plotësohen kushtet dhe parimet e kësaj Metodologjie.

5.5 Tarifat e shërbimit të rigazifikimit për operatorin e sistemit të GNL-së të miratuar nga ERE do të jenë të vlefshme për një periudhë ushtrimore (1-vjeçare), për periudhën e parë rregullatore, si dhe do të jenë në përputhje me periudhën rregullatore të zbatuar për operatorët e rrjetit të transmetimit dhe të shpërndarjes.

5.6 Shmangia nga çdo parashikim i kësaj Metodologjie do të çojë në refuzimin nga ERE të aplikimit për tarifë të Operatorit të sistemit të GNL-së.

5.7 Tarifat e shërbimit të rigazifikimit për operatorin e sistemit të GNL-së do të llogariten dhe do të miratohen nga ERE në bazë të kostove të argumentuara që Operator i sistemit të GNL-së përdor për realizimin e aktivitetit dhe që janë në përputhje me këtë Metodologji.

5.8 Kostot dhe tarifat e shërbimit të rigazifikimit për operatorin e sistemit të GNL-së do të llogariten në bazë të të dhënave të përfituara nga viti i mëparshëm i aktivitetit të operatorit të rrjetit.

5.9 Për operatorin e shërbimit të rigazifikimit, i cili operon për here të parë, vlerësimi i kostove të shërbimit të rigazifikimit për periudhën pasardhëse do të mbështetet bazuar në realizimin dhe parashikimin e kostove dhe të shpenzimeve të argumentuara për vitin aktual.

5.10 Tarifat e shërbimit të rigazifikimit për operatorin e sistemit të GNL-së do të pasqyrojnë kostot e shërbimit.

5.11 Tarifat e shërbimit të rigazifikimit për operatorin e sistemit të GNL-së do të llogariten në mënyrë të tillë, që në fund të periudhës rregullatore, diferenca ndërmjet kostove reale të shërbimit (të ardhurave të realizuara) dhe atyre të lejuara nëpërmjet tarifës të jetë sa më e vogël.

5.12 Tarifat e shërbimit të rigazifikimit për operatorin e sistemit të GNL-së duhet të nxisin përdorimin me eficiencë të aseteve të GNL-së.

5.13 Kostot e lejuara që kanë shërbyer për përcaktimin e tarifave së shërbimit të rigazifikimit duhet të jenë transparente për të gjithë përdoruesit.

5.14 Tarifat e shërbimit të rigazifikimit për operatorin e sistemit të GNL-së duhet t'i lejojnë operatorit të sistemit të GNL-së të përfitojë normën e lejuar të kthimit mbi bazën e rregulluar të aseteve të miratuara nga ERE.

Neni 6

Të ardhurat e kërkuara për shërbimin e rigazifikimit të GNL-së

6.1 Të ardhurat e kërkuara llogariten çdo vit dhe përfshijnë kostot e operative dhe kapitale të aktivitetit të rigazifikimit, bazuar në informacionin kontabël, sipas standardeve kombëtare të kontabilitetit.

6.2 Të ardhurat e kërkuara për mbulimin e shërbimit të rigazifikimit të GNL-së për çdo vit të periudhës rregullatore, do të jenë të barabarta me shumën:

- a) kthimin mbi kapitalin e investuar neto të njohur nga rregullatori;
- b) amortizimin;
- c) kostot e njohura të operimit (OPEX);
- d) kostot e rimontimit të impiantit nëse ka.

Nëse periudha rregullatore do të jetë më shumë se njëvjeçare, atëherë në të ardhurat e kërkuara do të konsiderohen dhe:

- a) të ardhurat e zbritshme të vitit t-2;
- b) korigjime të të ardhurave të periudhave të ndryshme në periudhën t.

6.3 Në rast se ofrimi i shërbimit fillon gjatë vitit, vlera e të ardhurave të njohura përcaktohet në përputhje me ditët në të cilat shërbimi vihet aktualisht në dispozicion.

6.4 Operator i sistemit të GNL-së gjatë procesit të aplikimit për tarifë duhet të paraqesë diferencat në të ardhurat e kërkuara, që rezultojnë nga pasqyrat financiare me të ardhurat e lejuara, për rezultatet paraprake në lidhje me vitin t-1. Këto diferenca ne (+) ose (-) që vijnë nga periudhat e mëparshme rregullatore do të konsiderohen si të arsyeshme dhe do të përfshihen në të ardhurat e kërkuara të periudhës që rishikohet t.

Neni 7

Kthimi në kapitalin e investuar

7.1 Njohja e vlerës së aseteve fikse bëhet me kusht që investimet përkatëse të jenë në përputhje me efikasitetin dhe sigurinë e sistemit.

7.2 Për qëllimin e përcaktimit të kapitalit të njohur neto, të investuar për vitin e testimit për operatorin e sistemit të GNL-së:

- a) llogaritet vlera e aseteve fikse neto;
- b) shtohet vlera e kapitalit të punës neto, ose 1/12 e OPEX-it në mungesë të kostove historike;
- c) zbritet vlera e aseteve të përfituara nëpërmjet dhurimit ose të ndërtuara me burime financiare të konsumatorëve të gazit të lëngshëm;
- d) zbritet vlera e granteve kapitale të disbursuara në çdo vit nga organet publike ose private për ndërtimin e infrastrukturës.

7.3 Për qëllimin e përcaktimit të vlerës së aseteve fikse neto për operatorin e sistemit të GNL-së do të zbatohet formula:

$$RAB = A + B + C - D$$

ku:

A – do të jetë vlera e mbetur e aseteve fikse të trupëzuara të nevojshme për operimin e GNL-së të llogaritura me koston historike të blerjes në fillim të periudhës rregullore në vitin;

(t-2) (pas zbritjes së shumës së amortizimit të aseteve);

B – vlera e aseteve që priten të hynë në operim në vitin **(t-1)**;

C – shtesat e reja të investimeve që parashikohen të realizohen në vitin **(t)**;

D – do të llogaritet vlera e amortizimit, sipas metodës së jetëgjatësisë së asetit, që buron nga shuma e produkteve të rritjeve të kapitalit të përmendura në pikën **“B”** dhe **“C”** për përqindjet përkatëse të amortizimit.

7.4 Operator i sistemit të GNL-së që kryen shërbimin e rigazifikimit përmes infrastrukturave në pronësi të subjekteve të ndryshme, llogarit të ardhurat e referencës, duke marrë parasysh, për qëllime të llogaritjes së aktiveve fikse, të dhënat nga pasqyrat financiare të këtyre subjekteve.

7.5 Gjatë periudhës rregullore, pas vitit të testimit, pjesa e të ardhurave që mbulon kthimin e kapitalit të njohur të investuar përditësohet duke marrë parasysh:

- a) investimet e hyra në operim gjatë vitit paraardhës të vitit të paraqitjes së propozimit tarifor t-1;
- b) investimet që priten të hyjnë në operim në vitin e prezantimit të propozimit të tarifave, në bazë të rezultateve paraprake;
- c) grante për shpenzime kapitale të marra për realizimin e investimeve;

d) rritjen e amortizimit në bazë të jetëgjatësisë së aseteve fikse.

7.6 Kthimi i lejuar mbi kapitalin pas taksave do të merret norma bazë e interesit, si dhe një premium për riskun specifik të operatorit të sistemit të GNL-së. Norma bazë e interesit merret vlera e bonove të thesarit të publikuara nga Banka e Shqipërisë.

7.7 Kthimi mbi kapitalin pas taksave do të vendoset nga ERE, dhe do të publikohet në fillim të vitit në të cilin operatori i sistemit të GNL-së fillon aktivitetin.

Neni 8

Amortizimi i lejuar

8.1 Për qëllimet e përcaktimit të amortizimit të lejuar për vitin **t**, operator i sistemit të GNL-së:

a) llogarit asetet fikse bruto të kategorive individuale të aseteve në operim deri më 31 dhjetor të atij viti;

b) zbret nga asetet fikse bruto të kategorive individuale të aseteve të përfituara nëpërmjet granteve;

c) përcakton amortizimin vjetor si një raport i vlerës së përmendur në shkronjën **“a”** dhe **“b”**, për secilën kategori të asetit, ndaj jetëgjatësisë së asetit ose jetëgjatësisë së përcaktuar nga rregullatori;

d) shton amortizimin vjetor të përmendur në shkronjën **“c”** amortizimit të akumuluar për periudhat paraardhëse.

Neni 9

Kostot operative

9.1 Pjesa e të ardhurave për të mbuluar kostot operative përcaktohet për vitin kur Metodologjia të jetë e aplikueshme nga shoqëritë, në bazë të kostove operative të shkaktuara nga operatori i sistemit të GNL-së. Kostot aktuale të operimit përfshijnë të gjithë zërat e kostove të një natyre të përsëritur, faktike dhe që i atribuohen shërbimit të rigazifikimit dhe GNL-së dhe përcaktohen në bazë të llogarive vjetore, sipas pasqyrave financiare të audituara.

9.2 Në rast të diferencave të konsiderueshme të tepërta ndërmjet zërave të artikujve të kostos së kërkuar për periudhën rregullore **t** dhe atyre të ndodhura në vitet e mëparshme, dhe ku nuk justifikohen nga kompania e rigazifikimit/GNL,

kostot aktuale të funksionimit, do të përcaktohen bazuar në një mesatare të këtyre kostove në vitet e mëparshme, duke përjashtuar ato kosto që nuk kanë natyrë përsëritëse dhe që nuk janë të argumentuara apo të arsyeshme.

9.3 Kostot aktuale do të llogariten sipas formulës:

$OPEX = C_{\text{mirëmbajtje}} + C_{\text{paga}} + C_{\text{përgjithshme}} + C_{\text{energjie}} + C_{\text{kostot, në lidhje me gazin ftohës/mbushës}} + C_{\text{konsumi teknologjik dhe humbjet në procesin e rigazifikimit}}$

ku:

C mirëmbajtje – përfshin kostot e operimit (mirëmbajtje, shërbime, riparime dhe të tjera);

C paga – përfshin kostot e operimit (kostot e personelit);

C përgjithshme – përfshin shpenzime të përgjithshme (qira, siguracione dhe të tjera);

C energjie – përfshin kostot e energjisë elektrike;

C kostot në lidhje me gazin ftohës/mbushës – kostot në lidhje me gazin ftohës/mbushës, i cili shërben si rezervë dhe është i domosdoshëm nga ana teknologjike për të mundësuar realizimin e rigazifikimit, do të përcaktohet i barabartë me vlerën e blerjes që rezulton nga procedurat që respektojnë parimin e efektivitetit të koston së blerjeve të bëra;

C konsumi teknologjik dhe humbjet në procesin e rigazifikimit – kostot për të mbuluar vetëkonsumin dhe humbjet në procesin e rigazifikimit.

ERE do të vlerësojë nëse këto kosto janë të arsyeshme dhe të justifikuar.

9.4 Pjesa e të ardhurave totale të kërkuara për shërbimin e rigazifikimit, që u atribuohen kostove operative:

a) për vitin e parë të ofrimit efektiv të shërbimit të rigazifikimit, të ardhurat e kërkuara propozohen nga operator i sistemit të GNL-së dhe i nënshtrohen verifikimit nga ERE. Ky propozim duhet të përfshijë të dhëna të krahasueshme ose dëshmi të që provojnë përpjekjet për minimizimin e kostove, si dhe:

i. dallimin, për secilin artikull të koston operative, midis kostove fikse dhe variable,

ii. çdo dallim midis kostove operative që u atribuohen drejtpërdrejt funksionimit, impiantit dhe kostove administrative dhe strukturore;

b) për vitet e periudhës rregullatore pas fillimit të ofrimit të shërbimit, përcaktohet duke filluar nga vlerësimi i propozuar nga operatori i sistemit GNL-së, nga disponueshmëria e të dhënave përfundimtare, në lidhje me kostot aktuale të funksionimit, që mund të nxirren nga pasqyrat financiare, që përfaqëson një vit të plotë, bazuar në pasqyrat financiare të audituara për vitin e kaluar dhe llogaritë e unifikuara të paraqitura në përputhje me rregulloren përkatëse.

9.5 Në rastet kur periudha rregullatore është disavejçare atëherë tarifa e shërbimit të rigazifikimit për operatorin e sistemit të GNL-së për vitet pas vitit bazë do të korrigjohet, si më poshtë:

Për vitin e dytë të ciklit të vlerësimit të tarifave (viti 2), tarifa mesatare për vitin bazë shumëzohet me faktorin vjetor të rregullimit:

$$A = (1 + RPI - X)$$

A – është faktori i rregullimit vjetor;

RPI – është norma e inflacionit për çmimet e konsumit e parashikuar për vitin e 2-të nga Banka e Shqipërisë ose INSTAT-i.

- ERE do të përcaktojë faktorin X si përqindje vjetore e reduktimit në koston e shërbimit të lëngëzimit të gazit natyror, që rezulton nga eficientia e shërbimit dhe përmirësimet në teknologji.

- Për periudhën e parë rregullatore faktori X do të jetë zero.

9.6 Operator i sistemit të GNL-së mund të paraqesë një kërkesë për aktivizimin e parametrit **Y** për të mbuluar kostot që rezultojnë nga ngjarje dhe ndryshime të jashtëzakonshme dhe të paparashikueshme nga rregullatori. Operator i sistemit të GNL-së duhet të demonstrojë se këto kosto janë në rritje krahasuar me kostot aktuale të konsideruara në vitin bazë, po ashtu duhet të demonstrojë paparashikueshmërinë aktuale dhe natyrën e jashtëzakonshme të ngjarjeve të konsideruara; dhe të demonstrojë çdo aktivitet të ndërmarrë, kostot përkatëse në vitin bazë, si dhe aktivitetet shtesë që bëhen të nevojshme në zbatim të ndryshimeve të pritshme, qoftë ato dhe nga ndryshimet e akteve ligjore.

Neni 10

Investimet e reja lidhur me shtesat e kapacitetit të rigazifikimit

10.1 Për qëllimet e njohjes së investimeve të bëra në të ardhurat e kërkuara, operatorit të sistemit të GNL-së, i cili parashikon të ndërtojë një kapacitet të rigazifikimit, i kërkohej të paraqesë një analizë kosto-përfitim të investimit tek ERE, të zhvilluar në përputhje me kriteret e përgjithshme të rregullores së paraqitjes dhe miratimit të planit të investimeve nga operatorët e transmetimit dhe të shpërndarjes së gazit natyror dhe duke u mbështetur në udhëzimet e përcaktuara nga aktet rregullatore për vlerësimin e ndërhyrjeve të zhvillimit të rrjetit të transmetimit të gazit natyror.

ERE, pas vlerësimeve të këtyre investimeve, do të vendosë nëse do të pranojë ose jo përfshirjen e tyre në tarifë, në mënyrë që të sigurojë qëndrueshmëri midis nivelit të shërbimit të kryer dhe nivelit të kthimit të njohur.

10.2 Për qëllime të llogaritjes së të ardhurave referuese për vitin e parë të shërbimit të rigazifikimit **t**, kompanitë llogarisin pjesët vjetore të të ardhurave, në lidhje me kthimin e kapitalit neto të investuar dhe amortizimin ekonomik-teknik, bazuar vlerës së rritjes së kapitalit, në lidhje me asetet fikse në operim të reflektuara në pasqyrat financiare për vitin në të cilin është paraqitur propozimi për tarifa për periudhën **t-1**.

Neni 11

Llogaritja e tarifës për shërbimin e rigazifikimit

11.1 Në çdo vit të ciklit të shqyrtimit të tarifës, tarifa për shërbimin e rigazifikimit është e barabartë me:

$$T = (C \text{ kapitale} + C \text{ operative}) / S$$

T – tarifa e shërbimit të rigazifikimit e shprehur në lekë/m³ liquid LNG dhe lekë/kwh;

S – sasia vjetore e kontraktuar shprehur në m³ liquid LNG dhe kwh.

Neni 12

Aplikimi për tarifë

12.1 Bazuar në këtë Metodologji, operator i sistemit të GNL-së do të paraqesë në ERE një

kërkesë për miratimin e tarifave të reja, jo më vonë se 6 muaj para hyrjes së tyre në fuqi.

12.2 Në aplikim, operator i sistemit të GNL-së do të paraqesë në ERE të gjitha të dhënat e nevojshme për kostot e impiantit të GNL-së.

Neni 13

Kërkesat për publikun

Operator i sistemit të GNL-së do të publikojë tarifat e shërbimit të rigazifikimit të miratuara nga ERE, 15 ditë përpara hyrjes së tyre në fuqi, në përputhje me përcaktimet e pikës 8, të nenit 33, të ligjit 102/2015, “Për sektorin e gazit natyror”, të ndryshuar.

Neni 14

Dokumentacioni

14.1 Propozimi për tarifën e rigazifikimit të operatorit të sistemit të GNL-së duhet të përmbajë:

1. Raportin e plotë të auditimit të pasqyrave financiare;

2. Një përshkrim mbi të ardhurat dhe shpenzimet për të gjithë periudhën e mbyllur ushtrimore, si dhe:

a) shumën e të ardhurave të referencës **R_r**;

b) përbërësit shtesë të të ardhurave nëse rezultojnë nga PF-ja

c) tarifat e referuara në nenin 10;

d) vlerën e kapacitetit teknik të impiantit;

e) kushtet tekniko-ekonomike për sigurimin e shërbimeve shtesë, nëse parashikohet të ketë konsumin dhe humbjet në procesin e rigazifikimit të regjistruar, në termat e GNL-së dhe mundësisht të energjisë elektrike, gjatë vitit paraardhës dhe përqindjes relative të GNL-së të shkarkuar në terminal;

f) konsumi i vlerësuar dhe humbjet në procesin e rigazifikimit, në termat e GNL-së dhe mundësisht të energjisë elektrike, së bashku me detajet e kushteve të pritshme të funksionimit të terminalit, të përcaktuara, gjithashtu, në bazë të të dhënave historike dhe supozimeve të tjera përkatëse të konsideruara për qëllimet e vlerësimit;

g) detajet e kriterëve të përdorura për të bërë ndarjen e mundshme midis:

i. sasitë e energjisë elektrike ose GNL-së të disponueshme për prodhimin e energjisë elektrike për funksionimin themelor të terminalit, duke

marrë parasysh fuqinë mesatare të përdorur për funksionimin themelor të terminalit;

ii. sasitë e energjisë elektrike ose GNL-së të shoqëruara me konsumin dhe humbjet në procesin e rigazifikimit;

iii. listën e llogarive të unifikuara;

iv. pasqyrat financiare për vitin e testimit, si dhe të periudhës aktuale;

v. krahasimin e kostove të lejuara dhe atyre të rezultuara;

vi. çdo dokument justifikues të shpenzimeve të jashtëzakonshme apo që nuk kanë natyrë përsëritëse.

3. Përshkrim të hollësishëm të ndërhyrjeve të planifikuara dhe koston relative të investimeve të ndara sipas kategorisë së aseteve.

4. Çdo rritje në kapacitetin e rigazifikimit kohët e vlerësuara për realizimin e këtyre investimeve.

5. Diferencën midis të ardhurave të lejuara dhe atyre të realizuara në fakt, për të mundësuar korrigjimin e të ardhurave në periudhën pasardhëse.

Neni 15

Interpretimi

Në rast se, një çështje nuk është trajtuar në këtë Metodologji, ERE do të vendosë rast pas rasti dhe do të nxjerrë udhëzimet sipas kërkesave përkatëse.

Neni 16

Amendime të Metodologjisë

Kjo Metodologji është objekt rishikimi me vendim të Bordit të ERE-s, në përputhje me ligjin nr. 102/2015, “Për sektorin e gazit natyror”, të ndryshuar dhe “Rregulloren për organizimin, funksionimin dhe procedurat e ERE-s”.

Neni 17

Dispozita përfundimtare

1. Kjo Metodologji u miratua me vendimin e Bordit të ERE-s nr. 229, datë 15.11.2021.

2. Kjo Metodologji hyn në fuqi pas publikimit në Fletoren Zyrtare.

VENDIM

Nr. 238, datë 26.11.2021

MBI FILLIMIN E PROCEDURËS PËR LICENCIMIN E SHOQËRISË “ALBANIAN ENERGY SUPPLIER 2” SHPK, NË VEPRIMTARINË E TREGTIMIT TË ENERGJISË ELEKTRIKE

Në mbështetje të nenit 16 dhe nenit 37, pika 2, germa “d”, të ligjit nr. 43/2015, “Për sektorin e energjisë elektrike” të ndryshuar; nenit 4, pika 1, germa “e”, nenit 5, pika 1, germa “e”, nenit 10, pika 3, të “Rregullores për procedurat dhe afatet për dhënien, modifikimin, transferimin, rinovimin ose heqjen e licencave në sektorin e energjisë elektrike”, të miratuar me vendimin e Bordit të ERE-s, nr. 109, datë 29.6.2016, të ndryshuar; si dhe nenit 19, pika 1, germa “a”, të “Rregullores për organizimin, funksionimin dhe procedurat e ERE-s, miratuar me vendimin e Bordit të ERE-s nr. 96, datë 17.6.2016, Bordi i Entit Rregullator të Energjisë (ERE), në mbledhjen e tij të datës 26.11.2021, mbasi shqyrtoi relacionin nr. 144/2 prot., datë 16.11.2021, të Drejtorisë së Licencimit, Autorizimeve dhe Mbikëqyrjes, “Mbi aplikimin e shoqërisë ‘Albanian Energy Supplier 2’ sh.p.k., për licencim në veprimtarinë e tregtimit të energjisë elektrike”,

konstatoi se:

- Shoqëria “Albanian Energy Supplier 2” sh.p.k., me shkresën e protokolluar në ERE me nr. 1074 prot., datë 11.11.2021, ka paraqitur aplikimin për t’u pajisur me licencë në veprimtarinë e tregtimit të energjisë elektrike.

- Shoqëria ka kryer pagesën e aplikimit për t’u pajisur me licencë në veprimtarinë e tregtimit të energjisë elektrike, nga ERE, në zbatim të aneksit A, të “Rregullores për procedurat dhe afatet për dhënien, modifikimin, transferimin, rinovimin dhe heqjen e licencave në sektorin e energjisë elektrike”.

- Nga analiza e dokumentacionit në fazën e fillimit të procedurave të licencimit në veprimtarinë e tregtimit të energjisë elektrike, për shoqërinë “Albanian Energy Supplier 2” sh.p.k. rezulton se subjekti plotëson kryesisht kërkesat e “Rregullores për procedurat dhe afatet për dhënien, modifikimin, transferimin, rinovimin dhe heqjen e

licencave në sektorin e energjisë elektrike”, si më poshtë:

- Formati dhe dokumentacioni për aplikim, neni 9, pika 1, germa “a”, “b”: plotësuar.

- Dokumentacioni juridik, administrativ dhe pronësor, neni 9, pika 3, germa “a”, “b”, “c”, “e”: plotësuar.

- Dokumentacioni financiar dhe fiskal, neni 9, pika 3, germa “a”, “c”. “d”: plotësuar.

- Dokumentacioni teknik për veprimtarinë tregtimit të energjisë elektrike, neni 9, pika “a”, “c”: plotësuar.

- **Në lidhje me mungesën e dokumentacionit, që ka të bëjë me:**

- Formati dhe dokumentacioni për aplikim, neni 9, pika 1, germa “c” (Të dhëna për aplikuesin);

- Dokumentacioni juridik, administrativ dhe pronësor, neni 9, pika 2, germa “d” (Vërtetimi nga prokuroria dhe gjykata);

- Dokumentacioni financiar dhe fiskal, neni 9, pika 3, germa “b” (bilanci financiar të tre viteve të fundit/ose të kohës së ekzistencës së shoqërisë (për shoqëritë me ortakë shoqëri të tjera paraqitja e bilancit të këtyre të fundit).

- Dokumentacioni teknik për veprimtarinë tregtimit të energjisë elektrike, neni 9, pika 4.8, germa “b” (Kapitali financiar (i shprehur në vlera monetare) i parashikuar për ushtrimin e kësaj veprimtarie, i shoqëruar me vërtetim nga banka apo institucione të tjera financiare të njohura me ligj), do të njoftohet subjekti që në bazë të neneve 10, pika 10 dhe 11, të “Rregullores për procedurat dhe afatet për dhënie, modifikimin, transferimin, rinovimin ose heqjen e licencave në sektorin e energjisë elektrike”, t’i paraqesë ato brenda afateve.

Për gjithë sa më sipër, Bordi i ERE-s

VENDOSI:

1. Të fillojë procedurën për licencimin e shoqërisë “Albanian Energy Supplier 2” sh.p.k, në veprimtarinë e tregtimit të energjisë elektrike, për një afat 5-vjeçar.

2. Drejtoria e Licencimit, Autorizimeve dhe Mbikëqyrjes të njoftojë aplikuesin për vendimin e Bordit të ERE-s.

Ky vendim hyn në fuqi menjëherë.

Për këtë vendim mund të kërkohet rishikim në ERE brenda 7 ditëve kalendarike, si dhe mund të bëhet ankim në Gjykatën Administrative Tiranë,

brenda 30 ditëve kalendarike nga data e publikimit në Fletoren Zyrtare.

Ky vendim botohet në Fletoren Zyrtare.

KRYETAR
Petrit Ahmeti

VENDIM

Nr. 239, datë 26.11.2021

MBI FILLIMIN E PROCEDURËS PËR LICENCIMIN E SHOQËRISË “AGE KUÇ” SHPK, NË VEPRIMTARINË E PRODHIMIT TË ENERGJISË ELEKTRIKE NGA HEC “KUÇ”, ME KAPACITET TË INSTALUAR 1930 kw

Në mbështetje të nenit 16 dhe nenit 37, pika 2, germa “a”, të ligjit nr. 43/2015, “Për sektorin e energjisë elektrike”, të ndryshuar, si dhe neneve 4, pika 1, germa “a”, 5, pika 1, germa “a” dhe nenit 10, pika 3, dhe 11, të “Rregullores për procedurat dhe afatet për dhënie, modifikimin, transferimin, rinovimin ose heqjen e licencave në sektorin e energjisë elektrike”, të miratuar me vendimin e Bordit të ERE-s nr. 109, datë 29.6.2016, dhe nenit 19, pika 1, germa “a”, të “Rregullores për organizimin, funksionimin dhe procedurat e ERE-s”, miratuar me vendimin e Bordit të ERE-s nr. 96, datë 17.6.2016, Bordi i Entit Rregullator të Energjisë (ERE), në mbledhjen e tij të datës 26.11.2020, mbasi shqyrtoi relacionin e përgatitur nga Drejtoria e Licencimit, Autorizimeve dhe Mbikëqyrjes nr. 144/1 prot., datë 16.11.2021, “Mbi licencimin e shoqërisë ‘Age Kuç’ sh.p.k., në veprimtarinë e prodhimit të energjisë elektrike”,

konstatoi se:

- Shoqëria “Age Kuç” sh.p.k., me shkresën e protokolluar në ERE me nr. 1059 prot., datë 8.11.2021, ka paraqitur kërkesën për licencim në veprimtarinë e prodhimit të energjisë elektrike, nga HEC “Kuç”, me vendndodhje në rrjedhën e sipërme të pellgut ujëmbledhës të lumit të Shushicës, në afërsi të Fshatit Kuç, Bashkia Himarë, qarku Vlorë.

- Shoqëria ka kryer pagesën e aplikimit për tu pajisur me licencë nga ERE, në zbatim të aneksit A, të “Rregullores për procedurat dhe afatet për dhënie, modifikimin, transferimin, rinovimin dhe heqjen e licencave në sektorin e energjisë elektrike”.

- Nga analiza e dokumentacionit të depozituar në ERE nga shoqëria “Age Kuç” sh.p.k., rezulton se shoqëria ka plotësuar kryesisht kërkesat e “Rregullores për procedurat dhe afatet për dhënie, modifikimin, transferimin, rinovimin ose heqjen e licencave në sektorin e energjisë elektrike”, si më poshtë:

- Formati dhe dokumentacioni për aplikim, neni 9, pika 1, germat “a”, “b”, “c”: plotësuar.

- Dokumentacioni juridik, administrativ dhe pronësor, neni 9, pika 2, germat “a”, “b”, “c”, “f”: plotësuar.

- Dokumentacioni financiar dhe fiskal, neni 9, pika 3, germat “a”, “b”, “d”: plotësuar.

- Dokumentacioni teknik për HEC-in, neni 9, pikat 4.1.1; 4.1.3, germat “a”, “b”, “c”, “d” dhe pika 4.1.4, germat “a”, “b”, “c”, “d”, “e”: plotësuar.

- Leje nga institucione të tjera, neni 9, pika 4.1.5, germat “a”, “b”, “c”: plotësuar,

- **Në lidhje me dokumentacionin e munguar që ka të bëjë me:**

- Dokumentacioni juridik, administrativ dhe pronësor, neni 9, pika 2, germa “d” (Vërtetimi nga Prokuroria dhe Gjykata për përfshirje ose jo në një proces penal të drejtuesve të shoqërisë); germa “e” (Paraqitja e licencës për drejtues teknik elektrik); germa “g” (Dokumente që vërtetojnë pronësinë e aplikuesit në zonat ku do të shtrihet projekti);

- Dokumentacioni financiar dhe fiskal, neni 9, pika 3, germa “c” (Dokumente që vërtetojnë aftësinë ose mbështetjen financiare të aplikuesit, ku shprehen qartë vlerat monetare për financim dhe struktura e financimit (Financim i vetë aplikuesit, kredi bankare, donacion, të tjera etj.);

- Dokumentacioni teknik për HEC-in, neni 9, pika 4.1.2 (Të dhëna teknike për bllokun e transformimit dhe lidhjen me sistemin) (Prodhuësin e transformatorit, pasi nuk e ka plotësuar në tabelën respektive), do të njoftohet subjekti që në bazë të neneve 10, pika 10 dhe 11, të “Rregullores për procedurat dhe afatet për dhënie, modifikimi, transferimi, rinovimi ose heqjen e licencave në sektorin e energjisë elektrike”, t'i paraqesë ato brenda afateve.

- Në përfundim të afatit të lejes së shfrytëzimit të burimit ujor (data e përfundimit 3.10.2022), do t'i kërkohej shoqërisë ta depozitojë atë me afate të rinovuara, një muaj pas nënshkrimit të rinovimit të saj.

- Shoqëria duhet të përcjellë informacion në lidhje me pajisjen me leje ndërtimi apo fillimin e mundshëm të punimeve, në mënyrë që të llogaritet edhe vlefshmëria e lejes mjedisore, duke konsideruar afatin 2-vjeçar, që parashikon ligji nr. 10440, datë 7.7.2011, “Për vlerësimin e ndikimit në mjedis”, të ndryshuar.

- Shoqëria duhet të specifikojë vitin e ndërtimit të veprës dhe datën konkrete për fillimin e operimit, sipas kërkesave të “Rregullores për procedurat dhe afatet për dhënie, modifikimi, transferimi, rinovimi ose heqjen e licencave në sektorin e energjisë elektrike”, pasi sa rezulton është shprehur, duke cituar në parim afatet që përcakton kontrata me Ministrinë e Infrastrukturës dhe Energjisë.

Për gjithë sa më sipër, Bordi i ERE-s

VENDOSI:

1. Të fillojë procedurën për licencimin e shoqërisë “Age Kuç” sh.p.k., në veprimtarinë e prodhimit të energjisë elektrike nga HEC “Kuç”, me kapacitet të instaluar 1930 kw, për një afat 30-vjeçar.

2. Drejtoria e Licencimit, Autorizimeve dhe Mbikëqyrjes të njoftojë aplikuesin për vendimin e bordit të ERE-s.

Ky vendim hyn në fuqi menjëherë.

Për këtë vendim mund të kërkohej rishikim në ERE, brenda 7 ditëve kalendarike, si dhe mund të bëhet ankim në Gjykatën Administrative Tiranë, brenda 30 ditëve kalendarike nga dita e publikimit në Fletoren Zyrtare.

Ky vendim botohet në Fletoren Zyrtare.

KRYETAR
Petrit Ahmeti

*Shënim: Ky dokument është gjeneruar dhe vulosur me anë
të një procedure automatike nga një sistem elektronik
(Qendra e Botimeve Zyrtare)*

Formati 61x86/8

Shtypshkronja e Qendrës së Botimeve Zyrtare
Tiranë, 2022

Adresa: Rr. "Nikolla Jorga", Tiranë
Tel./fax: +355 4 24 27 004 Tel.: +355 4 24 27 006

Çmimi 608 lekë